Mentor
әдістемелік орталығы

Республикалық ғылыми-танымдық
әдістемелік журналы

ÜZDIK QALAM

Ақтөбе қаласы

№25(03) 2025

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

МАЗМҰНЫ
CONTENT
СОДЕРЖАНИЕ

Абдильманова Роза Акановна.....5
Ажибаева Акмарал Аминовна.....7
Акпагамбетова Карылгаш Сагындыковна.....10
Арықбаева Гулдбадан Асылбекқызы.....11
Атаева Айсұлу Бауржанқызы.....13
Атауова Эльмира Кидибаевна.....16
Ахатаева Мира Сеилбековна.....18
Бакытбек Жанар Дюсеновна.....20
Бекбулатова Айша Сейпилдаевна.....22
Бонет Анна Николаевна.....24
Бурханова Асылай Есеновна.....27
Бутугузова Актолкын Турекелдиновна.....28
Галимгереев Тимур Сергеевич.....35
Даулетова Асия Сатбековна.....37
Джанибекова Света Жанабергеновна.....38
Досакова Нургуль Оспановна.....40
Дюсупова Альмира Жумажановна.....41
Екимова Кристина Александровна.....44
Естурлина Әсемгул Озатқызы.....47
Жабасова Гулнұр Еркінқызы.....49
Жақсылықова Майра Кәдірбекқызы.....51
Жарекин Аңсарбек Қайсарбекұлы.....55
Жолдасова Кунзира Алдаризаевана.....57
Ибрагимова Наргиза Ибрагимжановна.....59
Изтлеуова Ольга Павловна.....60
Иманбалинова Дана Темиршотовна.....62
Искакова Айжан Муслимовна.....64
Искакова Гаухар Курмангалиевна 66
Казиева Гульнара Елемановна.....68
Каирбекова Бибигуль Джамбуловна.....70
Калдыбаева Гульмира Куванышгалиевна.....73
Калдырова Базаргуль Елимановна.....75
Калимова Света Есенжоловна.....77
Калкешева Маншук Серикбаевна.....79
Карасаева Алмагуль Танатаровна.....80
Көбесінова Гүлім Алдабергенқызы.....82
Кравченко Любовь Александровна.....83
Куатбаева Баян Ергазыевна.....85
Кусаинова Зухра Маденовна.....87
Миненко Елена Викторовна.....90
Мокаев Руслан Олегович.....92
Молдагалиева Нурайла Нуржигитовна.....94
Мусалинова Алма Нуржановна.....96
Мурзабаева Актолкын Рафитовна.....100
Мұқангалиева Айгерім Досыбайқызы.....102
Назырова Александра Вадимовна.....105
Наурызбаева Кенжегул Нурлыбайевна.....107
Неаронская Виктория Павловна.....109

МАЗМҰНЫ
CONTENT
СОДЕРЖАНИЕ

Нурмашева Динара Сагидоллакызы.....111
Оразгулова Жанар Жандуллаевна.....113
Пшенова Лязат Акановна.....115
Сагимбаева Гулмира Абсултанқызы.....118
Сагынганова Гулназия Сапарқызы.....122
Саркулова Айгуль Жаксылыковна 124
Сарсембаева Жанар Саликолаевна.....126
Сеилханова Гульшат Серикбаевна.....128
Скакова Акселеу Ганиевна.....130
Туганова Эльмира Турлбаевна 132
Турмагамбетов Талгат Умбетулы.....134
Уразова Айслу Таусогаровна.....136
Уталиева Айнур Сактаганкызы.....138
Шауменова Карылга Камиловна.....140
Iskakova Aizhan Muslimovna.....142

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ ЕРЕЖЕСІ

Мақсаты:

Педагогтердің ғылыми-танымдық әлеуетін дамыту. Басылымы Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігі Ақпарат комитетінде тіркеуге алынып, мерзімді баспасөз басылымын, ақпараттық агенттікті және желілік басылымды есепке қою туралы № KZ49VPY00083149 куәлігі 2023 жылы 04 желтоқсанында берілген, құжатқа сәйкес 2024 жылдан бастап шығарылады. Кезеңдік басылым: 1 жылда 24 рет, қазақ, орыс және ағылшын тілінде жарық көреді. Журналда Қазақстан Республикасының арнайы және жоғары оқу орындары, мектепке дейінгі ұйым, ЖББОМ педагогтерінің шетелдік ғалымдар, ғылыми-зерттеу мекемелерінің ғалымдары орындайтын (орындаған) іргелі және қолданбалы ғылыми зерттеулердің, эксперименттік әзірлемелердің нәтижелері, сондай-ақ ғылымиақпараттық материалдар және т.б. жарияланады.

ЖАУАПТЫЛАР:
Бас редактор:

Нурбергенова Сауле Турмаганбетовна
Бас редактордың орынбасары:
Жайтапова Алтынай Альбековна, п.ғ.д., профессор
Редакция алқасы:
Тихомирова Валентина Тихоновна п.ғ.к., доцент
Сулекенова Гульжан Утесиновна
Рысбекова Айнур Маратовна
Озган Мехмет
Дауметова Салтанат Турмаганбетовна
Дизайн:
Муханбедин Аружан Айбарқызы

Меншік иесі: «Mentor» әдістемелік орталығы (Ақтөбе қаласы)
Редакцияның мекен-жайы: Индексі-030000
Ақтөбе қаласы, А.Молдагулова даңғылы 66/2
Авторлар қолжазбасы, суреттер өңделмейді және кері қайтарылмайды.
Редакция авторлар мақаласының мазмұнына жауап бермейді.
Журналда жарияланған материалдары көшіріп немесе өңдеп басу үшін редакцияның жазбаша рұқсаты алынып, сілтеме жасалуы міндетті.
Журналға жинақтарыңызды kalam2025@mail.ru. почта арқылы жіберулеріңізге болады.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ПРИМЕНЕНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Абдильманова Роза Акановна
КГУ «Общеобразовательная школа №69»
г.Алматы, учитель русского языка и литературы

Аннотация. Статья посвящена применению образовательных технологий на уроках русского языка и литературы. В ней рассматриваются различные подходы и инструменты, которые позволяют сделать процесс обучения более эффективным и увлекательным. Автор анализирует использование интерактивных досок, мультимедийных презентаций, электронных учебников и образовательных платформ, а также игровые методики, проектную деятельность и виртуальные экскурсии. Особое внимание уделено роли социальных сетей и цифровых материалов в образовательном процессе, а также возможности цифровой оценки и самооценки знаний. В статье подчеркивается важность внедрения инновационных технологий для улучшения качества обучения, формирования у учащихся критического мышления, творческих и исследовательских навыков.
Ключевые слова: образовательные технологии, русский язык, литература, интерактивные доски, мультимедийные презентации, электронные учебники, образовательные платформы, игровые методики, проектная деятельность, виртуальные экскурсии, социальные сети, цифровая оценка, самооценка, критическое мышление, творческие навыки, цифровое обучение.

Современные образовательные технологии значительно изменили подходы к преподаванию и обучению, особенно в таких гуманитарных дисциплинах, как русский язык и литература. Интеграция инновационных технологий в процесс обучения открывает новые горизонты, улучшая восприятие материала, делая занятия более динамичными и интерактивными. В этом контексте важным становится использование современных средств обучения для углубления знаний учеников, формирования у них навыков критического мышления, а также для развития творческих способностей.

Интерактивные технологии: мультимедийные средства и интерактивные доски. Одним из наиболее эффективных инструментов на уроках русского языка и литературы является использование интерактивных досок и мультимедийных презентаций. Эти технологии позволяют педагогу не только визуализировать сложные грамматические и литературные концепты, но и активно вовлекать учащихся в процесс. Например, с помощью интерактивной доски можно одновременно работать с текстом и иллюстрациями, демонстрировать различные виды синтаксических конструкций, анализировать лексические особенности произведений.

Мультимедийные презентации способны оживить уроки литературы, вводя в них элементы театральных постановок, видеоклипов, отрывков из киноадаптаций произведений. Это не только удерживает внимание учащихся, но и помогает лучше понять контекст, в котором был написан тот или иной литературный труд.

Электронные ресурсы: учебники, платформы и онлайн-курсы. С переходом на цифровое обучение электронные учебники, образовательные платформы и онлайн-курсы становятся незаменимыми помощниками на уроках русского языка и литературы. Электронные учебники имеют множество преимуществ: они интерактивны, включают дополнительные материалы, видеоролики и тесты, а также предоставляют возможность учителю легко адаптировать материал под нужды класса.

Онлайн-платформы, такие как «Яндекс.Учебник», «Фоксфорд» предлагают учащимся доступ к заданиям, викторинам и дополнительным лекциям, что позволяет не только углубить знания, но и обучаться в удобном темпе. Такие ресурсы помогают сделать учебный процесс более персонализированным и ориентированным на потребности каждого ученика.

Игровые методики: квизы, квесты и ролевые игры. Игровые технологии на уроках русского языка и литературы активно развиваются, становясь важной частью учебного процесса. Викторины, кроссворды, литературные квесты и ролевые игры не только повышают мотивацию учеников, но и развивают их аналитические и творческие способности.

Литературные квесты могут включать задания на знание сюжета произведений, анализ характеристик героев или идентификацию символов и метафор.

Ролевые игры позволяют учащимся вживую почувствовать себя участниками событий произведений, что значительно углубляет их понимание текста и помогает развивать способности к эмпатии и креативности.

Проектная деятельность и виртуальные экскурсии. Виртуальные экскурсии, посвященные литературным музеям, историческим местам, связанным с авторами, а также литературные проекты становятся важным элементом в обучении. Виртуальные туры по музеям Пушкина, Достоевского или Толстого погружают учеников в атмосферу времени и помогают глубже понять контекст произведений.

Проектная деятельность также играет ключевую роль в формировании у учащихся навыков исследовательской работы. Проекты могут быть связаны с анализом произведений, созданием презентаций, написанием эссе или даже разработкой собственных литературных произведений. Это развивает как критическое мышление, так и умение работать с информацией и презентовать ее.

Социальные сети и цифровая грамотность. В век цифровых технологий социальные сети становятся мощным инструментом для образовательного процесса. Создание тематических групп в таких приложениях, как Telegram или Instagram, дает возможность учащимся обсуждать прочитанные книги, делиться своими впечатлениями, а также проводить коллективные исследования. В таких группах можно организовывать литературные дискуссии, обмениваться мнениями по поводу произведений, а также взаимодействовать с авторами, издателями или экспертами.

Также важным элементом является работа с цифровыми текстами и онлайн-ресурсами для поиска информации, что развивает у школьников навыки работы в Интернете и критического восприятия информации.

Аудио- и видеоматериалы: расширение восприятия текста. Аудио- и видеоматериалы стали важной частью обучения русскому языку и литературе. Прослушивание аудиокниг или просмотр видеолекций и интервью с писателями помогает расширить восприятие текста и увидеть его многослойность. Слушая произведения в аудиоформате, учащиеся могут лучше понять интонацию, эмоции персонажей, что помогает в дальнейшем более точно интерпретировать текст.

Просмотр экранизаций литературы также дает возможность увидеть визуальную интерпретацию произведений, что способствует более глубокому и многогранному восприятию изучаемых произведений.

Применение образовательных технологий на уроках русского языка и литературы открывает новые горизонты для педагогов и учеников. Интерактивные и мультимедийные средства, электронные учебники, игровые методики, проектная деятельность и использование социальных сетей создают возможности для более глубокого, многослойного восприятия материала. Современные технологии делают процесс обучения не только более эффективным, но и интересным, помогая учащимся не только освоить грамматику и литературу, но и развить творческие и критические навыки, которые так важны в современном мире.

Использованная литература

1. Тыныбекова, А. А. Использование информационных технологий на уроках русского языка и литературы / А. А. Тыныбекова. — Алматы: Рауан, 2019. — С. 34-55.

2. Сагидуллаева, Г. Т. Современные педагогические технологии в обучении русскому языку / Г. Т. Сагидуллаева. — Астана: Дайк-Пресс, 2021. — С. 78-101.

3. Сейсенова, Ш. К. Интерактивные методы обучения в школьном процессе / Ш. К. Сейсенова. — Алматы: Қазақ университеті, 2018. — С. 112-133.

4. Баймұратова, Н. С. Мультимедийные технологии на уроках литературы / Н. С. Баймұратова. — Астана: Елорда, 2020. — С. 46-68.

5. Ахметова, М. Б. Проектная деятельность и ее роль в обучении русскому языку / М. Б. Ахметова. — Алматы: Мектеп, 2017. — С. 55-77.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Ажибаева Акмарал Аминовна
«Облыстық санаторлық мектеп-интернаты»КММ
бастауыш сынып мұғалімі

«Оқуды тоқтатқан адам-ойлауды тоқтатады»-Дени Дидро.

Бастауыш оқушыларының оқу дағдыларын қалыптастыру,байланыстырып сөйлеуге үйрету,алғашқы грамматикалық мағлұматтарды үйрету.

-Сауат ашу пәнінің мақсатын анықтау;
-Оқыту әдістерін талдау,жіктеу;
-Түрлі әдістер арқылы баланың оқу ынтасын ,сабаққа деген қызығушылығын арттыру;

Жас ұрпақты оқыту мен тәрбиелеу сапасын жақсапту мұғалімдерге жүктелген.Мұның өзі оқытудың тиімді әдістерін іздестіруді,сабақ сапасын жаңа деңгейге көтеруді талап етеді.Қазіргі кезде жалпы білім беретін орта мектептердің алдында үлкен міндеттер тұр.Ол заман талабына сай,рухани дүниеге бай жас жеткіншектерді тәрбиелеп шығару.Бала өмірінде бастауыш сынып мұғалімнің алатын орны зор. Мектеп табалдырығын жаңа аттаған жас ұланға білім беретін,оның ой-қиялын дамытатын,рухани дүниесін нұрландыратын бастауыш сынып мұғалімі. Кішкентай шәкірттер өзінің «Ана мектебінен» яғни,отбасы мектебінен алғанын енді мектепте өзінің ұстазы арқылы әрі қарай дамытады.Сөйтіп,олар мұғалімнің көмегімен оқудың,жазудың,ойланудың дағдыларын қалыптастырады.

Қандай да болмасын дағдыға бала басқалармен қарым-қатынас жасау барысында үйренеді. Бала үлкендердің әрекеттерін көріп бақылап ,оған еліктейді,кейін оны өзі істей бастайды. Ал,оқытудамұғалім дағдыландыратын әрекеттерін әдейі көрсетеді,түсіндіреді,балалар оның орындалуын бақылайды.Осы процесс сыртқы әрекеттің адамның бойына сіңіу,ішкі психикалыққа айналуы интериоризация деп аталады,яғни сыртқы заттық әрекеттің ақыл-ойға,санаға өтуі.

Мектептегі оқу үрдісі сауат ашудан басталатыны белгілі.Сауат ашу жұмысының мақсаты-балаға хат таныту,яғни оған оқумен жазуды үйрету.Сауат ашу-аса маңызды да жауапты,күрделі жұмыс. Қазіргі таңда мұғалім оқушыға бәрін алдын-ала өзі дайындап бермеуі тиіс,оқушы өзі ізденуі тиіс. Ал мұғалім оқушының оқуын ,ақыл-ой дамуын ұйымдастыруы,оған басшылық жасау қажет.

Бастауыш сыныптан-ақнегізі қалануы тиіс маңызды міндеттің бірі-оқушылардың оқу дағдысын дұрыс қалыптастыру.

Дағды дегніміз-ол автоматты түрде жасауға дейін жеткізілген әрекет,көп рет қайталау жолымен қалыптасады.оқыту процесінде,әсіресе жалпы оқу дағдыларын қалыптастыру керек.Дағды жаттығу процесінде қалыптасады.Оны қалыптастыру үшін жай қайталау жеткіліксіз,оған арнайы жаттығу қажет.

Кез келген қайталаудан жаттығу шықпайды. Мәселен,адамның нашар жазуы көп қайталанғанмен түзелмейді,себебі,мұнда арнайы жаттығулар жүйесі жоқ.Жаттығу жөнінде белгілі бір ережелерді білмей,яғни дағдыны қалыптастыру,жаттығу қандай жолмен жүріп отыратындығымен таныспай,қандай дағдыға болса да ие болу қиын.

Оқу дағдысын дұрыс қалыптастыру мынадай талаптардан туындайды:

а) оқу техникасы (дұрыс,тез қабылдау және сөздерді дыбыстау)

б)мәтін мазмұнын түсіну (негізгі ойды,мазмұнын ажырату)

Бұл екеуі бір-бірімен тығыз байланысты.Өйткені,оқу техникасын жетілдірмей –түсіну,дұрыс оқу жүзеге аспайды.

Бастауыш сынып мұғалімдері үшін мынандай міндеттер туындайды:

. оқушылардың оқу дағдысын қалыптастыру;
. шығарманың түпкі мазмұн-мәнін түсінуіне,сезімталдықпен қабылдануна қол жеткізу;
. мәтіндегі сөздермен сөзтіркестерің,сөйлем мен сөйлем үлгілерін үйрете отырып,ана тіліміздегі сөз мағыналарының түрленуіне көңіл аударту;
. ауызша және жазбаша байланыстырып сөйлеуін дамыту;
. өзіндік ой пікірін айта білуге баулу;
. оқушылардың бойына ізгілік пен имандылық ,адамгершілік пен адалдық қасиеттерін дарыту.

Бастауыш сынып мұғалімдері үшін мынадай оқыту әдістері бар:

Репродуктиті әдіс арқылы оқушы дайын білімді

есінде сақтап,ойын қатесіз айтып бергенімен,ақыл-ой белсенділігі төмен болады.

Эвристикалық әдіс арқылы ақыл-ой жұмысы күшейеді,оқушы білімді өзінің танымдық іс-әрекеті арқылы алады.

Бинарлық әдістер бір-бірімен тығыз байланысты,оқыту мен оқудың тәсілдерін қолдануды талап етеді.

Көрнекілік әдістер:Иллюстрация (плакат,кесте,картина,карта,суреттер)

Демонстрация (кино-фильмдер,диафильмдер,теледидар,диалог құру,ертегілерді рольдік ойындармен ойнау) көрсету арқылы;

Ойын әдісі ойдан-ойға жетелейді,алысқа меңзейтін,өз бетінше күрделі мәселені шешеді,ынтымақтастықпен жұмыс жасайды,қызығушылық арттырады.

Бастауыш сыныптарда оқушылар ана тілі сабағында өздерінің білім мен тәрбие алуына қажетті әртүрлі оқу дағдыларын қалыптастырады.Оқу- өте күрделі психологиялық үрдіс.Оқушылардың оқу дағдыларын қалыптастыру жалпы тіл дамуымен,оның ішінде әдеби жазба тілімен де,сөйлеу тілімен де тікелей қабысып жатыр.Оқу барысында көру,есту,сөйлеу мүшелерінің қызметі бірге жүргізіліп,ол түсіну әрекетімен тығыз байланысады.Кейбір жағдайда оқушылар мүдірмей шапшаң оқыса,осы қаңағат етіп,оқу дағдысы қалыптастырылды деу қате.Себебі,үңіле қарасақ,бала шапшаң оқығанымен,оны саналы түрде түсініп,дауыс ырғағын келтіре мәнерлеп оқи алмауы мүмкін. Оқушымен жүргізілетін оқу дағдысын қалыптастыруға қажетті жаттығулар мұғалім тарапынан тілдің заңдылықтары,қасиеті,ережелері меңгерілген кезде ғана мүмкін болады.Яғни грамматиканың жеке бір ережелерін,орфографиялық және тыныс белгілерінің ережелерін жете білгенде ғана,оқу дағдысының жаттығуларын жүргізу мүмкіндігі туады.Оқу сабағын жүргізуде және оған қажетті әдіс-тәсілдерді іздестіру үстінде мыналарды ескеру қажет:

Біріншіден,бастауыш сынып оқушыларының оқу дағдысының жетілдірудің бір шарты-оқушының дұрыс және мүдірмей оқуын қамтамасыз ету.Олай етпеген жағдайда оқушының мәтінді толық түсінуі мүмкін емес.Мәтінді толық түсіну үшін сабақ үрдісінде оқудың мына түрлерін жүргізуге болады:

. мәтінді толық оқу; . мәтінді бөлімдерге бөліп оқу;

. мәтінді дайын жоспар бойынша оқу; . абзац бойынша оқу; . мәтінді жартылай дауыстап оқу; . мәтінді рөлге бөліп оқу; . мәтінді оқып,мазмұндау; . мәтінді қысқартып оқу; . мәтіннің негізгі ойын білдіретін бөлікті тауып оқу; . ертегілерден қиял мен шындықты бейнелейтін үзіндіні түсініп оқу.

Екіншіден,оқу сабағында ойлау қабілетін,қызығушылығын,байқаушылығын,салыстыра білетін,ой-өрісін дамыту үшін мына оқу түрлерін пайдалануға болады:

. мәтіннен қатты,ақырын,жылдам,баяу оқылатын сөйлемдерді табу, . мәтіннен логикалық ықпалы бар сөйлемдерді тауып оқу; . мәтіннен ереже бойынша сөйлем тауып оқу, . мәтіннен нақыл сөздерді тауып оқу; . мәтіннен көтеріңкі көңіл-күйге байланысты сөйлемдерді тауып оқу; . мәтіннен мағынасы жақын сөздерді тауып оқу; . мәтіннен автор сөзін алып тастап оқу;

Үшіншіден,оқу сабағында оқушының шығармашылық қиялына әсер ете білу үшін келесі оқу түрлерін қолдануға болады:

. мәтіннен суретке сәйкесті үзіндіні тауып оқу, . мәтіннен сұрақтарға жауап тауып оқу; . мәтіннен көркем бейнеленген үзіндіні тауып оқы; . мәтіннен мақал-мәтелге сәйкес үзінді тауып оқы; . мәтіннен кейіпкердің жағымды бейнесін суреттейтін үзіндіні тауып оқу; . мәтіннен жағымсыз кейіпкерді суреттейтін үзіндіні тауып оқу;

Оқушыларды дыбыстарды ажыратуға,одан кейін дыбыстарды біріктіріп дауыстап оқуға үйрету керек. Жалпы жылдам оқыту барысында балалардың оқудың екі түрін –дауыстап және іштей оқу формаларын қалыптастыру қажет.Дауыстап оқу-оның үйіріссіз және әрбір сабақ бағдарламасына сәйкес оқу темпінде,мәтінді мәнерлеп оқудан тұрады.Іштей оқу-көзбен оқудан тұрады.Оқу техникасын жеделдетуге Федоренко мен Пальченко мынандай жаттығуларды ұсынады.:

1.Қайталай бірнеше рет оқу 2.Жаңылтпаш қарқынмен оқу. 3.Оқып келе жатып оқымаған білімге ауысып мәнерлеп оқу. 4.Қиын сөйдермен сөзтіркестерімен жұмыс. 5. Суреті көп кітаптарды көрсету,балалар оқығысы келеді. 6.Кластан тыс оқуды ұйымдастыру. 7.Слайдтарды пайдалану. 8.Ойын ойнату-сөйлемде қойылмай қалған сөздерді табу. 9.Жұптасып оқу. (2 адам) 10.Сабақта үйге берілген текстен үзінді оқу. 11.Мәтінді түгел оқу. 12.Мәтінді оқу,бөлімдерге бөлу,жоспар құру.13.Белгіленген жоспарбойынша оқу. 14.Мысалдардан мақал-мәтел,нақыл сөзге айналған жолды тауып оқу.15.Мәтіннен лепті,сұраулы,хабарлы сөйлемдерді табу. 16.Мәтінді іріктеп көркем сөз,теңдеулерді тауып оқу. 17.Мәтін ішіндегі ең ұзын сөзді оқу.18.Мәтіннен 2,3,4 буынды сөздерді табу. 19.Мәтіннен сұраққа жауапты іздеу,үзіндіні табу. 20.Мәтінді оқу,әңгіме несімен ұнағанын,ұнамағанын айту. 21.Мәтінді оқу,оқығанын қимыл-қозғалыс арқылы әңгімелеу. 22.Мәтінді рөлге бөліп оқу. 23.Мәтіннен жылдам,жай,көтеріңкі дауыспен оқылатын сөйлемдерді табу. 24.Мәтінді оқу, шағын мазмұндама жазу. 25.Мәтінді оқу,шағын шығарма жазу. 26.Мәтінді оқу,жай,күрделі жоспар құру.27. Мәтінді оқу,мағынасы түсініксіз сөздерді белгілеу. 28.Мәтіннен өкінішті,аянышты,мысқылмен,қуаныш,ренжіп,т.б.эмоциалды кейіппен оқылатын сөйлем,үзінді тауып оқу. 29.Мәтіннен іріктеп көркем сөз,теңеулерді тауып оқу. 30.Оқу арқылы көру диктантын жаздыру.

Оқу дағдыларын қалыптастыруда оқушыны дұрыс түсініп,шапшаң және мәнерлеп оқуға үйрету керек.Осы талапты іске асыру,яғни жаттықтыру жұмысын жүргізу жолдары мектеп тәжірибесінде әлі де анықталуда. Оқу дағдысының үш түрі дұрыс оқу,түсініп оқу және

мәнерлеп оқуды қалыптастыру ғылыми-әдістемелік жолмен анықталып отыр.

Бастауыш сынып оқушыларының оқу дағдыларын жетілдіруде қойылатын талаптың бірі-оқушыны мәнерлеп оқуға үйрету.Мәнерлеп оқу дегеніміз-мәтіндегі сөздің мағынасын бұзбай,дыбысталуы жағынан анық етіп жатық оқу.Мәтінді саналы түрде түсініп оқу мен дұрыс оқу оқи білудің талаптарын қамтыса,мәнерлеп оқуға үйрету қандай мәтінді болса да саналы түрде түсініп оқуға жетелейді.Қандай мәтін болмасын мазмұнын дұрыс ұғып,онда айтылғандарды саналы түсіну үшін және тыңдаушыда жақсы әсер қалдыру үшін оқушының дауыстап оқудағы дауыс ырғағы мен оқу мәнерінің де мәні зор.Сабақ үрдісінде мәнерлеп оқу дағдыларын қалыптастыру үшін мына оқу түрлерін жүргізуге болады:

. мәтінді тыныс белгілеріне сәйкес дауыс ырғағымен оқу; . леп белгісі бар сөйлемдерді дауыс ырғағымен оқу; . өленді мәнерлеп оқу; . өленді дауыс кідірісімен мәнерлеп оқу; . өлең жолдарын дауыс кідірісімен тізбектей оқу; . өленнен немесе мәтіннен үзінділерді мәнерлеп оқу.

Сөзімді қорыта келе,аталған жаттығулар оқушының оқу жылдамдығын арттырып,оқуға деген дұрыс көзқарас қалыптастырады.Оқу процесі кезінде зейін қоюды және берілген материалды есте сақтауды дамытады.

Пайдаланған әдебиеттер:

1.С.Рахметова. Қазақ тілін оқыту методикасы. Алматы.Ана тілі.1991ж-184 б.

2.Ш.Сатиева.Оқушылардың оқу техникасын дамыту. Ұлағат.-2004 №4

3.О.А.Анреев.Техника быстрого чтения. Ростов-на Дону,2016ж.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

КӨРКЕМ ЕҢБЕК ПӘНІНІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Акпагамбетова Карылгаш Сагындыковна
Көркем еңбек пәнінің
Құмсай негізгі орта мектебі

Көркем еңбек – оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытып, олардың эстетикалық талғамын қалыптастыратын маңызды пәндердің бірі. Бұл пән оқушыларға тек сурет салу немесе қолөнер жасауды ғана үйретіп қоймай, олардың ойлау қабілетін, қиялын және ұсақ моторикасын жетілдіреді. Сонымен қатар, көркем еңбек жас ұрпақтың өмірге деген көзқарасын кеңейтіп, өнерді бағалауға үйретеді.

Көркем еңбек пәнінің негізгі маңыздылығы

1. Шығармашылық қабілетті дамыту

Көркем еңбек баланың өзіндік ойын, қиялын, ерекше идеяларын қағазға немесе басқа материалдарға түсіруге мүмкіндік береді. Осылайша, оқушы шығармашылық қабілетін дамыта отырып, өз ойын еркін жеткізуді үйренеді.

2. Эстетикалық тәрбие беру

Өнерге деген сүйіспеншілік пен талғампаздық адам өмірінде үлкен рөл атқарады. Көркем еңбек пәні оқушыларға өнердің әртүрлі түрлерін таныстырып, олардың сұлулықты сезіну қабілетін арттырады.

3. Қол еңбегін дамыту және кәсіптік бағдар беру

Бұл пән арқылы балалар әртүрлі қолөнер түрлерін меңгеріп, ісмерлік дағдыларын дамытады. Болашақта осы қабілеттерін пайдаланып, кәсіпкерлікке немесе белгілі бір мамандыққа бейімделуіне септігін тигізеді.

4. Логикалық және кеңістіктік ойлауды жетілдіру

Оқушылар көркем еңбек сабағында түрлі пішіндер, түстер, пропорциялар туралы түсініктерін дамытады. Бұл олардың кеңістіктік ойлау қабілетін күшейтіп, логикалық байланыстарды құруға көмектеседі.

5. Қол еңбегі арқылы стрессті төмендету

Қолмен жұмыс істеу (мүсіндеу, кесу, желімдеу, тоқыма, кестелеу) психологиялық тұрғыдан тыныштандыратын әсер береді. Бұл оқушыларға сабақтан тыс уақытта шығармашылықпен айналысып, күйзелісті азайтуға көмектеседі.

6. Топтық жұмыс және қарым-қатынас дағдыларын дамыту

Көптеген көркем еңбек сабақтарында оқушылар топтық жобалармен айналысады. Бұл олардың бір-бірімен қарым-қатынасын нығайтып, командада жұмыс істеу дағдыларын жетілдіреді.

Қорытынды

Көркем еңбек пәні – оқушылардың жан-жақты дамуына ықпал ететін, олардың шығармашылық қабілетін, эстетикалық талғамын және логикалық ойлауын дамытатын маңызды пән. Бұл сабақ тек өнерді үйретіп қоймай, тұлғаның жеке қасиеттерін қалыптастырып, оның өмірлік дағдыларын жетілдіруге көмектеседі. Сондықтан көркем еңбек пәнін мектеп бағдарламасында маңызды орынға қою – болашақ ұрпақтың жан-жақты дамуына жасалған үлкен қадам болып табылады.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУДА МУЗЫКА ОҚУ ҚЫЗМЕТІНДЕ АҚПАРАТТЫҚ-КОММУНИКАТИВТІК ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Арықбаева Гүлдбадан Асылбекқызы
Ақтөбе облысы
Алға ауданы
№4 «Балбөбек» бөбекжай-бақшасы

Баланы болашаққа дайындау – бүгінгі күннің ең негізгі мәселесі. XXI ғасыр- ақпараттандыру ғасыры. Қоғамды ақпараттандыру – мәдениеттің, білім мен ғылымның дамуына ықпал ететін шарттарының бірі. Осыған орай менің тәжірибемде оқу қызметінің қалыптасқан дәстүрлі түрінен басқа, дәстүрлі емес оқу қызметінің түрлері де пайда болуда. Олар көбінесе оқытудың жаңаша әдістеріне негізделіп құрылуда. Ондағы мақсатым – оқу қызметінде әрбір оқу - тәрбиелік мүмкіншіліктерін ескере отырып, оны жаңа сапалық сатыға көтеру.

Сырлы да сазды әуендерді бүгінгі күн әуендерімен, классикалық музыкамен ұштастыра, шығармашылықпен тақырыпты аша түсіп, бүлдіршіндерді музыка әлеміне қызықтыра білу музыка жетекшісінің өз ісінде шеберлігін талап етеді. Балаларды музыка әлеміне қызықтырып, олардың рухани бейнесін, танымын қалыптастыра отырып, қоғамның саналы азаматы мен азаматшасы етіп тәрбиелеу - менің басты мақсатым.

Қазақстан Республикасының Білім туралы Заңында: «Білім беру жүйесінің басты міндеті – ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен тәжірибе жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау, оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу», - делінген. [1, 16].

Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларын меңгермейінше сауатты, жан-жақты маман болу мүмкін емес. Жаңа технологияны меңгеру педагогтың интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық және де басқа көптеген адами келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие үрдісін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі. [5, с. 384]

Бүгінде оқыту жұмысын осылай ұйымдастыру мен әдістің жаңалығы басқа ұстаздардың жаңа жағдайға байланысты оқу-тәрбие процесін шығармашылықпен пайдаланудың негізгі өлшеміне айналуда. Оқытудың жаңа инновациялық әдістері жаңа технологияларды пайдалануға итермелейді.

Жалпы менің ойымша,материалды қарапайым аудиторядан гөрі интеракивті тақтамен бірге жүргізілген, оқу қызметін ұғыну әлдеқайда қызықты, әрі ұтымды. Интерактивті тақтада компьютерде жасайтын жұмыстарды да жасай аласыз: мәтінді теріп және сақтай аласыз, фильмдер мен слайдтар көрсете аласыз, интернеттен қажетті ақпараттар іздестіре аласыз. Біздің қызықты материалдарымызды бүлдіршіндер интерактивті тақтадан анық көре алады, олардың назары басқа жаққа аумайды.
Мен кішігірім экранға жазу жазып, орнымнан қозғалмай балаларға қарап тұрып, компьютерлік қосымшаларды, сонымен бірге үлкен олардың экранда және интерактивтік тақтада берілген сол көрініст көретіндерін бақылай аламын. Алдын-ала дайындалған мәтіндер, кестелер, диаграммалар, суреттер, музыка, карталар, тематикалық CD-ROM-дар, сондай-ақ мультимедиалық файлдарға гиперсілтемелер және интернет ресурстар музыка оқу қызметін сапалы етеді. Кәдімгі жай тақтаға мәтінді жазуға немесе экраннан пернетақтаға көшуге көп уақыт кетпейді. Перо құралын қолдана отырып, барлық ресурстарға экранның өзінде түсініктеме беруге және көшірмелерді келесі оқу қызметіне сақтап қоюға болады. Өтілетін оқу қызметінің файлдарын әрқашанда ашуға және өткен материалдарды қайталауға болады.

Smart білім алу –ақылды білім алу мағынасын береді. Яғни кез келген жағдайда, кез келген ортада кедергісіз оқу-тәрбие алып қана қоймай, оны тұлғаның қажетіне қарай жарата білуіне мүмкіндік беретін білім ортасы.

Осы бағыттарда музыка оқу қызметін түрлендіруде ақпараттық технологияларды пайдалана отырып оны жаңаша түрде ұйымдастыруды жүзеге асырып келемін. Мысалы: интерактивті тақтамен жұмыс, мультимедиалық көрніспен, жаңаша тапсырмалар арқылы сабақты түрлендіре отырып өткізуді дәстүрге айналдырдым.Музыка оқу қызметінде электронды оқулықтарды тиімді пайдалануға мүмкіндік бар. Бұл менің магнитофон, күйтабақпен жұмысын жеңілдетеді, біраз уақытымды үнемдеймін. Себебі әр түрлі

өлеңдердің әнін тыңдауға, оған өзгертулер енгізуге, өздері орындаған өлеңдерді компьютер арқылы тыңдауға,орындауға мүмкіндік береді.Электрондық оқулық арқылы түрлі суреттер, видеокөріністер, дыбыс және музыка тыңдатып көрсетуге болады. Бұл, әрине музыка жетекшісінің ауызша айтып түсіндіргенінен әлдеқайда тиімді, әрі әсерлі.. Музыка оқу қызметінде жаңа әдістерді пайдалану арқылы оқу қызметін жаңаша ұйымдастыру, жетекшінің рөлі мен қызметінің артуына жағдай жасау, теориялық, ғылыми – педагогикалық және психологиялық зерттеулерге сүйене отырып, балалардың құзыреттілігін қалыптастыру, ақпараттық технологиялар мен инновациялық оқыту әдістері арқылы ізгілікке, елжандылыққа, саналыққа, адамгершілікке, имандылыққа, еңбексүйгіштікке тәрбиелеу. Инновациялық әдістерді баланың білім деңгейіне және жас ерекшелігіне қарай оқу үрдісінде пайдалану негізгі міндет болып табылады.

Жасыратыны жоқ қазіргі балалар жасына қарамай планшеттерді,смартфондарды еркін меңгерген.Өздері қалаған ойындарын,мультфильмдерін көре алады.Сол үшін де біз қолданып жүрген интьерактивті құрылғыны да олар меңгере алады.Бір қуантарлығы балалар әуенлді қимыл қозғалысты аса қызығушылықпен орындайды.Мен балаларға әуенді қимыл қозғалыс жаттығуларын орындауда еркіндік беремін,яғни өздері қалаған қимылдарын жасайды.Есесіне өздеріне қызықты.Дауыс жаттығуларын да орындау үстінде бесенділік танытады.Себебі мен түрлі смайликтер қою арқылы жаттығуды әсерлі етіп дайындаймын.Балалар сүйіп көретін кейіпкерлердің орындауындағы әндерді қолданамын.Өйткені ән сөзін жаттату оңайырақ тиеді.

Қарапайым көрнекіліктерге қарағанда, әрине заманауй технологиялар тәрбиеленушілерге көбірек әсер етеді.Себебі заман ағымы, бағыты солай болып келе жатыр.Тәжирбемнен байқағаным, тақтаға ілінген сурет, кестеден қарағанда флипчарттағы немесе слайдтағы аудиожазбасымен берілген материалдарға балалар көбірек қызығады.Себебі оларға қатып тұрған суреттен немесе кестеден қарағанда өз қолымен орындайтын жаттығулар ұнайды. Міне осыдан-ақ балалар үшін де ,біз үшін де электронды көрнекіліктердің маңызы аса жоғары екенінін байқаймын. Егер де жаңа технология элементтерін іс-тәжірибеңде өз дәрежесінде ұйымдастыра білсең, өз нәтижесін береді деп ойлаймын.

Сондықтан да, білім беру саласында жүргізіліп отырған ауқымды реформалар ұстаздарға еліміздің әрбір азаматы кәсіби біліктілігі жоғары, бәсекеге қабілетті болатындай, ой-өрісі жаңашыл тұлғаны даярлауды міндеттейді. Педагогтың білімі мен біліктілігі жоғары деңгейде болғанда ғана баланың білім сапасының жоғары болатыны анық.

Қолданылған әдебиеттер:

1. «Жаңа замандағы музыка пәні деңгейі» Праслова И.Г.

2. Ералиева М. Оқытудың қазіргі технологиялары / М. Ералиева // Бастауыш мектеп. – 2006.

3. Бөрібаев Б, Балапанов Е. Жаңа ақпараттық технологиялар. – Алматы, 2001.

4. Педагогтың кәсіби құзіреттілігі – білім сапасын көтерудің фактілері бұл баяндамалар жинағы – 28.03.2014

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

СТРУКТУРНО-СОДЕРЖАТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ОЙКОНИМОВ ГОРОДА АКТОБЕ

Атаева Айсұлу Бауржанқызы
Учитель русского языка и литературы
Общеобразовательной средней школы №56
г.Актобе,
baurzhanovna98@bk.ru, 87073855147

По азимуту кочевых родов,
По карте, предначертанной историей,
По серым венам древних городов
Я протекаю бурой каплей донора.
Олжас Сулейменов. «Разлив».

Глобализация общества, поиски родства народов, всемирная сеть интернета и идея интеграции все более стирают границы и совмещают порой разные грани жизнедеятельности человечества, духовной культуры, цивилизации и на уки.

В настоящее время научные изучения особенно активно и содержательно созревают на стыке многих областей знания. Такой представляется и топонимика – наука о географических названиях. Как отрасль знания, она активно развивается на протяжении долгого времени, но интерес к ней как со стороны ученых, так и обычных людей не уменьшается, а постоянно возрастает.

Основной целью нашего исследования является проведение структурно-содержательного анализа ойконимов города Актобе. Задачами выступают сбор ойконимов, классификация их типов, показать лингвистический подкласс ойконимов в системе географических названий

В последнее время замечается прогрессирующая потребность общества к географическим наименованиям как реалиям обыденной жизни человека. Из обширного числа имеющийся географических названий, ойконимы или названия населённых пунктов, пожалуй, представляются единицами языка, выделяющимися наибольшей социальной нагруженностью. Так, ойконимы систематически употребляются в сводках новостей на телевидении и в прессе, в языке возникают устойчивые фразеологические словосочетания с использованием названий городов, наконец, ойконимы готовы отражать необходимые этапы события определенной языковой общности и потому являются значимым родником лингвистического и лингвокультурологического материала.

Названия населенных пунктов-ойконимы зародились с появлением оседлых народов в казахской степи . По словам А.Маденова, в традиционном казахском обществе не было ойконима, так как не было поселения в классическом понимании. До колонизации названия местностей получали в основном от названия зимовок, которые принадлежали тому или иному султану, батыру, бию и другой степной знати. Отсюда и возникновение антропонимов. Их название исходило от имени человека. Так и указывалось на картах и в других письменных источниках того времени. Некоторые аулы получали названия от близлежащего водоема (гидроним), реки, рощи, оврага, в зависимости от рельефа и ландшафта: Каратау, Кумсай, Копа, Аккемер, Актобе, Каратобе и так далее [1,электронный ресурс].

Ойконимы в лингвистике по своему структурно-содержательному составу делятся на граматический и лексический.

По грамматическому составу ойконимы делятся на ойконимы с апеллятивной основой, топоформантные и индикаторные. Грамматический состав ойконимов проанализирован на основе ономастически-конверсионного, морфологического и грамматического метода. Наименования, встречающиеся в системе казахской топонимии, в частности, наименования в структуре ойконимов, обладают сложноватую грамматическую структуру. Образующие их лексемы, входящие в их структуры слова и формообразующие морфемы отличаются по своему функциональному и нефункциональному состоянию при образовании ойконимов. имеются таковые наименования, структура, характер каких подходит непроизводной или простой лексеме-апеллятиву. И напротив, есть такие наименования, в их составе помимо главного корня имеется разные словообразующие или формообразующие окончания. Даже отдельные наименования состоят и из корневого аппелятива, и из деривационной морфемы, и из синтаксических сочетаний [2, с.140-146].

Но не все эти сложноватые грамматические установки идиентично участвуют в концепции ойконимов и считаются языковым материалом, послужившим

базой для ойконима.Исходя из цели и задач нашей статьи мы сделали анализ грамматического состава некоторых ойконимов г Актобе. В городе Актобе есть исконно-исторические названия ойконимов такие как Сельмаш-1, Сельмаш-2, Каргалинское (Жилянка),Сазды, а также сельский округ Курайлинский. Наряду с казахскими названиями ойконимов есть и русские, которые глубоко укоренились в речи населения. Это Татарка, Курмыш, Шанхай, Юго-Запад-1, Юго-Запад-2, Заречный-1, Заречный-2, Заречный-3, Заречный-4, Гормолзавод, Ясный, Жилгородок, Авиагородок, Авиатор-1, Авиатор-2 и сельский округ Благодарный. Также ряд ойконимов Актобе пополняют новые названия, как жилые массивы это Жанаконыс (Новый), Акжар, Бауырластар, Акшат, Саяжай, Рауан и Нур-сити. Известные в устной форме названия микрорайонов и жилых массивов обрели юридический статус, а именно: Нур-сити –Есет Батыр, Батыс- Ұлы Дала, Сельмаш-Самал, Бауырластар-Таншолпан, Заречный-1 –Коктем, Заречный-2 –Балауса, Заречный-3 –Жибек жолы, Ясное- Жарык.

В основном ойконимы города Актобе преобладают суффиксальный способ образования слов,такие как Сазды, Курайлы, Каргалы, Курмыш, но встречаются и слова, образованные от корня.

Например, ойконим Гормолзавод состоит из Гор+мол+завод, ни одна из которых не относится к образованию ойконимов. Ойконим Жилгородок состоит из Жил+город+ок. Но в то же время нужно отметить, что наименование данных мест заключаются из структуры Гормолзавод и Жилгородок(жилищный городок). Следовательно, данный языковой источник причисляется и к ойкониму. Но эта отношение рассматривается не с точки зрения создания ойконимов, а с точки зрения грамматической, то есть языковой структуры наименования места.

Таким образом, тут была поставлена цель анализа и атрибута не создания топонимов, а состава лингвистических элементов, исполняющего функцию ойконима языкового материала. С этой целью казахские топонимисты тоже изучают ойконимы, разбив их на три группы: 1) ойконимы с апеллятивной основой; 2) топоформантные ойконимы; 3) индикаторные ойконимы . Также предусматривается деление названий местностей на типы, анализ номинальных существительных по грамматическому составу. Под термином названия с апеллятивной основой понимаются ойконимы, образованные по форме из непроизводных апеллятивов. Такие апеллятивы не имеют никаких окончаний или компонентов дополнительных частей. Соответственно, с точки зрения прогрессивного казахского языка ойконимы с апеллятивной основой не делятся ни на какие производные морфемы. Непроизводные ойконимы, встречающиеся в составе ойконимии города Актобе: к ойконимам с апеллятивной основанием относятся Туйетобе, Маржанбулак, Жана коныс, Мясокомбинат, Хлебокомбинат.

Если посмотрим на схему апеллятив > этноним > этноойконим, то видно, что от непроизводных апеллятивов образовались этнонимы, а от этнонимов складывались этноойконимы [2, с.140-146].

Как мы замечали ранее, значительные производные конструкции, встречающиеся в грамматической структуре ойконимов, причисляются не к системе топонимов, а этнонимов. Например, ойконимы, которые обладают только корень слова «Дастур», «Жадигер», «Осиет» хоть и образуют языковой материал, по сути они относятся к порядку этнонимов. Но, невзирая на то, что упомянутые грамматические установки по сути состоят из этнонимов, их возможно проанализировать с научной точки зрения в качестве конструктивной порядка номинативных существительных. В таких анализах выделяются топоформанты, встречающиеся в структуре топонимов . Топонимы, в составе каких есть такие формообразующие окончания, именуются в топонимике формантными топонимами. Далее осмотрим топоформанты, встречающиеся в составе ойконимов города Актобе. Среди них можно отметить заимствованные топоформантные ойконимы. Большинство ойконимов прогрессивного казахского литературного языка образованы с помощью казахских топоформантов. Такие ойконимы считаются исконно тюркскими из-за того, что состоят из тюркской базы и окончания. В корне полностью тюркских ойконимов участвуют последующие казахские топоформанты. Ойконимы с топоформантом лы-. Это древний аффикс, образующий прилагательное, которые возможно обнаружить в Актюбинской области. скажем «Нурлы», «Саялы», «Шынарлы» , «Ынталы», «Таулы» , «Бегалы», «Басшылы», «Жусалы», «Когалы». А в городе Актобе можно отметить названия ойконимов с суффиксом -лы такие как Курайлы и Каргалы.

Самыми известными формантами для создания ойконимов Актобе представлены русскоязычные суффиксы со значением принадлежности –ов(а,о), -ев(а,о), -ин(а,о) и при помощи суффикса –иц(ы), также обладающего значение принадлежности. Такие как Кулумбетова, Билтабанова, Линовицкое. Суффикс –ка, имеющий уменшительную функцию. Например: Алимбетовка, Айтпайка, Белогорка, Болгарка, Борисовка, Петропавловка.

Более «прозрачными» с грамматической точки зрения является ойконим -мыш, который имеет непосредственное отношение к антропонимии. Слово «Курмыш» могло быть образовано от мордовского корня со значением «деревня», «поселение» или от чувашского, которое соответствует понятию открытого, видного издалека места. Курмыш располагался в овраге, так что с горы мог хорошо просматриваться. У Мельникова-Печерского Курмыш используется в значении «отдаленная пашня». Считается, что -мыш причастие прошедшего времени в старотатарском языке.

Есть ойконимы образованные с помощью суффикса -ды и -ты в зависимости от рельефа и ландшафта земли. Это Сазды, Кайнды, Актасты и Кумды.

Второй тип структурно-содержательного анализа – лексический. Если сделать лексический анализ ойконимов, то само название города Актобе- происходит от казахских слов “ақ” (белый) и “төбе” (холм) т.е город на белом холме. Также Каргалы название происходит от каз. “карга” - ворона, т.е. река где много ворон. Курайлы наименование поначалу звучало как Курайла (Курайли) и образовалось от тюркского слова курай, что в переводе на русский язык обозначает «камыш, тростник». Следовательно, Курала (Курайла) – это речка «Тростниковая (Камышовая)», так как по ее берегам вырастает особо камыш [3, электронный ресурс].

Обзор ойконимов города Актобе позволил обнаружить особенно результативные модификации создания слов. Большинство образований являются простыми по структуре, и среди них главно отметить результативные модификации «основа + формант». Самыми распространенными представлены притяжательные суффиксы -ов/ -ев(о, а), также с суффиксом –лы довольно частотные не только на исследуемой территории, но и на местности Актюбинской области. Безаффиксные микротопонимы, образованные по модели «основа» более продуктивны на данной территории, чем сложные ойконимы, имеющие несколько основ. Изучение структуры ойконимов способствует нахождению охвата топоформантов, активно и спорадически участвовавших в образовании названий населённых пунктов, благоприятствующий сопоставлению ойконимов города Актобе с ойконимами иных тюркоязычных народов [4, электронный ресурс].

Литература

1.Маден А. Историческая память//Актюбинский Вестник. -2021.-URL: https:// Историческая память - Актюбинский Вестник (avestnik.kz)

2. Довурова, Х.Х. Грамматический состав ойконимов(на примере Джизакской области) // Молодой учёный. -2020.-№33(323).-С.140-146.-URL: https://moluch.ru/archive/323/72760/

3. Моисеева Б.А. Топонимические очерки Оренбуржья.-2016 -URL: https:// “ТОПОНИМИЧЕСКИЕ ОЧЕРКИ ОРЕНБУРЖЬЯ” Б. А. МОИСЕЕВА (cyberleninka.ru)

4. Саттаров Г.Ф. Отглагольная антропонимия Республики Татарстан // Ономастика. - Сб. материалов XII Междунар. науч. конф. Отечество, 2010. // -URL: https:// Структурный анализ ойконимов Гамицкого сельского поселения (infourok.ru)

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

КҮЙ ҚҰДІРЕТІ

Атауова Эльмира Кидибаевна
Есет-батыр атындағы мектеп-бақшасының
музыка пәні мұғалімі

Кіріспе

Ата-баба мұрасы-ол домбыра. Домбыра үнінің құдіреттілігін, оқушылар ұғына отырып, қасиетті аспабымыздың үнін сезінуді түсінеді. Қосішекті қасиетті аспаптың әрбір нотасына зейінмен қарап, күй құдіретін бағандай алады. Күй қобыз, домбыра, сыбызғы, жетіген, шертер сынды аспаптардың керемет үнімен бояуы айқындала түседі. Күй – аспаптық музыкалық жанр. Домбыра аспабында шебер меңгеруді қажет етеді. Оқушы тек қана аспапта орындауды меңгеріп қана қоймай, күй тілінде қоса түсінеді. Музыка әлеміне жүрегімен енеді. Мұғалім күйлердің тізімін оқушының деңгейіне қарай лайықтап, үйретеді. Күйдің авторымен де танысады. Сонымен қатар күйдің шығу тарихына да назар аударады. Күйдің шығу тарихын баяндай отырып үйретсе, күй мазмұныда ашыла түспек. Күй үйрену арқылы оқушылардың тыңдау, есті білу қабілеті артады. Ұстаз бен оқушының арасында тығыз байланыстың арқасында нәтижеге қол жеткізеді. Күн сайын домбыра аспабында күй тартып, дайындық жұмыстарын жетілдіріп отырса, еркін орындайды және домбыра тарту техникасы артады. Түрлі домбыра ойнау техникасын арттыру мақсатында жаттығулармен ұштастырып отыру қажет. Қазақтың домбыра, қобыз, сыбызғы, шертер сияқты ұлттық музыкалық аспаптарында орындалатын әуен-саз күй деп аталады. Ән-күйлер халқымыздың ұрпақтан-ұрпаққа жалғар мұрасы. Қасиетті қара домбырасымен, күніренген қобызынан үнін естіп, ұрпағымыз осы мол мұраны жалғап, аманатты орындау қажет.

Мақсаты:

Аспапта еркін меңгеріп, күйлерді өз орындалу деңгейінде орындауға машықтандыру. Сабақта түрлі әдіс-тәсілдерді пайдаланып, орындау техникасын қалыптастыру. Ұлт құндылығын дәріптеуге баулып, тәрбиелеу. Өскелең ұрпақтың жүрегіне қазақтың мәдениетін сіңіре отырып, күй жанрын меңгерту.

Шығармашылық тапсырмаларды құрастыра отырып, келесі міндеттерді ұстану қажет:

-Мұғалім музыкалық іс-әрекеттің әртүрлі түрлерінде оқушының шығармашылығын дамытуға баса назар аударуы керек, сонымен бірге күй тақырыбына сүйене отырып, әр сабақта іс-әрекеттің өзара әрекеттесуінің ең ұтымды жолдарын іздеуі керек.

-Шығармашылық тапсырмалар біртіндеп күрделене отырып, белгілі бір ретпен орындалуы керек (шығармашылық тапсырмалар сериясын әзірлеу).

-Күй қағыстарына мән бере отырып, күй динамикасын меңгертуге жұмыстану.

Шығармашылық тапсырмалардың қиындық келтіретін түрлері бар.

- Күй және күйшілер туралы мағлұмат алу.
- Көру және тыңдау, есту қабілеттерін дамыту.
- Тапсырмаларды жекеден жалпыға дейін құру.
- Шығарманы орындау деңгейін шыңдау.
- Қазақтың ұлттық музыкалық аспаптарын танып білу.

Күй атасы Құрманғазы Сағырбаев күй өнерін төкпе күй бағытымен жаңғыртқан. Күй – бағдарлы мазмұны бар, көркемдігі жоғары аспаптық жанр. Онда табиғат құбылыстары («Алатау», «Саржайлау», «Көбік шашқан»), тарихи оқиғалар («Ел айырылған», «Жеңіс»), халық мерекелері («Тойбастар», «Балбырауын»), жан-жануарлар («Аққу», «Қоңыр қаз», «Көкала ат»), аңыз-ертегілер («Мұңлық-Зарлық», «Қос мүйізді Ескендір»), жеке адамдар («Байжұма», «Абыл»), адам сезімдері («Қуаныш», «Сағыныш»), т.б. түрлі оқиғалармен мен құбылыстар суреттеледі. Суретшілер бояу нақыштарымен, бишілер би қимыл элементтерімен бейнелесе, күйшілер аспаптың үнімен – ақ айтар ойын, күй мазмұнын ашқан.

Домбыраның қос ішегінен табиғаттың үні, көңіл-күй лебі есіп, қазақтың кең жалпақ даласымен астарласып жатқан тау, өзен-көлдерінде күй тілімен жеткізе білген. Күйдің құдіреттілігін сөзбен жеткізу мүмкін емес. Тыңдайтын құлақ керек, күй тілін түсінетін жүрек керек.

Күйлер тақырыбы мен мазмұнына қарай аңыз-күйлер, тартыс күйлер, тарихи күйлер, арнау күйлер, лирикалық күйлер, психологиялық күйлер болыпжіктеледі.

Қазақтың аспаптық музыкасы XVIII ғасырдың соңында жоғары деңгейге көтерілді. Бұл кезде Байжұма, Баламайсаң, Есжан, Байжігіт, Ұзақ, Боғда, Махамбет сияқты күйшілердің атағы халыққа кеңінен мәлім болды. XIX ғасырда ежелгі күйшілік өнердің одан әрі өрістеп дамуына Құрманғазы, Дәулеткерей, Тәттімбет, Тоқа, Абыл, Есір, Ықылас, Байсерке, Қазанғап, Сейтек,

Дина, Сүгір сияқты күйшілік өнердегі ірі тұлғалар елеулі үлес қосты. Осы күйшілердің күйлері қазірде сақталып, ұрпақтарымыз жалғастырып келе жатыр.

Домбыра күйлері орындалу мәндері мен құрылымдылық ерекшеліктеріне қарай төкпе және шертпе деп аталатын екі үлкен түрге бөлінеді. Төкпе күйлер тұрақты екпін мен өлшемде, оң қолдың тұтас сілтенуімен орындалады. Ал шертпе күйлер көбінесе жалғыс дауысты болып, оң қол саусақтарының ұшымен орындалады. Осы орайда төкпе күй атасы – Құрманғазы мен шертпе күй атасы-Тәттімбетті атап кеткен дұрыс деп ойлаймын.

Қазақтың ең көне күйлерінің көпшілігі – қобыз күйлері. Ежелгі түркі тектес халықтарда қобыз күйлері жыраулар өнерінен бастау алады. Жыраулар жырды қобызбен сүйемелдеп отырған. Қобыз күйлерінде бұрынғы бақсы сарындары да көп кездеседі. Бұл өнерді дамытуға Кетбұға, Кербала, Айрауық, Көккесене, Ықылас және Жаппас Қаламбаев, Дәулет Мықтыбаев сынды ұлы күйшілердің қосқан үлесін атап айтуға болады.Қазақтың ежелгі аспаптық музыкасы аса бай көркемдік тереңдігімен ерекшелігімен , рухани мәдениеттің құнды қазынасы ретінде ұрпақтан ұрпаққа жалғаса бермек. Қазіргі таңда өнер мектептерінде дәріс алып, осы аспаптарда күйшілердің күйін орындап, үйреніп жүрген жас буындар қаншама.

Қазақтың халық аспаптық музыкасының бүгінгі күнге жетуіне атақты домбырашылар Дина Нүрпейісова, Оқап Қабиғожин, Науша және Махамбет Бөкейхановтар, Лұқпан Мұхитов, Қали Жантілеуов, Ғылман Хайрошев, Төлеген Аршанов Смағұл Көшекбаевтардың сіңірген еңбектері ұшан-теңіз.

Күйлер орындалатын қазақтың ұлттық музыкалық аспаптарының біріне де тоқталып кеткенді жөн көрдім. Домбыра – қағып, шертіп ойнайтын ішекті музыкалық аспап. Қазақтың ән-күй орындаушылық дәстүріне байланысты домбыра аспабының бірнеше түрі бар, олардың тек сырт пішіні ғана емес, ішек және перне саны да әр қилы болып келеді. Қазір домбыраның екі түрі кездеседі. Негізінен 2 ішекті болып келеді. 3 ішекті домбыралар да бар. Қазақстанның батыс өңірі, Арқа мен солтүстік-шығыс өңірлерінің домбыралары ел арасында көп пайдаланылады. Домбыра аспабында орындалатын күйлер халық арасында кең тараған өнердің бірі.

Қобыз – ысқышпен ойналатын ішекті музыкалық аспап. Мойны имек келетін бұл аспап сол қол саусақтары тырнақтарының сыртын ішекке тигізу арқылы ойналады. Аспатың шанағы терімен қапталып, ысқыштары мен ішектері жылқының қылынан жасалады. Ертеде қобызды бақсылар құдіретті күш ретінде пайдаланған. Бүгінде қобыз аспабында ойнау шеберлігінің күрделенуіне байланысты төрт ішекті қобыз да пайда болды. Бұл қобыздың ішектері сымнан жасалады. Бұл аспап Қорқыт пен Ықылас бабамыздан тарап,қазіргі таңда өскелең ұрпақ жалғастырып келеді. Қобыз күйлеріде шоқтығы биік, күй тілін сөйлететін құдіретті киелді аспап.

Жетіген – көп ішекті музыкалық аспап. Кейбір ғалымдар «жетіген» сөзі жеті байлық, жеті қазына дегенді білдіреді десе, кейбір аңыздарда ол «жеті хан» деген сөзден делінеді. «Жетіген» деген атау тегінде «жеті» және «ән» сөздерінің бірігуінен құралуы мүмкін дейтін де пікір бар. Аспап тұтас ағаштан ойылып жасалып, шанағы көн терімен қапталады. Күйге келтіру үшін тиек орнына асық қойылады. Бұл аспапта да күй басқаша үнмен төгіледі.

Шертер – шанағы терімен қапталған, қазақ халқының ең көне музыкалық аспаптарының бірі. Шертіп ойнау тәсіліне байланысты шертер деп аталған. Құрылысы жөнінен домбыра, қобыз аспаптарына да ұқсас келеді. Шертерде көбінесе шертпе күйлер орындалады. Бұл аспапта өзінің табиғатына сай үні бар, күй орындағанда ерекше әсер беретін ұлттық музыкалық аспап.

Сыбызғы – құрайдан, ағаштан, кейде жезден жасалынатын көне үрлемелі музыкалық аспап. Ол ертеректе бақташылардың ең сүйікті аспабы болған. Сызылған үнімен күй орындағанда ерекше үн қосады. Қазақ халқының ұлттық музыкалық аспаптары қазіргі ұрпағымыз жетіп, оның қыр-сырымен танысып, біліп, үйреніп, міне, кейінгі ұрпағымызға аманат болатын қазынамыз.

Қорытынды:

Қазақ халқының басқа халықтардан ерекшеліктерінің бірі ол өзінің ұлттық музыкасының болуы. Атадан балаға жеткен, қадірлеп көзінің қарашығындай сақталып, қымбат қазынаға айналды. Қаймағы бұзылмай жеткен бұл өнердің бір шыңы домбыра күйлері. Бұл мұра ғасырдан ғасырға іріктеліп, сұрыпталып, сүргіленіп, түрленіп жеткен халықтың өзімен бірге дамып, қалыптасып отырған. Байырғы кезде қазақ үйінің төрінде әрдайым домбыра ілулі тұрған немесе үй-ішінің біреуі домбырада күй шертпейтін отбасы қазақ арасында кемде-кем болған. Киіз үйдің төрі сол қасиетті үкілі домбырасымен сәнге бөленіп тұрған. Домбыра үнін күймен қатар әнге де көрік берері сөзсіз.

Қазірде білім саласында ұлттық құндылыққа баса назар аударып, білім ордаларында түрлі шаралар ұйымдастырылып отыр. Біз өз құндылығымыздың қадір қасиетін сезініп, келер ұрпаққа жалғастырып қалдырсақ, ол біздің-парызымыз. Күй құдіретін сөз етсек қазақтың кең даласы мен мыңғырған малының шұлағаны, саф ауасы, мөлдір тұнық көлі мен өзені, үйір-үйір жылқысы мен қора-қора қойының маңырағаны келеді. Күй қазақтың өшпес мұрасы. Жоғарыда атап өткен күйшілердің келер ұрпаққа қалдырған мұрасына сызат түсірмей сақтап, дәріптеп, өскелең ұрпақтың бойына сіңіріп, аманатын арқаларымыз сөзсіз. Күй тілі – құдіретті тіл.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

КӨРКЕМ ЕҢБЕК ПӘНІН ОҚЫТУДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМЫТУ

Ахатаева Мира Сеилбековна
«Жамбыл Облысы Әкімдігінің Білім Басқармасы
Тараз Қаласы Білім Бөлімінің №4 Орта Мектебі»
Кмм, көркем еңбек пәнінің мұғалімі

Аннотация. Мақалада көркем еңбек пәнін оқыту барысында оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту мәселелері қарастырылады. Шығармашылық қабілеттерді дамыту оқушылардың шығармашылық ойлауын, өздерін көркем түрде білдіруін және проблемаларды жаңа тәсілдермен шешу дағдыларын қалыптастырады. Көркем еңбек пәні әртүрлі әдіс-тәсілдер мен тапсырмалар арқылы оқушылардың шығармашылық әлеуетін арттыруға мүмкіндік береді. Бұл мақалада шығармашылық жобалар, практикалық жұмыстар, топтық жұмыстар мен жеке тапсырмалардың оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытудағы рөлі талданған. Сонымен қатар, көркемдік құралдарды қолдану, шығармашылық шешімдер қабылдау және өз идеяларын жүзеге асыру жолдары көрсетілген. Мақала оқушылардың шығармашылық дамуы үшін көркем еңбек пәнінің маңыздылығын дәлелдейді.

Негізгі сөздер: көркем еңбек, шығармашылық қабілеттер, шығармашылық ойлау, өнер туындылары, практикалық жұмыстар, шығармашылық тапсырмалар, топтық жұмыстар, жеке шығармашылық, көркемдік құралдар, эстетикалық сезім, қолөнер, бейнелеу өнері, шығармашылық даму.

Білім беру жүйесінің қазіргі кезеңінде оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту маңызды мақсаттардың бірі болып табылады. Шығармашылық қабілет — адамның жаңашыл идеялар мен шешімдер таба алу, өзінің ойларын және сезімдерін көркем түрде жеткізу, кеңінен қабылданған тәсілдерден тыс жаңа жолдар іздеу дағдылары. Бұл дағдылар оқушылардың шығармашылық ойлауын, практикалық шешімдер қабылдау қабілеттерін арттырады. Ал көркем еңбек пәні осы шығармашылық қабілеттерді дамытуда ерекше рөл атқарады. Көркем еңбек сабағында оқушылар тек өнер түрлерімен танысып қана қоймай, өздерін шығармашылық тұрғыда таныту мүмкіндігіне ие болады.

Шығармашылық қабілеттер мен олардың маңызы. Шығармашылық қабілеттер – бұл адамның идеялар мен концепциялар құрастыру, мәселені шешуде жаңашыл және тиімді әдістерді қолдану қасиеті. Қазіргі қоғамда шығармашылық ойлау тек өнер мен мәдениетте ғана емес, білім беру, кәсіпкерлік, ғылым салаларында да маңызды орын алуда. Сондықтан шығармашылық қабілеттерді мектеп жасынан дамыту оқушылардың барлық салада жетістікке жетуіне ықпал етеді.

Көркем еңбек пәні – бұл шығармашылық қабілеттерді дамыту үшін ең тиімді алаңдардың бірі. Себебі, бұл пән балаларға бейнелеу өнері, сәндік-қолданбалы өнер, мүсін, графика, дизайн сияқты түрлі бағыттарда өзіндік идеяларын жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Оқушылар осы пәнде тек өздерінің шығармашылық күштерін пайдаланумен шектелмей, түрлі көркемдік құралдар мен әдістерді игере отырып, эстетикалық және техникалық дағдыларды меңгереді.

Көркем еңбек пәнінде шығармашылық қабілеттерді дамыту әдіс-тәсілдері:

1. Шығармашылық жобалар мен тапсырмалар. Көркем еңбек пәнінің негізгі ерекшелігі — оқушыларға шығармашылық тапсырмалар мен жобалар беру арқылы олардың өзіндік ойлау қабілеттерін дамыту. Оқушыларға белгілі бір тақырыпқа байланысты өнер туындысын жасау тапсырмасы берілсе, олар материалдармен жұмыс істей отырып, өздерінің көркемдік шешімдерін табады. Бұл тапсырмалар оларды тек көркем өнерді түсінуге емес, сонымен қатар шығармашылық ойлау қабілеттерін дамытудың маңызды құралы ретінде қызмет етеді.
2. Практикалық жұмыстар мен шеберханалар. Шығармашылық қабілеттерді дамытуда практикалық жұмыстардың маңызы зор. Көркем еңбек сабағында оқушылар ағаш, саз, қағаз, мата секілді түрлі материалдармен жұмыс істей отырып, өзінің шығармашылық ойларын шынайы өнер туындысына айналдырады. Шеберханалар мен практикалық тапсырмалар олардың қолөнер саласында дағдыларын шыңдайды, жаңа тәсілдер мен материалдарды қолдануға үйретеді. Бұл жұмыс барысында балалардың шығармашылық ойлау мен практикалық қабілеттері қатар дамиды.
3. Жеке және топтық жұмыстар. Топтық шығармашылық жұмыстар оқушылардың өзара

ынтымақтастығын арттырып, бірлескен жобалар арқылы жаңа идеялар туғызуға ықпал етеді. Топ ішінде әр оқушының өз идеясы мен көзқарасы бар, сондықтан олар бір-бірінен үйреніп, шығармашылық қабілеттерін дамытады. Ал жеке тапсырмалар оқушылардың дербестігін арттырып, өз ойларын толығымен ашуға мүмкіндік береді. Жеке шығармашылық жұмысты орындау арқылы әрбір оқушы өз дағдыларын тереңдетеді, өзіндік шығармашылық бағытын табады.

4. Көркемдік құралдарды қолдану. Көркем еңбек пәнінде әртүрлі көркемдік құралдарды пайдалану оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуда үлкен рөл атқарады. Оқушылар кескіндеме, графика, мүсін жасау, сәндік-қолданбалы өнер сияқты салаларда түрлі техникалар мен әдістерді меңгереді. Әрбір құралмен жұмыс істеу оқушылардың ептілігі мен эстетикалық сезімін дамытумен қатар, олардың шығармашылық дүниетанымын кеңейтеді.

5. Шығармашылық шешімдер мен проблемаларды шешу дағдыларын дамыту. Көркем еңбек сабағында оқушыларға күрделі мәселелерді шешу үшін шығармашылық тәсілдерді қолдану ұсынылады. Мысалы, белгілі бір тақырыпта өнер туындысын жасағанда оқушылар әртүрлі материалдар мен тәсілдерді сынап көреді, қиыншылықтарға тап болғанда жаңа шешімдер іздейді. Мұндай жұмыс оқушылардың шығармашылық ойлау дағдыларын дамытуға, жаңа идеяларды тауып, жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Көркем еңбек пәні оқушылардың шығармашылық әлеуетін жүзеге асыру үшін ерекше мүмкіндік ұсынады. Бұл пәнде балалар әртүрлі көркемдік құралдар мен материалдарды қолдана отырып, өз идеяларын нақты туындыларға айналдырады. Мысалы, кескіндеме немесе мүсін жасау барысында олар тек көркемдік дағдыларды емес, сонымен қатар кеңістіктік ойлау, детальдарға назар аудару және материалдарды дұрыс таңдау сияқты маңызды дағдыларды игереді. Шығармашылық тапсырмалар арқылы оқушылар өзіндік стиль қалыптастырып, еркін ойлау қабілеттерін дамытады. Сондай-ақ, шығармашылық жұмыстар барысында олар шектеулер мен қиындықтарға тап болып, оларды шешу жолдарын табуға үйренеді, бұл олардың сындарлы ойлау қабілетін арттырады.

Көркем еңбек пәні — оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуда ерекше маңызға ие пән. Бұл пән арқылы балалар өздерінің ойлары мен идеяларын көркем түрғыда жеткізе алады, сондай-ақ шығармашылық ойлау мен тәуелсіз шешім қабылдау дағдыларын игереді. Шығармашылық тапсырмалар, практикалық жұмыстар, топтық жобалар мен көркемдік құралдарды қолдану балалардың шығармашылық әлеуетін ашып, олардың жан-жақты дамуына ықпал етеді. Бұл процесс балаларды шығармашыл, белсенді және шығармашылық тұрғыда жаңашыл шешімдер қабылдай алатын азаматтар етіп тәрбиелейді. Көркем еңбек пәні тек өнер саласында ғана емес, жалпы өмірде де шығармашылық қабілеттерді дамытуға маңызды қадам болып табылады.

Пайдаланған әдебиет тізімі

1. Айтмағанбетова М. Б., Мұхамедқали, С. Қ. (2020). Шығармашылық педагогика негіздері. Алматы: Раритет, 45-67 б.
2. Бейсенова Ә. Қ. (2021). Көркем еңбек пәнін оқыту әдістемесі. Алматы: Қазақ университеті, 123-136 б.
3. Жұбанова Р. С. (2020). Білім беруде шығармашылық қабілеттерді дамыту. Астана: Ұлттық кітапхана, 85-94 б.
4. Құлмұханбетова Ж. Н. (2022). Қазіргі білім беру жүйесіндегі шығармашылық оқу процесі. Шымкент: Сұлтан, 71-84 б.
5. Төлеуова А. К. (2023). Көркем еңбек және эстетикалық тәрбие. Алматы: Әдебиет, 56-70 б.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В НАЧАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ: КАК НАЙТИ БАЛАНС?

Бакытбек Жанар Дюсеновна
учитель начальных классов

1. Введение

В современном мире цифровые технологии стали неотъемлемой частью нашей жизни, и образование не является исключением. Внедрение цифровых технологий в начальное образование открывает новые возможности для обучения и развития детей, но также ставит перед педагогами задачу поиска баланса между традиционными методами и инновационными подходами.

Актуальность темы обусловлена необходимостью подготовки детей к жизни в цифровом обществе, где они будут сталкиваться с технологиями повсеместно. Начальная школа играет важную роль в формировании у детей базовых навыков работы с цифровыми инструментами, а также в развитии критического мышления и умения анализировать информацию.

Цель доклада: рассмотреть педагогические методы и подходы к использованию цифровых технологий в начальном образовании, выявить успешные практики и определить проблемы, с которыми сталкиваются педагоги.

Задачи доклада:

- Изучить существующие методы и подходы к использованию цифровых технологий в начальном образовании.
- Проанализировать результаты применения цифровых технологий в педагогической практике.
- Выявить проблемы и трудности, возникающие при использовании цифровых технологий в начальной школе.
- Предложить рекомендации по эффективному использованию цифровых технологий в образовательном процессе.

2. Основная часть

Описание педагогической практики, методов и подходов

В своей педагогической практике я использую разнообразные цифровые инструменты, такие как интерактивные доски, планшеты, образовательные платформы и приложения. Мой подход основан на сочетании традиционных методов обучения с современными цифровыми технологиями.

Анализ использованных методов

Среди наиболее эффективных методов можно выделить:

- Интерактивные уроки: использование интерактивных досок и проекторов позволяет сделать уроки более наглядными и интересными для детей.
- Обучающие игры: цифровые игры помогают детям в игровой форме усваивать новые знания и развивать навыки.
- Проектная деятельность: использование цифровых инструментов для создания презентаций, видеороликов и других проектов способствует развитию творческих способностей и умения работать в команде.
- Индивидуальное обучение: образовательные платформы и приложения позволяют адаптировать учебный материал под индивидуальные потребности каждого ребенка.

Обоснование выбора методов и технологий

Выбор методов и технологий обусловлен возрастными особенностями детей младшего школьного возраста, их интересами и потребностями. Важно, чтобы цифровые инструменты не только делали обучение более интересным, но и способствовали развитию познавательной активности, самостоятельности и критического мышления.

Результаты работы, достижения и проблемы

Использование цифровых технологий в моей педагогической практике привело к положительным результатам:

- Повышение мотивации учащихся к обучению.
- Улучшение усвоения учебного материала.
- Развитие у детей навыков работы с цифровыми инструментами.
- Формирование умения работать в команде и самостоятельно.

Однако, наряду с достижениями, возникают и проблемы:

- Недостаточное обеспечение школ современным оборудованием.
- Недостаточная квалификация педагогов в области использования цифровых технологий.
- Риск чрезмерного увлечения детей цифровыми устройствами и снижение интереса к традиционным формам обучения.

Примеры особых ситуаций, подходов или упражнений
В своей работе я сталкивалась с разными ситуациями, требующими индивидуального подхода. Например, для детей с ограниченными возможностями здоровья я использовала специальные образовательные программы и приложения, которые помогали им осваивать учебный материал в комфортном для них темпе.

3. Заключение

Выводы о том, что до настоящего времени были выбраны успешные подходы
В целом, можно сказать, что использование цифровых технологий в начальном образовании является эффективным инструментом, способствующим повышению качества обучения и развитию детей. Однако, важно подходить к использованию технологий осознанно и учитывать возрастные особенности учащихся.
Рекомендации для коллег

- Постоянно повышать свою квалификацию в области использования цифровых технологий.
- Разрабатывать и внедрять инновационные методы обучения с использованием цифровых инструментов.
- Создавать условия для обмена опытом с коллегами.
- Обеспечивать безопасность детей при работе с цифровыми устройствами.

Дальнейшие шаги
В дальнейшем я планирую продолжить изучение и внедрение новых цифровых технологий в образовательный процесс, а также разрабатывать собственные методические материалы и программы обучения.
Надеюсь, что мой опыт будет полезен для коллег и поможет им найти баланс между традиционными и цифровыми методами обучения в начальной школе.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

UZDIK KALAM

АВТОРСКИЕ РАЗВИВАЮЩИЕ ИГРЫ В ДЕТСКОМ САДУ И ИХ ЗНАЧЕНИЕ НА ПРИМЕРЕ ИГРЫ АЛЬЧИКБОЛ

Бекбулатова Айша Сейпилдаевна
Инструктор по физическому воспитанию

Введение

Игровая деятельность является основным видом активности детей дошкольного возраста. Это – ведущий вид деятельности дошкольников, через которую они познают окружающий мир и учатся взаимодействовать друг с другом. Развивающие игры помогают детям осваивать новые знания, совершенствовать мелкую и крупную моторику, развивать логическое мышление, изобретательность, воображение, креативность и координацию движений.

Развивающие игры выполняют несколько ключевых функций:

- Образовательная – дети усваивают новые знания, знакомятся с окружающим миром.
- Развивающая – формируются интеллектуальные, речевые, физические и творческие способности.
- Социальная – развиваются навыки общения, сотрудничества, умение работать в коллективе.
- Коррекционная – помогают устранить возможные отклонения в развитии, закрепить правильное произношение, координацию движений.

В детском саду используются разные виды развивающих игр в зависимости от целей и задач воспитания.

- Игры на развитие мышления и логики
- Игры на развитие речи
- Двигательные и подвижные игры
- Игры на развитие сенсорных навыков
- Игры с элементами национальной культуры
- Авторские игры

Особенно ценными в этом отношении становятся авторские игры, которые создаются с учётом возрастных и педагогических особенностей детей. Авторские игры, разработанные педагогами, позволяют привнести в образовательный процесс новые подходы, способствующие развитию физических, когнитивных и социальных навыков ребёнка. Они могут быть направлены на развитие координации движений, внимания, ловкости, математического и логического мышления, а также формирование коммуникативных навыков.

Одна из таких авторских игр – «Альчикбол». Эта игра основана на традиционной казахской игре с альчиками, но адаптирована под современные игровые условия. Она развивает меткость, ловкость, стратегическое мышление и координацию движений.

Описание игры «Альчикбол»

Цель игры – попасть альчиком в ворота противника, обходя препятствия на игровом поле, и набрать определённое количество очков.

Правила игры

1. Возраст участников
   - Игра подходит для детей от 5-6 лет и старше, а также для взрослых, что делает её универсальной для всей семьи.
2. Количество участников
   - В игре участвуют два человека (каждый занимает свою сторону поля).
3. Игровое поле
   - Поле представляет собой гладкую поверхность из дерева
   - На поле установлены небольшие столбики-препятствия, которые имитируют защитников.
   - В качестве дополнительных элементов могут использоваться резинки между столбиками.
4. Инвентарь
   - Альчик – маленькая кость, используемая в игре вместо мяча. У каждого игрока есть по одному альчику.
   - Ворота – небольшие зоны на противоположных сторонах игрового поля, в которые нужно забить альчик.
5. Начало игры

- Чтобы определить, кто начнёт игру, игроки перекручивают альчик. Если альчик выпадает на сторону «бүк», этот игрок начинает первым.
- Первый удар выполняется из центра поля. После каждого забитого гола следующую атаку начинает игрок, забивший гол.

6. Порядок игры
- Игроки по очереди запускают свои альчики с помощью щелчков пальцев.
- Цель – направить альчик в ворота противника, обходя препятствия.

7. Набор очков
- За каждый забитый гол начисляется 1 очко.
- Игра продолжается до заранее установленного количества очков (например, 5) или в течение ограниченного времени.

8. Ограничения
- После запуска альчик нельзя двигать руками.
- Если альчик вылетает за пределы поля, ход переходит к противнику.

9. Тактические приёмы
- Игроки могут использовать столбики-препятствия, чтобы направлять альчик в ворота, рассчитывая угол отскока.

Развивающий потенциал игры «Альчикбол»

Игра «Альчикбол» имеет высокий педагогический потенциал и может использоваться в детском саду для развития различных навыков:

1. Физическое развитие
- Улучшает координацию движений и мелкую моторику.
- Развивает ловкость и меткость.
- Способствует развитию силы пальцев и кистей рук, что полезно для подготовки к письму.

2. Когнитивное развитие
- Дети учатся просчитывать движения, оценивать расстояние и траекторию удара.
- Игра формирует пространственное мышление.
- Развивает стратегическое мышление и умение предугадывать ходы соперника.

3. Социальное развитие
- Игра требует соблюдения очередности и правил, что воспитывает терпение и уважение к сопернику.
- Дети учатся взаимодействовать и договариваться.
- Развивает эмоциональный интеллект, поскольку игроки учатся справляться с победами и поражениями.

4. Культурное развитие
- Игра основана на традиционной казахской игре с альчиками, что способствует приобщению детей к национальной культуре.

Заключение

Авторские игры, такие как «Альчикбол», являются ценным инструментом в образовательном процессе дошкольного возраста. Они не только развлекают детей, но и помогают формировать важные навыки, необходимые для их гармоничного развития.

Введение подобных игр в программу детского сада позволяет сделать процесс обучения более увлекательным и эффективным. «Альчикбол» сочетает в себе элементы спорта, логики и традиций, что делает его отличным выбором для физического воспитания детей. Кроме того, его простые правила и доступный инвентарь позволяют организовать игру как в группе, так и в семейном кругу.

Использование игр, основанных на национальных традициях, также играет важную роль в сохранении культурного наследия и формировании у детей уважения к истории своего народа. Таким образом, «Альчикбол» – это не просто развлечение, а важный элемент развивающей игровой среды, способствующий всестороннему развитию ребёнка.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

СПЕЦИФИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ДЕТЕЙ С ЗАДЕРЖКОЙ ПСИХИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ И ТРУДНОСТИ В ИХ ОБУЧЕНИИ

Бонет Анна Николаевна
КГУ "Зубовская средняя школа" отдела образования по району Алтай Управления образования ВКО

Как педагога-логопеда, работающего с учениками начальной школы (0-5 классы) меня все больше волнует проблема детей с задержкой психического развития (ЗПР) и те трудности, с которыми они сталкиваются в процессе обучения. Наблюдая за этими ребятами ежедневно, видя их потенциал и одновременно сложности в усвоении программы, я почувствовала острую необходимость в поиске более эффективных подходов. За последние годы я активно изучала новые методики, адаптировала существующие, экспериментировала и анализировала результаты. Поэтому, я хочу поделиться с вами своим опытом в работе над повышением эффективности коррекционно-развивающего и образовательного процесса для детей с ЗПР. Я уверена, что обмен знаниями и опытом поможет нам всем найти ключик к каждому ребенку, нуждающемуся в нашей поддержке.

Вопрос обучения детей с задержкой психического развития (ЗПР) является одним из самых актуальных в современной педагогике и логопедии. Статистика показывает, что количество детей с ЗПР в образовательных учреждениях неуклонно растет. Это требует от педагогов и специалистов большей осведомленности и подготовки для эффективной работы с данной категорией детей. Успешная социализация и интеграция детей с ЗПР в общество является важной задачей современного образования. Предоставление качественной и своевременной коррекционно-развивающей помощи позволяет этим детям реализовать свой потенциал и стать полноценными членами общества. Несмотря на значительное количество исследований, посвященных ЗПР, до сих пор существует недостаток эффективных и адаптированных методик обучения, учитывающих специфические особенности этих детей. В условиях развития инклюзивного образования, когда дети с ЗПР обучаются в общеобразовательных классах, остро встает вопрос о создании специальных условий и адаптации образовательной программы к их потребностям.[1]

Целью моей работы является обобщение и систематизация опыта работы с детьми с ЗПР для повышения эффективности коррекционно-развивающего и образовательного процесса.

Задачи:

1.Выявить и систематизировать специфические особенности развития детей с ЗПР, влияющие на процесс обучения.

2.Определить основные трудности, с которыми сталкиваются дети с ЗПР в процессе обучения, с акцентом на речевые нарушения.

3.Проанализировать эффективность применяемых методов и технологий коррекционно-развивающей работы.

4.Изучить и апробировать инновационные подходы к обучению детей с ЗПР.

5.Разработать практические рекомендации для педагогов, работающих с детьми с ЗПР, с учетом специфики их речевого развития.

6.Оценить результаты коррекционно-развивающей работы на основе динамики развития речи и когнитивных функций детей.

В своей работе я использовала комплекс диагностических, коррекционных и развивающих методов и технологий, включающий:

Диагностические методы:

- Наблюдение за ребенком в различных видах деятельности.
- Беседа с ребенком и его родителями (законными представителями).
- Анализ медицинской и психолого-педагогической документации.
- Применение стандартизированных диагностических методик для оценки уровня развития речи (экспрессивной и импрессивной), познавательных процессов, моторики. (Например, методика обследования речи Р.И. Лалаевой, методика А.Н. Леонтьева, шкалы интеллекта Векслера)

Коррекционно-развивающие методы:

- Логопедический массаж: Нормализация мышечного тонуса артикуляционного аппарата.
- Артикуляционная гимнастика: Развитие силы, точности и координации движений артикуляционных органов.
- Дыхательные упражнения: Развитие речевого дыхания.
-Фонетическая ритмика: Коррекция звукопроизношения

с использованием музыкального ритма.
- Развитие фонематического слуха: Дифференциация звуков речи, развитие навыков звукового анализа и синтеза.
- Обогащение словарного запаса: Использование наглядных пособий, дидактических игр, сюжетно-ролевых игр.
- Развитие грамматического строя речи: Формирование навыков правильного согласования слов в предложении, словообразования и словоизменения.
- Развитие связной речи: Обучение составлению рассказов по картинкам, пересказу текстов, описанию предметов.[6]
Метод наглядного моделирования: Использование схем, таблиц, опорных рисунков для облегчения понимания и запоминания информации.
Технологии:
- ИКТ (информационно-коммуникационные технологии): Использование компьютерных программ, интерактивных досок, мультимедийных презентаций для повышения наглядности и вовлеченности детей в процесс обучения.
- Здоровьесберегающие технологии: Обеспечение комфортных условий для обучения, использование динамических пауз, упражнений для снятия напряжения, создание положительного эмоционального фона.
- Технологии личностно-ориентированного обучения: Учет индивидуальных особенностей и потребностей каждого ребенка при планировании и проведении занятий.
¬-Игровые технологии: Обучение в игровой форме, что повышает мотивацию и интерес к занятиям.[3]
В своей работе я активно применяю инновационные подходы, направленные на повышение эффективности коррекционно-развивающего процесса:
Нейропсихологический подход: Учитываю особенности работы головного мозга ребенка с ЗПР, использую упражнения, направленные на развитие межполушарного взаимодействия, улучшение внимания, памяти, мышления.
Метод сенсорной интеграции: Работаю над созданием обогащенной сенсорной среды, позволяющей ребенку получать разнообразные сенсорные стимулы, что способствует развитию координации, внимания, поведения.
Применение альтернативной и дополнительной коммуникации: (АДК): Использование карточек PECS, жестовой речи, коммуникативных устройств для облегчения общения детей, испытывающих трудности в устной речи.
Мнемотехника: Использование приемов запоминания информации с помощью ассоциаций, образов, символов.
Использование элементов Монтессори-педагогики: Предоставление ребенку возможности самостоятельно выбирать деятельность, работать в индивидуальном темпе, развивать сенсорные навыки и мелкую моторику.[4]
Анализ результатов коррекционно-развивающей работы я проводила на основе следующих показателей:
1.Динамика развития речи (улучшение звукопроизношения, расширение словарного запаса, развитие грамматического строя речи, улучшение связной речи).
2.Улучшение познавательных процессов (внимание, память, мышление).
3.Повышение уровня учебной мотивации и активности на занятиях.
4.Улучшение социального взаимодействия и адаптации в коллективе.
5.Успешность освоения образовательной программы.[5]
На основе анализа результатов я сделала следующие выводы:
1.У большинства детей с ЗПР, посещающих логопедические занятия, наблюдается положительная динамика в развитии речи и познавательных процессов.
2.Применение инновационных подходов способствует повышению эффективности коррекционно-развивающей работы и позволяет достичь лучших результатов.
3.Раннее начало коррекционной работы значительно повышает шансы на успешную адаптацию ребенка в школе и в обществе.
В процессе работы с детьми с ЗПР возникают следующие проблемы и трудности:
Дети с ЗПР имеют различную степень выраженности нарушений, что требует индивидуального подхода к каждому ребенку. У многих детей с ЗПР наблюдается низкая мотивация к обучению, что требует применения специальных приемов для повышения интереса к занятиям. Детям с ЗПР сложно удерживать внимание на протяжении длительного времени, что требует частой смены видов деятельности и использования наглядных пособий. Дети с ЗПР нуждаются в большем количестве времени для усвоения материала, что требует терпения и настойчивости от педагога. Недостаточное участие родителей в коррекционном процессе снижает эффективность работы и замедляет темпы развития ребенка. А так же, не всегда имеется достаточное количество специализированных материалов и оборудования для проведения эффективной коррекционно-развивающей работы. И, конечно же, не все педагоги имеют достаточную квалификацию и опыт работы с детьми с ЗПР, что затрудняет их адаптацию в образовательном процессе.[2]
На основе моего опыта работы, я могу предложить следующие рекомендации для педагогов, работающих с детьми с ЗПР:
1. Необходимо постоянно повышать свою квалификацию и изучать современные исследования и методики работы с детьми с ЗПР.
2. Необходимо адаптировать образовательную программу к возможностям и потребностям детей с ЗПР, используя упрощенные задания, наглядные

пособия, дополнительные объяснения.
3.Необходимо создавать в классе доброжелательную и поддерживающую атмосферу, чтобы дети чувствовали себя комфортно и уверенно.
4.Необходимо чередовать виды деятельности на занятиях, чтобы дети не уставали и сохраняли концентрацию внимания.
5.Необходимо поощрять и поддерживать детей за любые достижения, даже самые незначительные.
6.Необходимо поддерживать тесную связь с родителями, информировать их о успехах и трудностях ребенка, давать рекомендации по организации занятий дома.
7.Необходимо помнить, что обучение детей с ЗПР требует терпения и настойчивости, но при правильном подходе можно достичь значительных результатов.
Данные рекомендации, основанные на моем личном опыте работы, призваны помочь педагогам в организации эффективного образовательного процесса для детей с ЗПР. Помните, что каждый ребенок уникален, и требует индивидуального подхода и внимания. Только совместными усилиями педагогов, специалистов и родителей можно обеспечить детям с ЗПР равные возможности в образовании и успешную социализацию.

Список литературы:

1.Лубовский, В.И. Общие и специфические закономерности развития психики детей с ЗПР. // Дефектология. – 1971. - №3.
2.Стребелева, Е.А. Специальная дошкольная педагогика. - М.: Академия, 2001.
3.Волкова, Л.С. Логопедия. – М.: Владос, 2002.
4.Ефименкова, Л.Н. Коррекция устной и письменной речи учащихся начальных классов. – М.: Владос, 2006.
5.Выготский, Л.С. Мышление и речь. - М.: Лабиринт, 1999. (Теоретические основы коррекционной работы).
6.Лалаева, Р.И. (2000). Диагностика нарушений речи у детей дошкольного возраста. СПб.: Союз

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

АЛАШ ЗИЯЛЫЛАРЫ ЕҢБЕКТЕРІ ҰЛТТЫҚ ТАРИХМЫЗҒА МАҢЫЗЫ

Бурханова Асылай Есеновна
№4 Ембі қалалық жалпы білім беретін
орта мектептің
тарих пәнінің мұғалімі

XX ғасырдың басындағы Алаш зиялыларының еңбектерін Отандық тарихтың тарихнамасын дағы тұжырымдамалық мәнін қарастырып, еңбектерге талдау жасалған және олардың методологиялық мәні туралы баяндалған. Бүгінгі таңда қоғамымыздың тарихи санасын жаңғырту бағытында жүйелі жұ мыстар атқарылуда. Өз еліміздің тарихын тану арқылы ғана өткен ғасырдың соңында қол жеткізген тәуелсіздігіміздің қадіріне жете аламыз. Қазақ халқының тарихына үңіліп қарасақ, еліміздің азаттық пен тәуелсіздік жолындағы күресі ешқашан толастамағанын аңғарамыз. Осынау жүздеген жылдарға созылған күрес жолында XIX мен XX ғасыр тоғысындағы зиялылардың алатын орны ерекше. XX ға сырдың басы алып адамдарды қажет еткен әрі осыған орай өздерінің ойлау, болжау қасиеттері айы рықша, энциклопедиялық білім, талғам-танымдары жан-жақты алыптарды дүниеге келтірген заман болды. Олар біз үшін халық алдындағы адал дықтың, рухани кемелдіктің, ұлтжандылықтың үлгісі іспетті. Алаш зиялыларының алдыңғы толқыны болып есептелетін осынау тұлғалардың әрбірі мемлекет басқаруға қабілетті еді. Олар Қазақ елінің сан ғасырлық даму тәжірибесін, салт-дәстүрін төңкерістік әдіспен күрт өзгертуді емес, қайта оларды өрке ниетті елдердің өмір тәжірибесін ескере отырып, одан әрі дамытуды, білім алып, көппен терезе теңес тіруін көздеді. Ең алдымен, қазақтың өз атамекеніне ие болуын мақсат етті. Сол жолда күресті. Соны мен қатар елге демократия, білім-білік алып келу үдерісінің бастауында тұрғандар да — солар болды.Кеңестік кезеңде Қазан төңкерісіне дейінгі жалпы адамзат өркениетінің төрінен орын алған ірі тұлғала рымызға «ұлтшыл» деген жалған айдарлар тағылды. Кеңестік идеология қазақ халқының дарынды тұл ғаларының бостандық пен ұлт тәуелсіздігі үшін аянбай атқарған еңбектерін біржақты бағалап, қажетсіз деп тапты. Тәуелсіздікке қол жеткен қазақ еліне есімдері тарихта беймәлім болып келген алаш азамат тарының қайта оралуы халқымыздың сана-сезімі оянып, рухани өмірдің өзгеруіне әсер етті. Міне, сон дықтанда Алаш зиялыларының тарихи мұрасының мәнін зерттеу, насихаттау, «Рухани жаңғыру» мем лекеттік бағдарламасы аясында өзекті мәселе болып табылады.Тарихымыздың отандық тарихнамасының қалыптасуы мен дамуын зерттеу барысында қазақ зия лыларының еңбектерін шартты түрде екі кезеңге бөліп қарастыруды жөн көрдік. Әрине, бұл пікір-талас тудыратыны сөзсіз. Солай болғанмен де, біздің пікірімізше, ұлттық тарихты зерделеу барысында Қа зақстанның Ресей құрамында — отарлық жағдай кезеңінде жазылған қазақ зиялыларының тарихи мұ раларына ерекше көңіл аудару қажет. Екіншіден, Қазан төңкерісінен кейінгі (1917–1940 жж.) жылдар аралығында тарихтың зерттелуі қазақ зиялыларын да толғандырғаны дау тудырмайтыны анық.Мақаланың мақсаты ұлттық тарихнамадағы қазақ зиялыларының рөлін көрсету. Осы мақсатқа жету үшін мынандай міндеттерді шешу көзделді. Қазақ зиялыларының тарихи мұраларындағы мемле кет, жер, ұлт-азаттық күрес және тәуелсіздік мәселелеріне арналған еңбектерін талдау.Қазақ интеллигенциясының туралы шыққан әдебиеттер нақты тарихи материалдарды баяндау әді сіне және хронологиялық бірізділікпен жазуына байланысты шартты түрде төрт топқа бөлуге болады:Бірінше топқа 1920–1930 жж. мерзімді басылымдардағы мақалалар;Екінші топқа 1940–1985 жж. кеңестік және шетелдік тарихшылардың зерттеулерін жатқызуға болады;1985–1990 жж. арасындағы отандық және шетелдік зерттеулер тарихнаманың үшінші тобын құрайды;Төртінші топқа қазіргі кезеңдегі (1995–2017 жж.) қазақстандық және шетелдік ғалымдардың зерт теулері жатады.

Замана азған шағында,
Мұндай да мұндай хал болды.
Ел ағасы паң болды.
Адалдық, ақтық білмейді,
Ары, діні мал болды.
Елге намыс келтірді,
Ерді шағып өлтірді.
Алым, пара ақы үшін,
Жетім, жесір жылатты.
Аз ғана күндік бақ үшін,

Қорыта айтқанда XX ғасырдың басында өмір сүрген Алаш зиялыларының барлығы дерлік осы мақала тақырыбына сәйкес — бірінші болып тарих жазудың методологиясын, тарихи тұлғалар, Ұлы Дала елінің дәстүрлі құқығының ерекшелігі және бүгінгі күні

өзінің концептуалдық мәнін жоймаған билік және сайлау мәселелері туралы еңбектер жазып қалдырған. XX ғасыр басында қоғамдық-саяси және құқықтық ой-пікірді толықтыратын тарихи еңбектер жазған. Олардың ар-ождан, моральдық қа сиеттерді санаға сіңіріп, жеке адамды қалыптастыру арқылы мемлекетті нығайту, оны өркениетті дең гейге көтеру идеяларының мазмұны мен мағынасы бүгін де өзекті мәселе.Отандық тарихтың ұлттық тарихнамасын жазу барысында, өз заманында Алаш зиялылары көтер ген: рухани байлық: тіл, жер, ар-ождан, жайлы еңбектерді жинақтап, талдап, отандық тарихтың тарих намасындағы маңыздылығын жан-жақты зерттеп, бүгінгі күн тұрғысынан объективті баға беріп, ғы лыми айналысқа енгізу, Тәуелсіз Қазақстан Республикасының тарихшыларының алдында тұрған мін деттердің бірі.

Әдебиеттер тізімі:

1 Омарбеков Т. Қазақстан тарихына және тарихнамасына ұлттық көзқарас / Т. Омарбеков, Ш. Омарбеков. — Алматы:
Қазақ ун-ті, 2004. — 388 б.
2 Бөкейхан А. Шығармалары: XV т. — Т. VIII / А. Бөкейхан. — Астана: Сарыарқа, 2016. — 600 б.

ВНЕКЛАССНАЯ РАБОТА КАК ФОРМА ПАТРИОТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Бутугузова Актолкын Турекелдиновна
ГККП «Городской Дворец школьников»
педагог-организатор

ВВЕДЕНИЕ

Актуальность темы. В настоящее время невозможно недооценить значение патриотического воспитания. Именно оно позволяет в последующем получить специалистов, готовых трудиться на благо своей Родины, приумножая ее достижения.Процесс патриотического воспитания должен быть постоянным и начинаться с самого детства. В связи с этим задача разработки результативной методики патриотического воспитания младших школьников является весьма актуальной.

Патриотическое воспитание подрастающего поколения всегда являлось одной из важнейших задач современной школы, ведь детство и юность - самая благодатная пора для привития священного чувства любви к Родине. Под патриотическим воспитанием понимается постепенное и неуклонное формирование у учащихся любви к своей Родине Патриотизм -- одна из важнейших черт всесторонне развитой личности. У школьников должно вырабатываться чувство гордости за свою Родину и свой народ, уважение к его великим свершениям и достойным страницам прошлого.

Смысл патриотического воспитания заключается в объяснении реальных понятий добра и зла, обращении сознания школьников к высоким идеалам отечественной истории и создании у них тем самым самостоятельных представлений о достойном общемировом значении и самоценности Казахстана. Использование учителем идей патриотического воспитания позволит вырастить поколение людей убежденных, благородных, готовых к подвигу, тех, которых принято называть коротким и емким словом

«патриот».

В настоящее время невозможно недооценить значение патриотического воспитания. Именно оно позволяет в последующем получить специалистов, готовых трудиться на благо своей Родины, приумножая ее достижения. Процесс патриотического воспитания должен быть постоянным и начинаться с самого детства. В связи с этим задача разработки результативной методики патриотического воспитания младших школьников является весьма актуальной и явилась основанием для выбора темы доклада: «Внеклассная работа как форма патриотического воспитания младших школьников»

Цель: выявить методы внеклассной работы по патриотическому воспитательнию младших школьников.

Задачи:

- обосновать задачи и принципы патриотического воспитания;
- выявить методы и приемы патриотического воспитания младших школьников;
- показать возможности внеклассной работы в патриотическом воспитании младших школьников;

Работа состоит из введения, главы, заключения, списка литературы.

Тема:Формы патриотического воспитания младших школьников во внеклассной работе

Формы внеклассной работы сегодня - это широкий спектр самых различных мероприятий. В педагогической науке и практике наиболее распространено следующее деление форм внеклассной работы: индивидуальная, кружковая, объединяющие и массовые.

Индивидуальная работа — это самостоятельная деятельность отдельных учащихся, направленная на самовоспитание. Например, подготовка докладов или рефератов, номеров художественной самодеятельности, моделирование или конструирование. Это позволяет каждому найти свое место в общем деле. Эта деятельность требует от педагога знаний индивидуальных особенностей учащихся данной возрастной категории.

Кружковая внеклассная работа способствует выявлению и развитию интересов и творческих способностей в определенной области науки, прикладного творчества, в искусстве или в спорте. Наиболее популярными здесь являются такие формы, как кружки по интересам и спортивные секции (предметные, технические, спортивные, художественные). В кружках проводятся занятия разного типа: доклады, обсуждение произведений литературы, экскурсии, изготовление наглядных пособий, лабораторные занятия, встречи с интересными людьми и др. Отчет о работе кружка за год проводится в виде вечера, конференции, выставки, смотра или фестиваля детского творчества.

К объединяющим формам работы относятся детские клубы, школьные музеи, научные или творческие общества. Широкое распространение получают клубы дружбы, выходного дня, интересных встреч. Действуют они на началах самоуправления, имеют свои названия, уставы, положения о клубе. Чаще всего работа клубов строится по секциям. Например, интернациональные клубы могут иметь секции: корреспондентскую, изучения истории, географии, экономики, культуры страны, с которой дружат дети; профильные клубы — литературные, юного физика, химика, биолога, математика; судомоделирования или радиолюбителей, юных программистов или компьютерщиков.

К сожалению, в настоящее время менее распространенной формой становится работа школьных музеев. По профилю они могут быть краеведческие, исторические, историко-литературные, природоведческие, художественные, комплексные и т.д. Основная работа в школьных музеях связана со сбором краеведческого материала. Для этого проводятся походы, экспедиции, встречи с интересными людьми, экскурсии в библиотеки или архивы, ведется широкая переписка с краеведами и специалистами в данной области знаний. Собранные материалы музея должны использоваться на уроках, для просветительской деятельности среди обучающихся и взрослого населения. Желательно, чтобы работа школьного музея проходила в сотрудничестве с государственным (региональным краеведческим музеем, который должен оказывать ребятам научную и методическую помощь.

Формы, массовой работы принадлежат к числу наиболее распространенных в школе (лицее, гимназии). Они рассчитаны на одновременный охват многих обучающихся, им свойственны красочность, торжественность, яркость, большое эмоциональное воздействие на детей и подростков. Массовая работа таит в себе большие возможности активизации учащихся. Так, конкурс, олимпиада, соревнование, игра требуют непосредственной активности каждого, наличие дружбы и взаимопомощи в большом (классном) коллективе ребят. При проведении же бесед, вечеров, утренников лишь часть школьников выступают в качестве организаторов и исполнителей. В таких мероприятиях, как посещение спектаклей или музеев, встреча с интересными людьми — участники становятся зрителями. Сопереживание, возникшее от участия в общем деле, чувство полезности для коллектива служат важным средством сплочения коллектива класса, кружка или клуба по интересам.

Традиционной формой массовой работы являются школьные праздники. Они посвящаются датам календаря, юбилеям писателей, деятелей науки, культуры и спорта. Праздники могут быть и познавательно-развлекательными или фольклорными. В течение учебного года возможно проведение 4—5 праздников. Они расширяют кругозор детей и

подростков, вызывают чувство приобщения к жизни страны и мирового сообщества.

Широко используются конкурсы, олимпиады, смотры. В последнее время стало популярным проводить интеллектуальные конкурсы и олимпиады даже среди учеников 3—4-х классов. Шестой год провожу интеллектуальный конкурс «Ең үздік математик» среди учащихся школ города. Такие мероприятия стимулируют детскую активность, развивают инициативу. В связи с проведением конкурсов или смотров обычно устраиваются выставки, которые отражают творчество школьников: рисунки, сочинения, поделки, изобретения, авторские проекты или компьютерные игры и программы.

Школьные олимпиады организуются по учебным предметам. Участие в них принимают учащиеся, начиная с начальных классов. Их цель — вовлечь наибольшее количество детей с отбором наиболее талантливых и одаренных. Смотры — самая общая соревновательная форма массовой работы. Их задача — подведение итогов и распространение лучшего опыта, усиление деятельности по профориентации, организация кружков, клубов, воспитание стремления к общему поиску.

Одной из эффективных форм массовой внеклассной работы являются фестивали и молодежные форумы, в ходе которых отсутствует момент соревнования. На таких мероприятиях ребятам предоставляется возможность поделиться своими достижениями и обменяться опытом со своими ровесниками из других учебных заведений города, области, края или республики. Популярными становятся фольклорные фестивали, фестивали отрядов ЮИД или юных пожарников, детских и подростковых общественных объединений и организаций.

Наиболее распространенной и доступной формой массовой работы с детьми остается классный час. Он проводится в рамках отведенного времени и является составной частью воспитательной деятельности как классного руководителя, так и всего учебного заведения.

Любая форма внеклассной работы должна быть наполнена полезным содержанием. Характерной особенностью внеклассной работы является то, что в ней наиболее полно реализуется принцип взаимного обучения, когда старшие, более опытные учащиеся или взрослые передают свой опыт младшим. В этом состоит один из эффективных способов реализации воспитательных функций коллектива.

Чаще всего приоритетными для детей и подростков в общеобразовательных учреждениях являются игровые, театральные, дискуссионные, ситуативно-творческие, психологические, состязательные формы воспитательной и внеклассной работы, позволяющие учащимся осознать самих себя.

Таким образом, можно сделать вывод, что наиболее популярными формами внеклассной деятельности являются:

1. Предметные недели по учебным предметам социально- гуманитарного, математического и естественнонаучного циклов.
2. Учебно-познавательная деятельность: общешкольные предметные олимпиады и общественные смотры знаний, чествование призеров и победителей общешкольных, городских (районных) и областных (окружных, региональных, республиканских) предметных олимпиад и конкурсов; чемпионаты «знатоков виртуального мира» (знатоков информационно-коммуникационных технологий), фестивали творческих и научно-исследовательских проектов; общешкольные смотры-конкурсы.
3. Военно-спортивные мероприятия: работа школьных музеев, тематические вечера и праздники; организация и проведение экскурсий и тематических экскурсионных поездок, военно-спортивных игр, соревнований, отрядов ЮИД (юных инспекторов дорожного движения) и ЮДП (юных друзей пожарников).
4. Массовые праздники (коллективно-творческие дела): тематические праздники, фестивали творчества и фантазии; конкурсы «Алло, мы ищем таланты», «Көктем аруы», «А ну-ка, парни», «Мисс школа», КВН, профессий, самоделок; интеллектуальные турниры знатоков; конкурсы инсценированной или строевой песни, театральных постановок, чтецов и авторского творчества, рисунков и плакатов.
5. Специализированные (тематические) или профориентационные акции: ярмарки знаний и будущих профессий; праздники и фестивали народного творчества, национальных обычаев и традиций; фестивали науки и творчества, кружков и клубов по интересам; неделя детской книги или библиофилов.
6. Общественно полезные и социально-значимые мероприятия: трудовые десанты и субботники; тимуровская деятельность, рейды Айболита и чистоты; поисковая и краеведческая работа; операции «Подарок далеким друзьям», «Подарок ветерану»; акции милосердия: «Помоги детям-инвалидам», «Hani подарок детскому дому», «Помоги людям старшего возраста».
7. Спортивная и туристская деятельность: организация и проведение туристских слетов, «робинзонад» и соревнований, однодневных и многодневных пешеходных, комбинированных, горных, вело-, мотопоходов и экспедиций; вечеров туристов, «Малых олимпийских игр», турниров (чемпионатов) по волейболу, баскетболу, легкой и тяжелой атлетике, гимнастике и борьбе, шахматам и шашкам (нардам, бильярду); спортивным эстафетам (с учащимися, родителями); соревнований «Мама, папа, я — спортивная семья», «Самый спортивный класс».

Наиболее распространенные формы досугового общения: «круглые столы», дискотеки, вечера,

посиделки, выезды за город, посещение музея, вечера-встречи с интересными людьми; работа кружков и клубов по интересам, спортивных секций; «мозговые штурмы», дискуссии и интерактивные формы.

Становятся популярными новые игровые формы: по типу игры программы «Новая цивилизация», интенсивного общения (целевые тренинги, обучающие и развивающие интеллектуальные и психологические игры), коммуникативно-лингвистические тренинги-общения, творческие игровые вечера, коммуникативные (дискуссии, мозговые атаки, деловые игры, сюжетно-ролевые игры).

Помимо вышеобозначенных форм патриотического воспитания учащихся существуют классические формы внеклассной работы, такие, как классный час и классное собрание, час общения и информационный час. Помимо классических форм внеклассной работы в методическом арсенале педагога, существуют временные формы внеклассной работы, которые создаются, по инициативе самого классного руководителя. Такими формами являются игры, праздники, викторины, конкурсы, марафоны, состязания, турниры и т.д.

Из главных форм внеклассной работы является классный час. Тема классного часа, его содержание определяется классным руко водителем совместно с учащимися (даже в начальной школе).

Классный час - это форма воспитательной работы в классе, которая способствует формированию у учащихся системы отношений к окружающему миру. Классный час имеет различные функции. Во-первых, это просветительская функция. Ее назначением является расширение информационного поля учащихся о событиях и явлениях, происходящих в стране, в мире, в городе, в семье. Темой обсуждения может стать то, что является актуальным и для данного возраста и для миропонимания.

- Ориентирующая функция классного часа в большей степени относится к обсуждению нравственных проблем и нравственных ценностей, которые актуальны для данного возраста.
- Направляющая функция способствует приобретению практического опыта учащимися при обсуждении нравственных и мировоззренческих проблем.
- Формирующая функция направлена на развитие у учащихся самооценки и самоконтроля, аналитических умений при обсуждении той или иной темы классного часа.

При подготовке классного часа классный руководитель должен выполнить следующие действия:

- определить тему классного часа и сформулировать его
- конкретные цели;
- подготовить соответствующее оборудование классного
- часа: музыкальное сопровождение и т.д.,
- составить предварительный сценарий классного часа и обсудить его с учащимися и родителями, если в этом есть необходимость,
- распределить задания между учащимися согласно сценарию или инициативе самих учащихся,
- пригласить заинтересованных лиц для участия в классном часе.

Для того, чтобы классный час получился, необходимо, чтобы его содержание соответствовало следующим требованиям:

1. Классные часы должны быть построены так, чтобы в своем содержании они шли от простого к сложному, от информации к оценкам, от оценок - к мнениям.
2. В ходе классного часа классный руководитель не должен навязывать своего мнения и своих суждений, но в его возможности - проводить коррекцию и оказывать помощь в поисках правильного решения.

Необходимо учитывать психологические особенности учащихся при построении содержания классного часа. В содержании классного часа должна быть динамика видов дея тельности, вопросов, информации. Классный час, независимо от своих разновидностей, должен нести положительный эмоциональный заряд, он должен развивать чувства учащихся, положительные эмоции. В содержании классного часа необходимо обратить внимание на итоговую часть классного часа. Классный час должен со держать в себе рефлексивную часть. Это момент когда ребе нок сможет оценить и сам классный час, и время, потрачен ное на него, и свое отношение к данному классному часу. Ни для кого, ни секрет, что еще в XXI веке можно увидеть класс ные часы, на которые ученики, как младшие школьники, так и старшие идут с большой неохотой. Такие классные часы - это монологи одного актера, минуты поучения и назидания. Такой классный час не учитывает ни интересе учащихся, ни их возможностей, ни их мнения. Однако хороший классный час - это праздник, это - радость, это - удовольствие, которое может получить и взрослый, и ребенок.

Разновидностью классного часа является классное собрание. Для классного собрания характерна конкретная совместная дея тельность классного руководителя и учащихся. Классное собрание является высшим органом самоуправления в классном коллективе. Оно может проводится 1 - 2 раза в месяц. Классное собрание обсуждает вопросы жизни в детском, коллекти ве, проблемы и конфликтные ситуации, возникающие в классе. Классное собрание учит учащихся общению, сотрудничеству, само стоятельности и ответственности. Результатом классного часа яв ляются конкретные решения, направленные на положительные преобразования в коллективе.

Классное собрание может быть посвящено:

- выбору актива класса,
- распределению поручений в классе,

- обсуждению результативности деятельности учащихся.
- обсуждению итогов внеклассных мероприятий.

Классное собрание может быть и очередным и заострённым. Это может быть связано с чрезвычайными событиями в коллективе (несчастье в семье учащегося, конфликтная ситуация или инцидент и т.д.) Тематика классных собраний зависит от проблем класса. В начальной школе классное собрание учит собранности (ответственности за себя перед другими, перед самим собой, учит понимать значение коллектива в жизни человека.

Классный руководитель на собрании выступает одновременно в двух качествах:

- как представитель учебного заведения, наделенный опреде ленными официальными полномочиями,
- как член классного коллектива, с которым он связан дружескими отношениями на правах старшего товарища.

Классный руководитель голосует вместе с учащимися в ходе классного собрания за принятые решения и вместе со всеми несет за них ответственность. Методика подготовки и проведения классного собрания по мере взросления учащихся претерпевает изменения. Это происходит в том случае, если классный руководитель понимает роль классного собрания в становлении и развитии детского коллектива.

В начальной школе классный руководитель учит ребят умению участвовать в классном собрании: умению говорить логично и четко, умению слушать своих товарищей и прислушиваться к их мнению, совместно вырабатывать коллективные решения, голосовать на их принятие, подчиняться воле большинства, умению доказывать свое мнение и бороться за него, если оно убедительно. Также целью классного собрания является не сколько решение внутренних проблем, но и создание традиций и правил проведения самих собраний, и их значения в жизни учащихся класса.

Но не менее значимой учебной формой является игра. Игры младших школьников направлены на простое подражание социальным формам поведения. С одной стороны, в игре проявляется биологическая сущность ребенка, а с другой - готовность к социальной адаптации. В игре тренируются нормы поведения из взрослой жизни, вырабатываются ценности для себя. По словам Д.Б. Эльконина, в игре ребенок переходит в развитый мир высших форм человеческой деятельности, правил человеческих взаимоотношений, и игра становится источником морали.

Методы воспитания можно определить как «совокупность наиболее общих способов решения воспитательных задач и осуществления воспитательных взаимодействий» » [1, 28с.] или «общественно обусловленные способы педагогически целесообразного взаимодействия между взрослыми и детьми, способствующие организации детской жизни, деятельности, отношений, общения, стимулирующие их активность и регулирующие поведение» [12,31с.].

Среди индивидуальных форм патриотического воспитания ребенка выделяют самостоятельные занятия (домашние задания). Например, ответить на вопросы учителя, прочитав произведения детских писателей о подвиге, доблести, славе воинов в истории Отечества.

Эмоциональные переживания входят в любой психический процесс и могут стать основой для их объединения, выступать системным фактором внутренней психической жизни и фактором формирования самой функциональной психологической системы деятельности, ее интеграции. На основе эмоциональных оценок, закрепленных конкретными действиями, может формироваться эмпатия как личностное качество ребенка.

Таким образом, успех патриотической работы в образовательном учреждении зависит от нравственно-психологического облика педагогов, их психолого-педагогической и профессиональной подготовки, отношения к своим обязанностям, а также от умения плодотворно сотрудничать с родителями учащихся.

Рекомендации по дальнейшему методическому совершенствованию патриотического воспитания младших школьников во внеклассной работе.

Патриотическое воспитание выделено в государственном образовательном стандарте начального общего образования, как приоритетное направление духовно–нравственного развития личности в организации внеучебной деятельности младших школьников.

Гражданско-патриотическое воспитание младших школьников всегда являлось одной из важнейших задач образовательного учреждения, ведь детство и юность – самая благодатная пора для привития священного чувства любви к Родине.

Деятельность классного руководителя акцентируется на проблеме гражданско-патриотического воспитания школьников, в связи с тем, что разрушена система ранее сложившихся педагогических воздействий на детей. Наблюдаются значительные негативные изменения в духовной жизни общества, влияющие на нравственное здоровье нации (резкое падение уровня воспитанности, развитие бездуховности, массовое вовлечение молодого поколения в зону социального риска). В результате переоценки ценностей обществом дети оказались в условиях своеобразного нравственного вакуума.

В связи с этим возникает необходимость в создании программы, способствующей удовлетворению потребностей современного общества в воспитании его гражданина.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В результате изучения проблемы исследования раскрывается следующее определение понятию

«патриотическое воспитание»:
патриотизм рассматривается через идею служения Отечеству, основой которой выступает воспитание чувства долга, ответственности перед страной, осознании молодёжью своей роли и предназначения в социально-экономическом развитии страны;
патриотическое воспитание рассматривается как специально организованная деятельность по формированию и развитию качеств личности, проявляющихся в любви к своей Родине, преданности ей и готовности служить своему Отечеству.
Выявляя психологические особенности детей младшего школьного возраста к процессу формирования патриотической готовности, я пришла к выводу, что данный период является благоприятным в развитии нравственного, познавательного, социализирующего, смыслообразующего, ценностного, созидательного потенциала ребенка, и показаны возможности расширения сферы и содержания патриотического воспитания ребенка за счет духовного потенциала личности.
Нами установлена взаимосвязь между нравственным формированием и становлением патриотических качеств у младшего школьника. Патриотическое воспитание детей формирует такие ценности, как верность историческим и героическим традициям, чувство национальной гордости, духовность, долг, честь, достоинство. Патриотизм включает в себя и такие ценности как духовно - нравственные, правовые, социально значимые, общенациональные и другие которые также становятся объектом формирования и развития в процессе воспитания.
В работе показаны качества личности, которые формируются при патриотическом воспитании ребенка: духовно-нравственный потенциал представляет собой динамическую психологическую систему с тенденцией к устойчивому целедостижению, позволяющую превышать обычные деятельностные показатели за счет накопленного личностного ресурса в виде нравственных характеристик личности, ее познавательных возможностей, ценностной ориентации созидательной деятельности.
Исторически выработанные в культурной среде нормы нравственности и морали напрямую присваиваются личностью при формировании нравственных и моральных качеств. Впоследствии эти качества могут участвовать в развитии и проявлении духовных способностей человека.
Только приобщаясь к культуре собственного народа, можно достичь понимания общечеловеческих ценностей и расширить диапазон собственного морального сознания, регулирующего проявление собственных психических функций.
На основании изучения литературных источников были определены такие психолого-педагогические критерии уровней развития духовно - нравственного потенциала младшего школьника, как регулярность духовно - нравственных поступков, волевые усилия в совершении поступков, последовательность совершения духовно-нравственных поступков, устойчивость нравственных норм поведения, противодействие иному мировоззрению, самореализация в выполняемой деятельности, утверждение и распространение своих идей в социуме.
Были найдены психологические факторы развития духовно - нравственного потенциала, к которым относятся индивидные (ребенок является причиной развития духовного потенциала), социальные (социум является причиной развития духовного потенциала) и функциональные (деятельностные функции являются причиной развития духовного потенциала).

Список использованной литературы

1. Абросимова Г.Н., Трубачева М.Е. Опыт патриотического воспитания младших школьников средствами краеведо-туристской деятельности: Пособие по реализации Государственной программы "Патриотическое воспитание граждан РФ на 2001 - 2005 годы". - М.: "АРКТИ" - 2004. -206 с.
2. Адаменко С. Воспитываем патриотов России //Народное образование - 2005. - № 4.- С. 23.
3. Агапова И., Давыдова М. Патриотическое воспитание в школе. - М.: Айрис-пресс, 2002. -212с.
4. Аронов А. А. Воспитывать патриотов. М.: Просвещение, 1989. -93 с.
5. Белая К. Ю. Система работы с детьми по вопросам патриотического воспитания // Серия «От сентября до сентября». - М.: Республика, 1998. -96с.
6. Богачева И.В., Гиненский В.Л., Губанова С.И. и др. Мое Отечество - Россия! Система воспитания патриотизма у дошкольников и младших школьников. - М.: Гном и Д, 2005. - 232 с.
7. Болдина, К. С. Как воспитывать патриотизм у школьников? / К. С. Болдина // Воспитание школьников. - 2000. - № 3. - С. 23-25.
8. Большая советская энциклопедия. - 2-е изд. - М.: Советская энциклопедия, 1956. - Т.39. - 664 с.
9. Бублик, Л. А. Основы военно-патриотического воспитания : учеб. пособие для студ. пед. ин-тов / Л. А. Бублик. - М. : Гардарики, 2008. - 324 с.
10. Буторина, Т. С. Воспитание патриотизма средствами образования / Т. С. Буторина, Н. П.Овчинникова - СПб: КАРО, 2004. - 224 с.
11. Волкогонов Д.А. Феномен героизма. - М.,: Политиздат, 1995. - 160с.
12. Волчкова А. А., Пищулин С. Н. Патриотизм и патриотическое воспитание в общественном мнении провинции и столицы: Монография. - М.: Изд-во МГПУ; Самара: Изд-во «НТЦ», 2003. -232с.
13. Вороненко, А. Г. Модель школьной системы патриотического воспитания учащихся / А. Г. Вороненко. - Тюмень : ТГПУ, 2005. - 135 с.
14. Воронова, Е. Н. Воспитать патриота : программы, мероприятия, игры : метод. пособие / Е.

Н. Воронова. - М. : Гардарики, 2008. - 153 с.
15. Героико-патриотическое воспитание в школе: детские объединения, музеи, клубы, кружки, поисковая деятельность /Авт.-сост. Т. А.Орешкина. - Волгоград: Учитель, 2007. - 122 с.
16. Губанов Н.И. Советский патриотизм - патриотизм нового, высшего типа. -М.: Госполитиздат, 1960. - 201 с.
17. Ефремова Г. Патриотическое воспитание школьников // Воспитание школьников - 2005. - №8 -С. 17-19.
18. Козакова И. Особенности патриотического воспитания дошкольников // Обруч. - 2003. - № 6. - С. 8-12.
19. Касимова, Т. А. Патриотическое воспитание школьников: Методическое пособие / Т. А.Касимова, Д. Е.Яковлев. - М.: Айрис-пресс, 2005. - 64 с.
20. Кобылянский В. А. Национальная идея и воспитание патриотизма // Педагогика. - 1998. - № 5. - С. 52.
21. Коменский Я. А. Великая дидактика. - Избр. пед. соч. М.: Учпедгиз, 1955. -С.74-75.
22. Леонтьев А. А. Патриотическое воспитание и национальное образование // Начальная школа (плюс и минус). - 2002. - № 4. - С. 4-6.
23. Луговинов, В. И. Развитие патриотизма в России XXI века: концепция, программа и практика патриотического воспитания молодых граждан России / В. И. Луговинов. - М. : Гардарики, 2007. - 132 с.
24. Лутовинов В. И. Патриотическое воспитание подрастающего поколения новой России // Педагогика. - 1997. - № 3. - С. 52-56.
25. Макаренко, А. С. Лекции о воспитании детей / А. С. Макаренко // Избранные пед. соч. : в 2-х т. Т. 2. - М. : Правда, 1986. - С. 35-52.
26. Максакова, В. И. Организация воспитания младших школьников : пособие для учителя / В. И. Максакова. - М. : Просвещение, 2005. - 254 с.
27. Матушкин, С. Е. Сущность и особенности патриотического воспитания в современных условиях: в помощь учителю / С. Е. Матушкин. - Челябинск, 2000. - 152 с.
28. Мищенко Л.И. Патриотическое воспитание младших школьников: Дис. канд. пед. наук. - М., 1982. - 208 с.
29. Патриотическое воспитание: система работы, планирование, конспекты уроков, разработки занятий /Авт.-сост. И. А.Пашкович. - Волгоград: Учитель, 2006. - 169 с.
30. Пушкарева И.А. Идея патриотизма в советской и русской педагогики / Все для классного руководителя. М - Пилотный выпуск, 2011-140с.
31. Российская педагогическая энциклопедия. / Под ред. В. Г. Панова. В 2 т. - М.: Научное издательство «Большая российская энциклопедия», 1999. - Т.2. -236с.
32. Сластенин, В. А. Педагогика : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Сластенин [и др.]. - М. : Академия, 2002. - 576 с.
33. Сухомлинский В.А. Родина в сердце. - М., 1980, -175 с.
34. Ушинский, К. Д. О народности в общественном воспитании / К. Д. Ушинский // Собрание соч. : в 6 т. Т. 1. - М. : Педагогика, 2000. -160с.
35. Харламов, И. Ф. Педагогика : учеб. пособие / И. Ф. Харламов. - М. : Гардарики, 2005. - 520 с.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ФОРМИРОВАНИЮ НАВЫКОВ ПРАВИЛЬНОЙ ОСАНКИ У ШКОЛЬНИКОВ

Галимгереев Тимур Сергеевич
учитель физической культуры
средней школы лицей № 27
города Актобе

Цель: исследовать педагогические подходы и методы формирования правильной осанки у школьников, а также изучить роль физкультуры в профилактике нарушений осанки и поддержании общего физического здоровья учащихся.

Задачи:

1. Рассмотреть влияние правильной осанки на здоровье школьников.
2. Охарактеризовать основные педагогические методы и подходы, способствующие формированию правильной осанки.
3. Исследовать роль физкультурных занятий в профилактике и коррекции нарушений осанки.
4. Разработать рекомендации для педагогов и родителей по укреплению осанки у школьников.

Введение

Правильная осанка играет важнейшую роль в сохранении здоровья, особенно в школьном возрасте, когда дети проводят много времени в сидячем положении за партой и в классе. Нарушения осанки могут привести к различным заболеваниям опорно-двигательного аппарата, таким как сколиоз, кифоз и лордоз, что в будущем значительно ухудшает качество жизни. Однако в современном образовательном процессе существует ряд педагогических методов, которые помогают предотвратить эти проблемы и сформировать у детей привычку следить за осанкой.

Для эффективного формирования навыков правильной осанки необходим комплексный подход, включающий как теоретическую подготовку, так и практические методы, которые активно используются на уроках физкультуры и в повседневной жизни школьников. Педагоги и родители должны работать вместе, чтобы создать у детей правильное представление о значении осанки и ее влиянии на здоровье.

- Значение правильной осанки

Правильная осанка - это не только внешний эстетический показатель, но и важнейший фактор, влияющий на функционирование всего организма. Она способствует правильному распределению нагрузки на позвоночник и суставы, улучшает дыхание и кровообращение, а также предотвращает возникновение хронических болей в спине и шее. При правильной осанке внутренние органы функционируют более эффективно, и это помогает сохранить здоровье на долгие годы.

- Педагогические подходы и методы формирования правильной осанки

Формирование правильной осанки у школьников должно быть системным и включать несколько направлений:

- Профилактическая работа: важно начинать воспитание правильной осанки с младших классов, используя игровые методики и простые упражнения, направленные на укрепление спины и улучшение осанки. Формирование осознанной привычки следить за своим положением тела в повседневной жизни является важным элементом профилактики нарушений осанки.
- Коррекционные методики: если у ребенка уже наблюдаются отклонения, необходимо проводить специальные занятия, которые помогут устранить или уменьшить эти нарушения. Важно, чтобы такие занятия проводились индивидуально или в малых группах с использованием специализированных упражнений, направленных на укрепление слабых мышц и растяжку.
- Использование наглядных материалов и технологий: для эффективного усвоения правильной осанки дети должны видеть и осознавать, как должно выглядеть правильное положение тела. Применение плакатов, видеоматериалов и цифровых программ для демонстрации правильной осанки способствует лучшему восприятию и запоминанию.

- Роль физкультуры в формировании правильной осанки

Занятия физкультурой - основа формирования правильной осанки. Регулярные физические нагрузки, направленные на укрепление мышц спины, плечевого пояса, живота и шеи, существенно снижают риск развития проблем с осанкой. Включение упражнений на растяжку, гимнастики и аэробики в учебный процесс способствует улучшению

гибкости позвоночника, нормализации его положения и профилактике сколиоза.

Уроки физкультуры должны включать такие элементы, как упражнения на укрепление мышц спины, специальные комплексы на растяжку и развитие координации движений. Важно, чтобы физическая активность учащихся была разнообразной и сбалансированной, что способствует развитию всех групп мышц и укреплению осанки.

• Рекомендации для педагогов и родителей

Чтобы эффективно работать над формированием правильной осанки у школьников, педагогам и родителям стоит придерживаться следующих рекомендаций:

• Регулярное выполнение упражнений, направленных на укрепление мышц спины, в рамках физкультурных занятий и внеурочной активности.

• Постоянное внимание к осанке детей не только в учебное время, но и в повседневной жизни, при сидении за столом, в транспорте, во время прогулок.

• Информирование детей о важности правильной осанки через игровые и обучающие методики.

• Применение в обучении современных технологий, таких как видеозаписи, компьютерные программы для коррекции осанки.

Заключение

Правильная осанка - не только признак здоровья, но и важный элемент физического и психоэмоционального развития ребенка. Важно, чтобы педагогические подходы к ее формированию были комплексными, включающими как профилактические, так и коррекционные методы. Регулярные занятия физкультурой, осознанное внимание к осанке в повседневной жизни, а также использование современных педагогических технологий помогут детям не только избежать заболеваний позвоночника, но и поддержать хорошее самочувствие и уверенность в себе. Работая вместе, педагоги, родители и школьники смогут создать крепкую основу для здоровья детей на долгие годы.

Использованная литература

1. Султанова, М. К. Физическое воспитание школьников: Современные подходы и методики. — Алматы: Қазақ университеті, 2017. — 144 с.

2. Жапарова, Р. С. Здоровье школьников и роль физкультуры в формировании осанки. — Алматы: Эверо, 2016. — 132 с.

3. Турганбаев, Б. М. Педагогические аспекты формирования правильной осанки у школьников. — Алматы: Қазақ мемлекеттік педагогикалық университеті, 2019. — 112 с.

4. Калиева, Г. Б. Профилактика и коррекция нарушений осанки у детей в школьном возрасте. — Алматы: Алматинский университет, 2018. — 118 с.

5. Рахметова, М. А. Методика физического воспитания школьников: Осанка и здоровье. — Астана: Қазақ ұлттық университеті, 2020. — 160 с.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА LESSON STUDY ӘДІСІН ОҚЫТУ ТИІМДІЛІГІ

Даулетова Асия Сатбековна
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі
"Георгиевка орта мектебі" КММ

Кіріспе

Қазіргі заманғы білім беру жүйесінде оқытудың жаңа және тиімді әдістерін енгізу маңызды аспект болып табылады. Осындай әдістердің бірі - лессен стади (lesson study) әдісі, ол сабақтарды зерттеуге және жетілдіруге бағытталған. Бұл әдістеме Жапониядан бастау алып, әлемнің көптеген елдерінде кеңінен қолданылады. Қазақ тілі сабағында лессен стади әдісін қолдану оқушылардың тілді меңгеру деңгейін арттыруға және сабақтың сапасын жақсартуға мүмкіндік береді. Бұл мақалада лессен стади әдісінің қазақ тілі сабағындағы тиімділігі, оны қолдану ерекшеліктері және нәтижелері қарастырылады.

Мақсаттары:

- «Lesson Study» негізінде мұғалімдердің кәсіби біліктілігін арттыру, педагогикалық жаңа тың идеяларды насихаттау арқылы білім алушылардың оқу сапасын көтеруге бағытталған озық тәжірибелерін жинақтау
- Қашықтан оқыту форматында және мектепте өтетін сабақтардың сапасына бақылау жүргізу (мониторинг);
- Сабақ үрдісінде тиімді қолданылатын сапалы білім берудің әдіс-тәсілдерін айқындау;
-Тәжірибелі мұғалімдердің іс- тәжірибелерін жинақтап, тәжірибе алмасу және басылымдар арқылы тарату.

Негізгі бөлім

1. «Lesson Study» әдісінің мәні мен тарихы

«Lesson Study» әдісі алғаш рет Жапонияда XX ғасырдың ортасында қолданылды. Бұл әдіс мұғалімдердің бірлесіп сабақ өткізуін, оны талдауын және жетілдіруін көздейді. Мұғалімдер бірлесіп сабақ жоспарын құрып, оны өткізіп, кейін нәтижелерін талдайды. Бұл процесс барысында мұғалімдер өзара тәжірибе алмасып, оқытудың тиімді әдістерін анықтайды.

2. Қазақ тілі сабағындағы «Lesson Study» әдісінің қолданылуы

Қазақ тілі сабағында «Lesson Study» әдісін қолдану оқушылардың тілдік дағдыларын дамытуға бағытталған. Бұл әдіс арқылы мұғалімдер сабақ жоспарын құруда шығармашылықты арттырып, оқушылардың қызығушылығын тудыратын әдіс-тәсілдерді енгізуге тырысады. Мысалы, сабақ барысында оқушыларға диалог құру, мәтіндік тапсырмаларды орындау, шағын топтарда жұмыс жасау сияқты тапсырмалар берілуі мүмкін. Бұл әдістің ұтымдылығы орасан зор екенін әлемдік тәжірибеден байқаймыз. Оқушының уәжін арттырып, жаңалыққа бейім болуға, білгенін, түйгенін ортаға салып, тұрақты білім –біліктердің иесі болып қалыптасуға мүмкіндікке ие болады. Мұғалімге де саралау жұмыстарының нәтижесі анық көрініп, оқушының білімде өсу деңгейі жүйелі түрде жүргізіледі. Әр сабақ сайын оқушы бір нәтижеге жетіп, келесі кезеңге жетуге мүмкіндігі асады.

3. «Lesson Study» әдісінің артықшылықтары

«Lesson Study» әдісі бірнеше артықшылыққа ие:

- Оқытудың тиімділігін арттыру: Мұғалімдер сабақтарды бірлесіп зерттегендіктен, оқытудың тиімді әдістерін анықтау мүмкіндігі артады. Бұл өз кезегінде оқушылардың білім сапасын жақсартуға ықпал етеді.
- Мұғалімдердің кәсіби дамуы: «Lesson Study» әдісі мұғалімдердің кәсіби дамуына ықпал етеді, себебі олар бір-бірімен тәжірибе алмасып, сабақтарды талқылау арқылы өздерінің педагогикалық шеберліктерін жетілдіреді.
- Оқушылардың белсенділігі: Бұл әдіс оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын арттырады және оларды белсенді қатысуға ынталандырады.

4. «Lesson Study» қолдану нәтижелері

«Lesson Study» әдісін қолдану нәтижесінде қазақ тілі сабағында оқушылардың тілді меңгеру деңгейі жоғарылай түседі. Мысалы, Қазақстанның кейбір мектептерінде жүргізілген зерттеулер нәтижесінде бұл әдісті қолданған сыныптардағы оқушылардың тілдік дағдыларының айтарлықтай жақсарғаны байқалды.

Қорытынды

«Lesson Study» әдісі қазіргі заманғы білім беру жүйесінде оқытудың тиімді құралы болып табылады. Қазақ тілі сабағында бұл әдісті қолдану оқушылардың тілдік дағдыларын дамытуға, сабақтың сапасын арттыруға және мұғалімдердің кәсіби өсуіне ықпал етеді. Осы әдісті одан әрі дамыту және кеңінен қолдану арқылы білім беру процесін жетілдіруге болады.

Қолданылған әдебиеттер:
1. Lewis, C., & Hurd, J. (2011). Lesson Study Step by Step: How Teacher Learning Communities Improve Instruction. Heinemann.
2. Fernandez, C., & Yoshida, M. (2004). Lesson Study: A Japanese Approach to Improving Mathematics Teaching and Learning. Lawrence Erlbaum Associates.
3. Stigler, J. W., & Hiebert, J. (1999). The Teaching Gap: Best Ideas from the World's Teachers for Improving Education in the Classroom. The Free Press.
4. Dudley, P. (2014). Lesson Study: Professional Learning for Our Time. Routledge.

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЭМОЦИОНАЛДЫҚ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫН ДАМЫТУҒА АРНАЛҒАН ЖАТТЫҒУЛАР

Джанибекова Света Жанабергеновна
№2 Қандағаш орта мектебінің психолгі

Көктем". Бұл жаттығуда дененің, қолдың және аяқтың бұлшық еттерін керіп, серіппе тәрізді созу керек. Шиеленісті бірнеше секунд ұстаңыз және кенет босаңсытыңыз.

"Шүберек қуыршақ". Өзіңізді шүберек қуыршақ деп елестетіңіз. Қолдарыңыз, аяқтарыңыз және денеңіз босаңсыған. Денеңізді оңға және солға бұрыңыз. Қолдар дененің бойымен салбырап тұрады, сонымен бірге дененің артынан бір бағытта жүреді. Ал енді қолдарыңыз босаңсып, денеңізді төмен еңкейтіңіз. Отырған күйде қолдарыңызды, аяқтарыңызды босаңсытыңыз, орындықта бірнеше секунд құлап отырыңыз.

"Ақжелкен секіреді". Ойыншы Ақжелкенді бейнелейді, ол ақырын және оңай секіреді. Бір уақытта екі аяқпен секіру, тізе мен денені жұмсақ, босаңсытып, қолды салбыратып, басты төмен түсіру. Аяқтарды тізеде бүгу, денені сәл алға еңкейту, қолды дене бойымен, басты төмен түсіру.

"Сорғы және доп". Жаттығуды екі адам орындайды. Бірі – үлкен үрлемелі доп, екіншісі - бұл допты үрлеу үшін сорғыны пайдаланады. Доп жартылай бүгілген аяқпен бүкіл денесін ақсап тұрады; қолдар, мойын босаңсыған. Дене сәл алға еңкейіп, басын төмен түсіреді (доп ауамен толтырылмаған). Екінші қатысушы допты үрлеуді бастайды, допты сорғышпен үрлеуді имитациялайды және әрекетті ssss дыбысымен сүйемелдейді. Доп бірте-бірте үрленеді. С дыбысын естігеннен кейін, ол ауаның бірінші партиясын жұтады, сонымен бірге тізелерін түзетеді, с дыбысынан кейін денесі түзеледі, содан кейін басы көтеріледі, содан кейін щектері үрленіп, қолдары жоғары көтеріледі. Доп үрленген. Сорғы соруды тоқтатады. Шланг суырылып шығарылады. Доптан күшпен ауа шығып, дыбыс шығады.

"Мейірімді алақандар".

Балалар бірінен соң бірі шеңбер бойымен отырады. Отырған баланың басын, арқасын, қолдарын алақандарымен сипап, жеңіл тигізеді.

“Ашық жерде”

Жүргізуші: “Кілемге отырып, көзімізді жұмып, орманда шалғында жүргендей елестетейік. Күн ақырын нұрын шашады, құстар сайрайды, ағаштар ақырын сыбдырлайды. Біздің дененіз босаңсыған. Біз жылы және жайлыбыз. Айналаңыздағы гүлдерді қарастырыңыз. Қандай гүл сізді қуаныш сезіміне бөлейді? Оның түсі қандай?”.

Қысқа үзілістен кейін жүргізуші балаларды көздерін ашып, шалғынды, күнді, сайраған құстарды елестете алды ма, бұл жаттығу кезінде қандай сезімде болғанын айтып беруге шақырады. Олар гүлді көрді ме? Ол қандай болды? Балаларды көргендерін салуға шақырады.

“Котенканың керемет ұйқысы”.

Балалар арқаларына шеңбер бойымен жатады, қолдары мен аяқтары еркін созылған, сәл алшақ, көздері жұмулы.

Тыныш, тыныш музыка қосылады, оның аясында жүргізуші баяу айтады: “Кішкентай котенка қатты шаршады, жүгіріп кетті, жеткілікті ойнады және допқа оралып, демалуға жатты. Ол сиқырлы түс көреді: көгілдір аспан, жарқыраған күн, мөлдір су, күмістей балықтар, туыстары, достары, жануарлар таныстары, анасы жылы лебіздерін айтады, ғажайып орындалады. Керемет арман, бірақ оянатын кез келді. Котенка көзін ашады, созылады, күледі”. Жүргізуші балалардан олардың армандары, көргендері, естігендері, сезгендері туралы сұрайды, ғажайып болды ма?

“Құммен ойнау” (қол бұлшықеттерінің кернеуі мен босаңсуы үшін).

Қиялдағы құмды қолыңызға алыңыз (деммен жұту кезінде). Саусақтарыңызды жұдырыққа мықтап қысып, құмды қолыңызда ұстаңыз (тынысыңызды ұстаңыз). Саусақтарыңызды бірте-бірте ашып (дем шығару кезінде) тізеңізді құммен сүртіңіз. Қолдарыңыз бен саусақтарыңызды босаңсытып, қолдарыңыздағы құмды шайқаңыз. Күшсіз қолды дененің бойына тастау: ауыр қолды қозғалтуға еріну.

Қорыта келгенде ойындар адамның даму жүйке жүйесіне жақсы әсер етеді.Жүргізуші негізгі эмоцияны атайды (немесе оның схемалық бейнесін көрсетеді), балалар осы эмоцияны білдіретін сөздерді еске түсіреді.

Бұл ойын әртүрлі эмоцияларды білдіретін сөздер арқылы сөздік қорын белсендіреді.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

БАСТАУЫШ СЫНЫПТАРДА ЖАРАТЫЛЫСТАНУ САБАҒЫН ҚЫЗЫҚТЫ ӨТКІЗУ ЖОЛДАРЫ

Досакова Нургуль Оспановна
Мәртөк ауданы «Хлебодаровка ЖОББ» КММ-нің
бастауыш сынып мұғалімі

Кіріспе:
Жаратылыстану пәні — бұл оқушыларға табиғат әлемінің құбылыстарын, заңдылықтарын, тірі және өлі табиғаттың өзара байланысын түсіндіретін маңызды пәндердің бірі. Бастауыш сыныптарда бұл сабақты қызықты және нәтижелі өткізу үшін мұғалімдер әртүрлі әдіс-тәсілдерді қолдана алады. Осы мақалада жаратылыстану сабағын тиімді әрі қызықты өткізу жолдарын қарастырамыз.
1. Табиғатпен тікелей байланыс жасау
Жаратылыстану пәнінің ерекшелігі — оның тақырыптарыныңкөпшілігітабиғатқұбылыстарымен байланысты. Осыны ескере отырып, оқушыларды табиғатқа шығарып, тәжірибелер жасау маңызды. Мысалы, мектеп маңындағы саябаққа экскурсия ұйымдастыру, әртүрлі өсімдіктер мен жануарларды бақылау, олар туралы мәліметтер жинау оқушылардың қызығушылығын арттырады.
2. Тәжірибелер мен эксперименттер
Тәжірибе мен эксперименттер оқушыларды тек теориялық біліммен емес, практикалық тәжірибемен де таныстырады. Мысалы, су мен ауа туралы тақырыптарды оқыту кезінде қарапайым тәжірибелер жасай отырып, балаларға нақты тәжірибені көрсетуге болады. Мұндай сабақтар балалардың зейінін арттырып, білімді тереңдетуге ықпал етеді.
3. Ойындар мен тапсырмалар
Жаратылыстану сабағын қызықты етіп өткізу үшін әртүрлі ойындар мен тапсырмалар қолдануға болады. Ойын арқылы оқушылардың білімін тексеру, жаңа материалды игерту қызықты әрі тиімді болады. Мысалы, «Өсімдіктер мен жануарлар әлемі» тақырыбында «Кім жылдам?» ойынын өткізуге болады. Оқушылар сұрақтарға тез әрі дұрыс жауап беру үшін зейіндерін барынша жинақтайды.
4. Мультимедиялық құралдар мен технологиялар
Қазіргі заман талабына сай, мультимедиялық құралдар мен технологияларды сабақта қолдану тиімді. Видеофильмдер, анимациялар, интерактивті тақта сияқты құралдар арқылы сабаққа деген қызығушылықты арттыруға болады. Мысалы, оқушыларға әртүрлі экожүйелер туралы видео көрсету арқылы табиғаттың керемет әлемін көруге мүмкіндік туғызуға болады.
5. Практикалық тапсырмалар
Жаратылыстану пәні бойынша практикалық тапсырмалар орындау балалардың зерттеу дағдыларын дамытуға көмектеседі. Оқушыларға табиғаттан, өсімдіктер мен жануарлардан үлгілер жинап, оларды зерттеу тапсырмалары беріледі. Мұндай тапсырмалар балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытып, танымдық қызығушылығын арттырады.
6. Шығармашылық жұмыстар
Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытатын тапсырмалар беріп, оларды шығармашылық жұмыстарға тартуға болады. Мысалы, балаларға табиғат тақырыбында сурет салу немесе әңгіме жазу сияқты тапсырмалар беру олардың өз пікірін білдіруге мүмкіндік береді. Оқушылар табиғатқа деген сүйіспеншілігін осылайша білдіре алады.
7. Кейіпкерлер мен оқиғалар арқылы оқу
Табиғат пен жаратылыстану құбылыстарын балаларға кейіпкерлер мен оқиғалар арқылы түсіндіру қызықты болар еді. Мұғалім оқушыларды кейіпкер ретінде елестетуге, оларды табиғаттағы құбылыстарды шешуге шақыруға болады. Мысалы, табиғаттың қызықты құбылыстарын таныстыратын қызықты оқиғалар мен ертегілер оқушылардың қызығушылығын арттырады.
Қорытынды
Бастауыш сыныптарда жаратылыстану сабағын қызықты әрі тиімді өткізу үшін мұғалімдердің шығармашылықпен жұмыс істеуі маңызды. Сабақта әртүрлі әдіс-тәсілдерді пайдалану, оқушылардың қызығушылығын ояту, олардың табиғатқа деген сүйіспеншілігін арттыру — білім сапасын жақсартуға мүмкіндік береді. Мұғалімдер балаларға табиғаттың сұлулығын түсіндіре отырып, оларды табиғатты қорғауға тәрбиелеу мақсатында осы әдістерді қолдана алады.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ЧИТАТЕЛЬСКАЯ ГРАМОТНОСТЬ В УСЛОВИИ ЦИФРОВИЗАЦИИ. СОЗДАНИЕ «5U BOX

Дюсупова Альмира Жумажановна
УЦ «NuwTon», педагог-исследователь

Актуальность:
В условиях быстрого развития технологий и стремительной цифровизации образовательного процесса, читательская грамотность продолжает оставаться одной из ключевых составляющих общего образовательного процесса. В условиях цифровизации образования, стремительного развития технологий и изменений в образовательных стандартах, важно, чтобы учителя имели доступ к удобным и эффективным инструментам для организации учебного процесса.
Цель программы — создание и использование дидактических и наглядных материалов для всех этапов урока, направленных на улучшение читательской и цифровой грамотности учеников. Задачи программы: 1. разработка дидактических материалов для каждого этапа урока. 2. Внедрение технологий для улучшения читательской грамотности учащихся. 3. Формирование цифровой грамотности: использование онлайн-платформ, мультимедийных ресурсов, цифровых инструментов для обучения и создания интерактивных материалов. 4. Обучение учителей методам эффективного использования дидактических и наглядных материалов на разных этапах урока для улучшения усвоения материала и развития ключевых навыков учеников.
Использование технологий и инновационных педагогических методов в проекте «Читательская грамотность в условиях цифровизации» направлено на улучшение читательских и цифровых навыков учеников, их способности работать с информацией и применять полученные знания в реальной жизни. Применяя технологии (цифровые образовательные платформы (Google Classroom, Moodle, Kahoot!, Quizlet), геймификация, виртуальные и дополненные реальности (VR и AR)) и инструменты (интерактивные доски и проекторы, программы для создания инфографики и визуальных материалов, чат-боты и AI помощники) мы сможем значительно улучшить качество образования и подготовить учащихся к вызовам нового времени.
Новизна содержания программы. 1. Интеграция цифровых технологий и традиционных методов. 2. Создание “универсального бокса”, включающего материалы для каждого этапа урока, что позволяет учителям использовать готовые инструменты для всех видов деятельности на уроке. 3. Использование мультимедийных ресурсов и интерактивных материалов, таких как электронные книги, аудиоматериалы, онлайн-игры, видеоролики и приложения, для поддержания интереса учеников и повышения их вовлеченности. 4. Методика повышения читательской грамотности с использованием современных технологий: создание заданий, которые развивают навыки анализа текста, критического восприятия информации и работы с источниками в цифровом формате.
Одним из важных аспектов образования в условиях цифровизации
является развитие функциональной грамотности, которая включает в себя умение эффективно использовать знания в реальной жизни, в том числе в цифровом пространстве. В условиях цифровизации этот навык приобретает особое значение, так как: - снижается риск манипуляций и фейковой информации, развитие критического восприятия; умение работать с цифровыми текстами: развитие навыков работы с информацией: в условиях цифровизации учащиеся должны быть способны извлекать, структурировать и использовать информацию для решения практических задач.
Ожидаемые результаты. Для учителей: развитие навыков создания и использования дидактических материалов для разных этапов урока; освоение современных методик повышения читательской и цифровой грамотности; повышение уверенности в использовании цифровых технологий на уроках; создание универсального набора инструментов для эффективного проведения уроков. Для учеников: повышение уровня читательской грамотности: умение работать с текстом, извлекать из него основную информацию, анализировать и делать выводы; развитие цифровой грамотности: умение работать с цифровыми инструментами, безопасно использовать интернет-ресурсы, проводить поиск информации и анализировать полученные данные.
Перечень проблем при формировании читательской грамотности в условиях цифровизации и пути их решения.

Проблема	Путь решения
1. Недостаток навыков критического анализа информации.	внедрение в образовательный процесс специальных заданий и упражнений, развивающих навыки критического мышления; использование методик обсуждения, анализа и аргументации на уроках, что позволит ученикам развивать способности к конструктивной критике.
2. Перегрузка учащихся информацией.	применение дифференцированного подхода; разработка структурированных и упорядоченных материалов; использование мультимедийных и визуальных инструментов
3. Снижение мотивации к чтению.	интеграция геймификации в процесс обучения; применение цифровых платформ; организация "цифровых библиотек", где учащиеся могут выбирать тексты в зависимости от своих интересов.
4. Проблемы с доступом к качественным цифровым ресурсам	разработка и внедрение открытых онлайн-ресурсов для школьников,; сотрудничество с местными властями и организациями для обеспечения школ необходимой техникой и интернет-ресурсами; использование мобильных приложений и других доступных цифровых платформ для образования.
5. Отсутствие навыков работы с цифровыми текстами	включение в образовательный процесс курсов и уроков по цифровой грамотности; применение методов проектного обучения; разработка и внедрение специальных обучающих материалов и пособий для работы с цифровыми текстами.
6. Недостаточная вовлеченность учащихся в процесс чтения и анализа текстов	внедрение интерактивных методов обучения;разработка мультимедийных материалов; организация читательских клубов и онлайн-обсуждений
7. Ограниченные возможности для персонализации	использование технологий искусственного интеллекта и адаптивных образовательных платформ; разработка индивидуальных и групповых проектов; внедрение платформ для самостоятельного обучения.

Цифровизация образования представляет собой значительную возможность для повышения качества обучения и развития читательской грамотности. Однако она также ставит перед педагогами ряд вызовов, требующих использования современных методов и технологий. Решение проблем, связанных с цифровизацией, должно включать внедрение дифференцированного подхода, развитие критического и аналитического мышления, использование геймификации и адаптивных технологий, а также создание благоприятной среды для взаимодействия учащихся с цифровыми ресурсами.

Проект “Читательская грамотность в условиях цифровизации” является неотъемлемой частью подготовки учащихся к жизни в современном информационном обществе. С учетом доказанных тенденций снижения уровня читательской грамотности и растущей роли цифровых технологий в образовательном процессе, необходимо активизировать работу в этом направлении. Этот проект направлен на развитие у учащихся не только базовых навыков чтения, но и критического восприятия информации, что является основой для формирования функциональной грамотности и успешной адаптации в цифровом мире. Приглашаю своих коллег к сотрудничеству через создание единого сообщества для разработки и апробирования данного бокса, а также разработке и создании профильных боксов.

Список литературы:

1. Третьякова, Е.В. «Цифровая грамотность и современное образование: проблемы и перспективы». – М.: Издательство «Просвещение», 2020. – 256 с.

2. Григорьев, Д.А. «Современные образовательные технологии и их влияние на развитие учащихся». – СПб.: Речь, 2019. – 312 с.

3. Козлов, С.И. «Методика преподавания в условиях цифровизации». – М.: Наука, 2021. – 200 с.

4. Шмидт, Н.Э. «Критическое мышление и цифровая грамотность». – Алматы: Қазақ университеті, 2022. – 198 с.

5. Соловьёв, В.А. «Геймификация как инструмент повышения мотивации школьников». – М.: Юрайт, 2021. – 240 с.

6. Лобанов, Д.И. «Методы работы с цифровыми текстами и их влияние на читательскую грамотность». – М.: МГУ, 2021. – 180 с.

7.Инструктивно-методическое письмо «Об особенностях образовательного процесса в общеобразовательных школах Республики Казахстан в 2024-2025 учебном году». – Астана: НАО имени И. Алтынсарина, 2024. – 116 с.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ СЕМЬИ И ШКОЛЫ В СОЦИАЛЬНОМ РАЗВИТИИ ОБУЧАЮЩИХСЯ

Екимова Кристина Александровна
Социальный педагог
КГУ «Приреченская общеобразовательная школа»
отдела образования Денисовского района
Управления Образования акимата Костанайской области

«Взаимодействия семьи и школы в социальном развитии обучающихся» можно обосновать несколькими ключевыми аспектами:

1. Социальное развитие детей: Взаимодействие семьи и школы играет критическую роль в формировании социальных навыков у детей. Это сотрудничество помогает детям развивать умения взаимодействовать с окружающими, решать конфликты и работать в команде.
2. Поддержка образовательного процесса: Эффективное сотрудничество между родителями и учителями способствует более глубокому пониманию учебного материала и повышению успеваемости. Родители, вовлеченные в образовательный процесс, могут лучше поддерживать своих детей в учебе.
3. Психологическое благополучие: Наличие крепкой связи между семьей и школой способствует созданию поддерживающей среды, что положительно сказывается на эмоциональном состоянии детей. Это может снизить уровень стресса и тревожности, связанных с учебой.
4. Социальные изменения: В условиях быстро меняющегося общества, где технологии и социальные нормы постоянно эволюционируют, важно, чтобы семьи и школы работали вместе для адаптации к новым вызовам и поддержания актуальности образовательных программ.
5. Формирование ценностей: Взаимодействие между семьей и школой помогает в формировании у детей таких ценностей, как уважение, ответственность и толерантность, что является важным аспектом их социального развития.

Таким образом, исследование взаимодействия семьи и школы в контексте социального развития обучающихся является актуальным и необходимым для понимания и улучшения воспитательного процесса.

В программе представлены разнообразные формы проведения занятий: беседы, лекции, дискуссии, круглый стол, праздники, конкурсы, семинары, тренинги, проект, экскурсия, фестиваль. Данный комплекс занятий реализовывался во внеурочной деятельности.

№	Тема занятия	Цель занятия	Содержание
1	Семинар для родителей по теме «Ребенок не хочет учиться. Как ему помочь?» (Сентябрь)	Формирование психолого-педагогической компетентности родителей; выявление проблем взаимодействия родителей с ребенком по преодолению учебных затруднений	Выступление школьного психолога о психолого-педагогических особенностях развития младших школьников, о причинах снижения учебной мотивации. Совместное обсуждение и разработка «Памятки для родителей: повышение учебной мотивации младшего школьника»
2	Семейный фестиваль «Золотая осень» (Октябрь)	Формирование эстетического воспитания, эстетических представлений и правильного отношения к природе, окружающему миру в целом; мотивация на совместную деятельность между детьми и родителями;	1. Подготовка к фестивалю: Выполнение поделок, рисунков «Золотая осень»; подготовка костюмов. Проведение фестиваля (приложение); Подведение итогов: конкурс поделок и рисунков, награждение победителей
3	Круглый стол «Тревожность детей. К чему она может привести?» (Ноябрь)	Формирование психолого-педагогической компетентности родителей; обсуждение данной проблемы с целью определения возможных путей ее решения	1. Родителям предлагается высказать свое мнение о детской тревожности: причины, проявления. 2. Просмотр и обсуждение презентации. «Детская тревожность» 3. Практическое задание «Портрет тревожного ребенка». 4. Мини-лекция «Как выявить тревожного ребенка» 5. Выработка рекомендаций для родителей тревожного ребенка. 6. Рефлексия: что понравилось, что узнал полезного.
4	Экскурсия - проект «Мое любимое село » (Декабрь)	Формирование представлений об историческом прошлом, современном состоянии и перспективах культурного развития родного села.	Доклады по темам: «История села» «Улицы села» Викторина «Как я знаю свое село» Оформление альбома «Мое родное село». Выставка рисунков «Мои любимые места в родном селе».
5	Лекторий «Книга в жизни наших детей» (Январь)	Оказание помощи родителям в осознании ценности детского чтения как средства образования и воспитания младших школьников; привлечение родителей к решению данной проблемы	Лекция (Приложение) Рассмотрение вопросов: Борьба с телеманией. Как привить детям интерес к чтению и любовь к книгам?
6	День открытых уроков (Февраль)	Знакомство родителей с учебной и воспитательной деятельностью школы; предоставление возможности родителям	Посещение родителями открытых уроков, участие в школьной жизни

		увидеть и оценить работу учителя и ребенка на уроке.	
7	Тренинг детско-родительских отношений (Март)	Формирование психолого-педагогической компетентности родителей; Способствование установлению и развитию отношений партнерства и сотрудничества родителя с ребенком	Упражнение «Визитка» (Приложение) Упражнение «Давайте поздороваемся» Упражнение «Погружение в детство» Упражнение «Билль о правах». Анкета для родителей: «Что меня огорчает в моем ребенке, что меня радует в моем ребенке» Составление списка элементов «языка принятия» и «языка непринятия». Рефлексия и подведение итогов
8	Дискуссия «Наказания детей. Какими им быть?» (апрель)	Формирование психолого-педагогической компетентности родителей; формирование у родителей культуры поощрения и наказания	1. Презентация «Поощрение и наказание ребенка в семье». 2. Дискуссия о наказаниях. Вопросы дискуссии: можно ли наказывать ребенка? какие виды наказания Вы чаще применяете? за какие проступки Вам приходится наказывать ребенка? как Вы относитесь к телесным наказаниям? как скажутся наказания на формировании личности ребенка? 3. Прослушивание аудиозаписи «Что говорят дети по поводу наказания» 4. Составление памятки «Наказывая, помни…».
9	Школьно-семейный спортивный праздник «Дружная спортивная семья» (май)	Формирование взаимоотношений между школой и семьей; включение детей в физкультурно-спортивную деятельность; формирование физической культуры ребенка.	Спортивный конкурс семейных команд. Конкурсы (Приложение): «Визитная карточка» «Разминка» «Сороконожка» «В темноте» «Генеральная уборка» «Барон Мюнхаузен» «Метание в цель» «Тараканий бег» Эстафета: «Передача олимпийского огня» Подведение итогов и награждение по номинациям: «Самая сплоченная семья» «Самая находчивая семья» «Самая быстрая, ловкая, умелая семья»
10	Праздник - конкурс «Все работы хороши, выбирай на вкус» (июнь)	Расширение знаний обучающихся о профессиях; развитие интереса к профессиям, труду; формирование трудового воспитания	Приветствие (Приложение) Презентация «Что такое профессия» Разделение на команды Конкурс «Эмблема, название команды, приветствие» (Домашнее задание) Конкурс «Разминка» Конкурс «Безопасность» Конкурс «Хозяюшки» Конкурс «Мотальщицы» Конкурс «Закончи пословицу о труде» Конкурс «Кто потерял свой инструмент?» Конкурс «Вернисаж изделий» Подведение итого и награждение
12	Проект «Моя семья»	Формирование духовно-	1. Выставка семейных фотогазет «Моя

	(сентябрь «День семьи»)	нравственного отношения и чувства сопричастности к родному дому, семье, школе; повышение роли семейных ценностей в становлении личности ребенка.	семья» 2. Рассказ ребенка «Моя семья» 3. Знакомство с «Семейными традициями» (творческие рассказы родителей). 4. Конкурс детских рисунков «Традиции моей семьи». 5. Создание «генеалогического древа семьи» 6. «Семейная мастерская» - выставка и конкурс, на которых представлены результаты художественно-эстетической деятельности родителей и детей (рисунки, фотоматериалы, поделки).

АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ МАТЕМАТИКА САБАҒЫН ҚЫЗЫҚТЫ ӨТКІЗУ

Естурлина Әсемгүл Озатқызы
Мәртөк ауданы «Хлебодаровка ЖОББ» КММ-нің
бастауыш сынып мұғалімі

Кіріспе:
Қазіргі білім беру жүйесінде ақпараттық технологиялардың рөлі өте зор. Олар оқушылардың білім алу процесін жеңілдетіп, қызықты әрі тиімді етеді. Математика сабағы да ақпараттық технологияларды қолдану арқылы мазмұнды әрі қызықты бола алады. Бұл мақалада ақпараттық технологиялардың математика сабағында қолдану жолдары мен тиімділіктері қарастырылады.

1. Ақпараттық технологиялардың математикалық білім берудегі маңызы

Ақпараттық технологиялар — білім беру процесін жетілдіруге, оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттыруға, әрі оқу құралдарын тиімді пайдалануға мүмкіндік береді. Математика пәнінде технологиялар:

- Көрнекі құралдар: геометрия, функциялар мен графиктер, есептерді визуализациялау үшін түрлі бағдарламаларды пайдалану.
- Қашықтан оқыту: интернет ресурстарын пайдалану арқылы математика сабағын қашықтан оқыту мүмкіндігі.
- Интерактивті тақталар: оқу материалына қажетті түсініктерді жеңілдетіп көрсету үшін интерактивті тақталар мен мультимедиялық материалдарды қолдану.
- Математикалық бағдарламалар: мысалы, GeoGebra, MathCad, Matlab секілді бағдарламаларды қолдану арқылы оқушыларға математика пәні бойынша тапсырмалар орындауға мүмкіндік береді.

2. Интерактивті технологияларды қолдану

Интерактивті тақталар мен оқу бағдарламалары оқушылардың назарын аударып, сабақтың қызықты өтуіне ықпал етеді. Мысалы:

- GeoGebra — геометрия, алгебра және есептеу теориясын біріктіретін интерактивті бағдарлама. Оқушылар бұл құралды функциялар мен графиктерді зерттеу, геометриялық фигураларды құрастыру үшін қолдана алады.
- Kahoot немесе Quizizz сияқты онлайн платформалар арқылы оқушылардың білімін тестілеуге болады. Бұл әдіс оқушылардың ойлау қабілетін шыңдайды, әрі математика сабағын ойынға айналдырады.

3. Математика сабағында ойын әдістерін қолдану

Ақпараттық технологиялар арқылы ойын элементтерін сабаққа енгізу — оқушылардың қызығушылығын арттырады. Математика сабағын

ойын түрінде өткізу үшін:

• Математикаға арналған мобильді қосымшалар: Мұндай қосымшалар математикалық ойындар, есептер және викториналар ұсынады. Олар оқушыларды есептерді шешуге ынталандырады.

• Сабақтың соңында математикалық викторина ұйымдастыру: Оқушыларға математикадан арнайы сұрақтар қою арқылы олардың қызығушылығын арттыруға болады.

4. Қашықтан оқыту платформалары

Қазіргі уақытта қашықтан оқыту технологиялары үлкен танымалдыққа ие. Математика сабағын Zoom, Google Classroom сияқты платформаларда өткізуге болады. Бұл оқушыларға өз уақытында және өз орнынан сабаққа қатысу мүмкіндігін береді. Сонымен қатар, тапсырмаларды, бейнемазмұнды және интерактивті материалдарды пайдалану арқылы сабақты қызықты әрі ақпаратты етеді.

5. Симуляциялар мен виртуалды зертханалар

Қазіргі уақытта виртуалды зертханалар мен симуляциялар физика және математика пәндерін оқытуда кеңінен қолданылады. Бұл құралдар арқылы оқушылар нақты өмірде кездесетін математикалық есептерді шешуде өз дағдыларын жетілдіре алады.

6. Ақпараттық технологиялардың оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытудағы рөлі

Ақпараттық технологиялар оқушылардың шығармашылық ойлау қабілеттерін дамытуда маңызды рөл атқарады. Олар сандық құралдарды қолданып, өздерінің зерттеу жұмыстары мен жобаларын жасайды. Мысалы:

• Математика жобалары: оқушылар геометриялық фигураларды құрастырып, есептерді шешудің жаңа әдістерін ұсына алады.

• Сандық әңгімелер: оқушылар өздерінің математикалық оқиғаларын жасап, оны видеомен немесе анимациямен жеткізе алады.

Қорытынды

Ақпараттық технологиялар математика сабағын қызықты әрі тиімді өткізуге мүмкіндік береді. Оқушыларға математика пәнінің теориясын ғана емес, сонымен бірге практикалық дағдыларды да меңгеруге жол ашады. Технологияларды тиімді пайдалану арқылы оқу процесі жан-жақты және нәтижелі болады. Математика сабақтары тек білім алу ғана емес, шығармашылық пен қызығушылықты да дамытуға ықпал етеді.

Қазіргі білім беру жүйесінде ақпараттық технологиялардың рөлі өте зор. Олар оқушылардың білім алу процесін жеңілдетіп, қызықты әрі тиімді етеді. Математика сабағы да ақпараттық технологияларды қолдану арқылы мазмұнды әрі қызықты бола алады. Бұл мақалада ақпараттық технологиялардың математика сабағында қолдану жолдары мен тиімділіктері қарастырылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Ерғали, А. (2019). Ақпараттық технологиялардың білім беру саласындағы рөлі мен маңызы. Білім беру және инновациялар журналы, 5(2), 45-56.
2. Шахмарданова, З. (2021). GeoGebra бағдарламасын қолдану арқылы математика пәнін оқыту. Математика мұғалімдерінің әдістемелік жинағы, 7(4), 12-19.
3. Бекмұхамбетова, Р. (2018). Қазіргі білім беру жүйесінде интерактивті тақталар мен мобильді қосымшаларды пайдалану. Білім технологиялары журналы, 6(3), 78-88.
4. Құлсариева, А. (2022). Қашықтан оқыту барысында математика пәнін оқыту әдістемесі. Халықаралық білім беру конференциясының материалдары, 9(2), 56-60.
5. Петрова, М. (2021). Математика сабағында ойын технологиялары мен викториналарды қолдану. Математика және білім беру, 12(1), 34-42.
6. Алиев, Б. (2020). Математика пәнінде сандық құралдар мен бағдарламаларды қолдану. Қазақ педагогикалық журналы, 8(3), 102-

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

КӘСІПТІК БІЛІМ БЕРУДІҢ САПАСЫН КӨТЕРУ ЖОЛДАРЫ

Жабасова Гүлнұр Еркінқызы
Химия ғылымының магистрі, оқытушы
«Кеңес Одағының Батыры Мәншүк Мәметова атындағы
Ақтөбе Жоғары медициналық колледжі»

Бүкіл дүниежүзілік білім беру кеңістігіне кіру мақсатында қазіргі кезде Қазақстанда білімнің жаңа жүйесі құрылуда. Бұл процесс педагогика теориясы мен оқу- тәрбие процесіне нақты өзгерістер енгізумен қатар, елімізде болып жатқан түрлі бағыттағы білім беру қызметіне жаңаша қарауды, қол жеткен табыстарды сын көзбен бағалай отырып саралауды, жастардың шығармашылық әлеуетін дамытудың, мұғалім іс-әрекетін жаңаша тұрғыда ұйымдастыруды талап етеді». Қазақстан республикасының «білім туралы» заңында: «Білім беру жүйесінің басты міндеті –ұлттық және жалпы азаматтық құндылықтар ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шындауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар: оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуниуациялық желілерге шығу» - деп білім беру жүйесін одан әрі дамыту міндеттерін көздейді.Бұл міндеттерді шешу үшін, мектеп ұжымдарының, әр мұғалімнің күнделікті ізденісі арқылы, барлық жаңалықтар мен қайта құруғ өзгерістерге батыл жол ашарлық жаңа практикаға, жаңа қарым – қатынасқа өту қажеттігі туындайды. Сондықтан да қазіргі қоғамымызға әр мұғалім өз іс-әрекетінде қажетті өзгерістерді әртүрлі тәжірибелер жқніндегі мағұлматтарды жаңа әдіс – тәсілдерді дер кезінде қабылдап, дұрыс пайдалана білу керек. Сонымен қатар мектептегі оқу – тәрбие жүйесі, мұғалім – оқушы арасындағы қарым- қатынас жалпы оқытуды ұйымдастыру талапқа сай елеулі өзгерістерді қажет етіп отыр. Келер ұрпаққа қоғам талабына сай тәрбие мен білім беруде мұғалімдердің инновациялық іс- әрекетінің ғылыми- педагогикалық негіздерін меңгеру маңызды мәселелердің бірі. Оқу процесіндегі инновациялық модельдің құрылымын былай көрсетуге болады:

- жалпы инноватикадағы инновациялық процесс идеялары;
- педагогикалық инноватиканың пайда болуы, таралуы, педагогикалық жаңалықтарды меңгеру;
- оқу процесі кезінде теориялық талдау жасау немесе іс- әрекет ретінде.

Инновациялық процесс оқу аймағында теориялық модельдің суреттелуі. Инноватиканың басталуы: инновациялық процесс – инновациялық іс- әрекет – инновациялық потенциал- инновациялық процестерді басқару. Жаңалық ғылыми- зерттеу құралы болып көріну үшін, олар ұйымдасқан көпшілік қолдану, қарама қайшылық болып қоғам өміріне өзінің қажеттілігін көрсету. «Жаңа» деген түсінік, жақында пайда болған. Ашылмаған, ғылым аймағына және практикаға қатысты, жаңалық әртүрлі түрде қолдануы. Практикалық идея, лабораториялық іс- тәжірибе, мекемелер мен ұйымдарда жаңа идечны іске асыру. Соңғы кезде жаңалық «новация» ұғымы ретінде кездеседі.

Новация дегеніміз- лабораториялық емес жаңа идеяны бірінші рет жүзеге асыру, ғылым жүзінде пайда болса да, практикада негізделген. Жаңалық енгізу – мекемеге, үйымға және жергілікті аймақтық, мемлекеттік мекемелерге енгізілген үлгіге бағытталған. Инновцияда, жаңалық енгізу, новация бір- бірімен тікелей пән ретінде байланысты. Инновациялық процесс түсінігі, ол барлық динамикалық процестерді қамтып, жаңалық аймағында процесуалдық аспектілер, барлық жаңалықтардың өзгеруіне байланысты.

Лапиннің инновациялық процеске байлансты екі ілімі қолданылады:

1)) қарапайым түрде қолдану, ол яғни ашылу - жаңалық енгізу (новация) - қолданушылардың арасындағы бөлінуі - көпшіліктің қолдануы;

2) кеңейтілген түрде қолдану – ашылу – новация - таралуы – меңгеруі және модификация - рутинизация, яғни дәстүрге айналуы.

Инновациялық процесті зерттеу барысында жүйенің бір жағдайдан екінші б1ір жағдайға көшуі және жаңалыыты енгізу процесіне басшылық жасау

мәселелерін зерттеу маңыздылығын Н.В. Горбунова, М.В. Кларин, А.В. Лоренсов, М.М. Поташник, П.И. Пидкасистый, Л.И. Романова, В.И. Загвязинский, А.Я. Найн, Т.И. Шамова, О.Г. Хомерики, Н.Р. Юсуфбекова және тағы басқа зерттеулерінде қарастырылған. Лапин басқа қазіргі зерттеушілер сияқты жаңалық айтқандардың (Мор, Роджерс, Сазанов, Шумпотер) осылардың барлығы да негізі ерекшелктері болып саналатын жылдамдық, барлық инновациялық процестердің сапасы басқа ортаның спецификасымен анықталып, инновация көмегімен қолданылады. Осы кезде бейімделу процесінде жаңа бейімделу ұйым этаптары бірігіп, жаңалықты қабылдау, оған бейімделу, келесі рутинизация немесе жоққа шығару. Жаңалықты қабылдап, танып зерттеу, оны қолдану, қабылдау, жаңалықты қалыптастыру, жүзеге асыру, яғни мазмұны психологиялық түсінікке жақын, қабылдау - қабылдау және қорытындысы ретінде жаңалықты қолдану. Инноватика үш ғылыми пәннен тұрады: социология, психология және басқару теориясы. Жалпы инноватика тнновациялық процеске белгілі бір бағытта жаңалықтардың ашылуын тексеру ғана емес, сонымен қатар кеңейтілуі және бағыт пайда болады, яғни спецификалық әлеуметтік бағытта болуы.

Оқу процесін ақпараттандыруды жаппай қолға алу, оның ғылыми-әдістемелік ұйымдастырушылық себептеріне үнемі талдау жасап, назарда ұстау, жаңа буын оқулықтарының мазмұнын зерттеп білу, пәндік білім стандартымен жете танысу, білім беру технологияларын игеру арқылы білімді мемлекеттік стандарт деңгейінде игертуге қол жеткізу; оқу процесін ізгілендіру мен демократияландыруды үнемі басшылыкка алу. Сондықтан инновациялық әдіс-тәсілдерді оқу процесіне енгізу барысы, белгілі деңгейде белсенділігін көздейді. Сонымен қатар, біз Н.В. Горбунова еңбектеріне сүйене отырып, инновациялық іс-әрекетті инновациялық процестің белгілі кезеңдеріне байланыстылығын анықтадық. Инновациялық процестің кезеңдерін мына суреттен көруге болады.

Инновациялық процестің осы кезеңдеріне байланысты инновациялық іс-әрекеттің үш кезеңін атап керсетуге болады. [1. 85бет) Бірінші кезеңде мұғалім жаңалықтың қажеттілігін дәлелдеу арқылы жаңалык туралы ақпарат жинайды, одан кейін әртүрлі жаңалықтың ішінен қажетті жаңалықты таңдап алып, оны қолдану туралы шешім қабылдайды. Содан кейін, мұғалім инновациялық іс-әрекеттің екінші кезеңіне көшеді, яғни іске асыру кезеңдерін зерттеп, енгізу жоспарын құрып, жаңалықты қолданады. Бұл кезеңде мұғалім оқу-тәрбие процесіне, жаңалықты енгізуіне кедергі жасап отырған факторларды ескере отырып, өзгерістер енгізеді, жаңалықты уақыты мерзіміне байланысты жұмыстарды өткізеді. Жаңалықты енгізу уақыты аяқталғаннан кейін инновациялық іс-әрекет үшінші кезеңіне өтеді. Бұл кезеңде мұғалім жаңашыл тұрғыда ұйымдастырылған оқу- тәрбие жұмысының нәтижесін көтеруге жасаған ықпалын анықтайды, жаңалықтың оқу-тәрбие жұмысына нәтижелі енгізу шарттарын белгілеп, оны таратуға ұсынады. Инновациялық процесті болжау барысында қолданылатын инновациялық іс-әрекеттер тереңдетіліп, кеңейтіледі. Сонымен қатар, оқыту мен тәрбиелеу корытындылары талданады. Алдыңғы қатарлы озық тәжірибені ғылыми талдау негізінде оқып үйренуге, қазіргі кезеңдегі педагогикалық зерттеулер жетістіктерімен танысуға болады. Жаңа педагогикалық технологиялармен инновациялық іс-әрекеттің негізгі заңдылықтары мен қағидаларын дұрыс қолдана білуге, шығармашылық ойлауға, кәсіби педагогикалық іс-әрекеттің құндылық қарым-қатынасын қалыптастыруға, ұстаз шеберлігіне жету жолдары мен шараларын жете түсінуге үйренеді.

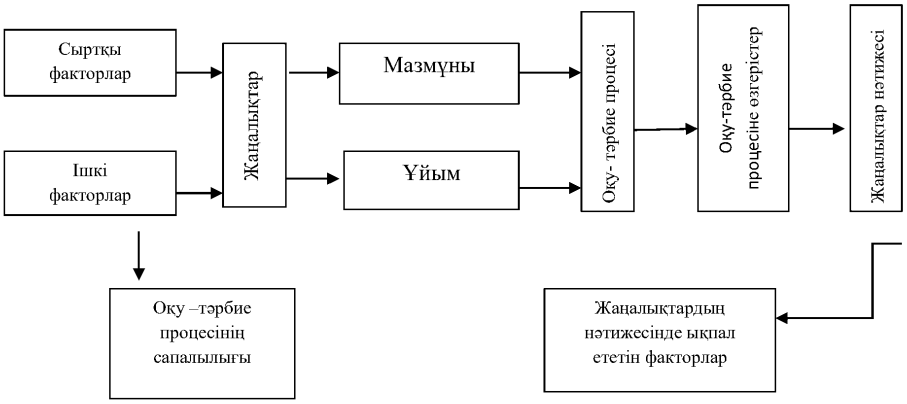
Сонымен қатар алдыңғы қатарлы озық тәжірибелер жөніндегі ағымдағы газет-журнал материалдар новатордың әдістемелерін ғылыми тұрғыдан талдай білуге, инновациялық іс-арқылы танысып педагогтар әрекет ерекшеліктерін айқындап, өз беттерімен сурет, кесте құруға, хабарлама, реферат, аннотация, рецензия жазып, оқу-тәрбие қызметіне педагогикалық талдау жасауға үйренулері қажет. Оқытудың жаңашыл әдістері мен тәсілдерін сөз еткенде, оқылып отырған материалдың ерекшелігі мен құрамының нақты ерекшелігіне сәйкес әдістемелік құралдарды шығармашылықпен пайдалану қажет екеніне назар аударту көзделді. Сонымен катар, оқытудың инновациялық жүйесі білім, оқыту процесінде жаңа технологияларды пайдалана білу іскерлігі калыптасу керек.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Нағымжанова Қ.М. Бастауыш сынып мұғалімнің оқу процесіндегі инновациялық іс-әрекеті. - Өскемен: Медиа-Альянс, 2004.

2. 2 Асанов Н. Университеттік білім беру жүйесіндегі оқу үрдісін басқарудың педагогикалық негіздері.

Педагогика ғылымдарының докторы ғылыми дәрежесін алу үшін дайындалған диссертацияның автореферати, Алматы, 2004.

Сурет 1. Инновациялық процесс кезеңдері

ХИМИЯ ПӘНІН ОҚЫТУДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ

Жақсылықова Майра Кәдірбекқызы
Облыстық санаторлық мектеп-интернаты»КММ-сінің химия пәнінің мұғалімі

Мақсаты: Химия пәнін оқытуда инновациялық технологияларды тиімді пайдалану арқылы оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыру, олардың танымдық белсенділігін, шығармашылық қабілеттерін дамыту және білім сапасын көтеру.

Қазіргі кезде егемен елімізде білім берудің жаңа жүйесі жасалып, әлемдік білім беру кеңістігіне енуге бағыт алуда. Бұл оқу-тәрбие үрдісіндегі елеулі өзгерістерге байланысты болып отыр. Себебі, білім беру парадигмасы өзгерді, білім берудің мазмұны жаңарып, жаңа көзқарас, жаңаша қарым-қатынас пайда болуда.

Ғылым мен техниканың жедел дамыған, ақпараттық мәліметтер ағыны күшейген заманда ақыл-ой мүмкіндігін қалыптастырып, адамның қабілетін, талантын дамыту білім беру мекемелерінің басты міндеті болып отыр. Ол бүгінгі білім беру кеңістігіндегі ауадай қажет жаңару оқытушының қажымас ізденімпаздығы мен шығармашылық жемісімен келмек. Сондықтан да әрбір студенттің қабілетіне қарай білім беруді, оны дербестікке, ізденімпаздыққа, шығармашылыққа тәрбиелеуді жүзеге асыратын жаңартылған педагогикалық технологияны меңгеруге үлкен бетбұрыс жасалуы қажет. Өйткені мемлекеттік білім стандарты деңгейінде оқу үрдісін ұйымдастыру жаңа педагогикалық технологияны ендіруді міндеттейді.

Инновациялық үрдістің негізі – жаңалықтарды қалыптастыру, қолдану, жүзеге асырудың тұтастық қызметі. Кез келген жаңа әдіс жекелік, сондай-ақ уақытша жоспарға жатады. Бұл яғни, бір оқытушы үшін табылған жаңа әдіс, жаңалық басқа оқытушы үшін өтілген материал тәрізді. Инновацияны «жаңашыл», «жаңа әдіс», «өзгеріс», «әдістеме», «жаңашылдық», ал инновациялық үрдісті «жаңа әдістеме құралы» деп қарауға болады. Инновация білім деңгейінің көтерілуіне жағдай туғызады.

Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларын меңгермейінше сауатты, жан-жақты маман болу мүмкін емес. Инновациялық технологияны меңгеру әрбір оқытушының интеллектуалдық, кәсіби, рухани-адамгершілік, азаматтық және басқа да көптеген адами келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие үрдісін тиімді ұйымдастыруына

көмектеседі. Инновациялық - педагогикалық технологиялар шығармашылық қабілеттерін арттыруға өз үлесін қосады.

Оқытуды екі түрлі мағынада қарауға болады. Біріншісі – оқу орнында арнайы пәндерді оқыту. Екіншісі - өмірді оқыту, өмірге үйрету. Тәрбиелеу мен оқыту – егіз ұғым. Оқыта отырып тәрбиелейміз, тәрбиелей отырып оқытамыз. Оқыту тәрбиеге қарағанда нақтылау. Оқыту үйрету арқылы іске асады. Бұл оқытудың маңызы. Оқыту – тәрбиенің құрамды бөлігі, қайнар көзі, жүйелі түрі. Оқыту арқылы тәрбиенің саналылығын, руханилығын, әсемділігін, адамгершілікке баулу жолын, еңбекшілігін, т.б. айқындар толықтыруға болады. Оқыту – тәрбиенің интеллектуалды түрі. Оқытудың саралап – деңгейлеп оқыту технологиясы бойынша әдістемелік жүйесі, осы мақсатта сапалы нәтижеге жеткізуге мүмкіндік беретін танымдық іс-әрекеттер түрлерінің мазмұнын, белгілі деңгейде белсенділігін көздейді. Осы екі үрдістің өзара сапалы нәтижесінде студенттің өз ісіне сенімділігін, жауапкершілік сезімін, шығармашылық қабілеттілігін қалыптастыру мақсатын жүзеге асыруға жағдай туғызатын оқытудың жаңа технологияларының негізгі түрлері анықталады.

Оқу үдерісінде саралап – деңгейлеп оқыту технологиясын пайдалану өте тиімді. Саралап – деңгейлеп оқыту технологиясының педагогикалық негізгі қағидалары:

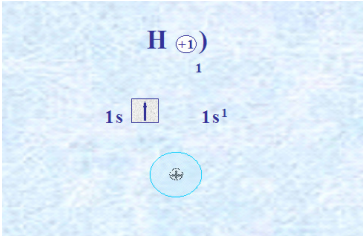
- Оқушылардың ізгілік тұрғысынан қарау;
- оқыту мен тәрбиенің бірлігі; оқушылардың танымдық күшін қалыптастыру және дамыту;
- оқушылардың өз бетімен әрекеттену әдістерін меңгерту;
- оқушылардың танымдылық және шығармашылық икемділігін дамыту;
- әр оқушының оның қабілеті мен мүмкіндік деңгейіне орай оқыту;
- барлық оқушылардың дамуы үшін жүйелі жұмыс істеу.

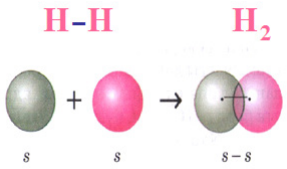
Еліміздің барлық білім ұйымдарында білімнің жаңа жүйесі енгізіліп жатыр. Мұндағы негізгі мақсат – жаһандану заманында білімнің бүкіләлемдік кеңістігіне ену. Осыған орай, білімнің мазмұны да, оған қойылатын талаптар да өзгереді. Сол себепті қазір жалпы барлық оқу орындарында оқытудың жаңа технологиялары қолданыла бастады. Сондықтан жаңашылдық керек, яғни, жаңаша жүйе негізінде оқу орны студенттерінің белсенділігін арттыру, өзіне сенімділігін қалыптастыру, танымдық-шығармашылық қабілетін дамыту олардың белсенділік - сенімділік сапаларын диагностикалық әдіс-тәсілдермен анықтауға, сабақта, сабақтан тыс уақытта өз ойын еркін жеткізе білуге үйретуге, қоғамда болып жатқан оқиғаларға қатысты көзқарастарының болуына, жаңаша тәртіп нормаларын, белгілерін, көрсеткіштерін анықтауға көмегін тигізеді.

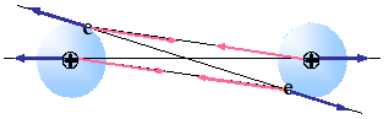
Оқу-тәрбие үрдісінде қолданып, айтарлықтай нәтиже беріп жүрген жаңа педагогикалық технологиялар мыналар:

- дамыта отырып оқыту әдістемесі;
- тірек және тірек конспектілер арқылы оқыту;
- деңгейлеп оқыту технологиясы;
- тесттік жүйемен оқыту;
- мультимедия мүмкіндіктерін қолданып оқыту;
- ойын технологияларын қолдану;
- дискуссия сабақтары;
- топпен жұмыс;
- лекция-семинар сабақтары;
- проблемалық оқыту әдісі;

Мен өз іс – тәжірибемде химия сабағында көбіне саралап - деңгейлеп оқыту технологиясының элементтерін, тесттік әдісті көп пайдаланамын және ақпараттық технологияны, яғни компьютерлік техниканы қолданамын. Себебі, кез-келген құбылыс пен лабораториялық эксперименттерді компьютерде анимация арқылы көрсетуге болады. Анимация – бұл мультипликацияның дамуындағы осы заманға сай компьютерлік бөлігі. Бұрын мультипликациялық кадрларды қолмен сызса, қазір анимациялар арнайы компьютерлік бағдарламалардың көмегімен бейнелерді ”тірілтіп” (осыдан «анимация» сөзі шыққан) пішіні, бояуы т.б. өзгертеді. Сонымен қатар химия сабағында дайын дидактикалық материалдарды дайындау үшін суреттерді, плакаттарды сызып дайындау қажет, ал интерактивтік тақтаның көмегімен бізге қажетті реакция теңдеуін, суретін аламыз және әр студент осыған қарап отырып пайдаланып, қаламсаптың көмегімен сызып көрсете алады. Оқушылардың оқу материалдарын, түрлі-түстерді, графиканы, мультипликацияны, дыбысты Activ Board тақтаның басқа да мүмкіндіктерін пайдаланып оқыту нақты, әрі қызықты. Мысалы, өз сабағымдағы қолданған әдіс – тәсілдерге тоқталатын болсам, сутек атомының электрондық формуласы 1s1 құрылысының қалай жазылғанын және сутек молекуласындағы байланыстың түзілуін және атомдар арасында тартылыс және тебілу күштері пайда болатынын компьютерде анимация арқылы былайша көрсетуге болады.

$F_{???} < F_{????}$

Мысал үшін, «d-элементтердің жалпы сипаттамасы. Мыс» тақырыбынан үй тапсырмасын сұрау үшін алдынғы сабақтан VI тараудан қысқаша түсінік сұраймын. Студенттер үй тапсырмасына ұяшықтар арқылы жасырын сұрақтарға тез жауап бере алады және көп студенттен сұраққа жауап алып, сол арқылы олардың ойлау қабілеттері де дамиды.

1. Қай элемент ең белсенді металл болып табылады? Неге? (цезий (Cs) атомынан сыртқы электрон жеңіл үзіледі, сондықтан Cs – ең белсенді металл және өте күшті тотықсыздандырғыш.)

2. Сілтілік металдардың физикалық қасиеті. (кристалдық тор құрылысының ерекшелігіне тәуелді. Олардың тығыздығы аздау кубтық көлемі центрлі тор типі бойыншакристалданады. Барлық сілтілік металдар күмістей ақ түсті олар жұмсақ. бұл металдар жеңіл балқиды. Балқу температурасы литийден цезийге қарай төмендейді)

3. Натрий, калий, кальций және магнийдің графиктік формуласын жазындар. Табиғатта таралуы. (мұхиттарда, өзендерде, көлдерде, Арал теңізінде)

4. NaCL – ас тұзы, Na2SO4 – натрий сулфатын, шыны, сода, медицинада қолданылатын, глаубер тұзы деп аталады. Na2CO3 – натрий карбонаты ол сабын қайнатуда, мата, тері, фармацевтика өнеркәсіптерінде, шыны, альюминий, дәрі-дәрмек өндірісінде қажет. NaHCO3 – натрий гидрокарбонатын тағам немесе ас содасы, медицина және кондитер өнеркәсібінде қолданылады. NaNO3 – натрий нитраты, натрий селитрасы немесе азот тыңайтқыш ретінде қолданылады. KNO3 – калий немесе чили селитрасы күрделі тыңайтқыш, құрамында екі қоректік элемент – азот және калий бар. KCLO3 – бертолле тұзы сіріңке шырпылырының басында болады, оны химиялық өнеркәсіпте күшті тотықтырғыш ретінде қолданылады. KMnO4 – калий перманганаты немесе «марганцовка» кез келген дәріханада бар, лабораторияда оттек алу үшін қолданылады.

Сабақты қорытындылау мақсатында «Реакцияны жалғастыр» деген және жеңіл есептерді шығару әдістерін пайдаланып жүрмін. Мұнда әрбір реакцияның жүру жағдайын студенттер тез – тез жазып көрсетеді, әрі соған сәйкес есепті орындайды. Мысалы:

Әрбір реакцияның жүру жағдайын көрсетіңдер:

1. Na → NaOH → Na2CO3 → NaCL → Na

- 2Na + 2H2O = 2NaOH + H2↑
- 2NaOH + CO2 = Na2CO3 + 2H2O
- Na2CO3 + CaCL2 = Ca CO3 + NaCL
- NaCL = Na + CL

2. Ca → CaO → Ca(OH)2 → CaCL2 → Ca

3. Mq → Mq O → MqSO4 → Mq(NO3)2

Бұл тапсырмада, химиялық реакцияларды дұрыс жаза біледі және реакцияның мән – мағынасын жете түсінеді. Сондай - ақ тақырып аясында қойылатын сұрақтар студенттерді ойлауға жетелеу керек. Мысалы:

1. Магний силикаты – асбест – бұл не? Тұрмыста қолданылуы.
2. Кальций сипаттама бер, сөндірілмеген әктің формуласы. Табиғатта таралуы.
3. Неге жаңбыр суы жұмсақ. Өзен суы кермек?
4. Қандай жолдармен калций мен магний тұздары өзен суларына түседі?

Оқушылардың білімді, саналы және белсенді түрде меңгеруге дайындау кезеңінде оқушылардың біріге отырып сабақ мақсатын айқындап алып, жаңа материалды оқып үйренудің практикалық қажеттілігін оқушыларға бірге талдау керек. Оқушылардың алдына оқу проблемасын қою білімнің меңгерілу жолдарын оңтайлы шешуге жол ашады, демек оқушылардың өзіндік білім алу әрекетіне ықпал жасай отырып, шығармашылық жұмыстар жасауға бейімделеді. Тақырыпты ашу үшін оқыту проблемалары:

d -элементтерге жалпы сипаттама

Білімді жаңғырту. (Актуализация):

Химиялық элемент мысқа атом құрылысы тұрғысынан сипаттама

- Қандай элементтер d-элементерге жатады?
- Сендер білесіңдер ме?
- Оларды қалай атайды?

- Оларда қанша валентті электрон бар?
- Мыс элементінің латынша аты қандай?
- Және неге олай аталған?
- Электр тогын өткізетін қондырғылар жасауда...
- Металдық қаптаулар алуда ...
- Әр түрлі заттардың металдық көшірмесін алу үшін
- Әсемдік бұйымдар дайындауда ...
- Полиграфияда, мыс қалыбын жасауда ...
- Радиотехникада қолданылады ...

«Химия пәнін оқытуда инновациялық технологияларды пайдалану» тақырыбындағы баяндамамды қорытындылай келе, өз пәнімде жоғарыдағы әдіс – тәсілдерді пайдалануда төмендегідей нәтижелерге жетуге болатынын көрдім:

- түрлі әдістерді пайдалану сабақтың нақты мәнін терең ашуға көмектеседі;
- оқушылардың барлығын сабаққа қатыстыруға мүмкіндік тудырады;
- оқушылардың әрқайсысының деңгейін анықтау мүмкіндігі туады;
- оқушылардың өз бетімен жұмыс істеуге үйренеді;
- оқушылардың өзіне деген сенімі пайда болады;
- бағалау жеңіл болады.

Сонымен саралап – деңгейлеп оқыту технологиясы кәсіптік қызметтің ерекше түрі болып табылады. Инновациялық оқыту технологиясын меңгеру үшін педагогикалық аса зор тәжірибені жұмылдыру қажет. Бұл өз қызметіне шығармашылықпен қарайтын, жеке басының белгілі іскерлік қасиеті бар адамды қажет ететін жұмыс. Шындығында да әрбір педагог жаңа технологияны меңгеру барысында өзін – өзі дамытады және өзін – өзі қалыптастырады.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ МУЗЫКА ӘЛЕМІ

Жарекин Аңсарбек Қайсарбекұлы
Музыка пәнінің мұғалімі
"Сарыжар Жоббм" КММ

1. Кіріспе

Қазақ халқының музыка мәдениеті – әлемдегі ең бай әрі терең мәдени мұралардың бірі. Қосылып, үйлесімділік танытқан әрбір әуен, домбыраның арқасында шыққан күй, халық әндері мен термелер – барлығы ұрпақтан-ұрпаққа жеткен құнды қазына. Қазақ музыкасы – тек қана көңіл көтеру құралы емес, сонымен қатар тарихіміздің, дәстүрліміздің, болмысымыздың айнасы. Ол біздің ой-санамызды, сұранысымыз бен ішкі сезімдерімізді білдіреді.

2. Негізгі бөлім

Музыка түрлері

Қазақ музыкасында көптеген жанрлар бар. Олардың әрқайсысы өзіндік орны мен ерекшеліктеріне ие. Негізгі музыка түрлерін қарастырайық:

Халық әндері: Қазақтың халық әндері – терең сезім мен тарихты қамтыған музыкалық шығармалар. Мысалы, «Ерке-сылқым», «Жау жортқанда», «Дударай» әндері қазақ халқының өміріндегі қуаныш пен қайғыны, ерлік пен батырлықты бейнелейді.

Күй: Күй – күйшілік өнердің көрнекті өкілдері қолына домбыра, қобыз секілді аспаптарды алып, шеберлікпен орындаған аспаптық шығармалар. «Адай», «Сарыарқа», «Балбырауын» күйлері халық арасында өте танымал. Күй өнері тек музыкалық жағынан ғана емес, тарих пен философияны да білдіреді.

Аспаптық музыка: Қазақтың музыкалық аспаптары – домбыра, қобыз, шертер, даңғыра, т.б. Аспаптар қазақ мәдениетіндегі маңызды рөлді атқарады. Домбыраның екі ішегі – қазақ халқының тағдырын, армандарын, тарихын шертеді.

Дәстүрлі әншілік өнер

Қазақтың дәстүрлі әншілер мен күйшілердің мектептері ғасырлар бойы дамыды. Әншілік өнер – қазақ мәдениетінің ажырамас бөлігі. Әншілер мен күйшілердің өнері халықтың рухын, өзекті сезімдерін көрсетеді.

Танымал орындаушылар: «Дина Нұрпейісова» – қазақтың күйші әйелі, жүз жасаған ұлы өнерпаз. Ол Дина аспабынан ерекше күйлер шығарумен қатар, қазақтың дәстүрлі күй өнерін насихаттау ісімен де айналысты. «Құрманғазы» қазақтыңf әйгілі күйші, оның күйлері халқымыздың тарихы мен мәдениетімен байланысты.

Нәтижесі: Қазақтың дәстүрлі ән дәлелденген үлгілер болмаса, олар танымал болмаса, қазіргі музыкада да орын алуда. Заманауи орындаушылар халық әндерін жаңа форматта орындап, тыңдарманды қызықтыратын жаңа композициялар түзеді.

Заманауи музыка

XXI ғасыр – технология мен мәдениеттің жылдам дамыған уақыты. Қазақ музыкасында жаңа жанрлар, стилдер мен бағыттар пайда болды.

Жаңа бағыттар: Поп, рок, рэп, электронды музыкалар қазақ өнегесінің арасында кеңінен танымал. «Tumar» тобы, «Ninety One» тобы, сондай-ақ, Баян Есентаева секілді орындаушылар заманауи қазақ музыка мәдениетінде үлкен маңызды рөл атқаруда.

Технология мен инновация: Музыка өндірісінде цифрлық технологияның дамуы орындаушылар мен тыңдармандар арасындағы байланысты жақсартып, Интернет арқылы музыканы тарату мүмкіндіктерін кеңейтеді.

Мұра және сақтау

Қазақ халқының музыка мәдениетін зерттеу, архивтеу және жаңғырту бағытында көптеген жұмыстар жүргізілуде.

Кәсіби білім беру

Мектептер мен университеттер: Ұлттық музыка мектептері мен университеттерінде қазақ музыкасын зерттеу және насихаттау жұмыстары жүргізілуде. Студенттер мен жас музыканттарға ұлттық мұраларын үйрету, орындау шеберліктерін дамытуға арнайы курстар мен мастер-класстар ұйымдастырылып отыр.

Музыка бағдарламалары: Мәдениет министрлігі деңгейінде қазақ музыкасын қолдау және дамытуға арналған бағдарламалар жүзеге асырылуда. Мәдени іс-шаралар, фестивальдер, конкурстар арқылы қазақ музыкалық дәстүрлері насихатталып, жабылған тыңдармандар арасында қызығушылық тудыртылуда.

Халықаралық деңгейде танылу

Фестивальдер мен конкурстар: Қазақ музыкасымен таныстыру және әлемдік аренада көрсеткізу мақсатында халықаралық музыкалық фестивальдер мен конкурстар ұйымдастырылуда. «Астана Опера» театры, «Саз әлемі» фестивалі сияқты жобалар арқылы өнерпаздар жаһандық деңгейде өз өнерлерін танытуда.

Шетелдегі қазақ музыкасы: Қазақ музыкасының

халықаралықрантасы артып келеді. Бүгінде шетелдерде тұратын қазақ диаспорасы қазақ музыкасын насихаттап, «Ұлы Дала» музыкалық жобалары арқылы әлемдік деңгейде көрсетуде.

Қорытынды

Қазақ халқының музыка әлемі – мемлекетіміздің рухани, мәдени, тарихи құндылықтарының негізі. Ол халықтың тарихын, ұлттық санасын, мәдениетімізді бейнелейді. Заманауи кезеңде қазақ музыкасының жанрлары мен стильдері дамып, жаңа бағыттарға бет бұрып отыр. Музыканың байлығын сақтау және дамытудың арқасында, қазақ музыкасы болашақ ұрпаққа жеткізілетін рухани құнды мұра болып қала бермек.

Қазақ музыкасының аясында көп дүниелерді айтуға болады. Оны сақтау, дамыту және насихаттау – әрқайсымыздың алдымызда тұрған маңызды міндет. Жастар арасында ұлттық музыканы насихаттау, өнер білім орындарында қазақ музыкалық дәстүрлерін оқу бағдарламасына енгізу жөнінде ұсыныстар жасау – біздің мәдениетімізді болашақта да сақтап қалу жолында маңызды қадамдар.

Ұсыныс: Қазақ музыкасына қызығушылық танытатын жастар үшін түрлі жобалар ұсынып, өнер мектебінде ұлттық музыка өнерінің мәні мен маңызын түсіндіру жұмыстарын жалғастыру керек.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

Сыдықов, А. (2009). Қазақ музыкалық мәдениеті: тарихы мен мәселелері. Алматы: Қазақстан.

Жұбанов, А. (1971). Қазақ музыкасының тарихы. Алматы: Өнер.

Рамазанова, Г. (2005). Қазақ өнерінің тарихы: ұлттық өнер негіздері. Астана: Фолиант.

Нұрпейісова, Д. (1999). Мәншүк туралы әңгіме. Алматы: Жазушы.

Құрмангазы, А. (1994). Ұлттық музыкалық өнер. Алматы: Кітап.

Тілепов, С. (2006). Күй – қазақ халқының музыка өнерінің айнасы. Алматы: Арыс.

Назарбаев, Н. (2018). Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру. Алматы: Жеті жарғы.

Ақмырза, Т. (2010). Дәстүрлі қазақ музыкалық мәдениеті. Алматы: Ғылыми баспа.

Оразбаев, Б. (2015). Қазақ музыкасының музыкалық салт-дәстүрлері. Алматы: Ғылым.

Ержан, Л. (2021). Қазақтың дәстүрлі әншілері мен күйшілері (мақала). Тарихи дәйек журналы, 3(1), 45-60.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

БАСТАУЫШ БІЛІМ БЕРУДІҢ САПАСЫН АРТТЫРУ ДАҒЫ ЗАМАНАУИ ТЕХНОЛГИЯЛАР

Жолдасова Кунзира Алдаризаевана
№4 Ембі қалалық жалпы білім
беретін орта мектептің
бастауыш пәнінің мұғалімі

«Адам ұрпағымен мың жасайды» - дейді халқымыз. Ұрпақ жалғастығымен адамзат баласы мың емес миллиондаған жылдар жасап келеді. Жақсылыққа бастайтын жарық жұлдыз - оқу. Қазіргі мектеп мұғалімдерінің алдында тұрған басты міндет - оқушылардың шығармашылық білім дағдыларын қалыптастыру. Шәкәрім Құдайбердіұлы «Адамның жақсы өмір сүруіне үш сапа негіз бола алады, олар барлығынан басым болатын адал еңбек, мінсіз ақыл, таза жүрек.Бұл сапалар адамды дүниеге келген күннен бастап тәрбиелейді» деп есептейді: Ұрпақ тәрбиесі - бұл болашақ тірегі, мемлекеттік маңызды іс. Міне, өз ұрпағының өнегелі, өнерлі, еңбексүйгіш, абзал азамат болып өсуі үшін халық педагогикасының негізгі мақсатын шығармашылықпен оқу - тәрбие үрдісіне тиімді пайдалану әрбір ұстаздың міндеті болып табылады. Сондықтан, ұстаз - мұғалімдер қауымының алдына өте үлкен міндет жүктелді. Бүгінгі таңда жас ұрпаққа пәнді тиімді ұғындырудың бірі - жаңа технология негіздері болып табылады. Қазіргі кезде білім беру саласында болып жатқан ауқымды өзгерістер түрлі ынталы бастамалар мен түрлендірулерге кеңінен жол ашылуда. Осы тұрғыдан алғанда, ұрпақ тәрбиесімен айналысатын әлеуметтік - педагогикалық қызметтің тиімділігін арттыру, оны жаңа сапада ұйымдастыру қажеттігі туындайды. Бұл үшін мұғалімдердің инновациялық іс - әрекеттің ғылыми - педагогикалық негіздерін меңгеруі мақсат етіледі. Ал жаңа технологияны пайдалану міндетті деңгейдегі білімді қалыптастыра отырып мүмкіндік деңгейге жеткізеді. Сондықтан бастауыш сынып мұғалімдерінің біліктілігін көтеру мен шығармашылық, педагогикалық әрекетін ұйымдастыруда қазіргі педагогикалық технологияларды меңгерудің маңызы зор. Оқытудың жаңа технологиясы дегенде, ең алдымен, педагогикалық технология деген ұғымды түсіну керек. Оқыту, білім беру тәжірибесі педагогикалық үрдістің сапасын үнемі арттырып отыруды талап етеді. Осыған байланысты ғылым мен тәжірибеде педагогикалық үрдістің сапасын көтерудің бай тәжірибесі жинақталған. Педагогикалық технология терминінің анықтамаларын көптеген авторлар өз түсінігі мен өз санасында қалыптасқан көзқарастарын қалыптастырған:

- «Технология» - қалыпты өзгерту, өңдеу әдістері, өнері, шеберлігі, іскерлігі жөніндегі ғылым жиынтығы. (В. М. Шепель)
- «Педагогикалық технология» - жоспарланған оқыту нәтижелеріне жету процесін сипаттау болып табылады. (И. П. Волков)
- Педагогикалық технологиялардың даму сатыларын жан - жақты қарастырып зерттеген ресейлік ғалымдар – Ф. А. Фрадкин, Е. Ю. Рогачева, Л. И. Богомолова,

Педагогикалық технологияның тиімділігі:

1. Оқушы өздігінен жұмыс істеуге мүмкіндік алады, соған дағдыланады;
2. Оқушының жеке қабілеті анықталады;
3. Іштей бір - бірінен қалмауға тырысып, талпынады;
4. Тапсырмалық күрделену деңгейіне сәйкес оқушының ойлау, орындау қабілеті артады.
5. өзін - өзі тексеруге дағдыланады.
6. Мұғалім жекелеген оқушыларға көмектесуге мүмкіндік алады.
7. Орындау қабілетіне қарай бағаланады.

Жаңа технологияны жүзеге асыру, тиімділігіне қарай пайдалану үшін, әр мұғалім өзінің алдында отырған оқушыларының жас ерекшеліктерін ескере отырып, педагогикалық мақсат - мүддесіне байланысты, өзінің шеберлігіне байланысты таңдап алады. Жаңа технологияны жүзеге асыруда мұғалім белсенділігі, шығармашылық ізденісі, өз мамандығына деген сүйіспеншілігі, алдындағы шәкірттерін бағалауы ерекше орын алады.Жалпы алғанда, жаңа технологиялардың 40 - астам түрлері бар.

Модульдік оқыту технологиясы

Модуль – белгілі бір жүйенің өзіндік бөлшегі (С. И. Ожегов). Модульдік оқыту технологиясының ерекшелігі – тұлғаның танымдық қабілеттерін және танымдық процестерді арнайы жасалған оқу және танымдық жағдайлар арқылы дамытуға, тұлғаның қажеттілігін қанағыттандыруға белсенді сөздік қорын дамытуға бағытталуы. Бұл технология тұлғаның даму ерекшеліктері туралы психологиялық ғылым мәліметтеріне, тұлғаның қызығушылық аясын дамытуға, тұлғаның танымдық құрылымын дамыту

ерекшеліктеріне негізделген.

«Сын тұрғысынан ойлауды дамыту» технологиясы:

• Кез келген ұстазға сапалы сабақ беруге мүмкіндік беретіндігімен.

• Оқыту мен ұйымдастырудың тиімді әдістерінің / стратегияларының/ көптігімен.

• Оқу мотивацияларын өзгертуге пайдалы екендігімен.

«Сын тұрғысынан ойлауды дамыту» технологиясының өзге технологиялардан ерекшеліктері:

• Сын тұрғысынан ойлау сабақтарының құрылымы /қызығушылықты ояту, мағынаны ажырату, ой толғаныс/ .

• Негізгі үш кезеңінің маңыздылығы.

• Стратегиялардың психологиялық астары мен ерекшеліктері.

Осы жобамен жұмыс жасау барысында мұғалім оқушының өзін ізденуге жетелейді, ойлануға үйретеді. Педагогикалық технология оқушылардың жеке басын дамыту мен білім беру мақсатына жету жолындағы педагогикалық қызметтің, іс- әрекеттің жүйелі дамып отыратын жобасы ретінде оқушы белсенділігін арттыруды көздейді. Ал, оқушы белсенділігінің артуы оны шығармашылыққа жетелейді.

Сын тұрғысынан ойлау технологияларын пайдалану нәтижесінде қазіргі оқушының:

– Сабаққа қызығушылығы артады;

– Нақты өз деңгейінде бағаланады;

– Жеке қабілеті айқындалады;

– Өз бетімен жұмыс істеуге үйренеді;

– Даму мониторингі айқын көрінеді;

Сын тұрғысынан ойлау сабақтарының алғы шарттары:

– Сабақты белсенді өткізіп, әр баладан еркін жауап алуға жағдай жасау;

– Сенімділікке тәрбиелеу үшін баланың жауабын санмен бағалау;

– Қиялын дамыту үшін «Менің ойымша» деген жауапқа дағдыландыру;

– Әр түрлі жауапқа бірдей қарау, жақсысын мадақтап, жаманын сынамау;

– Тіл байлығын дамыту үшін қалайда жауабын соңына дейін тыңдау;

– Жауап беруге тілек білдірмеген баланың өз еркінсіз, қинап сұрамау;

– Жеке тұлға ретінде «Мен» деген рөлін көтеру, өз пікірін қалыптастыру.

Оқушылардың шығармашылығын, танымдық белсенділігін арттыруда шығармашылық сабақтарды өткізудің, оқушының өз бетімен ізденіп, шығармашылық ой-өрісін арттыруда алатын маңызы ерекше.

Қандай технологияны пайдаланған кезде де оқушының белсенділігі, мақсатқа ұмтылуы, ақпаратты өзі іздеп табуы, шапшаңдығы мен еркіндігі, шығармашылдығы, көңіл-күйінің көтеріңкі болуы қамтамасыз етіледі.

Қорыта келгенде, қазіргі кезде мектептерде жиі қолданылып отырған жаңа технологиялар ойлауды дамыту, қабілетті қалыптастыруға бағытталған әдіс-тәсілдер. Оқушыларымның сабаққа деген қызығушылықтары артып, сыныптың білім сапасы көтерілді. Егер де жаңа технология элементтерің сабақта өз дәрежесінде ұйымдастыра білсек, өз нәтижесін береді деп ойлаймын

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ГРАММАТИКА В ДЕЙСТВИИ: ВРЕМЕНА ГЛАГОЛОВ И МОДАЛЬНЫЕ ГЛАГОЛЫ

Ибрагимова Наргиза Ибрагимжановна
Учитель английского языка
Основная средняя школа №43 г.Шымкент

Введение Грамматика – основа любого языка, а времена глаголов и модальные глаголы играют ключевую роль в построении предложений. Они помогают нам выразить время, вероятность, возможность, обязанность и другие нюансы общения. В данном докладе рассмотрим основные времена английского языка и функции модальных глаголов.

1. Времена глаголов в английском языке Английские времена делятся на три группы: настоящее (Present), прошедшее (Past) и будущее (Future), а также на четыре аспекта: простое (Simple), продолженное (Continuous), совершенное (Perfect) и совершенное продолженное (Perfect Continuous).

• Present Simple – используется для регулярных действий, фактов. Пример: She studies English every day.

• Present Continuous – описывает действия, происходящие в данный момент. Пример: She is studying English now.

• Present Perfect – показывает действие, завершившееся к настоящему моменту. Пример: She has studied English for five years.

• Present Perfect Continuous – указывает на длительное действие, начавшееся в прошлом и продолжающееся до настоящего момента. Пример: She has been studying English since morning.

Аналогично строятся времена для прошедшего и будущего времени.

2. Модальные глаголы Модальные глаголы – это вспомогательные глаголы, которые выражают возможность, необходимость, вероятность, разрешение или запрет. Основные модальные глаголы:

• Can/Could – выражает способность или разрешение. Пример: She can swim well.

• May/Might – обозначает возможность или разрешение. Пример: It may rain tomorrow.

• Must – указывает на необходимость или запрет. Пример: You must wear a seatbelt.

• Shall/Should – используется для предложений или советов. Пример: You should see a doctor.

• Will/Would – выражает будущее время или вежливые просьбы. Пример: I will call you tomorrow.

Заключение Правильное использование времен глаголов и модальных глаголов помогает сделать речь точной и выразительной. Знание этих грамматических аспектов необходимо для успешного общения и понимания английского языка. Развитие навыков грамотного использования глагольных форм способствует уверенности в использовании языка в различных ситуациях.

1. Времена глаголов в английском языке Английский язык содержит 12 временных форм, которые делятся на три основные группы: настоящее (Present), прошедшее (Past) и будущее (Future), каждая из которых подразделяется на четыре аспекта: простое (Simple), продолженное (Continuous), совершенное (Perfect) и совершенное продолженное (Perfect Continuous).

Примеры использования времён:

• Present Simple: She works in a bank.

• Past Continuous: They were watching TV when I arrived.

• Future Perfect: By next year, he will have finished his project.

Задание 1: Определите время глагола в следующих предложениях:

1. She has been studying English for five years.
2. We will be traveling to Spain next summer.
3. He bought a new car last week.
4. I am reading a book now.

---

2. Модальные глаголы в английском языке Модальные глаголы используются для выражения возможности, необходимости, вероятности и других значений. Основные модальные глаголы: can, could, may, might, must, shall, should, will, would.

Примеры использования модальных глаголов:

• Can: She can play the piano. (Она умеет играть на пианино.)

• Must: You must wear a seatbelt. (Ты должен пристегнуть ремень безопасности.)

• Should: You should eat more vegetables. (Тебе следует есть больше овощей.)

Задание 2: Выберите правильный модальный глагол

1. You ____ be quiet in the library. (must / can)
2. She ____ speak three languages. (can / must)
3. We ____ go to the beach tomorrow if the weather is nice. (may / should)

---

3. Практические упражнения
Задание 3: Напишите предложения, используя данные глаголы в указанном времени
1. (to read, Present Continuous) – _____
2. (to visit, Past Perfect) – _____
3. (to travel, Future Simple) – _____
4. (to study, Present Perfect Continuous) – _____
Задание 4: Перефразируйте предложения, используя модальные глаголы
1. It is necessary to wear a uniform at school. → You must wear a uniform at school.
2. It is possible that he will come late. → He might come late.
3. I am able to swim very well. → I can swim very well.

_____
Заключение Понимание времён глаголов и модальных глаголов помогает улучшить навыки говорения и письма, делая речь более точной и выразительной. Регулярная практика и упражнения помогут закрепить материал и уверенно использовать грамматику в повседневной жизни.

ЧТО ТАКОЕ ГРАМОТНОСТЬ И КАК ЕЕ РАЗВИВАТЬ?

Изтлеуова Ольга Павловна
учитель начальных классов
средней школы лицей №27
города Актобе

Цель: узнать, что такое грамотность, почему она важна и как её развивать, чтобы быть успешным в учебе и жизни.
Задачи:
1. Описать, что такое грамотность и какие её виды существуют.
2. Понять, почему грамотность важна для школьников.
3. Узнать, как развивать грамотность с помощью простых и интересных методов.

Введение
Грамотность — это не только умение читать и писать, но и способность понимать информацию, правильно выражать свои мысли и общаться с другими людьми. Грамотность необходима для успешной учебы, общения с друзьями, учителями и взрослыми. Когда мы грамотно говорим и пишем, нам проще справляться с учебными заданиями, а также легче понимать, что написано в книгах или на экранах телефонов и компьютеров. В этом реферате мы расскажем, что такое грамотность, почему она важна и как её можно развивать.

1. Что такое грамотность?
Грамотность — это умение правильно читать и писать, а также понимать информацию, которую мы читаем. Но грамотность не ограничивается только умением не делать ошибок в письме. Это еще и способность правильно воспринимать текст, правильно строить предложения и уметь общаться с окружающими.
Грамотность можно разделить на несколько видов:

• Чтение: способность понимать и осмысленно читать книги, статьи, рассказы.
• Письмо: умение писать правильно, без орфографических и пунктуационных ошибок.
• Грамотная речь: умение правильно говорить, строить предложения и использовать нужные слова.
• Орфографическая грамотность: это способность писать слова правильно, не допуская ошибок, таких как «б» и «п», «е» и «ё».
• Пунктуационная грамотность: умение правильно расставлять знаки препинания, такие как точки, запятые, восклицательные и вопросительные знаки.

2. Почему грамотность важна?
Грамотность — это важный навык, который помогает нам в повседневной жизни:
• Успех в учебе. Грамотность помогает понимать то, что написано в учебниках, легко выполнять домашние задания и получать хорошие оценки. Правильное письмо и чтение делают учебный процесс гораздо проще.
• Общение с другими людьми. Когда человек говорит или пишет грамотно, людям проще понять его, легче выразить свои мысли. Это помогает в общении с друзьями, учителями и родными.
• Умение понимать информацию. В жизни нам часто приходится читать различные сообщения, объявления или инструкции. Грамотность помогает быстро разобраться в написанном и правильно выполнить задания.
• Будущая работа. В будущем для школьников грамотность будет важна не только для учебы, но и для работы. Будет легче писать письма, отчеты, составлять документы и общаться с коллегами.

3. Как развивать грамотность?
Развивать грамотность можно с помощью различных интересных и полезных занятий:
• Чтение книг. Чем больше школьник читает, тем лучше начинает понимать, как правильно строить предложения, использовать знаки препинания и не ошибаться в словах. Прочитанные книги расширяют словарный запас и развивают воображение.
o Совет: читать книги вслух! Это поможет не только улучшить навык чтения, но и научиться правильно произносить слова.
• Письмо. Написание рассказов, сочинений, дневников помогает развивать навык письма. Ученик учится правильно строить предложения, выражать свои мысли и делать меньше ошибок.
o Совет: начинать нужно с простых текстов, например, написать о том, что ребенок делал на выходных, а потом переходить к более сложным заданиям.
• Игры с буквами и словами. Кроссворды, ребусы и другие игры помогают развивать внимание и память, а также учат, как правильно писать слова.
o Совет: играть в «Слова» с друзьями или родными. Это весело и полезно!
• Прослушивание аудио- и видеоматериалов. Когда школьник слушает рассказы или смотрит фильмы, нужно обратить внимание на то, как правильно говорят другие люди. Это поможет развить правильное произношение и обогатить речь.
o Совет: после просмотра фильма попробуй пересказать его своим друзьям или родителям.
• Обсуждения и разговоры. Разговаривая с людьми, дети учатся правильно строить предложения, задавать вопросы и отвечать на них. Чем больше ребенок разговаривает и общается, тем увереннее становится.

Заключение
Грамотность — это важный навык, который помогает людям учиться, общаться с окружающими и достигать успехов в жизни. Чтобы стать грамотным человеком, нужно читать книги, писать сочинения, заниматься различными играми с буквами и словами. Важно не только учиться правильно читать и писать, но и уметь использовать полученные знания в жизни. Развивая грамотность, школьники становятся более уверенными в себе и успешными людьми.

Использованная литература

1. Ахметова, Г. С. «Развитие речевой и орфографической грамотности у школьников». — Алматы: Издательство “Білім”, 2018.
2. Жумагалиева, Г. А. «Грамотность и её развитие у детей начальной школы». — Алматы: Издательство “ҚазАқпарат”, 2019.
3. Назарова, Р. К. «Методы преподавания грамотности в начальной школе». — Алматы: «Атамұра», 2020.
4. Сейсембекова, Н. К. «Язык и грамотность в школьном обучении». — Алматы: Издательство “Дарын”, 2020.

зерттеліп мектеп өміріне енуде. Орта білім беру жүйесінде әлемдік жоғары деңгейге қол жеткізген жаңа немесе сыныптағы түрлі дерек көздерінен,

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ЕРЕКШЕ БІЛІМ ҚАЖЕТ ЕТЕТІН БАЛАЛАРДЫ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚҚА БАУЛУ

Иманбалинова Дана Темиршотовна
«Ақмола облысы білім басқармасының
Аршалы ауданы бойынша білім бөлімі
Жібек жолы ауылының мектеп-лицей» КММ

Білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасына сәйкес елімізде 2011 жылдан бастап инклюзивті білім беру кезеңімен енгізілуде. Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспары 1.1 тарауы «Қол жетімділік пен инклюзивті білім беру» төмендегі мақсаттарға жетуді болжайды:

- инклюзивті білім беруді психологиялық-педагогикалық қолдаумен қамтамасыз етуді, жұмыс біліктілігі бойынша сұранысқа ие арнайы кабинеттерін, орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің оқу бағдарламаларын құруды, сондай-ақ педагогикалық қызметкерлердің біліктілігін арттыруды;
- ерекше білім беруге қажеттіліктері бар тұлғалар үшін білім берудің барлық деңгейлеріне қол жетімділікті қамтамасыз ету, жан басына шаққандағы қаржыландыру шеңберінде қаржыландырудың жоғары нормативі қарастырылған, оларды оқыту үшін мемлекеттік тапсырыс ұлғайтылған.

Мектептегі инклюзивті білім беру-бұл зияткерлік немесе физикалық ерекшеліктеріне қарамастан, оқу орны шеңберіндегі балалардың тең құқылы өзара әрекеттесуін білдіретін білім беру жүйесі.

Ерекше білім беруге қажеттілігі бар балаларды тәрбиелеу мен білім берудің заманауи білім беру тәсілдері жаңа білім беру технологияларын, оқыту әдістерін, оқушылардың тәрбиесі мен дамуы, әлеуметтік бейімделуі, сондай-ақ жеке үйлесімділік пен денсаулықты қалыптастыру мәселелерін тиімді шешуге мүмкіндік беретін оқытудың әртүрлі формалары мен әдістерін қолдануды қамтиды.

Білім беру теориясы мен тәжірибесінде ерекше білім беруді қажет ететін балаларды тәрбиелеу және оқыту үшін әртүрлі тәсілдер мен технологиялар қолданылады, олар денсаулық жағдайын, ақаудың ауырлық дәрежесін және баланың жеке типологиялық ерекшеліктерін ескере отырып, тәрбиелеу мен оқытуды даралау идеясына негізделген. Оқыту барысында түрлі инновациялық педагогикалық технологиялардың элементтерін қолдануға болады: көп деңгейлі оқыту, ынтымақтастықта оқыту, проблемалық оқыту, ойын технологиясы, түзетуді дамыту технологиялары, денсаулық сақтау технологиялары және ақпараттық-коммуникациялық технологиялар.

Ерекше білім беруге қажеттілігі бар балалар өзінің құрдастарынан жас ерекшеліктеріне қарағанда, олардың ойлары тұрақсыз болып келеді. Олардың ми қабілеті де тәулік бойына өзгереді. Кейбір балаларда іс-әрекеттің басында зейіндері жоғары болады да, ал кейін төмендей бастайды. Ұзақ мерзімді есте сақтауы мен қысқа мерзімді еске сақтауының төмендеуі, есте сақтауының беріктілігінің жетіспеуі – осы категориялардағы балаларға тән ерекшеліктер. Балалардың танымдық белсенділіктері жеткіліксіз болып келеді. Ол баланың тез шаршауымен, тежелуімен сипатталады. Психикалық дамуы кешеуілдеген балалар есептің шартын, диктантқа арналған сөздерді және сөйлемдерді есінде сақтамайды. Олар зейіндерін тапсырмаға шоғырландыра алмайды, кей кездері мектептің тәртібіне бағынбайды. Мұндай балалар көңіл бөлгенді қажет етеді. Психикалық дамуы кешеуілдеген балалардың негізгі айырмашылығы мынада: бұл балалардың сабаққа деген үлгермеушілігі, сондай-ақ дағдылары мен танымдық процестеріндегі өзара ауытқушылықтарымен сипатталады.

Оқушылардың танымдық қабілеттерін тексеруге, ең алдымен олардың эмоциясына назар аударған жөн. Бұл балалардың эмоциясы көбінесе өзгеріске ұшырап отырады. Қазіргі таңда ерекше білімді қажет ететін балаларды оқыту мен тәрбиелеуде оның қажеттілігі мен мүмкіндіктері басты назарда. Психикалық дамуы тежелген балалардың қоршаған орта туралы түсініктері зейіндері тұрақсыз, тұтас қабылдау мүмкіндігі бұзылған, қимыл-қызғалыс координацияларының жалпы психикалық процестердің дамуында бұзылыстар байқалады. Сондықтан психикалық дамуы тежелген балалардың танымдық қызмет саласының дамуындағы ауытқулар оқу процесінде нақтылы қиындықтарды құрайды. Бұндай қиындықардың алын-алу мақсатында ойын элементтер әдістерінің маңызы зор.

Ойын технологияларын түзету құралы ретінде қолданудың өзектілігі балалардың негізгі және сүйікті іс-әрекеті бола отырып, бұзылған психикалық

процестерді, жеке қасиеттерді, моториканы, ақыл-ойды тезірек және бекім қалыптастыруға мүмкіндік беретіндігіне байланысты. Ойын баланың танымдық белсенділіктерін арттыратын әдіс. Төменгі сынып оқушыларына ойын түрлерін қолдану, оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, сабаққа белсенді түрде қатысып, түсінбегенін түсінуге мүмкіндік туғызады. Оқушылардың білімге деген ынтасын, мүмкіншіліктерін толық пайдаланып, алған білімдерін практикада қолдану дағдыларын қалыптастыру үшін әртүрлі психологиялық жаттығулар, суретті кестелер, танымдық ойын түрлерін пайдалану баланың ой-өрісін, дүниетанымын, зейінін, есте сақтау, қабылдау, қиялдауын дамытумен бірге танымдық қабілеттерін дамытуға да көмектеседі. Ойын технологиялары әлі де білім беру саласында жаңа инновация болып табылады.

Баланың қуанышы мен реніші ойында анық байқалады. Ойын кезінде баланың психологиялық ерекшелігі мынадан көрінеді:

- олар ойланады;
- эмоциялық әсері ұшқындайды, белсенділігі артады, қиял елестері дамиды, баланың шығармашылық қабілетімен дарыны ұшталады;
- ұжымдық сезімі қалыптасады;
- ерік қасиетін бекітеді, адамгершілік сапаны жетілдереді.

Шығармашылық іс-әрекет жеке, ал оның қалыптасуы мен дамуы балаларды тәрбиелеу мен оқытудың теориясы мен практикасындағы өзекті мәселе болып табылады. Шығармашылық адамға өзінің тұтастығының тәжірибесін береді, ол оның ішкі әлемін, оның ұмтылыстарын, тілектерін, тәжірибелерін бейнелейді. Шығармашылық сәтінде адам өзін тұлға ретінде барынша толық және терең сезінеді, оның даралығын сезінеді.

Алайда ерекші білімді қажет етеін балалармен жұмыс істеу принциптері арнайы жүйелі түрде жүргізілуі тиіс. Себебі, олар үшін басталған жұмысты аяғына дейін жеткізу қиын. Осыған байланысты, осы балаларды оқыту және дамыту процесінде бірінші туындайтын маңызды міндет - еңбекке деген оң мотивацияны қалыптастыру.

Шығармашылық жұмыстарға арналған сыныпта балаларға қол жетімді практикалық іс-әрекеттің түрлері қолданылуы керек. Құралды қолдана отырып, қолмен жұмыс жасаудың күрделі түрлеріне көшу қолдың ұсақ моторикасын жақсартады. Сыныптағы шығармашылықты дамытумен айналысатын оқушылар жұмсақ ойыншықтар жасауда, кескіндеме кестесінде, табиғи материалдардан композициялар, қағаздан, гипстен, пластилиннен, кескіндеме мен моншақтан қолөнер жасауда үлкен жетістіктерге жете алады.

Әр түрлі шығармашылық жұмыс түрлерін орындау жан-жақты даму үшін өте маңызды. Балалардың шығармашылық жұмыс жасау барысында балалар графикалық сауаттылықтың элементтерімен танысады, дәл және мұқият белгілеп, өлшеуді үйренеді, өйткені жұмыс сапасы осыған байланысты болады. Баланы осы немесе басқа жұмыс әдісіне үйрету үшін үлкен шыдамдылық танытып, жұмыстың әрбір кіші компонентін ұзақ мерзімді дамытуды қамтитын «сатылай оқыту» принципіне сәйкес әрекет етуі керек. Сәтсіздік баланы қорқытпайтындығына және оның тапсырма бойынша өзіндік жұмысы өзіне деген сенімділіктің өсуіне және шығармашылық қабілеттердің дамуына ықпал ететініне көз жеткізу маңызды.

Сонымен қатар проблемалық оқыту, сараланған тәсіл, көп деңгейлі оқыту, ұжымдық оқыту технологиясы, әсіресе денсаулық сақтау технологияларын қолдану қажет. Денсаулық сақтау технологиялары қазіргі заманғы мектептегі білім берудің басым міндеттерін шешуге мүмкіндік береді-денсаулықты сақтау, сақтау және байыту, мектептегі және отбасындағы құрдастарымен және ересектермен қарым-қатынас кезінде баланың эмоционалды жайлылығы мен жағымды психологиялық әл-ауқатын қамтамасыз ету. Саусақ гимнастикасы, сергіту сәттері ақыл-ой қабілеттерін қалпына келтіруге пайдалы әсер етеді, шаршаудың өсуіне жол бермейді, көңіл-күйді көтереді, бұлшықеттің статикалық жүктемесін жеңілдетеді. Саусақ гимнастикасы жүйке психикалық күйзелісін, қолдағы шиеленісті жеңілдетеді, ұсақ моториканы дамытады. Тыныс алу жаттығулары ми қыртысының қозғыштығын арттыруға, балаларды белсендіруге көмектеседі. Көзге арналған гимнастика көру қабілетінің бұзылуын болдырмау, көздің кернеуін жеңілдету үшін пайдалы. Еріндер мен тілдерге арналған жаттығулар артикуляция органдарының кернеуін жеңілдетеді, бет бұлшықеттерінің қозғалғыштығын дамытады.

Дидактикалық ойындар материалды әртараптандыруға көмектеседі. Рөлдік ойындар, ең алдымен, баланың эмоционалды саласына әсер етеді, сондықтан көптеген жағдайларда бұл сөйлеу мотивациясын арттырудың, қарым-қатынас мүмкіндіктерін дамытудың ең тиімді құралы. Топтардағы ұжымдық жұмыс оларға әр түрлі рөлдерде өзін көрсетуге мүмкіндік береді. Жалпы жобалық іс-әрекет коммуникативті және адамгершілік қасиеттерді дамытады.

Ақпараттық технологиялар арнайы педагогикада жиі қолданылатын тиімді оқыту құралдарының қатарына жатады. Сабақта және тәрбие жұмысында ақпараттық-коммуникация технологияларды мөлшерлеп пайдалану олардың дамуына ықпал етеді. Тәжірибе көрсеткендей, балалардың сабаққа және сыныптан тыс жұмыстарға деген қызығушылығы едәуір артады, мультимедиялық, компьютерлік бағдарламалар дамытуда танымдық мүмкіндіктер деңгейін арттырады. Осылайша, инновациялық технологиялардың дәстүрлі оқыту формасымен үйлесуі инновациялық ойлау, инновациялық мәдениеті бар адамның қалыптасуын қалыптастыра отырып, оқу процесін жетілдіруге әсер

етеді. Заманауи білім беру технологияларын қолдану білім беру процесінің икемділігін қамтамасыз етеді, оқушылардың танымдық қызығушылығын арттырады, олардың даму кемшіліктерін, шығармашылық белсенділігін түзетуге көмектеседі.

Әдебиет тізімі

1. Ерекше білім беруге қажеттілігі бар балаларға жалпы білім беру мектебінде психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету. Әдістемелік нұсқаулық. Елисеева И.Г., Ерсарина А.К. Алматы 2019
2. Шығармашылық қадамдар, немесе білім беру ойындары Б.П.Никитин. Педагогика, 1990.
3. Дети с ограниченными возможностями: проблемы и инновационные тенденции в обучении и воспитании. Хрестоматия. ООО «Аспект», 2005.
4. Педагогикалық ізденіс Н.И.Баженова.- М .: Педагогика, 1986.

STRATEGIES FOR ENHANCING VOCABULARY ACQUISITION IN ENGLISH: AN ANALYTICAL REVIEW

Искакова Айжан Муслимовна
Астана, ТОО "Акбулак 1- Астана" ФТЛ "Флагман"
Учитель английского языка

Abstract
Effective vocabulary acquisition is fundamental to language mastery. This review examines various strategies for remembering new English words, focusing on mnemonic techniques, contextual learning, flashcard use, active application, thematic grouping, technological tools, extensive reading, writing practice, and regular review. By synthesizing current research and theoretical perspectives, this paper provides a comprehensive analysis of these methods' efficacy and practical applications.

1. Introduction
Vocabulary acquisition is a crucial aspect of language learning and proficiency. Research indicates that a robust vocabulary enhances comprehension, communication, and academic performance (Nagy, 1988; Beck, McKeown, & Kucan, 2002). This review aims to analyze the effectiveness of various vocabulary learning strategies, supported by empirical evidence and theoretical frameworks.

2. Mnemonic Techniques
Mnemonics are memory aids that facilitate the retention of information through associations. According to Bellezza (1981), mnemonics can significantly improve memory recall by linking new information with pre-existing knowledge. For instance, the keyword method, where learners associate new vocabulary with familiar words or images, has been shown to enhance vocabulary retention (Atkinson, 1975). Studies support that mnemonics are particularly effective for long-term retention (Pressley & McCormick, 1995).

3. Contextual Learning
Contextual learning involves encountering and using new words within meaningful contexts. Research by Beck, McKeown, and Kucan (2002) highlights that understanding vocabulary in context improves comprehension and retention. The lexical context hypothesis suggests that contextual clues help learners infer word meanings and strengthen memory (Snow, 2010). Contextual learning also supports the development of word associations and usage patterns (Grabe, 2009).

4. Flashcards and Spaced Repetition
Flashcards remain a popular tool for vocabulary learning due to their simplicity and effectiveness. The principle of spaced repetition, where learners review material at increasing intervals, enhances long-term retention (Cepeda et al., 2006). Digital flashcard platforms, such as Anki and Quizlet, incorporate algorithms for spaced repeti-

tion, optimizing learning efficiency (Karpicke & Roediger, 2008).

5. Active Application

Applying new vocabulary in writing and conversation reinforces memory and facilitates practical usage. According to Swain (1985), active engagement with language through production tasks helps solidify vocabulary. Research by Nation (2001) supports that using new words in meaningful contexts improves retention and integration into the learner's lexicon.

6. Thematic Grouping

Grouping words by themes or topics aids in the organization and retrieval of vocabulary. Thematic grouping leverages semantic networks, which help learners connect related words and concepts (Biemiller, 2003). Studies suggest that thematic instruction enhances word learning by creating a coherent framework for vocabulary acquisition (Hirsch, 2003).

7. Technological Tools

Advancements in technology have introduced innovative tools for vocabulary learning. Language learning apps like Duolingo, Babbel, and Memrise offer interactive exercises and games that promote vocabulary acquisition. Research by Godwin-Jones (2018) indicates that digital tools provide adaptive learning experiences and immediate feedback, enhancing engagement and retention.

8. Extensive Reading

Extensive reading, or reading large amounts of text for pleasure, has been shown to expand vocabulary. Research by Nagy (1997) and Krashen (2004) supports the notion that exposure to varied texts enhances word knowledge and comprehension. Extensive reading facilitates incidental vocabulary learning through repeated exposure in diverse contexts.

9. Writing Practice

Regular writing practice helps consolidate vocabulary knowledge. According to Graham and Perin (2007), writing tasks require learners to actively use and recall new words, reinforcing their memory. Writing exercises, such as journaling or essay composition, provide opportunities for practical application and deeper processing of vocabulary.

10. Review and Revision

Regular review and revision are essential for long-term retention. The principle of spaced repetition, combined with periodic review sessions, helps prevent forgetting and reinforces vocabulary (Cepeda et al., 2006). Structured review schedules and revision techniques contribute to maintaining vocabulary knowledge over time (Tharp & Gallimore, 1988).

11. Conclusion

The strategies for remembering new English words vary in their effectiveness, but each offers valuable insights into enhancing vocabulary acquisition. Mnemonics, contextual learning, flashcards, active application, thematic grouping, technological tools, extensive reading, writing practice, and regular review all play significant roles in vocabulary development. Future research should continue to explore the interplay of these methods and their impact on different learner profiles.

References

- Atkinson, R. C. (1975). Mnemotechnics in Second-Language Learning. American Psychologist, 30(8), 821-828.
- Beck, I. L., McKeown, M. G., & Kucan, L. (2002). Bringing Words to Life: Robust Vocabulary Instruction. Guilford Press.
- Bellezza, F. S. (1981). Mnemonic Devices: Classification, Characteristics, and Criteria. Review of Educational Research, 51(2), 247-275.
- Biemiller, A. (2003). Vocabulary: Needed if More Children Are to Read Well. Reading Psychology, 24(4), 323-341.
- Cepeda, N. J., Pashler, H., Vul, E., Wixted, J. T., & Rohrer, D. (2006). Distributed Practice in Verbal Recall Tasks: A Review and Quantitative Synthesis. Psychological Bulletin, 132(3), 354-380.
- Godwin-Jones, R. (2018). Technology in Language Learning: An Overview. Language Learning & Technology, 22(1), 2-17.
- Graham, S., & Perin, D. (2007). Writing Next: Effective Strategies to Improve Writing of Adolescents in Middle and High Schools. Alliance for Excellent Education.
- Grabe, W. (2009). Reading in a Second Language: Moving from Theory to Practice. Cambridge University Press.
- Hirsch, E. D. (2003). Reading Comprehension Requires Knowledge—Of Words and the World: Success in Reading Comprehension Depends on the Knowledge of Words and the World. American Educator.
- Karpicke, J. D., & Roediger, H. L. (2008). The Critical Role of Retrieval Practice in Long-Term Retention. Trends in Cognitive Sciences, 12(1), 3-9.
- Krashen, S. D. (2004). The Power of Reading: Insights from the Research. Libraries Unlimited.
- Nagy, W. E. (1988). Teaching Vocabulary to Improve Reading Comprehension. Reading Teacher, 41(6), 603-609.
- Nagy, W. E. (1997). On the Role of Context in Vocabulary Acquisition. Theoretical Perspectives on Vocabulary, 103-112.
- Nation, I. S. P. (2001). Learning Vocabulary in Another Language. Cambridge University Press.
- Pressley, M., & McCormick, C. (1995). Advanced Educational Psychology for Educators, Researchers, and Policymakers. HarperCollins College Publishers.
- Snow, C. E. (2010). Academic Language and the Challenge of Reading for Learning about Science. Science, 328(5977), 450-452.
- Swain, M. (1985). Communicative Competence: Some Roles of Comprehensible Input and Output in Its Development. Input in Second Language Acquisition, 235-253.

• Tharp, R. G., & Gallimore, R. (1988). Rising to the Challenge: The Role of the Social Context in Cognitive Development. Cambridge University Press.

СОВРЕМЕННЫЕ ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В КОНТЕКСТЕ ОБУЧЕНИЯ РУССКОМУ ЯЗЫКУ И ЛИТЕРАТУРЕ В ШКОЛЕ

Искакова Гаухар Курмангалиевна
учитель русского языка им литературы
школа-гимназия №1 г.Кокшетау,
Акмолинская область

Введение

Цифровые технологии стремительно проникают во все сферы нашей жизни, и образование не остается в стороне. Внедрение современных цифровых инструментов в учебный процесс становится неотъемлемой частью современного школьного образования. В данной статье мы рассмотрим, каким образом цифровые технологии влияют на изучение русского языка и литературы в школах, а также обсудим их роль в повышении эффективности обучения и мотивации учеников.

Современный учебный процесс в школе претерпевает значительные изменения благодаря внедрению цифровых технологий. Эти технологии открывают новые возможности для педагогов и учеников, повышая качество и доступность образования. Рассмотрим, как современные цифровые технологии используются в школе и какие преимущества они приносят.

Одним из главных преимуществ использования цифровых технологий в изучении русского языка и литературы является возможность доступа к огромным объемам информации. Интернет-ресурсы предоставляют учителям и ученикам разнообразные учебные материалы, электронные библиотеки, видеоуроки, тесты и задания. Это значительно расширяет границы традиционных учебников и пособий, предлагая более разнообразный и актуальный материал.

Современные цифровые платформы позволяют создавать персонализированные программы обучения, учитывая индивидуальные особенности каждого ученика. Программы могут автоматически корректироваться в зависимости от уровня подготовки и успехов учащегося, предоставляя ему необходимые дополнительные материалы или упражнения. Такой подход делает обучение более эффективным и интересным.

Интерактивные элементы, такие как игры, викторины и симуляции, делают процесс обучения увлекательным и захватывающим. Геймификация помогает повысить мотивацию школьников, превращая рутинные задачи в интересные вызовы. Например, ученики могут участвовать в виртуальных конкурсах, создавая собственные тексты или обсуждая литературные произведения в формате онлайн-дискуссий.

Работа с электронными источниками информации развивает у школьников навыки критического мышления и анализа. Ученики учатся оценивать достоверность информации, находить и сопоставлять разные точки зрения, что крайне важно в современном информационном обществе.

Мобильные приложения позволяют изучать русский язык и литературу в любое удобное время и месте. Некоторые популярные приложения:

Duolingo – хотя изначально ориентировано на иностранные языки, есть курс по изучению русского языка для иностранцев, который может быть полезен и носителям языка.

Wordclouds.com – приложение для составления «облако слов» по литературе и русскому языку.

Занимательная литература – приложение с коллекцией классических произведений русской литературы, сопровождаемых комментариями и справочной информацией.

Электронные версии учебников и пособий становятся все более популярными благодаря удобству использования и доступности. Они содержат мультимедийные элементы, такие как аудио- и видеоматериалы, анимации и интерактивные задания, что делает процесс обучения более наглядным и понятным. Например, при изучении произведений А.С. Пушкина, можно предложить ученикам со стихотворением «Я помню чудное мгновенье» ознакомиться интерактивным способом. Дав краткий обзор биографии А.С. Пушкина и его вклада в русскую литературу, включить прослушивание

аудиозаписи стихотворения, используя для этого электронный учебник с встроенным аудиоплеером для прослушивания записи стихотворения в исполнении известного актера или чтеца. После прослушивания обсудить о первых впечатлениях от прослушанного текста. Интерактивным заданием может быть выполнение интерактивных упражнений на платформе Learningapps, направленных на закрепление понимания текста или решение кроссвордов, связанных с ключевыми словами и образами стихотворения.

Такой урок позволит ученикам не только углубленно изучить произведение А.С. Пушкина, но и активно использовать современные цифровые технологии для лучшего усвоения материала.

Платформы для проведения тестов и контрольных работ позволяют учителю быстро проверять знания учеников, получать обратную связь и корректировать программу обучения. Кроме того, автоматическая проверка ответов экономит время учителя и повышает объективность оценивания.

Виртуальные туры по музеям и историческим местам помогают школьникам глубже погрузиться в изучаемую эпоху и лучше понять контекст произведений русской литературы. Такие экскурсии могут включать аудиогид, фотографии и видео, а также интерактивные элементы, позволяющие ученику взаимодействовать с объектами.

Социальные сети и блог-платформы могут стать отличным инструментом для обсуждения литературных произведений, обмена мнениями и создания творческих проектов. Учащиеся могут вести дневник чтения, писать рецензии на книги, делиться своими мыслями и идеями с одноклассниками и учителем.

Несмотря на очевидные преимущества, использование цифровых технологий в образовании сталкивается с рядом вызовов. Одним из них является необходимость обеспечения равного доступа всех учеников к современным устройствам и интернету.

Применение цифровых ресурсов в обучении, несмотря на многочисленные преимущества, сопряжено с рядом трудностей и проблем. Рассмотрим основные из них:

– доступность и инфраструктура. Не все регионы и учебные заведения имеют равный доступ к качественным цифровым ресурсам.

– технические сбои и поддержка. Даже при наличии необходимого оборудования и интернета технические сбои неизбежны.

– цифровой разрыв. Некоторые ученики и педагоги могут испытывать трудности с использованием цифровых ресурсов из-за отсутствия необходимых навыков или доступа к обучению.

– отсутствие мотивации и интереса. Не все готовы принять цифровые ресурсы как полноценную замену традиционным методам обучения.

– социальные и культурные барьеры. Некоторые культуры и сообщества могут скептически относиться к использованию цифровых технологий в образовании.

Заключение

Современные цифровые технологии оказывают значительное влияние на процесс изучения русского языка и литературы в школе. Они способствуют индивидуализации обучения, повышают интерес и мотивацию учеников, развивают критическое мышление и аналитические способности. Несмотря на существующие вызовы, дальнейшее развитие и внедрение цифровых технологий обещает сделать образование еще более доступным, качественным и интересным. Выбор цифрового инструмента зависит от конкретных целей и задач учебного процесса. Комбинация нескольких инструментов может обеспечить всесторонний подход к изучению русского языка и литературы, делая процесс обучения более интересным и эффективным.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Казиева Гульнара Елемановна
учитель начальных классов
КГУ «Средняя школа №12»
город Актобе

Введение

Функциональная грамотность — это способность человека эффективно использовать знания и умения в разных жизненных ситуациях. В современном мире эта способность является ключевой для успешной социальной и профессиональной адаптации. Важным этапом в формировании функциональной грамотности является начальная школа, когда закладываются основы всех важных навыков. В этом возрасте дети начинают осваивать не только чтение, письмо и математику, но и учат, как применить эти знания в реальной жизни.

1. Что такое функциональная грамотность?

Функциональная грамотность включает в себя не только умение читать и писать, но и способность:

- Понимать и использовать информацию из различных источников.
- Решать повседневные задачи с использованием знаний и навыков.
- Критически оценивать информацию и принимать решения.
- Применять знания в новых, нестандартных ситуациях.

Это более широкое понятие, чем просто наличие знаний. Функциональная грамотность требует от ученика умения действовать в условиях неопределенности и нестандартных ситуаций, что становится важным с возрастом, особенно в эпоху быстро меняющихся технологий и информации.

2. Роль начальной школы в формировании функциональной грамотности

Начальная школа играет ключевую роль в развитии функциональной грамотности, так как именно в этом возрасте дети начинают осваивать основные навыки и умения, которые позже будут применяться в различных жизненных ситуациях. Задача учителей начальных классов — не просто обучить детей чтению, письму и математике, но и развивать их способность использовать эти знания для решения реальных проблем.

3. Компоненты функциональной грамотности

В контексте начальной школы можно выделить несколько компонентов функциональной грамотности:

1. Чтение с пониманием — это способность не только читать текст, но и извлекать из него смысл, отвечать на вопросы по содержанию, делать выводы.
2. Письмо — умение не только правильно писать, но и составлять логически стройные тексты, используя грамматику и орфографию.
3. Математическая грамотность — способность использовать базовые математические знания для решения практических задач (например, вычисления на покупке, измерения и др.).
4. Научное познание — умение применять знания о мире и окружающей среде для решения простых практических задач.
5. Информационная грамотность — способность работать с информацией, анализировать её, извлекать необходимые данные, ориентироваться в интернете.

4. Методы и подходы к формированию функциональной грамотности в начальной школе

Для успешного формирования функциональной грамотности в начальной школе необходимо применять различные методы и подходы, которые способствуют развитию у детей необходимых навыков.

1. Проектная деятельность — один из эффективных способов. Работая над проектами, дети учат, как применять теоретические знания в реальных задачах. Это может быть проект по исследованию определенной темы, создание поделок или написание небольшого сочинения.
2. Задачи на решение жизненных ситуаций — важно использовать задачи, которые требуют от детей не просто знания теории, но и применения этих знаний в реальных ситуациях. Например, задача по математике, в которой нужно рассчитать, сколько продуктов потребуется для пикника, или чтение текста, на основе которого необходимо составить план действий.
3. Дифференцированный подход — каждый ученик уникален, и важно учитывать разные уровни готовности и интереса детей. Для этого используется дифференцированное обучение, где каждому ребенку предлагается задание, соответствующее его уровню развития.

4. Интерактивные методы обучения — использование компьютерных технологий, интерактивных досок, приложений для обучения помогает развивать у детей навык работы с информацией и ресурсами, а также повышает их мотивацию.
5. Межпредметные связи — интеграция знаний по различным предметам позволяет детям увидеть взаимосвязь между дисциплинами и учит применять знания в разных областях жизни.

5. Проблемы в формировании функциональной грамотности

На пути к формированию функциональной грамотности в начальной школе возникают несколько проблем:

- Неравномерное развитие детей. Каждый ребенок имеет свои особенности восприятия, темпы усвоения материала, что делает необходимым индивидуальный подход.
- Отсутствие достаточного времени для углубленного изучения навыков применения знаний в реальной жизни.
- Недостаток подготовки педагогов в области использования инновационных методов и технологий.

6.

Заключение

Формирование функциональной грамотности в начальной школе — это важный процесс, который закладывает основы успешной учебной и жизненной деятельности ребенка. Оно включает не только базовые знания и умения, но и способность применять их в реальной жизни, принимать самостоятельные решения и оценивать ситуацию. Это требует от учителей применения разнообразных методов и подходов, а также постоянной работы над развитием у детей ключевых навыков. В конечном итоге, цель образования в начальной школе — подготовить ребенка не только к успешной учебе, но и к жизни в динамично меняющемся мире.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ЭФФЕКТИВНЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Каирбекова Бибигуль Джамбуловна
учитель русского языка и литературы
школа-гимназия № 2 им. Гафу Кайырбекова
г. Астана

Изменения в обществе и экономике требуют от человека умения быстро приспосабливаться к новым условиям, находить нестандартные решения возникающим проблемам.

Чтобы сформировать данные умения у современных школьников, педагогу необходимо применять современные педагогические технологии, способствующие повышению качества обучения.

Повышению качества обучения русскому языку способствует использование технологии личностно-ориентированного развивающего обучения. Сегодня на уроках русского языка педагог должен научить детей учиться. Кроме этого важно, чтобы школьники умели думать, анализировать, критически относиться к информации разного рода, подходить к любому делу творчески, т.е. осуществляли творчески-продуктивную деятельность.

Эффективность личностно-ориентированного урока видна, если у школьников положительный настрой на работу, если дети формулируют тему и ставят цель, работают по плану, применяют свой жизненный опыт, умеют связать прошлый опыт с новым знанием. Для большего эффекта педагогу необходимо сотрудничать с детьми, сочетать фронтальную работу с групповыми формами деятельности.

В своей работе учитель русского языка обязан применять личностно-ориентированный подход, используя технологии уровневой дифференциации, проблемное обучение. Языковед должен не увеличивать объем заданий, а стараться разнообразить их, быть консультантом при групповой работе по составлению детьми текстов диктантов, карточек-заданий по изученным орфограммам, обобщающих таблиц по темам и разделам русского языка, по написанию сочинений, индивидуальных заданий для детей, испытывающих трудности в изучении языка.

Одним из эффективных путей повышения грамотности школьников является формирование умения составлять алгоритм применения правил и таблиц обобщающего характера. Применяя алгоритмы, школьники приобретают навыки применения правил, что облегчает усвоение орфограмм. Новизна, удивление от открытия нового знания должны всегда присутствовать на уроке, потому что это приучает ребенка самостоятельно работать, решать поставленные на уроке задачи, находить нестандартные ответы на нестандартные задания.

Этому способствуют разнообразные проблемные ситуации на уроке. Технология проблемного обучения придает обучению поисковый, исследовательский и интерактивный характер. Такие уроки помогают ребенку быть исследователем, первооткрывателем в процессе своего труда. Благодаря этому формируются регулятивные, познавательные, коммуникативные действия. Школьники начинают с легкостью фиксировать затруднения в собственной деятельности, выявлять причины этих затруднений, определять цель своей дальнейшей работы, выбирать средства и способы достижения поставленной цели, осуществлять поиск необходимой информации.

Эта технология эффективна при объяснении новой темы. Когда ставится проблема, появляется вопрос для исследования. Опыт учителей-языковедов показывает, что проблемное название урока устраняет однообразие, повышает интерес учащихся. Например, «После бала» - это рассказ о любви или жестокости?» или «Герасим победитель или покоренный?» Как результат такой работы - углубление уровня понимания, формирование информационной и учебно-познавательной компетентности.
Системно-деятельностный подход развивает личность, способствует формированию гражданской идентичности. Развитие следует за обучением.

В своей практической деятельности языковедам необходимо использовать элементы технологий деятельностного типа, таких, как информационно-коммуникативную технологию, технологию проектов, модульного обучения, мастерской педагога, технологии по здоровьесбережению.

Работа по методу проектов является сложным уровнем педагогической деятельности и предполагает высокий профессиональный уровень учителя. Проектная деятельность формирует и развивает у школьников поисковые (исследовательские), рефлексивные умения, работу в команде, навыки

самостоятельности, а также умения грамотно представлять и защищать свою проектную работу. На уроках русского языка и литературы, во внеклассной работе по предметам нужно помогать учащимся как в групповой, так и в индивидуальной форме создавать интересные проекты. У ребенка сразу же повышается интерес к изучаемому предмету.

Считается, что проектная деятельность - лучший способ совместить самостоятельную работу школьников с применением современных информационных технологий и личностно-ориентированного обучения.
Метод проектов эффективен при проверке домашнего задания на уроке в форме сообщения или доклада, при изучении новой темы в форме защиты реферата, выполнения творческой работы в форме презентации, сочинения, создания сборников.

Мастерская педагога (или педагогическая мастерская) - технология проведения нестандартной формы урока. Принципы построения данной мастерской в том, что мастер в атмосфере доброжелательности, открытости, сотворчества заставляет заработать эмоции школьника, чувства, проявить личную заинтересованность ребенка в изучении темы.
Оценивание работы ученика исключается, но представление работы перед одноклассниками дает возможность обучающемуся оценить ее достоинства, либо что-то изменить, исправить.
Особенностью мастерской является то, что учитель нужен ученикам лишь тогда, когда их самостоятельный поиск не завершается открытием. Когда ребенок начинает сравнивать свои имеющиеся знания по какому-то вопросу с новым знанием, которое он приобрел самостоятельно, то тогда он верит в свои возможности, раскрывается.

Русский язык и литература - серьёзные и сложные предметы. Здесь учащийся много пишет, читает, и поэтому учитель должен уделять особое внимание сохранению здоровья ученика. Следовательно, применять здоровьесберегающие технологии.
Важно начать с главного момента - организации урока. Учитывая динамику внимания учащихся, необходимо строить урок так, чтобы при чередовании разных видов работ учитывалось время для каждого задания. Чтобы избежать усталости учащихся, нужно чередовать виды работ: работа с учебником, работа у доски, самостоятельная работа, работа в группе и т.д. Все это способствует развитию мыслительных операций памяти и одновременно отдыху.

Актуальной проблемой современной методики преподавания филологических дисциплин является использование информационных технологий. Школьники уже не удовлетворены только материалами учебника и словом учителя. Интернет-ресурсы, представляющие обширные материалы, целесообразные для изучения литературного произведения, становятся источником накопления литературных знаний, служат средством, позволяющим осуществить литературное развитие учащегося. Новые информационные технологии создают основу для организации самостоятельной аналитической деятельности учащихся и для умения обобщать материал при широком использовании индивидуальных и групповых форм организации учебного процесса. Образовательная медиатека позволяет представить самый разнообразный материал, выбрать нужную информацию, использовать извлеченный материал и применить его в самостоятельных работах учащихся, озвучить любой текст.

Информационные технологии применимы на всех типах уроков.На уроках русского языка и литературы можно использовать такой инструмент исследования, как презентации, тесты с использованием мультимедийного проектора.

Еще одна эффективная технология обучения русскому языку и литературе - интегрированные уроки. Ученику на таких уроках дается широкое и яркое представление о мире, в котором он живёт, о взаимопомощи, о существовании многообразного мира материальной и художественной культуры. Уроки литературы чаще всего интегрируются с предметами гуманитарной направленности, такими как история, иностранные языки, музыка, изобразительное искусство. Например, когда в 5 классе изучается рассказ «Васюткино озеро» В.П. Астафьева, необходимо говорить о взаимоотношении человека и природы, о необходимости слышать и слушать голос природы, потому что природа - это живой организм. К природе необходимо относиться бережно, только тогда она ответит тебе взаимностью. Так проводится интеграция литературы, географии, биологии. При изучении произведений, посвященных морали, нравственности, культурным нормам (А.С. Пушкин «Капитанская дочка», рассказ «Станционный смотритель»), возможно проведение уроков в форме нравственных проповедей: «Береги честь смолоду», «Совесть - мерило ценности человека». Урок жизни, доброты, душевной щедрости по поэме Н.В. Гоголя «Мертвые души» интегрируется с темами по экономики «Товар и деньги». Способствуют социализации личности ученика, развивают навыки свободного рассуждения на философские и жизненные темы, обогащают эмоциональный мир растущего человека, углубляют знания о материальных и духовных ценностях, формируют его гражданские чувства интегрированные уроки литературы и обществознания.
Целесообразнее проводить в форме интегрированных уроков уроки внеклассного чтения, уроки знакомства с биографией писателя и его творчеством, обобщающие уроки, внеклассные мероприятия.

Так же эффективны на уроках русского языка и литературы игровые технологии. Игра - одно из наиболее мощных средств формирования культуры поведения. Игра является способом познания

окружающего мира, дает ребенку в доступной и интересной форме представления о том, как принято себя вести в той или иной ситуации, заставляет задуматься над своим поведением и манерами. Игра приучает ребенка к дисциплине.

На уроках русского языка и литературы можно использовать самые разнообразные виды игр: инсценировка басен И.А. Крылова, постановка сказки «Двенадцать месяцев», литературные, сюжетно-ролевые игры, учебно-игровые занятия.

Учителям русского языка особо рекомендуется применять инновационную технологию развития критического мышления для реализации поставленных образовательных задач.

Инновационный подход к обучению позволяет так организовать учебный процесс, что ребёнку урок и в радость, и приносит пользу, не превращаясь просто в забаву или игру.

При обучении русскому языку и литературе эффективными являются следующие приемы данной технологии: кластеры, групповая дискуссия, чтение с остановками и вопросы Блума, опорный конспект, ассоциативный ряд, мозговая атака, синквейн, «продвинутая лекция», нетрадиционные формы домашнего задания, ключевые термины, лингвистические карты, дидактическая игра, перепутанные логические цепочки, лингвистическая аллюзия (намек), работа с тестами, эссе.

Наиболее приемлемым на уроках литературы считается такой прием, как дискуссия - одна из весьма сложных форм речи, для овладения которой необходима предварительная подготовка. Поэтому при проведении такого урока необходимо познакомить ребят с правилами ведения дискуссии, с речевыми штампами, помогающими выражать свои мысли. Данный прием особенно эффективен при обсуждении и анализе художественного произведения на уроках литературы. Групповая дискуссия может использоваться как на стадии вызова, так и на стадии рефлексии.

Прием «вопросы Блума» (условное название методического приема организации чтения с использованием разных типов вопросов) будет особенно эффективным. Данный прием хорош при подготовке учащихся к написанию сочинения-рассуждения , т.к. эта работа предполагает не только тщательный анализ текста, но и умение «идти» вслед за автором, «видеть», как он создает текст, что хочет «сказать» читателю на том или ином этапе. Поможет найти проблемы, поднятые в тексте задания из части «С», умение составлять кластер. Этот способ графической организации материала, позволяет сделать наглядными те мыслительные процессы, которые происходят при погружении в ту или иную тему. Кластер является отражением нелинейной формы мышления.

Умение писать эссе поможет школьнику проанализировать обсуждаемый вопрос, подумать, сделать самостоятельный выбор. Такая работа помогает учителю получить обратную связь. Поэтому учащимся можно предложить два пункта: написать, что они узнали по новой теме и задать один вопрос, на который они так и не получили ответа.

Аннотация: в данной статье ставится задача рассмотреть эффективные современные педагогические технологии, которые может применить в своей работе учитель русского языка и литературы в условиях реализации ФГОС.

Особое внимание в статье уделяется технологиям деятельностного метода, которые формируют у школьников умения самостоятельно добывать новые знания, собирать необходимую информацию, выдвигать гипотезы, делать выводы и умозаключения, не теряться в ситуации неопределенности, уметь налаживать эффективные коммуникации с разными людьми, оставаться нравственными.

Бұл мақалада орыс тілі мен әдебиеті мұғалімі өз жұмысында федералды мемлекеттік білім беру жүйесін іске асыру жағдайында қолдана алатын тиімді Заманауи педагогикалық технологияларды қарастыру міндеті қойылған. Мақалада студенттердің жаңа білімді өз бетінше алу, қажетті ақпаратты жинау, гипотеза жасау, қорытынды мен қорытынды жасау, белгісіздік жағдайында адаспау, әртүрлі адамдармен тиімді қарым-қатынас орнату, адамгершілікті сақтау қабілеттерін қалыптастыратын іс-әрекет әдісінің технологияларына ерекше назар аударылады.

This article sets the task of considering effective modern pedagogical technologies that a teacher of the Russian language and literature can use in his work in the context of the implementation of the federal state education system. The article pays special attention to the technologies of the method of activity, which form the ability of students to independently acquire new knowledge, collect the necessary information, make hypotheses, draw conclusions and conclusions, not get lost in the face of uncertainty, build effective relationships with different people, maintain morality.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ИННОВАЦИИ В ПРЕПОДАВАНИИ БИОЛОГИИ И ГЕОГРАФИИ

Калдыбаева Гульмира Куванышгалиевна
Учитель биологии и географии
г Актобе, средняя школа №12

Введение

Современное образование требует новых подходов к обучению, которые учитывают развитие технологий, изменения в восприятии информации учащимися и необходимость формирования практических навыков. Биология и география — науки, которые тесно связаны с реальным миром, поэтому их преподавание особенно нуждается в инновационных методах, способных вовлекать учеников и развивать их исследовательские способности.

Актуальность темы доклада в том, что инновационные методы преподавания позволяют сделать изучение биологии и географии более наглядным, интерактивным и практико-ориентированным. Использование цифровых технологий, проектного обучения, креативных методик и междисциплинарного подхода способствует более глубокому пониманию учебного материала и формированию критического мышления.

Основные причины необходимости внедрения инноваций:

- Снижение интереса учащихся к традиционным методам обучения.
- Потребность в развитии навыков XXI века: критического мышления, креативности, коммуникации и коллаборации.
- Расширение доступности цифровых ресурсов и образовательных платформ.
- Необходимость формирования у учащихся исследовательских и практических компетенций.

Цели и задачи Повышение эффективности преподавания биологии и географии за счет внедрения инновационных педагогических технологий.

Задачи:

1. Определить наиболее эффективные инновационные методы преподавания биологии и географии.
2. Проанализировать их влияние на учебную мотивацию и успеваемость учащихся.
3. Разработать рекомендации по внедрению инноваций в образовательный процесс.

Методы и технологии

Проектное обучение

Проектная деятельность позволяет учащимся самостоятельно исследовать явления природы, работать с данными, формулировать гипотезы и делать выводы.

Пример: Создание экологических карт местности, изучение биоразнообразия родного края, разработка моделей природных процессов.

2. Интерактивные технологии .

Использование цифровых ресурсов (Google Earth, National Geographic, виртуальные лаборатории, VR-технологии) делает изучение географии и биологии более наглядным.

Пример: Проведение виртуальных экскурсий по экосистемам мира, работа с ГИС-технологиями.

3. Геймификация в обучении

Игровые методы помогают вовлекать учеников, развивать соревновательный дух и повышать интерес к предмету.

Пример: Викторины по биологии и географии, создание квестов на основе изученного материала.

4. Исследовательские методы

Развитие исследовательской деятельности через лабораторные работы, полевые исследования и анализ реальных данных.

Пример: Изучение качества воды в местных водоемах, анализ почвенного состава.

5. STEAM-подход

Интеграция биологии и географии с математикой, инженерией, искусством и технологиями позволяет учащимся рассматривать природные явления с разных сторон.

Пример: Моделирование процессов эрозии почвы, создание экосистем в миниатюре.

Применение инновационных подходов

Современные образовательные технологии позволяют интегрировать различные методы в единый учебный процесс. Например, можно сочетать проектное обучение с цифровыми технологиями и геймификацией, что делает процесс обучения более динамичным и интересным.

Пример комплексного подхода:
Ученики создают виртуальные модели природных зон, анализируют климатические данные и представляют результаты в формате научных постеров.

Анализ и результаты

Исследования показывают, что инновационные методы обучения:
- Повышают мотивацию и вовлеченность учащихся.
- Способствуют развитию критического мышления и самостоятельности.
- Улучшают усвоение сложных тем за счет наглядности и интерактивности.

Практический пример:
После внедрения проектного обучения в изучение экосистем учащиеся показали улучшение результатов на 15–20% в тестах на понимание темы.

Проблемы и трудности

1. Недостаточная техническая оснащенность (не во всех школах есть доступ к современным технологиям).
2. Необходимость подготовки учителей (новые методы требуют дополнительных навыков и времени на обучение).
3. Разный уровень цифровой грамотности учащихся (не все ученики готовы к использованию технологий в образовательном процессе).

Решения:
- Обучение педагогов новым методикам.
- Использование доступных онлайн-платформ и бесплатных ресурсов.
- Интеграция традиционных и инновационных методов для плавного перехода.

Рекомендации

1. Активно использовать цифровые технологии для наглядного обучения.
2. Развивать у учащихся исследовательские навыки через проектную деятельность.
3. Интегрировать межпредметные связи для более глубокого понимания тем.
4. Разрабатывать игровые элементы для вовлечения учеников в процесс обучения.
5. Проводить обучение учителей по использованию инновационных технологий в преподавании.

Заключение

Инновации в преподавании биологии и географии позволяют не только повысить интерес учащихся, но и сформировать у них ключевые компетенции XXI века. Внедрение современных технологий, проектного обучения и исследовательских методов делает образовательный процесс более эффективным, практико-ориентированным и увлекательным.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Калдырова Базаргуль Елимановна
учитель математики
ОСШ № 56

Введение.

Одним из основных инновационных технологии являются информационные технологии.

Информационные технологии занимают особое положение в современном информационном мире. Они все глубже проникают в жизнь человека, а информационная компетентность все более определяет уровень образованности человека.

Каждый учитель преследует цель: повышение эффективности обучение математике через использование в учебном процессе информационно - коммуникационных технологий.

Применение информационных технологий позволяет изменить способы организации учебного процесса с помощью специально разработанных мультимедиа ресурсов. При этом качество усвоения теоретического материала, может быть достигнуто за счет создания компьютерных обучающих программ и использования телекоммуникаций в учебном процессе.

Цели использования, компьютера, на уроках математики следующие: развитие межпредметных связей математики и информатики; формирование компьютерной грамотности; развитие самостоятельной работы учащихся на уроке; реализация индивидуального, личностно-ориентированного подхода.

Основная часть

Мои задачи как учителя математики следующие:

Обеспечить фундаментальную математическую подготовку учащихся;

Формировать информационную и методическую культуру, творческий стиль деятельности учащихся;

Подготовить учащихся использовать информационные технологии и другие информационные структуры.

Применение информационно - коммуникационных технологии на уроках математики дает возможность учителю сократить время на изучение материала за счет наглядности и быстроты выполнения работы, проверить знания учащихся в интерактивном режиме, что повышает эффективность обучения, помогает реализовать весь потенциал личности - познавательный, морально-нравственный, творческий, коммуникативный и эстетический, способствует развитию интеллекта, информационной культуры учащихся.

Использование информационно - коммуникационных технологии в учебном процессе предполагает повышение качества образования, т. е. решение одной из насущных проблем для современного общества.

Процесс организации обучения учащихся с использованием информационно - коммуникационных технологии позволяет:

- сделать этот процесс интересным, с одной стороны, за счет новизны и необычности такой формы работы для учащихся, а с другой,

сделать его увлекательным и ярким, разнообразным по форме за счет использования мультимедийных возможностей современных компьютеров;

- эффективно решать проблему наглядности обучения, расширить возможности визуализации учебного материала, делая его более понятным и доступным для учащихся свободно осуществлять поиск необходимого учащимся учебного материала в удаленных базах данных, благодаря использованию средств телекоммуникаций, что в дальнейшем будет способствовать формированию у учащихся потребности в поисковых действиях;
- индивидуализировать процесс обучения за счет наличия разноуровневых заданий, за счет погружения и усвоения учебного материала в индивидуальном темпе, самостоятельно, используя удобные способы восприятия информации, что вызывает у учащихся положительные эмоции и формирует положительные учебные мотивы;
- раскрепостить учащихся при ответе на вопросы, т.к. компьютер позволяет фиксировать результаты (в т.ч. без выставления оценки), корректно реагирует на ошибки; самостоятельно анализировать и исправлять допущенные ошибки, корректировать свою деятельность благодаря наличию обратной связи, в результате чего совершенствуются навыки самоконтроля;
- осуществлять самостоятельную учебно-исследовательскую деятельность (моделирование, метод проектов, разработка презентаций, публикаций и т.д.), развивая тем самым у учащихся творческую активность.

Современное информационное общество ставит перед всеми типами учебных заведений задачу подготовки выпускников, способных:

- гибко адаптироваться в меняющихся жизненных ситуациях,
- самостоятельно критически мыслить;
- грамотно работать с информацией;
- быть коммуникабельными, контактными в различных социальных группах; самостоятельно работать над развитием собственной нравственности, интеллекта, культурного уровня.

Применение информационных технологий в обучении базируется на данных физиологии человека: в памяти человека остается 1/4 часть услышанного материала, 1/3 часть увиденного, 1/2 часть увиденного и услышанного, 3/4 части материала, если учащийся активно участвует в процессе.

Информационные технологии, на мой взгляд, могут быть использованы на различных этапах урока математики:

- самостоятельное обучение с отсутствием или отрицанием деятельности учителя;
- самостоятельное обучение с помощью учителя-консультанта;
- частичная замена (фрагментарное, выборочное использование дополнительного материала);
- использование тренинговых (тренировочных) программ;
- использование диагностических и контролирующих материалов;
- выполнение домашних самостоятельных и творческих заданий;
- использование компьютера для вычислений, построения графиков;
- использование программ, имитирующих опыты и лабораторные работы;
- использование игровых и занимательных программ;
- использование информационно-справочных программ.

Поскольку наглядно-образные компоненты мышления играют исключительно важную роль в жизни человека, то использование их в изучении материала с использованием информационно - коммуникационных технологии повышают эффективность обучения:

- графика и мультипликация помогают ученикам понимать сложные логические математические построения;
- возможности, предоставляемые ученикам, манипулировать (исследовать) различными объектами на экране дисплея, изменять скорость их движения, размер, цвет и т. д. позволяют детям усваивать учебный материал с наиболее полным использованием органом чувств и коммуникативных связей головного мозга.

Компьютер может использоваться на всех этапах процесса обучения: при объяснении нового материала, закреплении, повторении, контроле, при этом для ученика он выполняет различные функции: учителя, рабочего инструмента, объекта обучения, сотрудничающего коллектива.

Заключение.

В процессе работы учащегося и учителя с использованием компьютерных технологий, учащейся, во-первых, постепенно входит в реальный мир взрослых, производственную деятельность современного человека.

Использование информационных технологий необходимо рассматривать в неразрывном единстве всех составляющих образовательного процесса:

- создание уроков с использованием ИТ;
- творческая проектная работа учащихся;
- дистанционное обучение, конкурсы;
- библиотека, ресурсы Интернет;
- социально - психологический мониторинг становления личности учащегося;
- творческое взаимодействие с педагогами.

Литература:

1. Теоретическая модель инновационного урока технологии с использованием информационных технологий // Инструменты и механизмы современного инновационного развития. Сборник статей Международной научно-практической конференции. Уфа, 2022. С. 177-182.

2. Шербекова С. А. Информационные технологии и современные методы в преподавании математики в академическом лицее, 2020. № 10 (88).

3. Адамский А. И. Инновационное развитие школы: проблемы и перспективы // Школа. — 2006. — № 3. — С. 3–5

4. Бойкова С. В. Модель эффективного внедрения инновационных процессов // 2015.

5. Носова, В. И. Инновационные технологии на уроках математики / В. И. Носова. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2023. — № 49 (496). — С. 188-189.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

БАЛАНЫҢ ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУЫНЫҢ ДАМУЫНДАҒЫ ОЙЫНДАРЫНЫҢ РӨЛІ

Калимова Света Есенжоловна
“Облыстық санаторлық мектеп -интернаты”кмм

Кіріспе Балалық шақ – адамның өміріндегі ең маңызды кезеңдердің бірі, өйткені дәл осы уақытта негізі қаланатын дағдылар мен қабілеттер, соның ішінде логикалық ойлау да қалыптасады. Логикалық ойлау – бұл ақпаратты талдау, қорытынды жасау, проблемаларды шешу және шешімдерді бағалау қабілеті. Баланың логикалық ойлауының дамуы оның когнитивтік, әлеуметтік және эмоционалдық дамуына тікелей әсер етеді.

Ойын – балалар үшін табиғи және қажетті әрекет. Ойын барысында балалар әлемді танып, өздерінің ой-өрістерін кеңейтеді, жаңа білім мен дағдыларды меңгереді. Ойынның ерекше рөлі – ол тек көңіл көтеру ғана емес, сонымен қатар логикалық ойлауды дамытуға бағытталған тиімді құрал болып табылады. Ойын арқылы балалар проблемаларды шешудің түрлі тәсілдерін, логикалық тізбектерді, себеп-салдар байланыстарын түсінеді.

Зерттеулер көрсеткендей, ойын барысында балалардың миында нейрондық байланыстар қалыптасады, бұл олардың логикалық және шығармашылық ойлау қабілеттерін арттырады. Ойын барысында балалар өзара әрекеттесіп, бір-бірімен пікір алмасып, түрлі рөлдерде ойнай отырып, әлеуметтік дағдыларын да дамытады. Сонымен қатар, ойын баланың эмоционалдық жағдайына да әсер етеді, өйткені ойын барысында балалар қуаныш, қызығушылық, бәсекелестік сезімдерін бастан кешіреді.

Осылайша, ойын – баланың логикалық ойлауын дамытудағы маңызды құрал ретінде қарастырылады. Баяндамада біз ойынның логикалық ойлауды дамытудағы рөлін тереңірек қарастырып, түрлі ойын түрлерінің әсерін, олардың ерекшеліктері мен артықшылықтарын талқылаймыз. Балалардың логикалық ойлауын дамытуға арналған ойындар мен жаттығуларды енгізу арқылы біз олардың когнитивтік дамуын қолдай аламыз және болашақта табысты әрі шығармашылық тұлға қалыптастыруға мүмкіндік береміз. Логикалық ойлау – бұл адамның жағдайларды талдау, дұрыс қорытынды жасау және саналы шешім қабылдау қабілетін дамытатын маңызды ақыл-ой дағдысы. Балалық шақ – адамның ақыл-ойының қалыптасуындағы ең маңызды кезеңдердің бірі. Бұл уақытта баланың миы қарқынды дамып, түрлі ақпараттарды өңдеуге және жаңа дағдыларды үйренуге икемді болады. Логикалық ойлау қабілеті балаларға қоршаған ортаны түсінуге, себеп-салдар байланыстарын анықтауға, мәселелерді шешуге және ақпараттарды дұрыс өңдеуге көмектеседі. Ойындар – баланың логикалық ойлауын дамытудың ең тиімді әрі қызықты әдістерінің бірі. Олар балаларға белсенді түрде ойлануға, талдау жасауға және дұрыс шешім қабылдауға мүмкіндік береді. Бұл мақалада ойындардың баланың логикалық ойлауын дамытудағы маңызы, олар арқылы қалыптасатын дағдылар және осы дағдылардың ұзақ мерзімді пайдасы қарастырылады.

Логикалық ойлаудың балалық шақта дамуы. Логикалық ойлау – қоршаған әлемді түсіну және тиімді әрекет ету үшін қажет негізгі дағды. Балалар өмірдің алғашқы жылдарынан бастап-ақ айналадағы заттар мен құбылыстарды зерттей бастайды. Олар себеп-салдар байланысын анықтауға тырысып, әлемнің заңдылықтарын үйренеді. Бұл процесс барысында олардың логикалық ойлау қабілеті дамиды. Логикалық ойлау тек академиялық жетістіктер үшін ғана емес, сонымен қатар күнделікті өмірдегі түрлі жағдайларға дұрыс баға беру үшін де қажет. Мысалы, бала ойын барысында өзінің шешімдерінің салдарын болжай отырып, дұрыс қадам жасауға дағдыланады. Баланың логикалық ойлауы бірнеше кезеңнен тұрады. Алдымен, олар қарапайым сәйкестіктерді анықтауды үйренеді. Мысалы, «егер мен осы түймені бассам, ойыншық қозғалатын болады». Кейінірек, олар одан күрделі логикалық тізбектерді құрастыра бастайды, мысалы, «егер мен бірінші бөлікті қоймасам, келесі бөлік дұрыс орналаспайды». Баланың логикалық ойлауын дамыту үшін арнайы ойындарды қолдану өте маңызды. Ойындар баланың ақпаратты қабылдауын жеңілдетеді және қызығушылығын арттырады.

Логикалық ойлауды дамытатын ойын түрлері Балалардың логикалық ойлау қабілетін дамыту үшін әртүрлі ойын түрлерін қолдануға болады: 1. Үстел ойындары – шахмат, дойбы, судоку сияқты ойындар баланы алға қарай

ойлауға, стратегия құруға және шешімдерінің ықтимал нәтижелерін бағалауға үйретеді.
2. Жұмбақ ойындары – пазлдар, логикалық жұмбақтар, сөзжұмбақтар балаларға кеңістіктік ойлауды, салыстыруды және бөліктерден бүтінді құрастыруды үйретеді.
3. Математикалық ойындар – сандармен және есептеулермен байланысты ойындар баланың сандық ойлауын дамытады. Мұндай ойындар математикалық есептерді шешу қабілетін жақсартады.
4. Стратегиялық компьютерлік ойындар – Minecraft, Civilization сияқты ойындар балаларды ресурстарды басқаруға, болашақ әрекеттерді жоспарлауға және әртүрлі шешімдер қабылдауға үйретеді.
5. Рөлдік және симуляциялық ойындар – балалар түрлі рөлдерді ойнап, шынайы өмірлік жағдайларды модельдейді, бұл оларға логикалық шешім қабылдауға және мәселелерді шешуге мүмкіндік береді.
6. Қозғалыс ойындары – лабиринттер, эстафеталар, квесттер баланы кеңістікті бағдарлауға, логикалық байланыстарды табуға және жылдам ойлануға үйретеді.
7. Карточкалық ойындар – Uno, Set, Memory сияқты ойындар есте сақтау қабілетін жақсартады, ойын ережелерін сақтауды және қарсыластың жүрісін болжауды талап етеді.

Логикалық ойлаудың дамуына ойындардың әсері Логикалық ойлау дағдыларын дамыту үшін ойындардың әсері зор. Төменде ойындардың логикалық ойлау қабілетіне тигізетін негізгі артықшылықтары қарастырылған:

- Мәселе шешу дағдыларының жақсаруы – балалар ойындар барысында қиындықтарға тап болып, оларды шешу жолдарын іздейді.
- Жад пен зейіннің күшеюі – көптеген ойындар есте сақтау және назар аударуды талап етеді, бұл балалардың ақыл-ой белсенділігін арттырады.
- Стратегиялық ойлаудың дамуы – балалар өз әрекеттерін алдын ала жоспарлап, бірнеше қадам алға қарай ойлай бастайды.
- Адаптивтілік және икемділік – әртүрлі ойын жағдайларында тез шешім қабылдау қажеттілігі балалардың жаңа жағдайларға бейімделу қабілетін дамытады.
- Әлеуметтік және коммуникативтік дағдылардың артуы – топтық ойындар балаларды бір-бірімен қарым-қатынас жасауға, пікір алмасуға және ортақ шешім қабылдауға үйретеді.
- Шығармашылық ойлауды ынталандыру – кейбір ойындар балаларды стандартты емес ойлау әдістерін қолдануға итермелейді.

Ата-аналар мен Мұғалімдердің Рөлі Баланың логикалық ойлауын дамытуда ата-аналар мен мұғалімдер маңызды рөл атқарады. Олар балаларға дұрыс ойындарды таңдауға көмектесіп, олардың дамуын қадағалай алады. Ата-аналар балаларымен бірге ойын ойнаса, бұл олардың қарым-қатынасын нығайтып, баланың танымдық қабілеттерін жақсартады. Мұғалімдер сабақ барысында логикалық тапсырмалар мен ойындарды қолданса, оқушылардың оқу үлгерімі жақсарып, пәнге деген қызығушылығы артады.

Қорытынды. Ойындар – баланың логикалық ойлауын дамытудың тиімді құралы. Әртүрлі ойындар арқылы балалар аналитикалық ойлауды, мәселе шешуді, шешім қабылдауды және қоршаған әлемді түсінуді үйренеді. Бұл дағдылар тек академиялық жетістіктер үшін ғана емес, сонымен қатар өмірдегі кез келген қиындықтарды жеңу үшін де қажет. Сондықтан ата-аналар, мұғалімдер және тәрбиешілер балалардың ойын арқылы ойлау қабілетін дамытуына ерекше мән беруі тиіс. Логикалық ойындарды баланың күнделікті өміріне енгізу – оның болашақ табысының кепілі болмақ.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

МУЗЫКА ПӘНІН ОҚЫТУДЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ: ДӘСТҮР МЕН ЗАМАНАУИЛЫҚТЫҢ ҮЙЛЕСІМІ

Калкешева Маншук Серикбаевна
Музыка пәнінің мұғалімі.
Директордың оқу-тәрбие
ісінің орынбасары

1. Кіріспе
- Музыка білімінің маңыздылығы:
- Білім берудегі өнердің рөлі (эмоционалды, шығармашылық және әлеуметтік даму).
- Қазақстанның Білім және ғылым министрлігінің "Өнер білімі" бойынша стандарттары.
- Проблематика:
- Дәстүрлі әдістердің шектеулілігі (мысалы, жеке тәжірибеге аса көңіл бөлінбеуі).
- Цифрлық ұрпаққа бейімделген оқыту технологияларын енгізу қажеттілігі.
2. Негізгі бөлім
А. Музыканы оқытудың дәстүрлі әдістері
1. Қазақтың ұлттық педагогикасындағы ерекшеліктер:
- Устаз-шәкірт жүйесі (мысалы, домбырашылық мектептер).
- Ауызша жеткізу (фольклорды, күйлерді жаттау).
2. Классикалық формалар:
- Хорлық жаттығулар, ноталық оқу, индивидуальды сабақтар.

Ә. Заманауи оқыту технологиялары
1. Интерактивті құралдар:
- Музыкалық мобильді қосымшалар (мысалы, Perfect Ear, Yousician).
- Виртуалды фортепианолар және гитарда оқытуға арналған симуляторлар.
2. Жасанды интеллект (AI) және музыка:
- AI арқылы аранжировка жасау (мысалы, Amper Music).
- Дыбысты талдау және қателерді түзетуге арналған бағдарламалар.
3. Онлайн білім беру:
- Zoom/Google Meet арқылы мастер-класстар.
- YouTube арналар (мысалы, қазақстандық музыканттардың сабақтары).
4. VR/AR технологиялары:
- Виртуалды концерт залдарында өнер көрсету тәжірибесі.
- Қобыздың құрылысын 3D модель арқылы зерттеу.

Б. Қазақстан контекстіндегі инновациялар
1. Жергілікті мысалдар:
- "Домбыра VR" жобасы: дәстүрлі аспаптарды виртуалды шындықта үйрету.
- "Qazaqstan Music Education" платформасы (онлайн курстар).
2. Мектептердегі тәжірибе:
- SMART сыныптардағы музыкалық сабақтар.
- Музыкалық мектептерде STEM-әдіснаманы қолдану (мысалы, физика мен музыканың байланысы).

В. Педагогикалық тиімділік
- Артықшылықтары:
- Студенттердің мотивациясын арттыру.
- Жеке қабілеттерге бағытталған оқыту (AI арқылы жекелендірілген жоспарлар).
- Кемшіліктері:
- Технологиялық инфрақұрылымның жетіспеуі (ауылдық аймақтарда).
- Дәстүрлі әдістерден ауытқуға байланысты сындар.

3. Қорытынды
- Негізгі қорытынды:
- Инновациялар музыкалық білім беруді жетілдіреді, бірақ дәстүрлі құндылықтарды сақтау қажет.
- Болашаққа бағдар:
- Ұлттық аспаптарды цифрландыру (мысалы, домбыраны MIDI-контроллерге айналдыру).
- Музыкалық білім беруді инклюзивті ету (мүгедек балаларға арналған бағдарламалар).
- Ұсыныстар:
- Мұғалімдерге цифрлық біліктілікті арттыру курстарын ұйымдастыру.
- Мемлекеттік деңгейде музыкалық стартаптарды қолдау.

4. Қосымша материалдар:
- Кестелер/графиктер:
- Қазақстанда музыкалық технологияларды пайдаланудың статистикасы (2023 ж.).
- Дәстүрлі және инновациялық әдістерді салыстыру.
- Мысалдар:
- Нұрсұлтан Онгарбаевтың VR домбыра сабағы (сілтемесімен).
- "Шабыт" фестиваліндегі цифрлық музыкалық

перформанс.
- Дәйексөз:
- «Музыка – бұл ғасырлардың тілі, оны жаңа технологиялар арқылы үйрету керек» (А.Жұбанов).

Практикалық кеңестер:
1. Сабақта қолдануға болатын қосымшалар:
- Қазақ күйлерін үйрету үшін «Kazakh Kuis» мобильді қосымшасы.
- Ноталарды таңбалау үшін MuseScore.
2. Топтық жобалар:
- Оқушылармен бірге электронды музыканы дәстүрлі мотивтермен үйлестіру (мысалы, битбокс + қобыз).
3. Әзіл-оспақ:
- «VR-қобызды меңгергенде, болашақта роботтар да күй шалатын болады!»

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Карасаева Алмагуль Танатаровна
Лауазымы: Бастауыш сынып мұғалімі

Кіріспе

Қазіргі білім беру жүйесінде жаңа технологиялардың маңызы артып келеді. Оқу үдерісін заманауи талаптарға сай ұйымдастыру үшін инновациялық әдістерді қолдану маңызды. Әсіресе, бастауыш сынып оқушылары үшін ақпаратты жеңіл әрі қызықты түрде жеткізу олардың білімге деген қызығушылығын арттырады. Осы баяндамада жаңа технологияларды қолданудың тиімділігі, олардың түрлері және нәтижелері қарастырылады.

Өзектілігі

Бастауыш сынып оқушыларының жас ерекшеліктеріне байланысты, олар үшін білім алу қызықты әрі түсінікті болуы керек. Сондықтан оқыту үдерісінде интерактивті технологиялар, мультимедиялық құралдар, электрондық оқулықтар, қашықтықтан оқыту платформалары сынды жаңа технологиялар кеңінен қолданылады. Бұл тәсілдер оқушылардың білім сапасын арттырып, танымдық қабілеттерін дамытады. Сонымен қатар, жаңа технологияларды қолдану балалардың шығармашылық және логикалық ойлау қабілеттерін дамытады.

Мақсаттары мен міндеттері

- Бастауыш сыныпта жаңа технологияларды қолданудың тиімділігін талдау;
- Оқушылардың танымдық белсенділігін арттыратын әдістерді қарастыру;
- Интерактивті және сандық технологияларды қолдану арқылы білім беру сапасын жақсарту;
- Мұғалімдерге тәжірибелік ұсыныстар ұсыну;
- Жаңа технологиялардың психологиялық-педагогикалық аспектілерін зерттеу;
- Оқушылардың сыни ойлау, шығармашылық қабілеттерін дамытуға арналған технологияларды қарастыру.

Жаңа технологияларды қолдану әдістері

1. Интерактивті тақталарды пайдалану – оқу материалдарын визуалды түрде көрсету арқылы оқушылардың түсіну деңгейін жақсартады.
2. Ойын технологиялары – Kahoot, LearningApps секілді платформаларды пайдалану арқылы оқушылардың пәнге қызығушылығын арттыру.
3. Қашықтықтан оқыту платформалары – BilimLand, Daryn.online сынды онлайн ресурстарды қолдану арқылы қосымша білім алу мүмкіндігін беру.
4. Робототехника және бағдарламалау – оқушылардың логикалық ойлауын дамытуға бағытталған әдістер.
5. Электрондық оқулықтар және мобильді қосымшалар – оқушылардың өзіндік жұмысын ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

6. Мультимедиялық құралдар – анимация, видео және аудиоматериалдар көмегімен сабақтарды қызықты әрі түсінікті ету.
7. Виртуалды және толықтырылған шындық технологиялары – оқушыларды пәнге тарту үшін қолданылатын жаңа бағыттар.
8. STEM-білім беру әдістері – жаратылыстану пәндерін біріктіре отырып оқыту.

Қолданылған әдістер мен технологияларды талдау

Жаңа технологияларды қолдану оқушылардың оқу үлгеріміне оң әсер етеді. Мысалы, интерактивті сабақтар балалардың назарын аударып, материалды тез әрі қызықты меңгеруге ықпал етеді. Сонымен қатар, ойын технологияларын пайдалану сабақтағы белсенділікті арттырып, оқыту процесін жандандырады.

Мысалы, мұғалім қазақ тілі сабағында «Сөз таптары» тақырыбын түсіндірген кезде, интерактивті тақта арқылы суреттер мен видеолар көрсетіп, оқушылардың есте сақтау қабілетін күшейтеді. Ал Kahoot секілді платформалар арқылы тесттер мен викториналар ұйымдастыру оқушылардың білімін ойын түрінде тексеруге мүмкіндік береді. Сондай-ақ, робототехника мен бағдарламалау сабақтарында оқушылар алгоритмдік ойлау дағдыларын дамыта алады.

Талдау және нәтижелер

Жаңа технологияларды қолдану нәтижесінде оқушылардың үлгерімі жақсарды. Әсіресе, интерактивті құралдар қолданылған сабақтарда оқушылардың белсенділігі артып, ақпаратты тез меңгеру қабілеті дамыды. Сонымен қатар, электронды оқулықтар мен қашықтықтан оқыту платформалары оқушылардың өз бетімен білім алу дағдыларын жетілдіруге көмектесті. Бейне сабақтар, тесттер мен сандық платформалар оқушылардың дербес оқу дағдыларын дамытуда үлкен рөл атқарды. Виртуалды және толықтырылған шындық элементтері енгізілген сабақтар оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырды.

Мәселелер мен қиындықтар

Жаңа технологияларды енгізу барысында кейбір қиындықтар туындауы мүмкін:

- Барлық мектептерде қажетті техникалық құрал-жабдықтардың болмауы;
- Мұғалімдердің жаңа технологияларды меңгеруге уақыт жетіспеушілігі;
- Кейбір оқушылардың интернетке тұрақты қол жеткізе алмауы;
- Сандық ресурстарды дұрыс пайдалану мәдениетін қалыптастыру қажеттілігі;
- Жаңа технологияларды қолданудағы педагогикалық дағдылардың жетіспеушілігі;
- Интерактивті құралдардың техникалық мәселелері мен оларды қолдану машықтарының жетіспеуі.

Ұсыныстар

Осы қиындықтарды шешу үшін келесі ұсыныстар жасалады:

- Мұғалімдерге жаңа технологияларды меңгеруге арналған арнайы курстар ұйымдастыру;
- Мектептерді қажетті техникалық құрал-жабдықтармен қамтамасыз ету;
- Оқушылар мен ата-аналарға сандық сауаттылықты дамыту бойынша тренингтер өткізу;
- Электрондық оқулықтар мен платформаларды тиімді пайдалану бойынша әдістемелік нұсқаулықтар әзірлеу;
- Оқу материалдарын интерактивті және мультимедиялық форматта дайындау;
- Мұғалімдердің тәжірибе алмасу алаңдарын құру;
- STEM және жасанды интеллект негіздерін бастауыш сынып бағдарламасына енгізу.

Қорытынды

Бастауыш сыныпта жаңа технологияларды қолдану оқыту процесін қызықты әрі тиімді етеді. Бұл әдістер оқушылардың интеллектуалды және шығармашылық дамуын қолдап, оқу жетістіктерін арттырады. Сондықтан мұғалімдер инновациялық әдістерді үнемі қолданып, заманауи оқыту тәсілдерін енгізуі қажет. Сонымен қатар, жаңа технологияларды дұрыс пайдалану арқылы оқушылардың өзіндік іздену дағдыларын қалыптастыруға және сапалы білім алуына мүмкіндік жасау маңызды. Сандық технологиялардың көмегімен оқушылар өздігінен білім алуға үйреніп, шығармашылық ойлау қабілетін дамыта алады. STEM және жасанды интеллект технологияларын бастауыш сыныптарда тиімді пайдалану болашаққа жасалған үлкен қадам болып табылады.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДА КРЕАТИВТІ ОЙЛАУДЫ ДАМЫТУ ЖОЛДАРЫ

Көбесінова Гүлім Алдабергенқызы
Ақтөбе облысы, Мәртөк ауданы
Аққайың жалпы орта білім беретін мектебі

Математика – адамзат баласының әлемді тануында, түрлі құбылыстарды түсінуінде маңызды рөл атқаратын ғылым саласы. Бұл пәннің мәні мен мазмұнын толық ұғыну үшін шәкірттердің тек есеп шығару дағдыларын дамыту ғана емес, сонымен қатар олардың креативті ойлау қабілеттерін дамыту да маңызды. Креативті ойлау арқылы оқушылар түрлі мәселелерді жаңа көзқараспен қарап, шешудің жаңаша жолдарын табуға үйренеді. Математика сабағында креативті ойлауды дамыту үшін қолданылатын әдіс-тәсілдер мен тәсілдер өте маңызды.

1. Проблемалық оқыту тәсілдері

Математика сабағында креативті ойлауды дамыту жолдарының бірі – проблемалық оқыту тәсілін қолдану. Бұл тәсілде оқушыларға дайын жауап берілмейді, керісінше, олар өздігінен ізденіп, мәселені шешудің жаңа жолдарын табуға тырысады. Мысалы, математикалық теорияларды қолдану арқылы нақты өмірде кездесетін мәселелерді шешуге бағытталған тапсырмалар ұсынылады. Мұндай тапсырмалар оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға көмектеседі. Олар тек стандартты әдістерді емес, сонымен қатар өздерінің креативті тәсілдерін қолдануға ұмтылады.

2. Ойын технологиясын пайдалану

Математика сабағында ойындар мен тапсырмаларды қолдану да креативті ойлауды дамытуға септігін тигізеді. Мысалы, әртүрлі логикалық ойындар, ребустар, математикалық квестер, интерактивті сабақтар оқушылардың ойлау қабілеттерін дамытуға бағытталған тиімді тәсілдер болып табылады. Ойын арқылы балалардың қызығушылығы артып, олар өздеріне жаңа математикалық түсініктер мен әдістерді үйренуге ынталы болады. Сонымен қатар, ойындар оқушыларды бір-бірімен бәсекелесуге және ортақ шешім табуға, сонымен қатар креативті ойлау дағдыларын дамытуға үйретеді.

3. Деңгейлік тапсырмалар беру

Оқушылардың математикалық ойлау қабілеттерін дамыту үшін түрлі деңгейдегі тапсырмалар ұсынылады. Бұл тапсырмалар оқушылардың жеке мүмкіндіктерін ескере отырып, олардың танымдық белсенділігін арттыруға мүмкіндік береді. Әр деңгейдің тапсырмалары әртүрлі қиындықта болады және оқушыларға өзін-өзі тексеру мүмкіндігін береді. Деңгейлік тапсырмаларды орындау кезінде оқушылар креативтілік пен жаңа шешімдерді табуға тырысады, сондықтан бұл әдіс олардың математикалық ойлау қабілетін дамытуға көмектеседі.

4. Топтық жұмыс және пікірталастар

Математика сабағында креативті ойлауды дамыту үшін топтық жұмыстар мен пікірталастар өткізу өте пайдалы. Оқушылар топқа бөлініп, әртүрлі математикалық мәселелерді талқылайды, шешімдер ұсынады және бір-бірінің пікірлерін тыңдайды. Бұл әдіс олардың коммуникациялық дағдыларын жақсартуға, креативті ойлау қабілеттерін арттыруға және топпен жұмыс істеу дағдыларын дамытуға көмектеседі. Пікірталас кезінде әр оқушының пікірін тыңдау және түрлі көзқарастарды салыстыру арқылы шығармашылық ойлау процестері жүреді.

5. Математика мен басқа пәндерді байланыстыру

Математиканың негізінде креативті ойлау қабілетін дамыту үшін басқа пәндермен байланыстыратын тапсырмалар қолдануға болады. Мысалы, математика мен физика, биология, география сияқты пәндерді біріктіріп, оқушыларға нақты өмірдегі мәселелерді шешуге арналған тапсырмалар беріледі. Бұл тәсіл математиканың қолданбалы аспектілерін ұғынуға, шығармашылық шешімдер іздеуге мүмкіндік береді. Оқушылар әртүрлі пәндерді біріктіре отырып, креативті ойлауды дамыта алады.

6. Жаңа технологияларды пайдалану

Қазіргі заманда жаңа технологиялар математика сабағында оқушылардың креативті ойлауын дамытуға арналған көптеген мүмкіндіктер ұсынады. Электрондық оқулықтар, интерактивті тақталар, арнайы математикалық бағдарламалар мен қосымшалар арқылы оқушылар математика пәнін қызықты әрі тиімді түрде оқи алады. Бұл әдіс оқушыларға есеп шығарудың жаңа тәсілдерін көрсетуге, түрлі алгоритмдерді түсіндіруге және шығармашылық шешімдер ұсынуға мүмкіндік береді. Сондай-ақ, онлайн платформалар арқылы математикалық викториналар мен жарыстар ұйымдастырып, оқушылардың білімін әрі креативтілігін арттыруға болады.

Қорытынды

Математика сабағында креативті ойлауды дамыту – бұл оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттырып, оларды математикалық тапсырмаларды шешудің жаңаша жолдарына ынталандыратын маңызды процесс. Мұндай оқыту әдістері балалардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, олардың

өз-өздерін дамытуына септігін тигізеді. Оқыту барысында әртүрлі әдістер мен тәсілдерді қолдана отырып, ұстаздар оқушылардың шығармашылық ойлау қабілетін дамытуда маңызды рөл атқарады.

ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ УРОКОВ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Кравченко Любовь Александровна
Учитель русского языка и литературы
Алматинская область , Жамбылский район
КГУ «Средняя школа станции Шилибастау
с дошкольным мини центром»

Введение

Сегодня содержание языковых учебных предметов уровня общего среднего образования направлено на формирование конкурентоспособной языковой личности в условиях полиязычной и поликультурной среды, на совершенствование коммуникативной компетенции посредством обогащения словарного запаса. Поэтому сейчас наблюдается стремительное развитие образовательных технологий и методов преподавания, что особенно важно в условиях национальной школы, где важно учитывать специфику культурной и языковой среды. Но все они направлены на формирование у обучающихся коммуникативных умений посредством развития речевых навыков слушания, говорения, чтения и письма, а также формирование прочных знаний фонетики, лексики и грамматики.

Современные инновационные методы преподавания русского языка и литературы позволяют не только эффективно передавать знания, но и развивать творческие способности учащихся, повышать их мотивацию, а также обеспечивать гармоничное развитие личности. Инновационные методы, адаптированные к культурной и языковой специфике учеников, способствуют лучшему усвоению материала и развивают межкультурную коммуникацию. Всё это делает актуальным применение инновационных методов преподавания в современном образовании.

Цели:

1.Обзор современных инновационных методов преподавания русского языка и литературы, которые могут быть применены на уроках русского языка и литературы;

2.Анализ влияния инновационных методов на уровень успеваемости и мотивацию учащихся.

Задача:

1. Продемонстрировать инновационные методы, применяемые на практике;

Основная часть

Использование мультимедийных технологий.

Я считаю, что для эффективного преподавания русского языка и литературы в национальной школе, где у детей есть языковой барьер, необходимо использовать мультимедийные средства (видео, аудио, презентации). Именно, применения различных мультимедийных ресурсов помогает ученикам наглядно воспринимать информацию, а также создавать ассоциации между словом и изображением, что способствует лучшему запоминанию лексики и грамматических правил. В своей практике на уроках русского языка и литературы, я часто использую видеоролики, рассказывающие о жизни и творчестве писателей, а также видеофрагменты, иллюстрирующие содержание произведений. Это позволяет детям не только познакомиться с текстами, но и углубить их восприятие через визуальные образы.

Проектная деятельность.

Проектный метод является сегодня одним из наиболее популярным инновационных подходов в преподавании русского языка и литературы. Применяя в своей практике этот метод, я заметила, что он развивает у школьников исследовательские навыки, критическое мышление, умение работать в команде, интерес и заинтересованность у неуспевающих учеников. В рамках проектной деятельности ученики могут исследовать различные темы, связанные с русской литературой, например, творческое наследие классиков, историю создания произведений, их влияние на культуру. Проекты могут быть выполнены в различных формах-от письменных работ до создания театральных постановок по мотивам известных произведений, в виде макетов. Для школьников, чья родная речь отличается от русского, проектная деятельность предоставляет возможность активно применять русский язык в

реальных ситуациях, она способствует развитию навыков самостоятельной работы, умения ставить цели, планировать и анализировать результаты.

Проблемно-ориентированное обучение.

Проблемно-ориентированное обучение-это метод, который направлен на активное вовлечение учащихся в процесс познания, где они становятся активными участниками образовательного процесса. В контексте уроков русского языка и литературы данный подход способствует развитию критического мышления собственных мыслей.

На своих уроках можно предложить учащимся разобраться в различных ситуациях, взятых из произведений, в различных интерпретациях произведений, обсудить ключевые вопросы, которые поднимает автор, и найти их отражение в современном обществе. Как правило такой подход помогает развивать у учащихся умение работать с текстами на глубоком уровне.

Интерактивные технологии.

Использование интерактивных технологий в преподавании позволяет не только оживить процесс обучения, но и значительно повысить уровень усвоения материала. Например, использование электронных досок, онлайн-платформ и мультимедийных материалов помогает разнообразить формы подачи материалов, что особенно важно для учащихся, привыкших к активному восприятию информации через различные каналы. Особенно хорошо использовать на уроках русского языка и литературы интерактивные задания для закрепления грамматических тем. Можно применять виртуальные экскурсии по литературным местам, электронные презентации.

Дифференцированный подход.

Этот подход в обучении учитывает индивидуальные особенности учащихся, их уровень знаний и интересы. Применяя в своей практике этот подход, учитель может предложить различные формы работы в зависимости от способностей и потребностей каждого ученика, что особенно важно в национальной школе, где учащиеся могут иметь различные уровни знаний как по русскому языку, так и по литературе. Для учеников с высоким уровнем знаний можно предложить дополнительные исследовательские задачи или углубленное изучение сложных литературных произведений, а для учеников с трудностями в обучении-задания, направленные на закрепление базовых понятий и развитие навыков чтения.

Методика театрализации.

Порой, на уроках русского языка и литературы можно применить метод театрализации. Он включает в себя использование актёрского мастерства и инсценировок отрывков литературных произведений. Применение этого метода, способствует развитию воображения, креативности и пониманию текста на глубоком уровне. Театрализованные уроки делают процесс обучения более увлекательным и эмоционально насыщенным. Использование этого метода на уроках, позволяет учащимся анализировать характеры персонажей и их действия, что помогает учащимся лучше понять мотивацию героев и идеи, заложенные автором.

Заключение.

Инновационные методы преподавания русского языка и литературы открывают новые горизонты для развития образовательного процесса. Они помогают создавать условия для активного вовлечения учащихся в процесс познания, способствуют развитию их личностных и творческих способностей, а также обеспечивают успешную адаптацию к различным культурным и языковым условиям.

Список использованных источников.

1. Громова И.Е. «Инновационные подходы в преподавании русского языка и литературы». – М, 2019г.

2. Данилова Н.В. «Проблемно- ориентированное обучение в школьной практике» - СПб, 2018г.

3. Васильева Т.С. «Технология интерактивного обучения на уроках литературы». Екатерин. 2018г.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ПЕДАГОГ ШЕБЕРЛІГІ – ЭМОЦИОНАЛДЫ ИНТЕЛЛЕКТІСІ

Куатбаева Баян Ергазыевна
Астана қаласы М.Шоқай атындағы
№51 мектеп-гимназиясының
педагог-психологы

Андатпа: Педагогтың «эмоционалды интеллект» феномені қарастырылып, педагогикалық-психология ғылымында осы терминнің енуі мен шарықтауы қарастырылады. Педагогтың эмоционалды интеллектісі бейімделу механизмі ретінде мұғалімнің агрессиясы мен жүйке жүйесіндегі кернеуін бақылауға мүмкіндік береді.

Түйін сөздер: педаготің эмоционалды интеллектісі, мотивация, психологиялық климат

Ежелгі гректер ақылды адам деп ақыл-ой, логика, эмоция үш¬ті¬гін біріктіре алатын тұлғаны айтқан. Эмоциялық интеллект¬пен ойлауды алдыңғы орынға қойған.

Қазіргі қоғамның маңызды мәселелерінің бірі – эмоциялар мен сезімдерді білдіру, сондай-ақ оларды басқа адамдардан тану мүмкіндігі.

Білім беру жүйесінде технологиялық инновациялардың маңыздылығына қарамастан педагогикалық қызметте мұғалімнің өзінің тұлғасы басты рөл ойнайды. Осы жағдайда мұғалімнің эмоционалдық интеллектілігінің маңыздылығы – оның эмпатиялық, түсіну, реттеу және оқыту мен білім беру мүдделерінде эмоцияларды пайдалану қабілеті артты.

Мектептегі психологиялық қызмет жұмысының бір бағыты – педагогикалық ұжыммен жұмыс. Осы бағыттағы жұмыс барысында мектептің оқушыларына қолайлы жағдай туғызаты тұлға – ол мұғалім. Қолайлы ортада білім беруші ұстаздың тұлғалық қасиеттерінің көрініс арқылы оқушы білімге бет бұрып, жетістіктерге жетуге ұсмытады. Осы ретте педагогикалық ұжымның эмоционалды интеллектісінің дұрыс қалыптасып, көрініс табуы маңызды. Педагогтармен жұмыста психологиялық тренингтер жоспарлапы, өткізіледі және өз нәтижесін көрсетеді.

Эмоционалды интеллект ұғымын алғаш қалыптастырған – АҚШ журналисі Дэниел Гоулман еді. 90-жылдары «Эмоционалды интеллект: IQ-дан да маңызды» атты кітабы жарыққа шығып, нағыз психологиялық бестселлерге айналады. Содан бастап бүкіл әлемнің назары EQ-ға ауады.

Ғылыми-зерттеу әдебиеттерде бұл терминнің кеңінен таралуына психологтар питер Салови мен Джон Майер себепкер. Ғалымдар эмоционалды интеллектті адамның қарым-қатынас және әлеуметтену қабілетін анықтайтын интеллект ретінде қарастырды. Алайда, адамның эмоционалдық саласын терең зерттеу әлдеқайда ертерек басталған, ол 1986 жылы эмоционалды интеллектті эмоционалдық коэффициент арқылы тестілеуді ұсынған Уэйн Пейннің «Эмоцияны зерттеу: эмоционалдық интеллектіні дамыту» (A Study of Emotion: Developing Emotional Intelligence) еңбегінің жариялауымен басталды. Сонымен бірге эмоционалдылықты анықтау адамның интеллектісін диагностикалауға көп жағы ұқсас болды.

Эмоционалды интеллект (EQ) дегеніміз – адамның өзінің эмоциясы мен басқа адамдардың эмоциясын тани және бақылай алуы, оларды ажырата білуі және соны өзінің ойлануы мен іс-әрекетіне қолдануы. EQ екі бөліктен тұрады: біріншісі – адамның өз сезімін тануы, екіншісі – өзге адамдардың сезімі мен эмоциясын тани алуы.

Педагогтің эмоционалды интеллекттің жоғары деңгейі оған өзінің эмоциясын да, оқушылардың эмоциясын да жақсы түсінуге мүмкіндік береді. Эмоцияноналдық интеллект құрылымына эмоцияларды басқару, оларды түсіну, тану және көрсету, оқыту мен тәрбиелеу жұмысында эмоцияларды дұрыс пайдалану кіреді.

Отандық және шетелдік психологияның бүгінгі күні өзекті тақырыбы педагог маманның эмоционалды-еріктік аймағын түсіну оның кәсіби қасиеттермен байланысты болып отыр.

Мұғалімнің эмоционалды интеллектісі бейімделу жүйесінің элементі болып табылады және мұғалім үшін негізгі бейімделу механизмі қызметін атқарады, яғни ол жағдайға сәйкес әрекет ету, осы жағдайға сәйкес шешім қабылдау қабілеті. Педагог конфликтілі жағдайда өзін тұрақты ұстайды.

Қазіргі зерттеулерде педагогтің эмоционалды интеллектінің оның жұмысындағы жетістіктеріне әсеріне назар аударуда.

Білім беруді ізгілендіруге байланысты мұғалім өз пәні бойынша терең білім беріп қана қоймай, сонымен қатар сынып ұжымында жағымды эмоционалды атмосфера құру қажет, оқушылар мен олардың ата-аналарымен нәтижелі қарым-қатынас орнатып, көптеген стрестік жағдайларда өзін дұрыс ұстау маңызды.

Педагогикалық қызметте эмоционалды интеллект көрінісінің негізгі аспектілері:

О Өзін-өзі тану: өзін-өзі тану деңгейі жоғары

мұғалім өзінің эмоцияларын тануға және оқушылармен жұмыс барысында құқалай әсер ететінін түсінуге мүмкіндік береді;

О өзін-өзі реттеу: эмоцияларды басқаруға және стрестік жағдайларға дұрыс жауап беру қабілеті;

О эмпатия: эмоционалды интеллектісі жоғары педагог басқа адамдардың эмоцияларын түсінуге, оны сезіне алады. Бұндай мұғалім оқушыларды қолдап, сабақ барысында сенімді орта қалыптастыра алады;

О әлеуметтік біліктіліктер: эмоционалдық интеллектісі жоғары мұғалім оқушылармен, әріптестермен және ата-аналармен тиімді әрекеттесу арқылы дұрыс көмек бере алады, кикілжіңдерді дұрыс шешуге, ұжымда жағымды орта қалыптастыра отырып ауызбіршілік орнатады;

О мотивация: эмоционалды интеллектісі жоғары маман өз оқушыларын шабыттандырып, қызығушылығын оятып, жетістікке жетуде қолдау көрсетеді;

О жағымды атмосфера құру: білімді сапалы меңгеруге негіз болатын сынып ұжымында дұрыс психологиялық атмосфера орнатуға бағытталған жұмыс жасайды.

Педагог тұлғасының кәсіби дамуына әсер ететін дағдылар, мансаптық өсу, қазіргі еңбек нарығы жағдайында өзін-өзі дамыту, әртүрлі мәселелерді шешуге және басқа адамдармен жұмыс істеуге көмектесетін педагогтің эмоционалдық интеллектісі. Сондықтан эмоционалдық интеллектті дамыту және кеңінен қолдану мәселесі әрбір мектептің күн тәртібінде болуы керек.

Пайдаланылған әдебиеттер:

https://aikyn.kz/ Эмоционалды интеллект маңызды ма?
https://qadam.asia/ Эмоционалды интеллект: Қазақ түсінігі, EQ белгілері
Https://www.mordgpi.ru/ Искусственный и эмоциональный интеллект в работе педагога: новые возможности и грани профессионализма
https://mgpu-media.ru/ Эмоциональный интеллект педагога (как содержательно-специфический аспект его коммуникации)

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

МУЗЫКА САБАҚТАРЫНДАҒЫ ЖАСӨСПІРІМДЕРДІҢ РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІК ТӘРБИЕСІН ДАМЫТУ

Кусаинова Зухра Маденовна
В.И.Пацаев атындағы
№2 Алға орта мектебінің
музыка пәнінің мұғалімі

Мақсаты:
Өз ұлтының тарихын, мәдениеті мен тілін, өнерін қастерлейтін және оны жалпы азаматтық деңгейдегі рухани құндылыққа ұштастыра білетін мәдениетті, өнерлі тұлға тәрбиелеу.

білім беретін мектептердің музыка сабақтарының бағдарламаларын жасау.

қазақ халқыны әдет- ғұрпын, салт-дәстүрін, өнерін қадірлейтін, оның өмірімен байланыстылығын түсінетін, эстетикалық және музыкалық танымды дамыған, рухани бай, адамгершілік қасиеті мол және шығармашылықпен жұмыс атқара алатын тұлға тәрбиелеп шығаруға бағытталған.

Қазақстан Республикасының тәуелсіздік алуына байланысты елімізде оқу-тәрбие жүйесінің барлық саласын қайта түлету процесі жүріп жатқаны мәлім. Қазіргі білім, ғылым мен мәдениетті жаһандандыру процесі кезінде әр ұлт өз мемлекетінің рухани мәдени құндылықтарын сақтай отырып, әлемдік өркениетке кірігуі заңды құбылыс.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында: «Қазіргі мектептердің
– біріншіден: ресурстарын әрі қарай дамытатын адам тәрбиелеу, орта білім жүйесін одан әрі дамытып жұмылдыру міндеттерін көздейді. Бұл міндеттерді шешу үшін мектеп ұжымдары, әр мұғалім күнделікті ізденіс арқылы барлық жаңалықтармен қайта құру, өзгерістерге батыл жол ашарлық жаңа практика, жаңа қарым қатынас жасаулары қажет:» - деп атап көрсетілуі мұғалім іс- әрекетіне жаңа бағыт сілтейді. Еліміз егемендік алғалы бері бірқатар отандық ғалымдарымыз музыкалық фольклорымыздың тәрбиелік мүмкіндіктерін ашып көрсетіп, нақты ұсыныстар жасауда. Атап айтар болсақ С.Ұзақбаева өз зерттеулерінде музыкалық фольклоры-мыздың педагогикалық мүмкіндіктерін және әдіс тәсілдерін ашып көрсетті.

1994 жылы А.Райымбергенов және С.Райымбергеноваларды бастауыш мектептің бірінші сыныптарына арнаған «Мұрагер» музыка сабағының бағдарламасы жасалынды. Бағдарламаны ерекшелігі балаларға домбыра үйрету арқылы халық өнеріне ынтасын арттыру. Бұл бағдарлама авторлары,белгілі музыка зерттеушісі, А.Мұхамбетова- «Баланың генетикалық мүмкіншіліктерін ұлттық дәстүр арқылы жеңіл ашуға болады, бұл жүйе балаға төңіректегі ортаны игеруге, қабылдауға көмектеседі» - деп айтқандай, халқымыздың дәстүрлі, рухани байлығына сүйене отырып және халық педагогикасының даму жетістіктерін ескере отырып, жаңа педагогикалық жүйе негізінде жасаған.

Бастауыш мектептерге арнап жасаған Ш.Құлманова, М.Оразалиева,
Б.Сүлейменовалардың музыка сабағының бағдарламасындағы музыкалық материалдар, музыкалық фольклорымызды пайдалана отырып,балаларға ұлттық тәлім тәрбие беру негізінде құрылған. Қазіргі кезде жалпы білім беретін мектептердің оқулықтарының мазмұны қазақ халқының өмір тәжірибесіне, әдет-ғұрыптарына, салт-дәстүрлеріне, рухани қазынасына, саяси әлеуметті, экономикалық ерекшеліктеріне ыңғайланып жасалуда. Бұны біз ұрпағымыздың бойына ұлттық құндылықтарымызды, қасиеттерімізді сіңіруді қажеттілігінен туындаған жағдай деп түсінуіміз керек. Яғни,ұрпағымызға ұлттық тарбие беру қажет. М.Жұмабаев бұл мәселе жөнінде былай деп ой түйеді: «Әрбір ұлттың балаға тәрбие беру туралы ескіден келе жатқан жеке- жеке жолы бар. Ұлт тәрбиесі баяғыдан бері сыналып, коп қолданып келе жатқан жол болғандықтан әрбір тәрбиеші сөз жоқ ұл тәрбиесімен таныс болуға тиісті. Және әрбір ұлттың баласы өз ұлтының арасында, өз ұлт үшін қызмет атқаратын болғандықтан, тәрбиеші баланы сол ұлт тәрбиесімен тәрбие қылуға міндетті»

Тәрбие ісі адамзаттың бүкіл даму тарихымен қатар жүріп келеді. Тәрбие-бір
ұрпақтың өмір сүру тәжірибесін екінші ұрпаққа жалғастырушы үрдіс. Бүгінгі
заман талабы- еліміздегі болып жатқан саяси экономикалық , ғылыми- техникалық , мәдени өзгерістерге байланысты жас өспірімдердің тәрбиесіне жаңа тұрғыда қарауды талап етіп отыр.Қазіргі кездегі тәрбиенің басты мақсаты ұлттық сана-сезімі оянған , мәдениетті , рухани ойлау дәрежесі биік

,шығармашылықпен қызмет атқара алатын , қоршаған табиғи ортаға ,әлеуметтік ортаға икемдеу, үйлесімді дамыған тұлға қалыптастыру болып табылады.

Тәрбиенің негізгі міндеті –қоғамның қажетті талаптарының әрбір баланың
борыш, намыс, ождан, қадір-қасиет сияқты биік адамгершілік стимулдарына
айналдыру.

Мектептегі оқушыларға беретін тәрбие саласының бірі-эстетикалық тәрбие.Эстетикалық тәрбие өнер құралдары арқылы ,яғни музыкада-дыбыс
арқылы жасалынған көркем бейнелер негізінде оқушының дүниетанымын
арттырып, өмірдің шындығы мен әсемдікті сезіну қабілетін дамытады.
Музыкалық тәрбиенің негізгі мәні , мақсаты сапалық жағынан жеке адамның
жан дүниесінің үйлесіп қалыптасуын және рухани байлығын дамыту болып
табылады.

Музыка өзінің көркемдігі және нәзіктігімен адам жанын баурап, олардың
ақыл-ой, сана-сезімінің кеңейіп, жақсы міңез-құлықтарының қалыптасуына
әсерін тигізеді. Білім беру саласында оқушылардың эстетикалық , этикалық
және адамгершілік нормаларын меңгерту міндетін жүзеге асыруда музыка
пәнінің орны ерекше.

Музыкалық тәрбие дегеніміз- музыкалық өнердің ықпалы арқылы баланың
жеке басын қалыптастыру – музыкалық ынтасын, қажеттерін, қабылетін,
музыкаға эстетикалық көзқарасын қалыптастыру деген сөз. Музыка тәрбиесі
жастарға өнер құндылықтарын үйрете отырып, олардың бойына
адамгершілік эстетикалық мәдениетті, көркемдік талғамды, шығармашылық
қабілетті дамытады.Өскелең ұрпаққа музыкалық тәрбие беруде ,бала бойына
рухани байлықты дамытудың аса маңызды саласы – музыкалық өнер .Соның
ішіндегі бастауыш мектеп оқушыларының бастапқы музыкалық мәдениетін
қалыптастыру, оны басқару музыкалық – педагогикалық ғылымның өзекті
мәселесі.

Тәрбиенің аса маңызды құрамы -өнер.Соның ішінде өте кең, сан ұғымды
қамтитын-музыка өнерін айтамыз. Музыка адамзаттың рухани азығы, жан
серігі, тілмен айтқызып жеткізе алмайтын ұшқыр қиялы, нәзік сезімі.
Жалпы музыкалық білім беру, музыка өнері арқылы мектеп оқушыларына
музыкалық тәрбие берудің педагогикалық шарттарын ғылыми-педагогикаық
тұрғыдан негіздеп, ғылыми әдістемелік жағынан қамтамасыз ету қажет.Музыка өнері арқылы оқушылардың музыкалық білім берудегі мол мүмкіндіктерді және оларды мектептердің оқу-тәрбие үрдісінде толық пайдаланбауы; музыка арқылы оқушылардың жалпы музыкалық мәдениетін қалыптастырудың ғылыми –педагогикалық негізін жасау қажеттілігі педагогика ғылымында бұл мәселенің белгілі деңгейде зерттелмеуі; музыка арқылы оқушылардың жалпы музыкалық мәдениетін қалыптастыруды тиімді әдістемелермен қамтамасыз ету мен оның іс-тәжірибе жүзінде іске асырылмауы арасындағы қарама-қайшылықтар айқын байқалады. Музыкалық тәрбие негізінен жалпы білім беретін мектепте сыныптық- сабақ жүйесі бойынша іске асады. Оқушыға музыкалық тәрбие беруде оқытудың принциптерін және әдіс-тәсілдері, соңғы технологияларды шебер қолдану ең қажет нәрсе болып табылады. Сонымен қатар сабақты дидактикалық ойындар,өзіндік жұмыс , ой қозғау, нота сауатын үйрету, музыка тыңдату , музыка ырғағына сай әр түрлі қимылдар жасату, музыка жанрын ажырата білу басты міндеттер болып табылады.

Әр ұлт өз ұрпағына ұлттық тәрбие беру арқылы ғана ұлттық болмысын,
бейнесін сақтап дамыта алатыны белгілі. Ал, ұлттық тәрбиенің қайнар көзі
фольклорымызда екені даусыз. Себебі дәстүрлі мәдениетіміздің ұмыт бола
бастаған қай түрін, қай саласын болсада сол фольклорымыздан тауып,
ажырата аламыз. Біз бұл жерде ұлттық тәрбинің көздерін музыкалық
фольклордан қарастырмақпыз. Әл- Фараби бабамыз музыканың адам
психологисына әсері жөнінде- « Музыка денені шынықтыратын гимнастика
тәріздес, ол адамның жанын жетілдіреді. Алдымен лаззатқа бөлейді, одан соң
құмарлықты ойатады, қиалға жетелейді» - деп пікір айтқан. Халқамыздың
бірнеше ғасырлар көлемінде жинақталып қалыптасқан бай музыкалық
фольклоры бар.Атап айтар болсақ: тарихи әуендер, эпикалақ жырлар, тұрмыс салт жырлары, лирикалық әндер т.б міне осы фольклорымызбен- ақ ұлттық болмысымызды қалыптастыратын тәлім- тәрбие беріп отырған тарихи шындық.
Егемен елімізде табандылықпен жүзеге асырылып жатқан, әлемдегі елулікті
қатарына кіру саясаты қоғам өміріні ішінде, білім беру саласына күн тәртібіне қойыла отырған күрделі мәселелерді бірі – жаңа тұрпаттағы, жаңа ұстаздар даярау, білім беру қызметіне жаңаша көзқараспен

қарау, қолжеткен табыстарды сын көзбен бағалай отырып салалау, жастарды шығармашылық потенциялын дамытуды, мұғалім іс-әрекетін жаңаша тұрғыда ұйымдастыруды талап етеді.

Мұғалімге жаңа технологияның ғылыми негізде меңгерту және терең білімді,
ұлтжанды ұрпақ тәрбиелеу. Музыканы үйрету, есту, тыңдау, шығармашылық іс-әрекет барысында оқушының ой толғанысы жанданып, жігерленеді, ой-қиялы өседі.

Жалпы сабақты дәстүрлі, дәстүрлі емес, сайыс, ойын, кіріктірілген сабақ,
саяхат аралас сабақ түрлерін жиі өткізу әдетке айналғаны жөн. Заман
талабына сай оқытудың жаңа технологиясын игере отырып, пәнаралық
байланысқа көңіл бөлген жөн. Музыкалық тәрбиенің ерекшелігі – музыка
пәні арқылы сөзбен тіл жеткізіп айта алмайтын, адамның жан дүниесіндегі
құбылыстарды сезімді дыбыс арқылы беруге мүмкіндік тудырады.

Музыкалық тәрбие – жеке тұлғаның ақыл-ойы мен дене бітімін жетілдіріп,
жан-жақты өмір тәжірибесін кеңейтуге, қызығушылық, біліктілігін және
ойлау қабілетін дамытуға, шығармашылық іскерлікке тәрбиелеуге мүмкіндік
туғызады, оқушырды халықтық музыкаға баулыйды.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ЧИТАТЕЛЬСКАЯ ГРАМОТНОСТЬ: ЧТЕНИЕ, ПОЗНАНИЕ И КРЕАТИВНОСТЬ

Миненко Елена Викторовна
учитель русского языка
и литературы

Введение

Читательская грамотность — это способность человека не только читать текст, но и понимать его смысл, анализировать информацию и применять знания на практике. В современных реалиях, когда доступ к информации стал неограниченным, важно не просто воспринимать текст, но и уметь критически его осмысливать.

В Казахстане читательская грамотность приобретает особую актуальность в контексте обновленного содержания образования и перехода на функциональную грамотность учащихся. Международные исследования, такие как PISA (Programme for International Student Assessment), показывают, что казахстанские школьники сталкиваются с трудностями в анализе и интерпретации сложных текстов. Это свидетельствует о необходимости внедрения эффективных методик обучения, направленных на развитие читательских навыков.

Цель: рассмотреть современные педагогические методы и технологии, способствующие развитию читательской грамотности учащихся Казахстана.
Задачи:
1. Изучить педагогические методы, используемые в Казахстане для развития читательской грамотности.
2. Проанализировать эффективность применяемых методик.
3. Рассмотреть примеры успешных педагогических практик.
4. Оценить результаты и выявить основные трудности.
5. Разработать рекомендации по дальнейшему развитию читательской грамотности.

Основная часть

1. Описание педагогической практики: методы и подходы

Современная образовательная система Казахстана ориентирована на формирование функциональной грамотности, в том числе читательской. Для достижения этой цели используются различные методы и подходы:

- Метод критического мышления – способствует формированию аналитического подхода к чтению. Ученики учатся выявлять основную идею текста, проводить сравнение и делать выводы.
- Метод смыслового чтения – помогает глубже понимать текст через постановку вопросов, выделение ключевых фрагментов и пересказ.
- Проектное обучение – учащиеся создают собственные тексты, пишут эссе, составляют рецензии, что развивает креативность и исследовательские навыки.
- Метод “чтение с остановками” – вовлекает учеников в процесс осмысления текста, когда они прогнозируют возможное развитие сюжета.
- Игровые технологии – включают викторины, ролевые игры, литературные квесты и драматизации, что делает процесс чтения интереснее и мотивирует учащихся.

2. Анализ использованных методик

На основании опыта школ Казахстана можно выделить несколько ключевых методик, активно применяемых для развития читательской грамотности:

1. Использование PISA-текстов. В школах внедряются задания, моделирующие формат международных тестов PISA, где требуется не просто прочитать текст, но и ответить на вопросы, требующие анализа и интерпретации.
2. Чтение с элементами дискуссии. Ученики обсуждают прочитанный текст, высказывают мнение, аргументируют свою точку зрения.
3. Интерактивные методы (метод “шести шляп мышления” Эдварда де Боно) – каждый ученик анализирует текст с определенной позиции (логика, эмоции, критика, креативность и т. д.).
4. Создание интеллект-карт – помогает структурировать информацию, выделять ключевые моменты и запоминать важные детали.

Анализ этих методик показывает, что сочетание интерактивных и аналитических подходов дает лучшие результаты, чем традиционные способы обучения.

3. Обоснование выбора методов и технологий
Методы были выбраны на основе современных тенденций образования, ориентированных на развитие функциональной грамотности. Согласно исследованиям Назарбаев Университета и Академии педагогических наук Казахстана, традиционные методы обучения, основанные на механическом запоминании, уступают интерактивным подходам, развивающим критическое мышление и аналитические способности.
Методы, использующие элементы дискуссий и проектного обучения, доказали свою эффективность, так как позволяют учащимся применять знания на практике, формируют исследовательские и творческие навыки.

4. Результаты работы: достижения и проблемы
Результаты внедрения современных методов показывают, что:

- Повышается уровень понимания текстов – ученики лучше анализируют прочитанное.
- Развиваются аналитические способности – дети учатся делать выводы, видеть скрытые смыслы.
- Повышается мотивация к чтению – благодаря игровым и креативным заданиям интерес к книгам возрастает.

Однако существуют и проблемы:

- Недостаточная читательская практика у учащихся – многие дети мало читают вне школы.
- Сложности с работой над сложными текстами – учащиеся испытывают трудности при анализе текстов с большим количеством информации.
- Разный уровень читательской грамотности – у одних учеников высокий уровень понимания, у других – низкий, что требует дифференцированного подхода.

5. Примеры конкретных ситуаций и упражнений

1. Литературный круг – учащиеся делятся на группы, каждая из которых выполняет определенную роль (анализирует персонажей, выявляет ключевые идеи, формулирует вопросы к тексту).
2. Чтение с продолжением – после прочтения части текста ученики предлагают свои варианты продолжения.
3. Творческий пересказ – пересказ истории от лица другого персонажа, что развивает воображение.
4. Метод “дерево предсказаний” – ученики составляют прогноз событий по заголовку и началу текста, а затем сравнивают со стандартным сюжетом.

Заключение
Анализ методов и технологий развития читательской грамотности в Казахстане показывает, что наиболее эффективными являются подходы, сочетающие анализ, интерпретацию и творческое осмысление текста.

Рекомендации для коллег:

- Использовать интерактивные формы работы (квесты, дебаты, ролевые игры).
- Развивать креативность учащихся (предлагать творческие задания).
- Включать в обучение реальные жизненные примеры (работа с актуальными новостями, научными статьями).
- Применять современные технологии (работа с цифровыми ресурсами).

Дальнейшие шаги

1. Разработка учебных программ, ориентированных на повышение читательской грамотности.
2. Внедрение международных практик в казахстанские школы.
3. Организация тренингов для учителей по современным методам работы с текстами.

Список использованных источников

1. Национальный доклад PISA-2022: анализ читательской грамотности школьников Казахстана. – Астана, 2023.
2. Министерство просвещения РК. Концепция развития функциональной грамотности в Казахстане. – Астана, 2022.
3. Жунусова А. Б. Развитие читательской грамотности в условиях обновленного содержания образования. // Казахстанский педагогический журнал, 2021.
4. Национальная академия образования им. Алтынсарина. Методические рекомендации по развитию смыслового чтения. – Астана, 2020.
5. Дулатова А. Т. Интерактивные методы формирования читательской грамотности. // Научные труды Назарбаев Университе

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

МЕТОДЫ ПОВЫШЕНИЯ МОТИВАЦИИ УЧЕНИКОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Мокаев Руслан Олегович
КГУ "Общеобразовательная школа имени Героя Советского Союза А.С. Куницы села Николаевка"
учитель Английского языка

Введение

Изучение английского языка играет важную роль в современном мире, поскольку знание иностранного языка открывает новые возможности в образовании, карьере и межкультурной коммуникации. Однако одной из главных проблем является недостаток мотивации у учащихся. Без должного интереса и вовлеченности процесс обучения может становиться рутинным и малоэффективным.

В данном докладе рассматриваются эффективные методы повышения интереса к изучению английского языка, включая современные педагогические подходы и технологии. Основными задачами доклада являются анализ существующих методик, обоснование их выбора и представление результатов их применения на практике. Рассмотрим конкретные примеры успешного внедрения этих методов и возможные трудности в их реализации.

1. Структура доклада

1. Введение
2. Актуальность
3. Цели и задачи
4. Методы и технологии
5. Применение инновационных подходов
6. Анализ и результаты
7. Проблемы и трудности
8. Рекомендации
9. Заключение

2. Актуальность

Выбранная практика важна для образовательного процесса, поскольку повышение мотивации учащихся способствует их более активному участию в занятиях, улучшает успеваемость и делает обучение более увлекательным.

В условиях глобализации знание английского языка становится необходимым навыком. Современные работодатели все чаще требуют от соискателей владение иностранными языками, а в академической среде английский является международным языком науки. Поэтому важно применять эффективные методики, которые помогут вовлечь учеников в процесс изучения и сделать обучение продуктивным и интересным.

3. Цели и задачи

Основными целями являются:

- Повышение интереса учащихся к изучению английского языка;
- Развитие языковых навыков с помощью интерактивных и инновационных методов;
- Улучшение показателей успеваемости и вовлеченности.

Задачи:

- Анализ существующих методик мотивации;
- Подбор и применение наиболее эффективных технологий;
- Оценка результатов и выявление проблем;
- Разработка рекомендаций для преподавателей.

4. Методы и технологии

Применяемые педагогические методы включают:

- Игровые технологии: настольные игры, ролевые игры, викторины, квесты и интерактивные задания. Например, организация уроков в формате квеста, где ученики выполняют задания на английском языке, развивает не только мотивацию, но и практические языковые навыки.
- Коммуникативный подход: постановка диалогов, дискуссии, работа в парах и группах. Этот метод помогает учащимся преодолеть языковой барьер и уверенно общаться на английском языке.
- Использование мультимедийных технологий: просмотр видео, прослушивание подкастов, работа с интерактивными платформами, такими как BBC Learning English, Duolingo, Quizlet и Kahoot. Эти инструменты делают процесс обучения более интерактивным и привлекательным.
- Проектная деятельность: создание презентаций, участие в международных конкурсах, ведение блога на английском языке. Например,

выполнение заданий в формате мини-исследований или групповых проектов повышает вовлеченность и развивает критическое мышление.

- Метод погружения: использование английского языка на протяжении всего урока. Например, можно ввести “English-only days”, когда ученики и учителя говорят только на английском.
- Индивидуальный подход: адаптация программы под потребности учеников, работа с персональными учебными целями, использование диагностических тестов для выявления сильных и слабых сторон учащихся.

5. Применение инновационных подходов

Современные технологии значительно расширяют возможности преподавания:

- Виртуальная и дополненная реальность (VR/AR) позволяют моделировать реальные ситуации общения. Например, виртуальные экскурсии или симуляции диалогов с носителями языка делают изучение более захватывающим.
- Геймификация (включение элементов игры в процесс обучения). Использование балльных систем, соревнований и наград повышает интерес учеников.
- Искусственный интеллект и персонализированные курсы: образовательные платформы, такие как Grammarly и LingQ, используют AI для адаптации контента под уровень ученика.
- Обучение через социальные сети: участие в международных чатах, просмотр англоязычных блогов, взаимодействие с носителями языка через платформы, такие как Tandem и HelloTalk.

6. Анализ и результаты

Применение данных методов дало положительные результаты:

- Увеличение интереса к изучению английского языка на 50% (по результатам анкетирования учеников);
- Рост успеваемости: средний балл по предмету повысился на 15%;
- Улучшение навыков говорения: учащиеся стали активнее участвовать в дискуссиях и презентациях;
- Повышение уверенности при использовании языка в реальных ситуациях.

Примеры успешных практик:

1. Игровые технологии: внедрение языковых квестов привело к увеличению вовлеченности учеников на 40%.
2. Метод проектов: создание видеоблогов на английском языке помогло 70% учеников повысить мотивацию и навыки говорения.
3. Геймификация: система наград за выполнение заданий стимулировала 60% учащихся к активному изучению.

7. Проблемы и трудности

Несмотря на положительные результаты, применение современных методов мотивации сталкивается с рядом сложностей. Одной из главных проблем является высокая трудоемкость подготовки интерактивных занятий. Создание качественного контента, разработка игровых заданий и адаптация учебных материалов требует значительных временных и ресурсных затрат от преподавателя. Кроме того, разный уровень подготовки учеников в одном классе может затруднять применение единых методик: некоторые учащиеся активно включаются в процесс, в то время как другие остаются пассивными или испытывают трудности с освоением материала.

Ограниченный доступ к современным технологиям также является важным фактором. В некоторых школах отсутствует необходимое оборудование или интернет-соединение, что делает невозможным использование цифровых ресурсов. Еще одной сложностью является нехватка квалифицированных педагогов, которые владеют инновационными методами и готовы применять их в работе. Для успешной реализации новых подходов необходимо проводить дополнительные курсы повышения квалификации и обучать преподавателей эффективному использованию современных технологий в образовательном процессе.

8. Рекомендации

Для успешного применения методов мотивации рекомендуется:

- Внедрять игровые технологии и мультимедийные инструменты;
- Использовать индивидуальный подход к обучению;
- Развивать проектную деятельность и вовлекать учеников в международные образовательные инициативы;
- Проводить регулярный анализ эффективности методик и корректировать их в зависимости от результатов.

9. Заключение

Выбранные методы доказали свою эффективность, однако требуют адаптации под конкретные условия обучения. Важно развивать мотивацию учащихся, создавая позитивную атмосферу обучения и применяя современные технологии. В дальнейшем следует исследовать новые образовательные тренды, такие как адаптивное обучение с использованием AI, чтобы сделать изучение английского языка еще более доступным и увлекательным.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҚТАРЫНА ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ЕНГІЗУДІҢ ӘДІСТЕРІ МЕН ТИІМДІЛІГІ

Молдагалиева Нурайла Нуржигитовна
Ағылшын тілі пәнінің мұғалімі
Қостанай қаласы
№31 жалпы білім беретін мектебі КММ

Кіріспе

Қазіргі заманда білім беру жүйесінің басты мақсаты - оқушыларға тек білім беру ғана емес, оларды рухани адамгершілік құндылықтармен тәрбиелеу болып табылады.

Қазіргі заманда білім беру жүйесінің басты мақсаты – оқушыларға тек білім беру ғана емес, оларды рухани-адамгершілік құндылықтармен тәрбиелеу болып табылады. Білім мазмұнындағы өзгерістерге сәйкес, ағылшын тілі пәнін оқыту барысында құндылықтарға негізделген білім беру өзекті мәселе болып отыр. Оқушылар тек тілдік дағдыларды меңгеріп қана қоймай, сонымен қатар, жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтарды бойына сіңіруі қажет. Бұл олардың мәдениетаралық қарым-қатынас дағдыларын жетілдіріп, толеранттылық, жауапкершілік, патриотизм, өзара құрмет сияқты қасиеттерін қалыптастыруға көмектеседі.

Зерттеудің өзектілігі

Бүгінгі таңда шет тілін үйрету тек грамматикалық және лексикалық біліммен шектелмеуі тиіс. Көпмәдениетті қоғам жағдайында оқушылардың моральдық-адамгершілік қасиеттерін дамыту маңызды. Ағылшын тілі пәніне құндылықтарды енгізу арқылы оқушылардың жеке тұлғалық дамуын қамтамасыз ету – уақыт талабы. Сондықтан бұл тақырып білім беру жүйесінде өзекті болып табылады.

Зерттеудің мақсаты

Ағылшын тілі сабақтарында құндылықтарды енгізудің тиімді әдістерін анықтау және олардың оқушылардың жеке тұлғалық дамуына әсерін зерттеу.

Міндеттері:

1. Құндылықтарға негізделген оқыту әдістерін қарастыру.
2. .Ағылшын тілі сабағында құндылықтарды қалыптастырудың тиімді тәсілдерін ұсыну.
3. Құндылықтарды енгізу арқылы оқушылардың коммуникативтік және мәдениетаралық дағдыларын жетілдіру жолдарын анықтау.
4. Оқушылардың тұлғалық дамуына тигізетін ықпалын зерттеу.

Құндылықтарды ағылшын тілі сабағына енгізу әдістері

Құндылықтарды сабаққа енгізудің бірнеше әдістері бар:

1. Мәтіндер мен әңгімелер арқылы құндылықтарды насихаттау
   - Адамгершілік, әділдік, достық, патриотизм, еңбексүйгіштік сияқты құндылықтарға негізделген мәтіндерді оқу;
   - Оқушыларға мәтіндер бойынша талдау жасап, өз көзқарасын білдіруге мүмкіндік беру;
   - Кейіпкерлердің іс-әрекеттерін бағалап, олардың шешімдерін талқылау.
2. Дискуссиялар мен пікірталастар ұйымдастыру
   - Әлеуметтік және мәдени мәселелерге байланысты пікірталастар өткізу;
   - “Agree or Disagree”, “Debate”, “Round Table” сияқты әдістерді қолдану;
   - Оқушылардың өз ойын еркін жеткізуіне мүмкіндік беру.
3. Рөлдік ойындар мен сахналық қойылымдар
   - Өмірлік жағдайларға байланысты рөлдік ойындар ұйымдастыру;
   - “Moral Dilemmas” әдісі арқылы оқушыларды құндылықтар негізінде шешім қабылдауға үйрету;
   - Күнделікті өмірдегі моральдық мәселелерді сахналау.
4. Жобалық жұмыстар мен зерттеу тапсырмалары
   - Оқушыларға құндылықтарды зерттеуге бағытталған жобалар дайындау;
   - “Our Traditions and Global Values” сияқты жобалар арқылы оқушылардың дүниетанымын кеңейту;

• Топтық жұмыс арқылы ынтымақтастық пен жауапкершілікті арттыру.

5.Әндер, фильмдер және мультфильмдер арқылы оқыту

• Құндылықтарды қамтитын фильмдер мен мультфильмдерді қарастыру;
• Танымал ағылшын тіліндегі әндерді тыңдап, олардың мазмұнын талқылау;
• Аудиовизуалды материалдар арқылы эмоционалдық әсер беру.

6. Құндылыққа байланысты заманауи көрнекіліктерді пайдалану.

• Құндылықтарға байланысты өзін-өзі бағалауға арналған құралдар;
• Сабақ барысын көрсету үшін арнайы анимациялы презентациялар;
• Тапсырмаларды беруде пайдаланылатын жаңа технология әдістерін пайдалану.

Практика барысында көп пайдаланылатын әрі тиімді әдістердің бірі дискуссиялар мен пікірталастар ұйымдастыру.”Agree or Disagree”, “Debate”, “Round Table” сияқты әдістерді қолдана отыра біз оқушылардың өз ойын еркін жеткізуіне мүмкіндік бере аламыз. Сондай-ақ, оқушыларға әр айдың құндылығын және әр апта дәйексөзін ағылшын тілінде таныстыра отыра, сұрақ-жауап әдісі, талқылау арқылы сөздік қорларын көбейтуіне жақсы әсер етеміз.

Ерекше аталып кететін әдістер заманға сай жаңа технологиялармен жасалынған әдістер. Яғни, қазір тек жасанды интеллект арқылы тапсырмаларды жасап қана қоймай құндылық жағынан да маңызы бар дүниелер жасалынуда. Мысалы, сабақ барысын жүргізуге көмек беретін презентацияны кез келген шаблонмен емес, практика барысындағыдай арнайы шаңырақ суреттерімен анимацияланған презентацияда жасау арқылы оқушылардың ерекше назар аударуына септігін тигізеді. Дәл солай рефлексия алу барысында да анимацияланған “сандықша мен кілем” әдісі арқылы оқушылар тек кері байланыс бермей, қазақ халқының дәстүрлі жиһаздарына мән береді.

Мәтіндер мен әңгімелер арқылы құндылықтарды насихаттау әдісін өз практикамда топтық жұмыста жүзеге асырдым. Тек мәтін ғана беріп қоймай оқушылардың қызығушылығын арттыру мақсатында qr code арқылы жасырылған мәтіндерді тауып, Қазақстан мен Ұлыбритания елдері туралы оқып, тапсырмалар жасалынды. Әр елдің дәстүрлерін, мерекелерін, қызығушылықтары туралы ақпарат алып, бір бірімен бөлісті.

Құндылыққа байланысты қарапайым ғана көрнекіліктерді пайдаланудың да өзі оқушыларға жағымды әсер етіп, оң нәтижесін көрсетеді. Мысалы: “ою”, “асық” көрнекіліктерімен топқа бөліну, немесе, “киіз үй”, “қоржын” тағы соған ұқсас өзін өзі бағалауға арналған көрнекіліктерді күнделікті пайдалана келе, оқушылар өз елінің дәстүр, ойын, құндылықтарын естен шығармайтыны анық.

Құндылықтарды енгізудің тиімділігі

Құндылықтарды ағылшын тілі сабағына енгізу оқушыларға бірнеше артықшылықтар берді:

• Мотивацияны арттырады – оқушылар сабаққа қызығушылықпен қатысты.
• Коммуникативтік дағдыларды дамытады – өз ойларын еркін жеткізуге үйренді.
• Әлеуметтік жауапкершілікті қалыптастырады – оқушылар қоғамдық мәселелерге назар аударды.
• Мәдениетаралық түсіністік пен толеранттылықты нығайтады – әртүрлі мәдениеттерді зерттеу арқылы өзара құрмет қалыптасты.

Қорытынды

Ағылшын тілі сабағына құндылықтарды енгізу – оқушылардың тұлғалық дамуына, әлеуметтік және мәдени құзыреттіліктерін арттыруға ықпал ететін маңызды әдіс. Құндылықтар арқылы оқыту білім алушыларға тек тілді меңгеруге ғана емес, сонымен қатар, өмірлік маңызы бар дағдыларды дамытуға мүмкіндік береді. Сондықтан мұғалімдер оқыту үрдісінде құндылықтарды енгізудің тиімді әдістерін белсенді түрде қолданып, білім берудің сапасын арттыруға атсалысуы қажет.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

СОВРЕМЕННЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К УРОКУ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ ЧЕРЕЗ АКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ

Мусалинова Алма Нуржановна
учитель начальных классов.
КГУ «Средняя общеобразовательная школа №27»
(г. Павлодар)
E-mail:almucha75@mail.ru

С развитием нашей страны, сформирована новая система образования, которая ориентирована на мировое образовательное пространство. Этот процесс представляет собой глобальные изменения не только в педагогической теории, но и в практике. Значительные изменения в сфере технологий, коммуникаций и науки влияют на социально-экономическое развитие мирового сообщества. Соответственно, предъявляют и современные требования уровня знаний и навыков, необходимых гражданам для успешной жизни в XXI веке. В настоящее время мы достаточно часто говорим об активных методах обучениях, применяемыми нами педагогами в учебном процессе.

Учитель уже давно перестал быть для ученика единственным источником информации, поэтому необходимы активные методы обучения и развития умения размышлять, понимать, анализировать, дискуссировать для привития практических навыков.

Современные активные методы обучения требуют активизации учебного процесса в начальной школе. Это связано с необходимостью подготовки, учащихся к быстро меняющемуся миру, где навыки критического мышления, сотрудничества и творчества играют ключевую роль.

Применение активных методов обучения позволяет пересмотреть роль учителя и учащегося в учебном процессе, а также ознакомиться со структурой, содержанием, последовательностью, целями и задачами, современными требованиями к уроку в начальной школе через активные методы обучения. Все вышеизложенное дает основание для формулирования положений актуальности, которая предполагает необходимость более глубокого изучения и внедрения активные методы обучения, рассматриваемой в требованиях современного общества к конкурентоспособной личности.

Цель продиктована необходимостью выявления современные требования к уроку в начальной школе через активные методы обучения.

Объектом являются активные методы обучения.

Предметом служат современные требования к уроку в начальной школе через активные методы обучения.

На сегодняшний день, когда мир не стоит на месте, государству необходимо, чтобы мы вырастили активных, самостоятельных, деятельных, предприимчивых граждан, которые будут в будущем и дальше развивать нашу страну, сохранять мир и порядок.

Современная жизнь предъявляет сегодня человеку жёсткие требования – это высокое качество образования, коммуникабельность, целеустремлённость, креативность, а самое главное – умение ориентироваться в большом потоке информации и умение адаптироваться в любом обществе. Подготовка к будущей жизни закладывается в школе, поэтому требования к образованию сегодня меняют свои приоритеты.

Определение «активные методы обучения» как педагогический критерий встречается часто и сводится, как правило, к понятию «новшество», «новизна». Между тем активные методы обучения-это подходы, которые стимулируют учащихся быть активными участниками образовательного процесса. К ним относится:

-игровые технологии (дидактические и ролевые игры

-метод проектов

-интерактивные технологии (групповые работы, мозговой штурм)

В чем же состоит преимущества активных методов? Одним из преимуществом является:

- развитие навыков самостоятельной работы.

-укрепление мотивации к обучению

-усиление межличностного взаимодействие
-формирование навыков решение проблем

С помощью активных методов обучения можно развить в детях способность работать в команде, осуществлять совместную проектную и исследовательскую деятельность, отстаивать свои позиции, обосновывать собственное мнение и толерантно относиться к чужому, принимать ответственность за себя и команду.

На уроках в начальной школе можно применять следующие техники:

-использование групповых заданий и дискуссии

-создание учебных проектов, где учащиеся самостоятельно находят и систематизируют информацию.

-проведение интерактивных игр для закрепления материала

Самой популярной педагогической технологией в современном преподавании становится метод проектов с использованием ИКТ, так как он направлен на повышение эффективности урока.

На таких занятиях учитель предъявляет школьникам ту или иную проблему для самостоятельного исследования, хорошо зная ее результат, ход решения и те черты творческой деятельности, которые требуются в ходе ее решения. Тем самым построение системы таких проблем позволяет предусматривать деятельность учащихся, постепенно приводящую к формированию необходимых черт творческой личности.

Новый подход к образованию соответствует современному уроку. Именно такой урок называется современным, где учитель вместе с учащимися на равных ведет работу по поиску и отбору научного содержания знания, подлежащего усвоению. Только тогда знание становится личностно значимым, а ученик воспринимается учителем как творец своего знания. А значит, именно такие уроки позволяют сегодня реализовывать новые образовательные стандарты.

Таким образом, все активные методы обучения, технологии, приемы, применяемые нами в организации образовательного процесса, превращают обучение в модель общения, учащихся в реальном творческом процессе, предполагающий активный обмен знаниями, идеями, способами деятельности. Учителя будут развивать эти качества посредством использования различных стратегий, методов и приемов преподавания в обучении. Активная вовлеченность учащихся в различные виды коммуникативной деятельности, а также формирование мотивации к самостоятельному поиску знаний на основе чтения, все это является поддержкой в обучения учащихся для дальнейшего развития творческих способностей учащихся.

Прилагаю карточки с заданиями по русскому языку в 4 классе с применением активных методов обучения, разработанный нами с учетом возрастных особенностей, моральных ценностей.

Заключение.

Современные требования к уроку в начальной школе предполагает создание условий,которые способствуют не только усвоению знаний, но и развитию личности ученика,его критического мышления,коммуникативных навыков и творческого потенциала.Активные методы обучения играют ключевую роль в достижении этих целей,позволяя сделать учебный процесс более увлекательным и ориентированным на индивиддуальные особенности каждого ребенка.Они стимулируют интерес к познанию,активизируют мыслительную деятельность и способствует развитию навыков,необходимых для успешной социализации и дальнейшего обучения.

Активные методы обучения способствуют комплексному развитию младших школьников. Их применение в начальной школе - это не только требование времени,но и эффективный способ воспитания активных,думающих и творческих личностей.

Список литературы.

1.Выготский Л.С «Психология развития школьника»
2.Тольперинг П.Я. «Педагогическая психология»
3.Дьяченко О.М «Активные методы обучения в образовательной практике»
4.ЗарухинаЕ.В,Н.А.Логинова,М.М.Новик «Активные методы обучения:рекомендаци по разработке и применению» Санкт-Петербург 2010г.
5.ХижняковаО.Н. «Современные образовательные технологии в начальной школе»-С 2006г.
6. Гузеев В.В. «Активные методы обучения : технологии и применение.» –Москва : Просвещение,2020г
7.Савенков А.И. «Развивающее обучения вначальной школе.»-Москва: Акаддемкнига ,2019г.
8.Занков Л.В «Проблемы развивающего обучения» -Москва : Педагогика ,2018г
9.Чередникова Т.В. «Методика активного обучения млаших школьников « ,-Санкт-Петербург 2022г
10.Баринова Е.А. «Современные подходы к организации урока в начальной школ» -Казань, ТЦ Сфера,2021г

Приложение 1

Карточка для индивидуальной работы.

Задание: Определи род и число выделенных существительных. Подчеркните

1. На поляне росли **ромашки** и **одуванчики.**
2. Яркое **солнце** светило над лесом.
3. На окне стоял цветочный **горшок.**
4.В зимнем лесу бегал пушистый **заяц.**

Вопросы:

1.Сколько существительных ты нашел/нашла?

2.Как определить род у неодушевленных существительных?

Карточка для работы в парах.

Игра: **«Собери предложение»**

Задание: Составьте предложение из данных слов. Определите род, число существительных.

Зайчонок, прыгал, веселый.

Карточка для групповой работы.

Задание: Прочтите текст**.**

1.Найдите в тексте имена существительные.

2.Разделите их на группы по роду и числу

3.Обсудите, почему каждое слово относится к своей группе.

Каждая группа получает карточку с небольшим текстом. Выполняют задание.

Карточка на рефлексию.

Задание: Ответьте на вопросы.

1.Что нового ты узнал/узнала о существительных?

2.Какое задание тебе понравилось больше всего? Почему?

то вызвало трудности? Как ты их преодолел/преодолела?

Современные требования к уроку реализованы через:

-Игровую деятельность (использование карточек в форме игры)

-Работу в группах и парах (развитие коммуникативных навыков)

-Рефлексию (анализ усвоенного материала)

-Проблемное обучение (задания с элементами поиска, определить род и число)

Эти карточки мотивируют учащихся к активному участию в уроке и делают изучение языка увлекательным

Аннотация.

В статье рассматриваются современные подходы к организации уроков в начальной школе с использованием активных методов обучения. Особое внимание уделяется необходимости формирование у младших школьников навыков самостоятельного мышления, творческой активности и способности к сотрудничеству. Автор подчеркивает значимость активных методов обучения, таких как игровые технологии, проектная деятельность и использование цифровых ресурсов. В заключение делается акцент на необходимости профессиональной подготовки педагогов для эффективного внедрения данных методов в образовательный процесс.

Аңдатпа

Бұл мақалада бастауыш мектептегі сабақтарды ұйымдастырудың қазіргі заманғы талаптары,әсіресе белсенді оқыту әдістерін қолдануға бағытталған тәсілдері қарастырылады.Дәстүрлі оқыту формаларынан интеракактивті және әрекетке негізделген көшудің маңызылығы атап өтілген. Бұл әдістер бастауыш сынып оқушылырының дербестігін,шығармашылық, ойлауын және коммуникативтік дагдылырын дамытуға ықпал етеді. Ойын технологиялары, топтық жұмыс, жобалақ қызмет және цифрлық ресустардды қолдану сияқты әдістерге ерекше назар аударылған. Қорытынды бөлімінде бұл әдістерді оқу процесіне тиімді енгізу үшін мұғалімдерді кәсібі даярлау қажеттілігіне баса назар аударылады.

Abstract

The article examines modern reguirements for organizing lessons in primary school with a focus on active learning methods .It highlinghts the importance of transitioning from traditionl teaching forms to interactive andactivity-based approaches that foster students' independence,creative thinking, and communication skills.Special attentionis given to methods such as game-based learning,group work,project activities, and the use of digital resources.The conclusion emphasizes the need for professional teacher traaaaaining to effectively impement these methods info the educational process.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

UZDIK KALAM

САНДЫ ТЕҢСІЗДІКТЕР.САНДЫ ТЕҢСІЗДІКТЕРДІҢ ҚАСИЕТТЕРІ

Мурзабаева Актолкын Рафитовна
№3 Ембі қалалық жалпы білім беретін
орта мектеп
математика пәнінің мұғалімі

Егер a – b айырмасы оң сан болса, онда a саны b санынан үлкен болады. Егер a – b айырмасы теріс сан болса, онда a саны b санынан кіші болады.

Егер a – b¿ 0 болса, онда a¿ b. Егер a – b¿ 0 болса, онда a¿ b.

Екі санды өрнектің теңсіздік белгісімен («¿ » немесе «¿ ») жазылуы *санды теңсіздік* деп аталады.

Мысалы, $9 \cdot 3+5 \dot{c} 4 \cdot 6$ – санды теңсіздік.

$9 \cdot 3+5$ – сол жақ бөлігі, $4 \cdot 6$ – оң жақ бөлігі.

a¿ b және *a¿ b* түріндегі теңсіздіктерді *қатаң теңсіздіктер* деп атайды. a$\geq$ *b* және *a* $\leq$ *b* түріндегі теңсіздіктерді *қатаң емес* деп атайды.

a¿ x¿ b, *a ¿ x* $\leq$ *b, a*$\leq$ *x¿ b* және т.б. түріндегі теңсіздіктерді *қос теңсіздіктер* деп атайды.

¿ және ¿ ; $\leq$ және $\geq$ таңбаларын *бір-біріне қарама-қарсы таңбалар* деп атайды.

«Буклет» әдісі бойынша есептеу

Саймон Браунхилл бойынша Санды теңсіздіктердің қасиеттерін оқушылар топпен бірлесіп орындайды

1 - қасиет: егер a саны *b санынан үлкен, ал b саны c санынан үлкен болса, онда a саны c санынан үлкен болады.*

Егер a¿ b, b¿ c болса, онда $a>c$.

Мысалы, 1) 7¿ 5, 5¿ 3, онда 7¿ 3. 2) 2¿ 5, 5¿ 9, онда 2¿ 9.

2 – қасиет: Егер тура теңсіздіктің екі жақ бөлігіне де бірдей сан қосылса, теңсіздік белгісі өзгертілмей, тура теңсіздік шығады.

Егер a¿ b болса, онда $a+c>$¿ *b + c, c – кез келген сан.*

Мысалы, 1) 9¿ 6, 9+2¿ 6+2; 2) 9¿ 6, 9+(-2¿>¿ 6+(-2).

3) *7,2 + 3 ¿ 8,1; 7,2 + 3 - 3 ¿ 8,1 - 3; 7,2 ¿ 8,1 – 3 түрінде жазуға болады.*

Теңсіздіктің бір жақ бөлігіндегі қосылғышты екінші жақ бөлігіне көшіргенде, оның таңбасын қарама-қарсытаңбаға өзгерту керек.

3 – қасиет: а) егер тура теңсіздіктің екі жақ бөлігі бірдей оң санға көбейтілсе және бөлінсе, теңсіздік белгісі өзгертілмей, тура теңсіздік шығады.

Егер a¿ b және c¿ 0 *болса, онда* $a c>$¿ *b +c,* $\frac{a}{c}>\frac{b}{c}$.

Мысалы, 1) 9¿ 6, 9 • 2¿ 6 • 2, 18¿ 12.

1. *9¿ 6,* $9:3>$¿ $6:3$, *3¿ 2.*

б) *егер тура теңсіздіктің екі жақ бөлігі бірдей теріс санға көбейтілсе және бөлінсе,* теңсіздік белгісі қарама-қарсы таңбаға өзгертіліп, тура теңсіздік шығады.

Егер a¿ b және c¿ 0 *болса, онда* $a c<$¿ *b +c,* $\frac{a}{c}<\frac{b}{c}$.

Егер a¿ b және c¿ 0 болса, онда a c<¿ b +c, $\frac{a}{c}<\frac{b}{c}$.

Мысалы, 1) 9¿ 6, 9 •¿ 2¿<¿ 6 •¿ 2), -18¿ -12.

1. *9¿ 6, 9:(−3)<¿ 6:(−3) , -3← 2.*

4 – қасиет: Егер теңсіздік белгілері бірдей тура теңсіздіктер мүшелеп қосылса, онда теңсіздік белгісі қосылғыш теңсіздіктердің белгілеріндей тура теңсіздік шығады.

Егер a¿ b және c¿ d болса, онда a+ c>¿ b +d.

Мысалы: 1) 5,3¿ 2,7 2) 2,7 ¿ x ¿ 6,5 + +

1,5¿ 0,8 4,5 ¿ y ¿ 7

6,8¿ 3,5. 7,2¿ x+y ¿ 13,5.

5 – қасиет: Теңсіздік белгілері бірдей және оң жақ бөлігі мен сол бөлігі оң сандар болатын тура теңсіздіктерді мүшелеп көбейтуге болады. Нәтижесінде теңсіздік белгісі көбейткіш теңсіздіктердің белгісіндей тура теңсіздік шығады.

Егер a¿ b, c¿ d және a, b, c, d – оң сандар болса, онда a c>¿ bd.

Мысалы: 1) 0,3¿ 0,2 2) 9 ¿ x ¿ 12

x x

4¿ 1,5 4 ¿ y ¿ 7

1,2¿ 0,3. 36 ¿ xy ¿ 84.

6 – қасиет: *Егер a¿ b болса, онда* $\frac{1}{a}>\frac{1}{b}$. *Мұндағы a¿ 0, b¿ 0.*

Мысалы: 1) 3¿ 4, $\frac{1}{3}>\frac{1}{4}$. *2) 7¿ 5,* $\frac{1}{7}<\frac{1}{5}$.

Тапсырманың орындалу тәсілімен есептеу:
1. Теңсіздіктің екі бөлігіне де 4 – ті қосыңыз.
2. Теңсіздіктің екі бөлігіне де (-2) – ні қосыңыз.
3. Теңсіздіктің екі бөлігінен де 7 – ні азайтыңыз.
4. Теңсіздіктің екі бөлігінен де (-6) – ны азайтыңыз.
5. Теңсіздіктің екі бөлігіне де 3 – ті көбейтіңіз.
6. Теңсіздіктің екі бөлігіне де (-5) – ті көбейтіңіз.
7. Теңсіздіктің екі бөлігін де 2 – ге бөліңіз.
8. Теңсіздіктің екі бөлігін де (-2) – ге бөліңіз.

Пайдаланған әдибеттер:

1.Әбілқасымова А. және т.б. Математиканы оқытудың териясы мен әдістемесі. А, Білім. 1998 ж
2. Бидосов Ә. Математиканы оқыту методикасы. (Жалпы методика). А, Мектеп. 1989ж
3. Рахымбек Д. және т.б. Орта мектепте математиканы оқыту әдістемесіне арналған оқу құралы. Ш, 2003

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ БИОЛОГИЯ САБАҒЫНДА

Мұқангалиева Айгерім Досыбайқызы
«Хиуаз Доспанова атындағы №14орта мектеп » КММ, Ақтөбе қаласы

Болашақтың бүгінгіден де нұрлы болуына ықпал етіп адамзат қоғамын алға апаратын күш тек білімде ғана. Қазіргі кезде білім беру жүйесі өзгеруде. Оқушы тұлғасының маңызды құзыреттілігі - бұл оқуға қабілеттілік, сондықтан қазіргі заманғы мектеп әр түрлі мәселелерді өз бетінше шеше алатын, сыни тұрғыдан ойлана алатын, кез-келген ақпаратты қолдана алатын, білімдерін толықтыра алатын, қорғай алатын шығармашыл тұлғаны қалыптастыру бойынша жұмыс жасауы керек. Адамның сенімі, өзін-өзі дамытуы, білімді практикада қолдана білуі, яғни теориялық білімді күнделікті өмірде қолдану керек болған кезде білім функционалдық сауаттылықты дамытуға бағытталады.

Қазіргі заманғы оқушыларда білімді практикада қолдана білуге, әртүрлі ақпараттарды қолдану қабілеттеріне ие емес екендігін байқаймыз. Заманауи мұғалім өз сабағында оқушылардың білімдерін практикада қолдана білу дағдылары мен дағдыларын қалыптастыруы керек. Оқыту процесінде білімді беру емес, оларды алуға ынталандыру, проблемалық оқыту арқылы жетістікке жету мүмкіндігін қарастыру.

Тұлғаның құзыреттілігін дамытудың алғышарты функционалдық сауаттылықтың белгілі деңгейінің болуы екендігі анықталды. Функционалдық сауаттылық - бұл адамның өзіне жүктелген немесе өз еркімен қабылдаған функцияларды орындауға дайындық деңгейі.

Функционалдық сауаттылықты дамыту процесі пәндік білім, білік және дағдыларға негізделген академиялық пәндер арқылы ойлау қабілеттерін қалыптастыру негізінде жүзеге асырылады.

Функционалдық сауаттылықты қалыптастырудың әр түрлі кезеңдерінде мұғалім мен оқушының іс-әрекеті арасындағы байланыс сабақтың әр кезеңінде жүреді: мақсат қою, жоспарлау, шешім қабылдау, іске асыру, нәтижелерді бағалау.

Биологиялық білім - адамзат мәдениетінің құрамдас бөлігі, әлемнің ғылыми бейнесін қалыптастырудың негізі. Биологиялық білімнің маңыздылығын, денсаулықты сақтау, қоршаған ортамен адекватты өзара әрекеттесу үшін оларды өмірде қолдану мүмкіндігін көрсету маңызды.

Оқушыларға ұсынылған тапсырмалар ақпараттық, коммуникативтік, күнделікті, танымдық сияқты құзыреттіліктердің дамуына ықпал етеді. Тапсырмалар мектеп оқушыларының оқу жұмысын күшейтуге, олардың ұйымшылдықтарын қалыптастыруға, өз бетінше оқуға, қажетті ақпараттарды табуға және қолдана білуге, топта, жұпта, жеке жұмыс істеуге, стандартты емес жағдайларда шешім табуға бағытталған болуы керек. Бұл оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға, жеке тұлғаның өзін-өзі дамытуын, білімді алудағы дербестікті қамтамасыз етуге, коммуникативтік дағдыларды қалыптастыруға, ақпарат пен технологияны қолдана білуге, мәселелерді шешуге, іскерлік рухқа бағытталған ақпараттық-білім беру ортасын дамытуға ықпал етеді.

Биологиялық сауаттылық дегеніміз - адамның өзі өмір сүретін әлемдегі биологияның рөлін анықтау және түсіну, дұрыс биологиялық пайымдаулар жасау және биологияны қазіргі және болашақтағы қажеттіліктерді қанағаттандыратын етіп пайдалану қабілеті, шығармашыл, қызығушылық білдіретін және ойлайтын азамат.

Биология сабақтарында оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудың көптеген мүмкіндіктері бар: алған білімдерін практикада қолдана білуге және оны әлеуметтік бейімделу процесінде қолдана білуге үйрету, құбылыстарды, процестерді түсіндіру, гипотезалар қою қабілеттерін қалыптастыру, сұрақтар қою және оларға жауап беру, талдау және синтездеу, зерттеу, эксперимент жасау және бұрын алған білімдерін пайдаланып қорытынды жасау.

1) «Егер ... болса, не болады?», «Түсіндіруге тырысыңыз ...»- құбылыстар мен фактілерді түсіндіруге арналған тапсырмалар.

2) «Қалай білуге болады?» когнитивті әдістерді қолдану.

3) «Қорытынды жасаңыз және түсіндіріңіз ... тұжырым жасау қабілетінің қалыптасуы, сіздің өмірлік тәжірибеңізді ұсынылған ғылыммен байланыстыруыңыз.

Оқушыларды сабақта өмірлік тәжірибеге сүйене отырып, алған білімдерін қолдана алатын іс-әрекетін

ұйымдастыру формаларын үйрету. Мен оқушылармен білім жүйесінде бола отырып, белгілі бір процестердің ерекшеліктерін түсіндіре алмайтын, зерттелген материалдан немесе жүргізілген зерттеулерден қорытынды жасай алмайтын, ақпаратты қолданып өз бетінше немесе бірге жұмыс істейтін сәттерге тап болғандықтан, мен осы тақырыппен жұмыс істей бастадым. (топта, өз пікіріңді қорға)

Биология сабағы мәселелік жағдайларды ұсынылған тапсырмалар арқылы шешуге мүмкіндік береді, оны «ғылыми сауатты» адам бүгіні мен ертеңі түсініп шешуі керек. Биологияны оқыту үдерісінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту проблемасы ситуациялық тапсырмаларды шешу және білімді жаңа жағдайларда өз бетінше қолдану қабілетін қалыптастыру аспектісінде жүзеге асырылады. Мен сабақтарымда осындай тапсырмаларды - ситуациялық тапсырмаларды қолдана бастадым. Олар білім алушыға ақпаратпен жұмыс жасау барысында зияткерлік операцияларды жүйелі түрде меңгеруге мүмкіндік береді: (білу-түсіну-қолдану-талдау-синтез-бағалау)

Ситуациялық тапсырманың ерекшелігі оның практикаға бағытталған сипаты бар және оны шешу үшін нақты пәндік білім қажет.

Мұндай тапсырмамен жұмыс істеудің нәтижесі - сәттілік. Жетістік формуласы: меңгеру = игеру + білімді практикада қолдану. Ситуациялық тапсырмалар оқушылар үшін қазіргі және болашақ өмірде маңызды, олар оқу материалын, қосымша ақпараттар мен қажетті білімдерді зерттеу жұмыстарын ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Тапсырмалар оқушылар оқулық мәтіні және басқа да ұсынылған ақпарат көздері арқылы жұмыс істейтін, сұрақтарға жауап таба алатын, эксперимент жүргізетін, ақпаратты талдай және синтездей алатындай етіп жасалған. Оқушылар жаңа нәрселерді білуге және оларды практикада, күнделікті өмірде қолдануға үйренеді. Ситуациялық тапсырмалар биологиялық, интеллектуалды, коммуникативті құзыреттіліктерді қалыптастыруға, сабақта оқушылардың әртүрлі жұмыс түрлерін қолдануға мүмкіндік береді.

Іс жүзінде мен 6-8сынып оқушыларына арналған келесі тапсырмалар мысалын қолданамын:

1.Біз қандай жануар туралы айтып отырмыз?

Барлық омыртқасыздардың ішіндегі ең «ақылдысы»: жаттығуға бейім, есте сақтау қабілеті жақсы, геометриялық пішіндерді ажыратады - кішкене квадрат үлкенінен, тік төртбұрыш көлденеңінен, тіктөртбұрыштан тік, төртбұрыштан, ромбтан ерекшеленеді үшбұрыштан. Ол адамдармен танысады, оларды тамақтандыратындарға үйренеді. Егер сіз онымен жеткілікті уақыт өткізсеңіз, ол қолға үйретіледі. Біз өте жақсы сабақ береміз.

Жауабы: сегізаяқ.

2.Тік тұрған адамның жіліншігі 1500 кг-ға, кейде 1800 кг-ға дейін көтере алады. Сүйектің неге мықты және қатты екенін түсіндіріңіз?

Жауабы:сүйектердің беріктігі мен қаттылығы ондағы минералды заттардың салыстырмалы жоғары мөлшеріне байланысты.

3.Неліктен балалардың қаңқасы икемді, серпімді, тез деформацияланған, ұзақ және ауыр жүктеме кезінде дене тұрқы дұрыс емес күйде бүгіледі?

Жауабы: Балалардағы сүйектердің икемділігі мен серпімділігі олардағы органикалық заттардың салыстырмалы түрде көп болуына байланысты.

4. Шабылған ормандардың орнына күн сәулесі мол түссе де неге батпақтану процесі қарқынды жүреді?

Жауабы: Шабылған орманның орнынында биологиялық процес нәтижесінде мүктер қарқынды түрде көбейеді соның арқасында батпақтану процесі жүреді.

5. Неге қалалы жерде қына өспейді?

Жауабы: Себебі қынаға ең керекті жағдай оттекке бай таза ауа, олар ауа индикаторлары болып саналады.

6. Мұхиттың үстіңгі қабатында күміс түсті балықтар жүзеді, 200-400м тереңдікте қызыл балықтар жүзеді, ал одан тереңірек қара және көкшіл түсті балықтар жүзеді, ал су түбіндегі балықтар мүлде түссіз болады неге, түсіндір.

Жауабы:Себебі судың қабаттарына күн сәулесінің түсуіне байланысты, 200-400м тереңдіктегі балықтар қызыл-қоңыр балдырларға ұқсас боялған, ал су түбінде мекендейтін балықтар боялудың ешқандай бтологиялық маңызы болмағандықтан олар түссіз болады.

Биология сабақтарында ситуациялық тапсырмалар дайындағанда мен жас ерекшеліктерін, сонымен қатар сыныптар аралығында функционалдық сауаттылықты қалыптастырудың үздіксіздігін, оның қалыптасу деңгейін ескеруге тырысамын.

Қазіргі заманғы білім беруді жаңарту жағдайында оқытудың негізгі мәселелерінің бірі оқулық мәтінімен және биология сабағында жұмыс істеуге ұсынылатын басқа дереккөздермен жұмыс істеу кезінде мағыналық оқу дағдыларын қалыптастыру болып табылады. Мағыналық оқу дағдыларын қалыптастыру функционалдық сауаттылықтың қажетті шарты болып табылады. Мағыналық оқудың мазмұнын мүмкіндігінше дәл және толық түсіну, алынған ақпаратты іс жүзінде түсіну, оны қолда бар біліммен байланыстыру, білім беруді қолдана отырып, ұсынылған тапсырмаларды орындау кезінде түсіндіру, бағалау және қолдану қабілеті, биология және басқа пәндер бойынша оқу-танымдық мәтіндер. Биология сабағында мәтінмен жұмыс жасау оқушыларды танымдық белсенділікке, жетістікке итермелейді, ынтымақтастық пен бірлескен жұмыс атмосферасын қалыптастырады, бұл мемлекеттік білім беру стандартының талабын орындауға мүмкіндік береді - ОҚЫТУ ҚАБІЛЕТТІЛІГІН дамыту, мазмұнды оқу арқылы тәуелсіз басқару өзіңіздің дамуыңыз бойынша. Бұл жұмыс әр биология сабағында (жұпта, топта, жеке жұмыс) білімді практикада қолдана отырып, бақылау,

жобаларды орындау, зертханалық және практикалық жұмыстар кезінде жүзеге асырылады.

Мағыналық оқу стратегиясы:

-мәтінмен жұмыс: ақпаратты іздеу және оқуды түсіну;

-мәтінмен жұмыс: ақпаратты түрлендіру және оны түсіндіру;

-мәтінмен жұмыс: ақпаратты бағалау;

- жаңа білімді байыту арқылы әлеуметтік және өмірлік тәжірибені игеру.

Оқудың мағыналық нәтижелері:

• Мәтіндегі бағдар. Мәтінді терең түсіну. Алынған ақпаратты тәжірибеде қолдану.

Мәтінге мысал - биология сабағында 8-сыныпта жұмыс істеуге арналған тапсырмалар «Асқорыту. Қоректік заттар» қоректік заттардың мөлшері: нәруыздар, майлар, көмірсулар және дәрумендер. Бұл заттар ағзаға тамақпен бірге түседі. Дүкенге барып, ірімшікті таңдаған кезде әртүрлі белгілерді көресіз: ірімшік өнімі, табиғи ірімшік. Тиісінше, осы тағамдық өнімнің өзіндік құнының айырмашылығына, сондай-ақ олардың әр түрлі сөрелерде орналасқандығына назар аударыңыз ... Табиғи ірімшіктердің құрамында пальма майы жоқ екендігі белгілі, бұл ағзаға зиянды әсерін тигізеді». Мәтіннен алынған ақпаратты пайдалана отырып, мәтінді мұқият оқып шығыңыз, сұраққа жауап беріңіз:

1) Неліктен табиғи өнімдер - табиғи сырларды сатып алып, жеуіміз керек?

Сабақта мен жеке, жұптық, топтық жұмыс кезінде жалпылау, жаңарту, жаңа материалды оқығанда мәтінмен жұмыс істеудің әртүрлі әдістерін қолданамын.

1.«Блум түймедақ» әдісі.

-Қарапайым сұрақтар: қалай ...

-Сұрақтарды нақтылау: егер мен дұрыс түсінген болсам ...

-Түсіндіру сұрақтары: (түсіндіру) ... Неліктен шығармашылық сұрақтарда «болар еді» деген бөлшек бар ...

-Бағалау сұрақтары: Неге жақсы нәрсе ...

-Практикалық сұрақтар: сіз кәдімгі өмірде оны қалай бақылай аласыз ...

-Шығармашылық сұрақ: Жұппен және топпен жұмыс жасағанда, жеке жұмыс үшін әркім өз қалауы бойынша сұрақ таңдауға құқылы.

2. Мәтінді қалпына келтіріңіз. Мәтінді барлық қатысушылар логикалық дәйектілік бойынша бөлек сөйлемдерден жинайды.

3. Қатені табыңыз. Топ мүшелеріне оқулықтың көмегімен табу және түзету қажет қателері бар мәтін беріледі.

4. Дұрыс және бұрыс мәлімдемелер. Тест беріледі, онда неңің дұрыс, неңің бұрыс екенін шешу керек, шешіміңізді түсіндіріңіз.

5.Инсерт. Мәтінді оқығанда оқушы іздерін қалдырады - + - Мен білемін, - мен білмедім бе? - деген сұрақ туды ,! - Мен таң қаламын.

6. Сұрақ қойыңыз. Оқушылар мәтінді оқып, сұрақтар құрастырады, содан кейін олар бір-біріне қояды.

7.Тапсырманы құрастырыңыз. Мәтінді талдау негізінде тапсырма жұппен немесе топпен құрастырылады.

8.Анықтаманы қосыңыз немесе құрастырыңыз. Мәтінмен жұмыс кезінде олар негізгі идеяны бөліп көрсетіп, тапсырманы орындайды.

Мектептегі жұмыс тәжірибесін көрсеткендей, сыни тұрғыдан ойлауды дамыту технологиясы кіріспе сабақтарда, оқудағы сабақтарда және жаңа білімді алғашқы бекітуде қолайлы. Бұл технология - оқушылардың аналитикалық ойлау қабілетін дамытуға бағытталған, балаларға білімді өз бетінше алуға мүмкіндік беретін, ойлау қабілетін дамытатын педагогикалық жүйе. Балалар өз ойын тұжырымдап, дәлелді түрде дәлелдеуі және оның мәнін тыңдаушыға жеткізуі керек, яғни серіктеске үйрету.

Технологияның артықшылығы айқын. Сыни тұрғыдан ойлай алатын, әр түрлі ақпарат түрлерімен жұмыс істеуге сенімділік сезінетін, әр түрлі ресурстарды тиімді қолдана алатын оқушы. Ол тақырыпты оқуда көбірек табысқа ие және өмірге бейімделуі оңайырақ. Жоғары деңгей қоғамның белгілі әлеуметтік-мәдени жетістіктерін көрсетеді; төмен - ықтимал әлеуметтік дағдарыс туралы ескерту. Сондықтан, Қазақстан үшін оқушылардың функционалдық сауаттылық деңгейін зерттеу ерекше өзекті болып табылады. Барлық осы функционалдық дағдылар мектепте қалыптасады.

Әдебиеттер

1. Кириллова А.А. Формирование функциональной грамотностина уроках биологии.

2. Заир-Бек С., Муштавинская И. Развитие критического мышления на уроке.
Пособие для учителя. – М.,2004.

*3. Сайт международного журнала о развитии критического мышления «Перемена» http://ct-net.net/ru/ct_tcp_*

4. http://www.kmspb.narod.ru./posobie/priem.htm Приемы технологии РКМ

5.Волкова Т.В. Сборник заданий функциональную грамотность по биологии

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

РОЛЬ ИНФОРМАТИКИ В ОБУЧЕНИИ ДЕТЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Назырова Александра Вадимовна
город Актобе
СШЛ 27
учитель начальных классов и информатики

Цель: Изучить значение информатики в образовательном процессе начальных классов, а также её влияние на развитие ключевых навыков, таких как логическое и критическое мышление, креативность и способность решать проблемы.
Задачи:
1. Рассмотреть, какие основные понятия информатики полезны детям младшего школьного возраста.
2. Проанализировать, как информатика способствует развитию логики и креативности у учеников.
3. Оценить преимущества и вызовы внедрения информатики в начальную школу.
4. Изучить влияние использования информационных технологий на другие школьные предметы и общий образовательный процесс.

Введение
Современный мир невозможен без информационных технологий. Компьютеры, интернет и цифровые устройства стали неотъемлемой частью повседневной жизни, а значит, знания о том, как ими пользоваться, -необходимы каждому. Важно, чтобы дети с самого начала обучения получили базовые навыки работы с компьютерами, интернета и программами. Информатика в начальных классах не ограничивается обучением работе с техникой, она становится основой для развития критического и логического мышления, творческих способностей и аналитических навыков.
 Основы информатики для детей начальных классов
В начальной школе информатика нацелена на знакомство детей с основными принципами работы с компьютером и программами. Это включает в себя понимание устройства компьютера, принципов работы операционных систем, навыков работы с текстовыми редакторами и графическими программами. Программы и приложения, с которыми дети работают, позволяют им не только осваивать компьютерные навыки, но и развивать умения решать задачи, строить алгоритмы.
Особое внимание уделяется безопасности в интернете - как защитить личные данные и правильно вести себя в сети. Знание этих принципов становится не менее важным, чем знания по другим предметам, так как помогает детям ориентироваться в цифровом пространстве.
Одним из ключевых аспектов информатики для младших школьников является использование визуальных языков программирования, таких как Scratch. Эти инструменты позволяют детям создавать анимации, игры и другие интерактивные проекты. Занятия программированием с использованием таких инструментов развивают не только технические навыки, но и логическое мышление, внимание к деталям, а также способность работать по алгоритмам.
• Развитие логического и креативного мышления
Одним из основных преимуществ информатики является её способность развивать у детей аналитическое и логическое мышление. Создание алгоритмов, решение логических задач и составление инструкций способствует развитию способности детей к последовательному мышлению, внимательности и решению проблем. Навыки программирования позволяют детям учиться структурировать информацию, анализировать задачи и шаг за шагом находить решения.
Кроме того, работа с программами для создания мультимедийных проектов, анимаций и игр стимулирует креативность учеников. Дети могут реализовывать свои идеи, создавать собственные игровые проекты, анимации и даже короткие фильмы, что развивает их творческое мышление и помогает научиться визуализировать абстрактные идеи.
• Преимущества и вызовы внедрения информатики в начальное образование
Применение информатики в начальной школе имеет множество преимуществ. Во-первых, дети начинают рано осваивать современные технологии, что готовит их к будущему, где компьютерные и информационные технологии будут иметь ключевое

значение. Во-вторых, информатика помогает улучшить усвоение других школьных предметов. Например, использование компьютерных программ для моделирования задач и создания проектов значительно облегчает процесс обучения математике, естественным наукам и искусству.

Однако внедрение информатики также сопряжено с определёнными вызовами. Один из них - это нехватка оборудования и качественных образовательных ресурсов. Не все школы могут обеспечить всех учеников доступом к компьютерам, а также иметь необходимое программное обеспечение для преподавания. Кроме того, не всегда хватает специалистов, которые могут качественно преподавать информатику на должном уровне.

• Информатика как средство для обучения другим предметам

Информатика открывает возможности для интеграции технологий с другими учебными дисциплинами. Например, на уроках математики с помощью компьютерных программ можно моделировать различные математические задачи, создавать графики, решать уравнения. На уроках русского языка дети могут работать с текстами, создавать презентации и мультимедийные проекты, что помогает более глубоко усвоить изучаемый материал.

Использование информационных технологий также способствует расширению образовательных возможностей: дети могут посещать виртуальные экскурсии, изучать дистанционные материалы, смотреть обучающие видео, что делает уроки более динамичными и увлекательными. Технологии помогают учителям адаптировать процесс обучения под индивидуальные потребности каждого ученика.

Заключение

Информатика в начальной школе - это не только курс, направленный на развитие компьютерных навыков. Это важный инструмент для формирования логического, креативного и аналитического мышления у детей. Программирование, работа с цифровыми проектами и решение задач помогают развивать у детей начальной школы умение работать с информацией, анализировать, систематизировать и строить логические выводы.

Интеграция информатики в образовательный процесс способствует более глубокому освоению других школьных предметов и открывает новые возможности для учеников и учителей. Освоив базовые навыки информатики в школьные годы, дети получают прочную основу для дальнейшего обучения и будущей профессиональной деятельности в мире технологий.

Использованная литература

1. Баяхметова, Ж. Т. Использование информационных технологий в обучении начальных классов. - Алматы: Мектеп, 2019.

2. Харитонов, В. А. Технологии и их применение в образовании. -Москва: Высшая школа, 2021.

3. Рыбникова, Л. М. Информатика в образовательном процессе: актуальные тенденции и подходы. - Москва: Оникс, 2020.

4. Филин, В. Н. Образование в цифровую эпоху. - Москва: Научный мир, 2019.

5. Сулейменова, Ш. М. Информатика и информационные технологии в системе образования Казахстана. - Алматы: "ҚазАқпарат", 2018.

6. Тургамбекова, С. К. Методы преподавания информатики в начальной школе. - Алматы: "Алматыкітап", 2021.

7. Мухаметжанов, Д. Б. Цифровизация образования в Казахстане: проблемы и решения. - Алматы: Экономика, 2020.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

МУЗЫКА ТЫҢДАУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ БЕЛСЕНДІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Наурызбаева Кенжегул Нурлыбайевна
Алға ауданы Алға мектеп гимназиясының
музыка пәнінің мұғалімі

Кіріспе

Музыкалық тыңдау және талдау дағдыларын игеру әр түрлі іс-шаралар процесінде жүзеге асырылады. Балалар музыкалық шығарманы тұтастай тыңдай отырып қабылдайды. Бірте-бірте тәжірибе арқылы экспрессивті интонацияны, бейнелеу сәттерін есті бастайды және ажырата бастайды, шығарманың бөліктерін, кіріспе мен қорытындыны ажыратады; регистрлерді, тембрлерді, соққыларды ажырата бастайды, шығармалардың динамикасын, сипатын сенімді түрде анықтайды, таныс әндер мен пьесаларды таниды.

Балалар үшін музыканы тыңдаудың белсенді түрлерімен байланысты музыкалық қабылдаудың түрлері – балалардың өздері қатысатын билермен, ойындармен және әндермен ең жақын, оңай ажыратылады. Музыкалық тәжірибені қалыптастыру өз әнімен сүйемелденетін қабылдаудың белсенді, белсенді түрлеріне сүйенеді. Музыкалық шығарманың, оның табиғаты мен тілінің өмірлік контекстпен байланысы үлкен маңызға ие. Балаларда музыканың одан әрі дамуы үшін белгілі бір жанрдағы музыканың ерекшеліктері мен коммуникативті жағдай арасындағы маңызды ассоциативті байланыстар бар. Мұның бәрі балаларда шығармашылық (шығармашылық) бастаманы дамытуға мүмкіндік береді.

Музыка сабақтарындағы тақырыптардың, сюжеттердің әрқайсысын зерттеу кезінде шығармашылық тапсырмалардың әртүрлі нұсқалары қолданылады. Бұл тапсырмалар жүйесі екі жазықтықта жобаланады: біріншіден, оқушының субъективті тәжірибесіне, өмірлік мысалдарға, балалардың әсеріне, ал екінші жағынан, оларға таныс жағдайларды, бейнелерді, құбылыстарды бейнелейтін өнер туындыларына үнемі жүгіну.

Мақсаты:

Музыка пәнінде жаңа әдістерді пайдалану арқылы мектептегі сабақтарды жаңаша ұйымдастыру, мұғалімнің рөлі мен қызметінің артуына жағдай жасау, теориялық, ғылыми – педагогикалық және психологиялық зерттеулерге сүйене отырып, оқушылардың құзыреттілігін қалыптастыру, ақпараттық технологиялар мен инновациялық оқыту әдістері арқылы оқушыларды ізгілікке, елжандылыққа, саналыққа, адамгершілікке, имандылыққа, еңбексүйгіштікке тәрбиелеу.

Шығармашылық тапсырмаларды құрастыра отырып, келесі міндеттерді ұстану қажет:

1. Мұғалім музыкалық іс-әрекеттің әртүрлі түрлерінде оқушының шығармашылығын дамытуға баса назар аударуы керек, сонымен бірге музыка тақырыбына сүйене отырып, әр сабақта іс-әрекеттің өзара әрекеттесуінің ең ұтымды жолдарын іздеуі керек.
2. Әр оқушының шығармашылық белсенділігін, қызығушылығын ояту үшін әр түрлі формалар мен жұмыс әдістерін, ең алдымен ойын әдістерін қолдану.
3. Шығармашылық тапсырмалар біртіндеп күрделене отырып, белгілі бір ретпен орындалуы керек (шығармашылық тапсырмалар сериясын әзірлеу).
4. Шығармашылық тапсырмаларда түрлі музыкалық материалдарды қолдану керек: классика, фольклор, заманауи, байсалды (академиялық) және танымал музыка.
5. Сабақтағы шығармашылық жұмыс принципімен қатар репродуктивті типтегі тапсырмаларды да қолдану (қарапайым музыкалық ұғымдарды есте сақтау, композиторлардың есімдерін білу, шығармалардың атауына қарай талдау).

Шығармашылық тапсырмалар жүйесіндегі экспрессивтіліктің музыкалық құралдарын оңтайлы қабылдау және игеру үшін белгілі бір көркемдік сурет пен оны жүзеге асыру құралдары арасындағы байланысты анықтау маңызды.

Шығармашылық тапсырмалардың қиындық келтіретін түрлері бар.

- Кескінді бір көркемдік қатардан екіншісіне аудару.
- Көру және тыңдау, есту қабілеттерін дамыту.
- Тапсырмаларды жекеден жалпыға дейін құру.

Бірінші нұсқада кескіндеме құралдарымен (түс, графикалық, модельдеу) немесе шығарманың жалпы көңіл-күйін, кейіпкердің белгілі бір белгілерін ауызша сурет салу арқылы беруге арналған тапсырмалар қызықты. Мұндай тапсырмалардың мақсаты-балалардың назарын музыкалық экспрессивтілік құралдарының, көркемдік шешімнің музыкалық образдың сипатымен байланысына аудару.

Музыканың графикалық, түсті модельдеуі музыканың өнер түрі ретіндегі ерекшеліктеріне

және бастауыш сынып оқушыларының қабылдау ерекшеліктеріне сәйкес келеді. Түсті таңдау, жалпы графикалық композиция музыкалық бейненің сипатына, эмоционалды тәжірибеге сәйкес жүзеге асырылады. Әсіресе индикативті сәттер: регистрді, әуезді қозғалыс бағытын, динамиканы, ритақты пульсацияны көрсететін сызықтардың ерекше орны. Ауызша сурет салу объектілері-бағдарламалық музыкалық шығармалардағы кейіпкер табиғатын, сыртқы түрін сипаттау.

Шығармашылық тапсырмалардың екінші нұсқасы ассоциативті ойлауды қалыптастыру, пайымдау арқылы салыстырмалы талдау дағдыларын игеру үшін маңызды. Мысалы: бұл бұлт қандай көрінеді? (филиал, дыбыс, музыкалық мотив т.б.). Әлемнің нақты құбылыстарын (аңдардың дауысы, құстардың әні, жапырақтардың сыбдыры) сипаттау қызықты, сондықтан басқа балалар бұл не туралы екенін біледі. Бұл жерде «не естіледі?» ойыны да орынды. Бұл тапсырмалардың барлығы көру, есту және заттар мен құбылыстардың экспрессивті қасиеттерін байқау қабілеттерін дамытуға ықпал етеді.

Үшінші топқа жататын шығармашылық тапсырмалар шеңберіне баланың тақырыптың белгілі бір аспектісіне сүйене отырып, оның көркемдік тұтастығын түсінуге көмектесетін тапсырмалар кіреді. Мысалы, мұндай тапсырма: біртұтас бейненің өзгеруіне әкелетін сөздерді, дыбыстарды, түстерді ауыстырудан туындайтын әсер мысалында көркем бөлшектің рөлін түсіну. Немесе мұндай тапсырма: кейіпкердің мінез-құлқын, оның музыкалық портретін өзгертілген жағдайларда елестету.

Шығармашылық қызметті дамыту, музыкалық экспрессивтілік құралдарын қабылдау біз шығармашылық тапсырмалар жүйесі арқылы жүргізуге болады. Сабақтағы балалардың тәуелсіз шығармашылығы ғана олардың музыканы тыңдау және талдау қабілеттерін дамытады.

Ең алдымен, балалардың музыкалық және шығармашылық дамуы музыканы қабылдауда, ол туралы ойлауда көрінеді – бұл музыкамен көркемдік қарым-қатынастан туындайтын және оны ұзартатын әрекет.

Тек мазмұны ғана емес, сонымен қатар ойлау формасы (мысалы, өлеңдер), экспрессивтілік, оқушының сөйлеу интонациясы маңызды. Баланың психикалық өмірінің көріністерімен тығыз байланысты сөйлеу интонациясы көптеген қызықты нәрселерді естуге мүмкіндік береді. Сөйлеудің ең эмоционалды түсіне-таңдану, қуаныш, немқұрайлылық, ашуланшақтық баланың музыкаға, моральдық мәселеге деген көзқарасын білдіреді. Сабақта оқушының сөйлеуінің бейнесі мен интонациялық экспрессивтілігінің дамуын бақылау өте маңызды. Бұл балалардың шығармашылық белсенділігін танудың және ынталандырудың кең көздерінің бірі. Балаларды аспаптық музыка арқылы музыкамен таныстыру арқылы музыканы тыңдау және талдауға үйретеуде олардың шығармашылығына ықпал ету үшін мыналарды есте сақтау қажет:

- оқушы өзінің музыкалық түйсігі айтқандай әрекет етеді;
- мұғалім шығарманың стилі мен музыкалық бейнесіне сәйкес келетін музыкалық аспапты таңдауға көмектеседі;
- мұғалім оқушыға орындау әдісін табуға көмектеседі.

Қорытынды

Мектеп оқушысының жеке басының, оның қызығушылықтары мен бейімділіктерінің еркін шығармашылық көрінісінің тағы бір формасы – «Музыкалық әсерлер күнделігін» жүргізу, онда балалар өз ойларын бейнелейді. Балалар оны екінші сыныптан бастап бастайды. Басында ойлардың қаттылығы мен шектеулілігі сезіледі, бірақ балаларға көмектесу үшін оларға шығарманың авторы, музыканың мазмұны және орындалуы туралы сұрақтар бар жоспар беріледі. Сондай-ақ, өзін тек сабақта ғана емес, үйде де шығармашылық жұмыста көрсетуге мүмкіндік беріледі. Үй тапсырмасы музыка сабақтарына қызығушылықтың пайда болуына ықпал етеді. Балалар, әдетте, суреттерде, өлеңдерде, әңгімелерде музыкадан алған әсерлерін білдіруді өте жақсы көреді. Шын мәнінде, музыкалық мәдениетті шығармашылық арқылы құру және әр түрлі көркемдік іс-шаралар арқылы ең алдымен өзінің ішкі әлемін құру деп анықтауға болады.

Әдебиеттер:

1.Ахметова А.Қ. «Мектептегі музыка сабағын оқыту принциптері». Алматы:,2002 ж.
2.Дүйсембінова Р.Қ. «Музыкадан шығармашылық тапсрымалар жинағы » – Талдықорған: 2017 ж.
3.Абдуллин Э.Б. Николаева Е.В. Теория музыкального образования., Москва., Академия., 2014ж.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

СРАВНЕНИЕ СИСТЕМ ДОШКОЛЬНОГО И ШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ И НИГЕРИИ

Неаронская Виктория Павловна
ЧУ ЦДВ «Sky Rainbow»,
воспитатель

Введение:
В условиях современной жизни, когда наши дети часто обучаются за рубежом, а требования к образованию должны соответствовать международным стандартам, многих педагогов интересует опыт коллег, работающих за границей. В данной публикации будет дан краткий обзор школ в Нигерии, исходя из личного опыта автора.
Цели:
1. Ознакомить с образовательной системой в Нигерии. Показать разницу между делением на дошкольное и школьное образование в Казахстане и Нигерии.
2. Проанализировать достоинства и недостатки структуры формирования классов в различных системах образования. Рассмотреть как положительные, так и отрицательные моменты данной системы.
3. Ознакомить с системой профильного обучения в старших классах нигерийских школ.
4. Показать разницу в подходе к обучению детей.
Задачи:
1. Рассказать о образовательной системе в Нигерии исходя из личного опыта работы автора. Сравнить с образовательной системой в Казахстане.
2. Раскрыть достоинства и недостатки формирования классов по возрасту, году рождения, способностям ребенка и образовательным программам.
3. Изучить методики и программы, используемые в образовательных учреждениях Нигерии и сравнить их с методиками и программами, используемыми в Казахстане.
4. Показать достоинства и недостатки документов, показывающих успеваемость учеников.
5. Выводы.
Методы и технологии:
В Нигерии, как и во многих странах – бывших колониях Великобритании, в основном применяется Британская система образования. В Казахстане система образования разделяется на дошкольную и школьную. (Система высшего и профессионального образования в данной публикации не рассматривается). В Нигерии же ДУ и школы обьединяются словом «школа», но классы для детей младше 5 лет называются creche, pre-nursery, nursery и reception, что можно обьединить в pre-school education. Это соответсвует образованию в детских садах в Казахстане.
В отличие от Казахстана, где в детских садах группы полного дня, дети получают 4-5 разовое питание, дневной сон, послеобеденные занятия и выделяется время для игры, в Нигерии pre-school дети посещают до обеда, кроме некоторых частных школ, где за отдельную доплату дети могут находиться до 16 часов или дольше, что похоже на знакомую нам «группу продленного дня». В основном, pre-school – это частные школы для людей с разным уровнем дохода. Например, такие недорогие «школы» могут организовываться при церквях, что существенно снижает их стоимость. Такие «школы» могут быть совсем маленькими. Но многие крупные школы, где есть также среднее звено, имеют pre-school, которая может находиться в том же здании. Т.е. дети дошкольного, младшего, среднего и школьного возраста могут обучаться в классах в одном и том же здании.
Далее, в возрасте 5 лет дети обязаны идти в школу. Это уже primary school – начальная школа 1-6 класс. Однако, многие родители настаивают, чтобы их дети «перепрыгнули» через класс и после 5-го класса сразу поступали в JSS – Junior Secondary School (среднее звено) 7- 9 класс. Далее дети поступают в SS – Senior Secondary School (старшее звено) 10 – 12 класс. После 12-го класса сдаются государственные экзамены, по результатам которых дети могут поступить в ВУЗы.
Посещение pre-school, также, как и посещение детских садов в Казахстане, не является обязательным в Нигерии.
В Казахстане дети идут в школу в возрасте 6-7 лет и это является обязательным. В Нигерии же, многие дети вообще не ходят в школу и не умеют читать и писать, а некоторые заканчивают только начальную школу. Однако, если по какой-то причине ребенок не справляется с образовательный программой или

много пропустил, он может repeat the year – «повторить год», что не является поводом для насмешек или «позором», а вполне нормальным и приемлимым.

Дети, которые переехали в Нигерию из других стран, принимаются в школу по результатам тестирования. Т.е. ребенок, закончивший в Казахстане 7 класс и имеющий хороший уровень английского, может учиться в Year 10.

Возраст окончания школы также варьируется в зависимости от того, в каком возрасте ребенок пошел в школу, «перепрыгнул» ли он через класс, «повторил год» или, при переводе в другую школу, пошел в класс старше или младше. Особенно это актуально при переводе детей из сельских школ, где в класса может быть до 60 человек, в городские школы.

Также, в отличии от Казахстана, где в школу принимаются дети по году рождения с января по декабрь, в британской системе, применяемой в Нигерии, в 1 класс берутся дети, которым исполнилось полных 5 лет на 1 сентября. Данная система имеет, как свои достоинства – ребенок учится в своем темпе и может «повторить год», одаренные дети могут «перескочить» год, ослабленные дети или дети с задержкой развития могут пойти в школу в более позднем возрасте, так и недостатки – дети могут потерять год при переходе из одной школы в другую, дети со слабой мотивацией к учебе могут часто «повторять год», в одном классе могут учиться дети с разницей в возрасте в 2-3 года.

Когда дети переходят в SS (SS1, SS2, SS3), их разделяют в профильные классы. Обычно это Art («гуманитарии») и Science («технари»), но во многих школах, также, создают классы Social Science («общественные науки») или Commerce («коммерция»). Основные предметы, такие как математика, английский язык и литература, география, история, обществоведение, проводятся во всех классах, а далее идет упор на профильные направления. Достоиством этого метода является то, что дети выходят из школ более профориенированными и подготовленные по выбранным предметам. Это же можно назвать и недостатком, т.к у молодых людей могут поменяться интересы и мотивация, а некоторые дети идут в Art т.к боятся, что не справятся с программой по точным наукам. В этом преимущество образовательной программы Казахстана где, несмотря на углубленное изучение ряда предметов, дети получают полноценные знания по всем предметам.

В Нигерии не заполняются табели знакомого нам формата. Также нет знакомых нам 4х четвертей. В году 3 terms (семестр) по 12 недель, которые делятся на half-term (6 недель и 2-4 дня каникулы). После каждого «семестра» пишутся экзамены и дети уходят на каникулы на 2-3 недели. По результатам успеваемости и экзаменов выставляется оценка за «семестр». Привычного нам табеля нет. Вместо этого в конце каждой четверти выдается report с оценками и краткими замечаниями от каждого учителя. Достоинством этого метода можно считать обратную связь от каждого учителя, а недостатком, что отчеты могут потеряться и по отдельности трудно оценить прогресс ребенка в целом по году.

Также, в конце обучения аттестат об образовании в Нигерии выдается не сразу, вместо этого выдаются результаты государственных экзаменов WAEC и NECO, что можно считать соответсвием ЕНТ в Казахстане.

В заключение хотелось бы сказать, что в целом система образования в Казахстане имеет более сильную базу, но, возможно, некоторый упор на профильные предметы в «обычных» школах даст детям больше возможностей для профориентации. Также, возможность «повторить год» для некоторых детей без негативного отношения со стороны общества, может быть очень полезен.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ЦИФРОВЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

Нурмашева Динара Сагидоллакызы
Учитель английского языка

Современное образование претерпевает значительные изменения,
особенно в условиях глобализации и цифровизации. Одним из ярких направлений в этой трансформации является использование цифровых технологий в обучении. В частности, изучение английского языка через цифровые инструменты становится не только популярным, но и необходимым для более эффективного и динамичного освоения языка. Цифровые технологии, такие как онлайн-курсы, мобильные приложения, игровые платформы и искусственный интеллект, предоставляют учащимся уникальные возможности для изучения и практики языка в любых условиях. Современные технологии активно влияют на все сферы жизни, включая образование. Обучение английскому языку не является исключением. Цифровые инструменты предоставляют учащимся и преподавателям новые возможности для более эффективного и увлекательного процесса обучения. В этом докладе рассмотрим основные цифровые инструменты, которые используются для обучения английскому языку, их преимущества и недостатки.

Цель данного доклада — рассмотреть использование цифровых инструментов в обучении английскому языку, проанализировать их эффективность и выявить основные подходы и методы, которые используются в образовательной практике. Задачи доклада включают описание популярных цифровых инструментов, их применение в обучении, а также выявление преимуществ и проблем, с которыми сталкиваются преподаватели и учащиеся.

Для эффективного обучения английскому языку в современном образовательном процессе активно используются различные цифровые инструменты. Основные методы, которые применяются в педагогической практике, включают:

1.Интерактивное обучение с использованием онлайн-платформ: Платформы, такие как Duolingo, Busuu и Memrise, помогают студентам развивать навыки чтения, письма, аудирования и разговорной речи с помощью интерактивных заданий, тестов и игр. Эти платформы предлагают персонализированные подходы, адаптируя задания под уровень знаний учащегося.

Современные онлайн-платформы для обучения английскому языку предлагают широкий выбор курсов, интерактивных заданий и видеоматериалов. Примеры таких платформ: Duolingo — популярное приложение, которое помогает изучать английский язык с помощью игры. Оно включает в себя разнообразные упражнения на грамматику, лексику, аудирование и произношение. Busuu — еще одна платформа, которая позволяет учить язык через взаимодействие с носителями языка. Уроки включают задания на аудирование, грамматику и разговорную практику. Coursera и edX — предлагают курсы от ведущих университетов и институтов, что дает возможность изучать более сложные аспекты английского языка, такие как академический стиль речи, деловая переписка и т.д.

2.Геймификация: Использование игровых элементов (викторины, соревновательные элементы) в обучении помогает повысить мотивацию студентов. Инструменты, такие как Kahoot!, Quizlet, позволяют создать соревновательную атмосферу, в которой учащиеся стремятся улучшать свои результаты. Геймификация обучения — это использование игровых элементов для повышения интереса и вовлеченности студентов. В обучении английскому языку часто используются такие инструменты: Quizlet — инструмент для создания карточек и тестов, который помогает запомнить слова и выражения. Kahoot! — онлайн-платформа для создания викторин, которая позволяет учащимся соревноваться, улучшая свои знания языка в увлекательной форме. Voki — сервис, позволяющий создавать анимированные персонажи, которые могут говорить на английском языке, что помогает тренировать произношение.

3.Мобильные приложения для самостоятельной работы: Мобильные приложения стали неотъемлемой частью обучения. Они удобны, поскольку позволяют изучать английский язык в любом месте и в любое время. Некоторые популярные приложения: Anki — приложение для запоминания новых слов с помощью карточек, которое использует метод интервального повторения. Memrise — обучает языку с помощью видео с носителями языка, а также мнемонических приемов для запоминания новых слов. HelloTalk — приложение для общения с носителями языка через текстовые сообщения и голосовые заметки, что помогает улучшить разговорную практику.

4.Использование искусственного интеллекта: Современные чат-боты, такие как ChatGPT и Speak-Buddy, позволяют студентам практиковать язык в формате диалога, получая быстрые ответы на вопросы, исправления ошибок и объяснения. Совсем недавно в обучении стали активно использоваться чат-боты и виртуальные помощники, такие как: ChatGPT — может помочь студентам с переводом, объяснением грамматики и даже практике общения.SpeakBuddy — чат-бот для тренировки разговорного английского, который позволяет пользователю вести диалог с ИИ.

5.Социальные сети и видеоплатформы также могут стать отличным инструментом для обучения языку: YouTube — на этой платформе существует огромное количество каналов, которые предлагают уроки по английскому языку, интервью с носителями языка и практику произношения.TikTok — в последние годы на TikTok появилось много обучающих аккаунтов, которые помогают освоить базовые и продвинутые аспекты языка.Instagram — платформы, которые используются для коротких постов, мемов и видеоуроков на английском языке. Каждый из методов имеет свои особенности и преимущества:

Онлайн-платформы предлагают широкий спектр обучающих материалов, подходящих для разных уровней, что позволяет настроить индивидуальную траекторию обучения. Геймификация делает процесс обучения более увлекательным и повышает вовлеченность учащихся, особенно у младших школьников и студентов. Мобильные приложения предоставляют возможность для автономного обучения, позволяя студентам работать с языком в любое время и в любом месте, что очень удобно для занятых людей.

Результаты работы Применение цифровых инструментов в обучении английскому языку имеет очевидные положительные результаты: Учащиеся становятся более самостоятельными и мотивированными к обучению. Прогресс в освоении языка становится более заметным благодаря индивидуализированным заданиям. Использование цифровых инструментов способствует развитию всех аспектов языка: говорения, аудирования, чтения и письма. Однако, несмотря на явные достижения, были выявлены и определенные проблемы: Некоторым учащимся сложно адаптироваться к самообучению, особенно если они привыкли к традиционным методам преподавания. Ограниченные возможности некоторых платформ для углубленного изучения языка (например, для работы с академическим стилем речи или специализированной лексикой).Технические проблемы, такие как низкая скорость интернета или несовместимость приложений с различными устройствами, могут мешать нормальному процессу обучения.

Заключение Цифровые инструменты значительно преобразуют процесс обучения английскому языку, делая его более доступным, увлекательным и эффективным. Важно отметить, что успешность применения этих инструментов зависит от правильного выбора методов и технологий в зависимости от целей и уровня учащихся. Несмотря на возникающие проблемы, такие как необходимость в самоорганизации и технические трудности, использование цифровых технологий в обучении открывает новые горизонты для преподавателей и студентов, позволяя достигать высоких результатов в освоении языка. Цифровые инструменты значительно расширяют возможности обучения английскому языку. Они делают процесс обучения более доступным, интересным и разнообразным. Тем не менее, важно помнить, что эти инструменты не могут заменить полноценное общение с преподавателем и живую практику. Для достижения наилучших результатов необходимо сочетать использование цифровых технологий с традиционными методами обучения.

Использованная литература

1. Шмидт, В. А. (2018). Цифровизация образования: перспективы и вызовы. М.: Издательство "Наука".

2. Рогов, Е. И. (2019). Геймификация и современные методы обучения. Санкт-Петербург: Издательство "Просвещение".

3. Смирнова, И. А. (2017). Мобильные приложения для изучения иностранных языков. М.: Издательство "Логос".

4. Богданова, Н. Н. (2021). Влияние онлайн-курсов на обучение английскому языку: тенденции и прогнозы. М.: Издательство "Флинта".

5. Johnson, M., & Johnson, A. (2019). Language Learning with Technology: Ideas for Integrating Technology in the Classroom. Cambridge University Press.

6. Godwin-Jones, R. (2017). Emerging Technologies: Language Learning in the Digital Age. Language Learning & Technology, 21(1), 1-18.

7. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). Approaches and Methods in Language Teaching (3rd ed.). Cambridge University Press.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ХИМИЯ ПӘНІНЕ АРНАЛҒАН ЗАМАНАУИ САНДЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

Оразгулова Жанар Жандуллаевна
Ақтөбе облысы
Шалқар ауданы
«№ 8 ЖОББМ» КММ
Химия пәнінің
мұғалімі

Кіріспе

Заманауи білім беру жүйесінде технологиялардың рөлі артып келеді. Қазіргі уақытта химия пәні де сандық технологиялармен толықтырылып, оқыту үдерісі инновациялық құралдармен байытылып жатыр. Сандық технологиялар химия пәнін оқытуда оқушылардың қызығушылығын арттырып, білімді терең әрі тиімді игеруге мүмкіндік береді. Осы мақалада химия пәнін оқытудағы заманауи сандық технологияларды қарастырамыз.

Химия пәніне арналған заманауи сандық технологияларды пайдалану- дың өзектілігі – қазіргі заманғы білім беру үдерісінде маңызды және қажетті мәселелердің бірі. Бұл тақырыптың өзектілігі бірнеше себептермен айқындалады:

1. Цифрлық технологиялардың дамуы

XXI ғасырда ақпараттық және цифрлық технологиялардың қарқынды дамуы білім беру саласына үлкен өзгерістер әкелді. Химия пәні де осы процестен тыс қалмай, жаңартылған оқу әдістері мен технологияларды пайдалану арқылы оқыту сапасын арттыруда.

2. Химияның күрделілігі мен абстракция деңгейі

Химия пәнінің мазмұны, әсіресе молекулалық деңгейдегі процестер мен реакцияларды түсіну қиын болуы мүмкін. Заманауи сандық технологиялар, мысалы, виртуалды лабораториялар, анимациялар, 3D модельдер мен симуляциялар арқылы күрделі концептілерді түсінуге көмектеседі. Бұл оқушыларға теорияны практикамен байланыстыруға және абстракцияны жеңілдетуге мүмкіндік береді.

3. Интерактивті оқыту әдістерінің тиімділігі

Заманауи сандық технологиялар интерактивті оқыту әдістерін дамытуға ықпал етеді. Оқушыларға тапсырмалар мен тәжірибелерді орындау, нәтижелерді талдау арқылы олардың белсенділігін арттыруға болады. Мысалы, химиялық реакцияларды симуляциялау арқылы оқушылар әртүрлі жағдайларда реакциялардың қалай жүретінін көріп, түсінеді.

4. Эксперименттер мен зертханалық жұмыстарды виртуализациялау

Химия пәнінде тәжірибелер мен зертханалық жұмыстардың рөлі өте үлкен. Алайда, кейбір тәжірибелер мен зертханалық жұмыстар арнайы құрал-жабдықты және қымбат материалдарды қажет етеді. Заманауи сандық технологиялар виртуалды зертханалар мен тәжірибелерді жасауға мүмкіндік береді, бұл оқушыларға қауіпсіз әрі тиімді түрде тәжірибе жасауға мүмкіндік береді.

5. Оқушылардың қызығушылығын арттыру

1. Интерактивті тақталар мен мультимедиялық құралдар

Интерактивті тақталар білім беру үдерісін оңтайландырып, оқу материалдар-ын визуалды түрде жеткізуге көмектеседі. Химия пәнінде химиялық реакция-лардың, молекулалардың және атомдардың құрылымын көрсету үшін бұл технологиялардың маңызы зор. Мұғалімдер химиялық формулаларды, реак-циялардың нәтижелерін, молекулалардың 3D құрылымдарын және дифферен -циалды графиктерді көрсетіп, оқушыларға түсінік бере алады.

Мультимедиялық құралдар, мысалы, анимациялар мен видеолар химиялық процестерді көруді жеңілдетеді. Мысалы, химиялық реакциялардың динами-касы, молекулалардың өзгерісі және басқа да процестер мультимедиялық ресурстар арқылы түсіндіріледі.

2. Виртуалды зертханалар мен химиялық симуляторлар

Қазіргі таңда оқушылардың химияны үйренуінде виртуалды зертханалар мен симуляторлар маңызды рөл атқарады. Олар оқушыларға нақты тәжірибені жасауға мүмкіндік береді, бірақ нақты химиялық заттар мен құрал-жабдықтарға қажеттілік жоқ. Бұл технологиялар арқылы химиялық реакцияларды, молекулалық құрылымдарды зерттеу және бақылау мүмкіндігі туады.

- PhET Interactive Simulations — химия, физика

және басқа пәндер үшін интерактивті симуляциялар ұсынатын онлайн алаң. Бұл платформа оқушыларға химиялық реакцияларды зерттеп, әртүрлі тәжірибелерді виртуалды түрде жасауға мүмкіндік береді.

- ChemCollective — химия пәні бойынша онлайн зертханалар мен симуляциялар ұсынатын ресурс. Бұл платформа арқылы оқушылар түрлі химиялық реакцияларды бақылай алады.

3. Мобильді қосымшалар мен оқу платформалары

Мобильді қосымшалар химияны үйрену процесін жеңілдетуге көмектеседі. Оқушыларға молекулалар мен химиялық құрылымдарды 3D форматында көруге, химиялық формулаларды және реакцияларды зерттеуге мүмкіндік береді.

- Chemistry Lab 3D — бұл қосымша химияны үйренушілерге молекулалардың құрылымдарын зерттеуге және түрлі химиялық реакцияларды симуляция-лауға мүмкіндік береді.
- Periodic Table App — химия пәнінің негізгі компоненті болып табылатын Периодтық кестені зерттеуге арналған қосымша.

Сонымен қатар, білім беру платформалары арқылы оқушылар онлайн курстарды тыңдап, интерактивті тапсырмалар орындап, білімдерін тексеріп, жақсарта алады. Мысалы:

- Khan Academy — химия бойынша көптеген бейнемазмұн мен тапсырмалар ұсынатын тегін ресурс.

4. 3D модельдер мен анимациялар

3D технологиялары молекулалардың құрылымын түсіндіру үшін үлкен мүмкіндіктер береді. Оқушылар молекулалардың атомдарымен байланысын, олардың кеңістіктегі орналасуын нақты көреді. Бұл технология химияны оқытуда күрделі химиялық құрылымдарды түсіну үшін маңызды.

- ChemSketch — молекулалар мен химиялық құрылымдарды 3D форматында көрсету үшін қолданылатын құрал.
- Avogadro және Chimera — химиялық молекулалардың 3D моделін жасауға мүмкіндік береді.

5. Қашықтан оқыту құралдары

Қашықтан оқыту құралдары білім алушылардың химия пәнін үйренуін жеңілдетіп, мұғалімдер мен оқушылар арасында өзара әрекеттесуді жақсартады. Қашықтан оқыту барысында оқушылар материалды кез келген уақытта қайталап, теорияны тәжірибемен байланыстыра алады.

- Google Classroom және Zoom — қашықтан оқыту мен тапсырмаларды басқару үшін қолданылатын платформалар.
-Worldwoll, Learning-apps, Quizlet және Kahoot! — химия пәнін қайталауға арналған онлайн ойындар мен тапсырмаларды ұсынатын платформалар.

Қорытынды

Заманауи сандық технологиялар химия пәнін оқытудың сапасын арттырып, білім беру үдерісін жеңілдетеді. Виртуалды зертханалар, симуляторлар, 3D модельдер және басқа да цифрлық құралдар химияны оқытуда қолданысқа енгізіліп, оқушылардың білімін тереңдетуге мүмкіндік береді. Бұл технологиялар химияны түсіну мен зерттеу үдерісін жаңа деңгейге көтереді және білім беру жүйесінде жаңа мүмкіндіктер ашады.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Гринштейн, Я. М., & Скуратов, Б. И. (2019). «Инновационные информационные технологии в образовании». М.: Просвещение.
2. Гильманова, Э. Б. (2020). «Цифровые технологии в обучении химии». Казан: Казанский университет.
3. Chemistry Lab 3D. (https://www.chemlab3d.com)

4. Chemistry Apps for Learning. (https://www.chemistryapps.com)
5. «Қазіргі заманғы білім беру технологиялары» — Нұр-Сұлтан, 2020, Қарабаев Ж., Садықова М.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

РАЗВИТИЕ РЕЧИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Пшенова Лязат Акановна
Акмолинская область,
Атбасарский район, село Бастау
КГУ «Общеобразовательная школа №1 села Бастау отдела образования по Атбасарскому району управления образования Акмолинской области» Учитель начальных классов

Способность чётко и ясно излагать свои мысли требуется каждому человеку. Речь является средством коммуникации, основой всякой умственной деятельности. Логически четкая, доказательная, образная устная и письменная речь ученика – показатель его умственного развития. Богатство словаря – признак высокого уровня развития человека. Поэтому одна из главных задач школы – обогащение словаря учащихся и развитие речевых умений и навыков.

Развитие устной речи происходит прирассматриваниикартин и других наглядных объектов, в беседах с учителем и сверстниками, при чтении художественных текстов. Разнообразие тематики бесед, характера картин и наглядных материалов служит важным условием того, чтобы дети использовали широкий круг слов и речевых оборотов. С первых дней обучения в школе проводится целенаправленное обучение связной речи в устной и
письменной форме в виде различных упражнений.

С первых дней детей в школе провожу в начале урока речевую разминку, в которую включаю различные речевые упражнения:

1. Фонетическая зарядка.

Как дудят в дудочку ? (Ду-ду-ду…) Как жужжит шмель ? (Ж-ж-ж…) Как кричит осел ? (Иа-иа !)
Как вскрикивают от испуга ? (Ой !)

2. Чтение чистоговорок, скороговорок.

Жа-жа-жа - есть иголки у ежа. Ло-ло-ло - на улице тепло.
Лу-лу-лу - стул стоит в углу. Оль-оль-оль - мы купим соль. Ра-ра-ра - начинается игра.
По слоговой таблице дети сами придумывают чистоговорки.
Скороговорки:

Лара у Вали Играет на рояле.
Лена искала булавку,
А булавка упала под лавку. Под лавку залезть было лень, Искала булавку весь день.
В поле полет Фрося просо, Сорняки выносит Фрося.

3. Проведениеигры« Яначну, авыпродолжите…»

Плачет киска в коридоре. У нее большое горе.
Злые люди бедной киске Не дают украсть сосиски!
Качу, лечу во весь опор.
Я сам шофер, я сам мотор. Нажимаю на педаль
И машина мчится вдаль… Подарил мне папа льва, Ох и струсил я сперва.
Я два дня его боялся,
А на третий он сломался. Целый день сегодня шью Я одела всю семью.
Погоди немножко, кошка, Будет и тебе одежка.
Мне нужны такие вещи:
Молоток, тески и клещи, Ключ, напильник и ножовка,
А всего нужней сноровка

В данном упражнении я люблю использовать небольшие стихи Б.Заходера, которые при чтении сопровождаются движениями, жестами, мимикой. Порою обычное чтение стихотворений превращается в мини- спектакли, где дети играют роль артистов.

4. Проведение диалогов в стихотворной форме.

Вместе: Мы идем лесной тропинкой. А куда не знаем сами.

Учитель: За малиной ? Дети: За малиной ! Учитель: За грибами ? Дети: За грибами !
Вместе: Светит солнце золотое Сквозь зелёные оконца.
Учитель: Может мы идём за солнцем ?
Дети: Что же
Может и за солнцем!
Вместе: Может, белка попадётся Может, ёжик ждёт нас где-то.
Мы идем гурьбой весёлой Ясным утром
В гости к лету !

5. Проведение игры « Птичья стая «.

Учитель: Птицы готовятся к отлёту в тёплые страны. Они щебечут, громко кричат, радуясь перелёту.
Дети читают по слоговой таблице слоги громко, весело:
Са, со,су, сы, си, се, сё, сю, ся.

Учитель: Птицы немного угомонились, стали вести себя потише.
Дети читают уже средним голосом, не спеша: Са, со,су, сы, си, се, сё, сю, ся.
Учитель: И вот птицы взмахнули крыльями и поднялись высоко в небо. Их голоса чуть слышны.
Дети читают шёпотом: Са, со,су, сы, си, се, сё, сю, ся.
Такая игра очень нравится моим ребятишкам, они ведут себя также весело и оживлённо как и птицы.
Системное и регулярное использование данных упражнений помогает ликвидировать те трудности, с которыми ребенок пришёл в школу. Артикуляционная гимнастика, которая длится 5 - 7 минут в начале каждого урока обучения грамоте, способствует выравниванию всех детей и оказывает большую помощь в дальнейшем на уроках чтения. Дети становятся более уверенными в своих ответах, перестают комплексовать. Учащиеся выражают свои мысли более ярко и полно.
Большое значение имеют синтаксические упражнения, аналитическая работа с различными текстами, их составление и обсуждение, выработка композиционных умений. В качестве примера могу предложить следующие упражнения для развития речи: «Волшебные кляксы».
Цель: развитие воображения и речи.
Заранее изготавливается несколько различных клякс. Дети по желанию рассказывают, на что похожи кляксы.
«Сочиняем сказку».
Цель: развитие творческого воображения и речи на этапе повторения пройденного. Детям предлагается сочинить сказку: о теме можно договориться. Сказки обсуждаются.
« Наблюдатель»
«По одной каплеводычеловек, умеющий логически мыслить, может сделать вывод о существовании Атлантического океана или Ниагарского водопада, даже если он не видел ни того, ни другого и никогда о

них не слышал» Это цитата из размышлений Шерлока Холмса.
Для игры необходимо подготовить несколько разнообразных предметов: записную книжку, сумочку с предметами, поношенный башмак и др. Ребятам предлагается, изучив предметы, как можно больше рассказать об их владельцах.
При работе над лексическим значением новых слов использую следующие варианты их введения и закрепления. Новое слово произношу чётко, показываю его написание и раскрываю значение через показ предмета (его иллюстрации), признака или действия. Некоторые слова становятся понятными детям, если ввести их в предложение. Для активизации слова даю примеры использования слов в речи и прошу детей составить предложения с новыми словами (выражениями). Для закрепления новых слов предлагаю творческие домашние задания: составить предложения, рассказ или сказку, кроссворд, используя новые слова. Стараюсь воспитывать у детей привычку замечать в текстах неизвестные им слова и потребность выяснять их значение, обращаясь к учителям, родителям, используя словари.
Работу над лексическим значением слов организую на каждом уроке. Например, на уроках математики особое внимание уделяю работе над терминологией. Для объяснения значений математических терминов, их лучшего усвоения и понимания обращаюсь к этимологии слов, опираюсь на ассоциативное запоминание, подбираю сказки и стихи, в которых упоминаются математические термины и их происхождение. Ниже приведены некоторые задания, направленные на правильное применение и понимание терминов.
Найдите верные высказывания: произведение 8 и 3 равно 11; произведение 3 и 4 больше суммы 5 и 3.
Прочитайте выражения, используя термины: 32+17; 97 – 45; 3 : 3.
Наиболее слабым звеном в общей системе обучения языку является работа по развитию связной речи учащихся. Умение строить разнообразные типы предложений является основой развития связной речи учащихся. При работе над предложением использую следующие приемы:
- составление предложений с использованием заданных слов (по теме сочинения, рассказа);
- составление предложений заданного типа по схемам-моделям;
- распространение предложений, перестройка их структуры;
- выражение одной и той же мысли в различных вариантах;
- редактирование предложений, устранение различных недочетов в их построении.

Развитие связной речи происходит при рассматривании картин, других наглядных пособий, при чтении художественных текстов и их пересказе. Воспроизведение прочитанного является эффективным приёмом развития не только речи, но и мышления.При обучении пересказу особое внимание

обращаю на последовательность изложения, выразительность, умение увлечь, заинтересовать слушателей. В работе над связной речью эффективны следующие упражнения:
- развернутые ответы на вопросы;
- анализ прочитанных текстов;
- устные рассказы учащихся по заданной теме, по картине, по наблюдениям;
- импровизация сказок;
- разыгрывание ситуаций, диалогов;
- различные виды драматизации, словесное рисование;
- различные виды пересказа (подробный,

выборочный, краткий, с перестройкой текста, с творческим дополнением).

Одним из важнейших качеств связной речи является умение кратко формулировать и передавать свои мысли другим, кратко воспроизвести прочитанное, кратко рассказать об увиденном эпизоде. С целью развития этого умения предлагаю учащимся попытаться представить себе в наглядной, образной форме ситуацию, описанную в тексте. Смысл задания заключается в том, чтобы помочь детям сформулировать у себя чёткие наглядные представления, отражающие наиболее чёткие моменты содержания текста, а затем уже на их основе сформулировать соответствующие словесные обобщения.

Нужно помнить, что ребёнок только тогда точно и выразительно излагает свои мысли, когда у него есть потребность ими поделиться, когда урок проходит на высоком эмоциональном уровне, затрагивая мысли и чувства маленького человека. Для меня очень важно, чтобы все задания дети выполняли с интересом: только тогда обучение будет успешным, а усвоение знаний – прочным. Заинтересовать, организовать и направить учебную деятельность каждого ученика на поиск личностного смысла на уроке непросто, так как мыслить человек начинает только тогда, когда есть любопытство, удивление, когда он сталкивается с трудностями, преодоление которых имеет для него большое значение. А чтобы они были для него значимы, они должны находиться в мире его детства. Поэтому тщательно отбираю материал для уроков, стараюсь использовать игровые упражнения, детские высказывания, забавные сюжеты сказок, мультфильмов. Использование занимательного материала и творческих заданий позволяет разнообразить уроки, делает их интереснее, способствует общему развитию ребёнка.

Использование разнообразных методов, приёмов, форм и средств обучения активизирует деятельность детей, повышает интерес к овладению богатствами родного языка, воспитывает внимание к слову, обогащает словарный запас.

Целенаправленная, последовательная и систематическая работа позволяет формировать у учащихся речь, отвечающую следующим требованиям:

- ясность речи (должна быть доступна слушателю, ориентирована на восприятие адресатом, учитывать его возможности, интересы и другие качества; речи вредит излишняя запутанность, чрезмерная усложненность синтаксиса;
- выразительность речи;
- правильность речи (соответствие литературной норме - грамматической, орфоэпической);
- богатство языковых средств (умение выбрать в разных ситуациях различные синонимы и структуры предложения, наилучшим образом передающие содержание);
- точность речи (умение не просто говорить, но и выбрать для поставленной цели оптимальные языковые средства – такие слова, словосочетание, фразеологические единицы, которые наиболее точно передают мысль и чувства);
- логичность речи (последовательная, четко построенная, связанная в своих частях);
- содержательность речи;
- чистота речи (устранение из активного словаря учащихся диалектных, просторечных, вульгарных слов);
- знание норм речевого этикета.

Перечисленные требования тесно связаны между собой и в системе школьной работы выступают комплексно. Каждый педагог может внести что-то, присущее своей специальности: математик приучать к краткому и логически полноценному изложению, литератор – к выразительной и эмоционально насыщенной речи, историк – к последовательному изложению и умению приводить отдельные факты в систему и т.д. Главное помнить, что забота о чистоте, правильности, выразительности речи должна быть общим делом всех учителей, работающих в школе.

Список литературы, изучаемой по данной теме:

Список литературы

1. Журналы «Начальная школа развитию речи во 2-х и 3-х классах. м.Учпедгиз.1954

2. Ладыженская Т.А. Речевые секреты. М.Просвещение, 1992

3. Львов М.Г. Работа над сочинением в начальных классах. М.Просвещение, 1971

4. Львов М.Г. Методика развития речи младших школьников. М., Просвещение, 1985

5. Морозова И.Д. Виды изложений и методика их проведения. М., Просвещение, 1984

6. Никитина Е.И. Русская речь. Пособие по развитию связной речи. М.Просвещение, 1991

7. Политова Н.И. Развитие речи учащихся начальных классов. М.Просвещение, 1984

8. Речь, речь, речь. М.Педагогика, 1990

Фомичева Г.А. Работа над словосочетанием и предложением в начальных классах М.Просвещение, 1981.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

UZDIK KALAM

ТҮЗЕТУ ПЕДАГОГИКАСЫ МЕН АРНАЙЫ ПСИХОЛОГИЯНЫҢ КӨМЕГІ

Сагимбаева Гулмира Абсултанқызы
Алматы қаласы, мамандандырылған «Жанұя»
мектеп-интернатының
дефектолог-логопед маманы

Кіріспе

Баяндама мазмұнында зияты бұзылған балалардың психологиялық ерекшеліктері қарастырылады.

Қазіргі уақытта ортамызда болып жатқан әлеуметтік жанұя мәселелері, экологиялық-экономикалық дағдарыстар зияты бұзылған балалардың яғни психикалық аурулары бар әр түрлі жастағы балалардың көбеюіне әкеліп соқтырды. Олар аутизм, психикалық дамуының тежелуі, инфантилизм, жүйке жүйесінің бұзылуы, энурез сияқты әртүрлі аурулармен ауырады. Балалардың психикалық дамуының тежелуі негізгі бұзылыстары интеллектуалды деңгейі көбіне таным процестері, зейіні, логикалық есте сақтауы, кеңістікті бағдарлауы төмен болып келеді. Оқу үлгерім ерекшеліктеріне келетін болсақ, бұл балалардың оқуға үлгермеушілігі 1-сыныптан бастап көріне бастайды. Зияты бұзылған балаларды әлеуметтік бейімдеу дағдыларына үйрету,түзетушілік, тәрбиелілік жұмыстың жүйесінде басты орын алады. Олар үшін әлеуметтік бейімдеу қоғамда өзін –өзі дұрыс ұстауына, қарым-қатнас жасауына, қарапайым еңбек дағдыларын меңгеруіне әсерін тигізеді.Қазақстан Республикасының 2002 жылғы 11 шілдедегі № 343-2 «Кемтар балаларды әлеуметтік медециналық-педагогикалық түзету арқылы қолдау» туралы Заңын іске асыру бағытында біздің арнаулы мектеп жұмыс жасауда. Мақсаты: Балалардың ойлау, есте сақтау қабілеттерін арттыру. Анықталған кемістіктерді түзету, жетілдіру, сөздік қорын молайту. Міндеті: Зияты бұзылған балаларға мүмкіндігіне қарай отырып білім беру және тәрбиелеу, өз-өзіне қызмет көрсету қоғамға бейімдеу.

Негізгі бөлім

Бүгінгі таңда түзетуші педагогиканың және арнайы психологияның теориясы мен практикасы белсенді түрде дамып келе жатыр. Емдік-психологиялық-педагогикалық қызметтің алдында түзету-тәрбиелеу, дамытушылық және емдік-профилактикалық әсер ету шараларын бара-бар түрде анықтау мақсатында әрбір баланың психикалық даму ерекшеліктерін терең зерттеу міндеті тұр.

Интеллект - (зият). (пат. intellectus - ақыл, ес) — индивидтің ақыл-ой қабілеттерінің біршама орнықты құрылымы. Алғашқы рет, бұл термин адам психикасының орынды ойлау функцияларын белгілесе, қазіргі кезде оған барлық танымдық үдерістер кіреді.

Зият - адамның болмысты тануының негізгі нысаны. Зият - ақпаратты мақсатқа бағытталған қайта өңдеуге, реттеуге, оқуға қабілеттіліктің күрделі жүйелерінің танымдық іс-әрекеті.

Зият қызметтерінің бөлінуі:

а) оқуға деген қабілеттілік;

б) қоршаған болмысты заңдылықтарын белсенді меңгеруге қабілеттілік. Бірқатар психологиялық тұжырымдамаларда интеллект ақыл-ой операцияларының жүйесімен теңдестіріледі.

Зият бұзылысы (ақыл-естің кемдігі) отандық мамандар тарапынан бас миының ағзалық бұзылысының кері әсерінен пайда болатын (тұқым қуалаушылықтан немесе жүре пайда болған кесел) танымдық қызметтің тұрақты бұзылысы ретінде түсініледі.

Зият бұзылысының негізгі екі формасы бар: олигофрения және деменция.

Ақыл-ой кемістігі кезінде ерте, жатыр ішіндегі бас миы дамуындағы жетіспеушілік орын алады, бұл көбінесе тұқым қуалаушылық әсерінен немесе қоршаған ортадағы түрлі зиянды ықпалдардың әсерінен жатыр ішінде ұрықтың дамуына, босану кезінде және бала өмірінің бірінші жылында пайда болуымен сипатталады. Ақыл-ой кемістігі кезінде зияттағы ақаудың үдеуі болмайды. Себебі, зияттағы жетіспеушіліктің көрінуі бала дамуының жас ерекшелігіне тиесілі заңдылықтарға байланысты болады.

Ақыл-ой кемістігі кезіндегі зият бұзылысының үш деңгейі қарастырылады: дебилдік, имбецилдік, идиоттық.

Дебилдік (қауқарсыздық) - ақыл-ой кемістігінің ең жеңіл түрі. Зият коэффициенті - 50-69. Дегенмен олардың интеллектерінің, ерік-қуат сферасындағы ерекшеліктердің төмендігі жалпы білім беру мектептерінде оқуларына кедергі жасайды. Қарапайым математикалық білімдерді, жазу және

оқу дағдыларының өзін меңгеру оларға қиынға соғады. Өйткені, абстрактілі ойлау функциясы оларда бұзылған. Жалпы дене әлсіздігі, мотрикалық бұзылуы, мінез-құлық ерекшеліктері олардың кәсіптік, еңбек іс-әрекетінің шеңберін шектейді.

Имбецилдік (жарыместік) - ақыл-ой кемістігінің идиотизмге қарағанда жеңілдеу түрі. Зият коэффициенті - 20-49. Имбецил балалар тілді, кейбір қиын емес еңбек дағдыларын белгілі мүмкіндіктерімен меңгереді. Алайда, қабылдау, ойлау, ес және ерік-қуат т.б. функциялардың терең, дөрекі кемістіктер мұндай балаларда жалпы білім беретін және қосымша мектептерде оқу мүмкіндігін жояды. Алайда, осы дәрежедегі балаларда арнайы мекемелерде білім алып тәрбиеленеді.

Идиоттық (нақұрыстық) - ақыл-ой кемістігінің ең ауыр түрі. Зият коэффициенті -20. Идиот балалар өзін қоршаған орта туралы да ойлана алмайды, тіл қызметі өте баяу және шектелген түрде дамиды, кейбір жағдайларда дыбыстар тіпті айтылмайды.

Мұндай балалардың қимыл үйлесімділігі жоқ, кеңістікте бағдарлана білмейді, моторикасы дамымайды. Гигиеналық, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары тіпті калыптаспауы мумкін. Идиот балалар арнайы көмек көрсетілетін және бақылау жүргізіліп отыратын мекемелерде тәрбиеленеді. 18-ге жеткен кезде олар арнайы интернаттарға көшіріледі.

Дамуында ақауы бар балалар қоршаған ортаны тануда, атап айтқанда, ұғымдарды түсінуде және оны сөйлеуде, рәсімдеуде, жалпы байланыстар мен заңдылықтарды санада бекітуде қиндықтар сезінеді, ал білімнің төменгі деңгейіне келгенде, бала сөйлеуінің және ойлауының дамуында тежеулер болады.

Бала өміріндегі сөйлеудің дамуын бағалау өте киын, күрделі мәселе. Ол сөздің көмегімен айналасындағылармен сөйлеседі, дүниені таниды, оның тұлғасы қалыптасады, ойлауы, әрекеті дамиды.

Көп жылғы зерттеулердің нәтижесі көрсетіп отырғандай, сөйлеуі дұрыс дамымаған бала мектеп бағдарламасын киндыкпен меңгереді және ұзақ уақытқа дейін оқып, жазып уйрене алмайды. Арнайы оқытудың әсерімен баланың жалпы дамуындағы алға жылжу байқалады. Алайда, зияты бұзылған балалардың сөйлеуіндегі және әрекеттеріндегі кемшіліктер жоғары сыныптарда да байқалады.

Зият бұзылысы - бас миының ағзалық зақымдануынан болған танымдық әрекеттің кері дамымайтын тұрақты бұзылысы. Дәл осы белгілер, яғни тұрақтылық мен ақаудың кері дамымауы және оның ағзалық тегі, ең алдымен, бала диагностикасында ескерілу керек. Сонымен қатар зият бұзылысының жетекші нышаны бас миы қыртысының диффузиялық (сандық) зақымдануы болып табылады. Алайда, жекелеген (локальды) зақымданулар да психикалық дамудағы түрлі бұзылыстарға, әсіресе жоғарғы танымдық үдерістердегі (қабылдау, жады, ауызша-логикалық ойлау, сөйлеу және т.б.) және олардың эмоцианалдық бөліктеріндегі (жоғарғы қозғыштық немесе керісінше, селкостық, елсіздік) бұзылыстарға алып келеді.

Зият бұзылған жағдайдағы негізгі жағымсыз фактор білім деңгейінің төмендігі, құмарлықтың әлсіздігі және баланың оқуындағы белсендік, яғни жаңаны қабылдаудың нашарлығы болып табылады. Аталған алғашқы бұзылыстар бала дамуына өмірінің бірінші күнінен әсер ете бастайды. Олардың көпшілігінде даму мерзімі тек бірінші жылда ғана емес, екінші жылда да бөгеледі. Қоршаған ортаға қатысты қызығушылығының және сыртқы тітіркендіргіштерге реакциясының болмауы немесе кеш пайда болуы, бәсеңдіктің басым болуы және уйқышылдық, сондай-ақ қатты айқайлау, мазасыздық байқалады.

Уақыт өте келе заңдылыкка сәйкес зияты бұзылған балаларда төмендегі касиеттер байкалмайды:

- ересектермен эмоцианалды қарым-қатынас, «жанжандыру кешені» болмайды немесе толық емес;
- кереуетте ілінген немесе ересектердің қолындағы ойыншыққа деген қызығушылық,
- қарым-қатынастың жаңа түрі - ересектермен өзара әрекет ету негізінде пайда болатын ым-ишаралық қарым-қатынас;
- өз жақындары мен бөгде адамды айыра білу.

Балаларда бірінші жылы заттармен әрекет ету дамымайды, заттарды ұстауға икемі болмайды, бұл қабылдау мен көру-қозғалыс үйлесімділігін дамытуға айтарлықтай әсер етеді, әсіресе, одан кейінгі дамудың барлық психикалық үдерістерінде кері әсері байқалады.

Мектепке дейінгі кезеңде (2-3 жас) заттарды қозғалтуды меңгеруде кейбір ілгерілеулер болады. Мәселен, бала ойыншықты алады, оны аузына салады, алайда оған қарамайды, онымен іс жүзіндегі әрекеттерді орындамайды.

Одан кейін (3-4 жас) зияттың жетіспеушілігі әрекет ерекшеліктерінен және ойын әрекеттерінен көрініс таба бастайды. Балалар өз өзіне қызмет көрсету дағдысын жай меңгереді, дені сау балаға тең шапшаңдылық, білмекке құмарлық байқалмайды. Қоршаған ортадағы заттар мен құбылыстарға деген қызығушылық төменгі деңгейде, қысқа уақыттық болып қала береді. Олардың ойындары қарапайым қозғалыстармен, ойынның қарапайым ережелерін түсінбеуімен, балалармен қарым-қатынасқа түсудің әлсіздігімен және аз қозғалатындықтарымен сипатталады.

Мектепке дейінгі жоғарғы жастағы балаларда зияткерлік ойындармен айналысуға құлқыны болмады, мақсатсыз, қозғалыстық ойындарға қызығушылықтарының жоғары болады. Сондай-ақ балада бағыныштылық, ынтасыздық көрініс тауып, көбінесе басқаларға еліктеу, басқалардан көшірмелеу жиі кездеседі.

Зияты бұзылған балалардың көпшілігінің ата-аналары жоқ, толық емес және әлеуметтік жағдайы нашар отбасыларынан шыққан балаларды құрайды. Мұндай

балалар өз отбасымен толық қарым-қатынастан айрылған. Бұл олардың жеке тұлғасының қалыптасуына жағымсыз әсер етеді. Зияткерліктің жетіспеушілік кері әсерінен зияты бұзылған балалардың жеке тұлға ретінде қалыптасу дамудың әр түрлі сатыларында қиын жағдайларда өтеді. Жеке тұлға бойындағы қасиеттердің қалыптасуында адам белсенділігінің кез-келген көрінісіне әсер ететін эмоциясы ерекше орын алады. Зияты бұзылған балалар эмоциясының көрінуі кемістік құрылымының сапалық ерекшелігі мен тереңдігіне, оның жасына және оны қоршаған әлеуметтік ортаға тәуелді.

Зияты бұзылған балалар мадақтауға, қолдауға және ренжісуге әсершіл болып келеді. Дегенмен олар ұнамсыз және еркелету эмоцияларын ажыратады. Бірақ, өз эмоцияларын вербальды түрде көрсете алмайды. Өзінің адамдарға деген қатынасын жымиюмен, бетіне қараумен білдіреді. Мектепке дейінгі жастағы зияты бұзылған балалар селсоқ, сенімсіз әрекет етеді. Олардың эмоциялары әлсіз, алайда күйзелістері тұрақты, терең болып келеді. Олар айқайлауға, жүгіруге, рұқсатсыз зат алуға, шулауға, қырсығуға болмайтынын түсінбейді. Ал кейбіреулері сөйлемейді, жан-жағына үреймен қарайды, ата-аналарының, тәрбиешілерінің артына тығылады, қарым-қатынастан бас тартады.

Зияты бұзылған балалардың эмоциялық көңіл күйі көбінесе ойын және еңбек іс-әрекетінде көрініс береді. Қалыпты дамыған мектепке дейінгі балалардың жетекші іс-әрекетінің түрі - ойын болып табылады, ал зияты бұзылған мектепке дейінгі балалардың дамуында ойын қажетті орын иеленбейді. Мұндай балалар сюжеттік-рөлдік ойындарды өз беттерінше меңгеріп кете алмайды. Ересектердің көмегімен ғана ойын барысында сатушыны, сатып алушыны және т.б. рөлдерін ойнайды, алайда өз бастамасымен ойын ұйымдастыра алмайды. Жекелеген ойын іс-әрекеттерін байқатуы мүмкін, бірақ мазмұны жағынан толық емес болып келеді. Зияты бұзылған балаларға арналған оңалту орталықтарында танымдық іс-әрекетпен қатар негізгі іс-әрекеттің бірі - еңбек іс-әрекеті.

Зияты бұзылған балалардың психологиялық-педагогикалық тұрғыдан ерекшелігі - олар тапсырманың мақсатын түсінбейді. Бұл іс-әрекет үрдісінде баланың әрекет ету тәсілдері, тіпті олар анық қате болғанда да, талап ететін нәтижені алып келмейтін болғанда да өзгермейді. Зияты бұзылған балалардың көпшілігіне өздерінің мүмкіншіліктерін бағалай алмауы тән. Олар кез келген тапсырманы орындауға заттарды дайындау тәсілдерінің ретін түсінбей жатып, орындауға дайын тұрады. Қажетті талаптарды орындамайды. Өздерінің нәтижелеріне, ісіне сыни көзқарастары жоқ, оның үстіне ересектердің бақылауын және көмегін қажет етеді.

Мұндай балаларға іс-әрекеттің «қысқа» уәжі (мотивациясы), сондай-ақ қарым-қатынасты қарапайым, әлсіз уәждемесі тән. Қарапайым іс-әрекетті орындау барысында ынталарының тез әлсіреуі байқалады. Зияты зақымданған балалар мінез- құлықтың жалпы қабылданған нормасын, қарым-қатынас дағдысын меңгеруде үлкен қиындыққа кездеседі. Яғни бұл балалардың жеке тұлғалық ерекшеліктері нормаға қарғанда анағұрлым кеш байқалады, ал кейбіреулерінде мүлдем қалыптаспайды. Мектеп жасында алдыңғы қатарға зияты бұзылған балалардың зияткерлік бұзылысы шығады, бұл олардың түрі әрекет салаларында, соның ішінде оқу әрекетінде көрініс табады.Зияттың төмендеуі кезіндегі таным бұзылысының бірінші сатысы - қабылдау. Қабылдау жылдамдығы баяулайды, шеңбері тарыла түседі. Олар суреттегі, мәтіндегі ең бастысын және жалпылықты айыруда қиналады, тек жекелеген бөліктерді ғана алып, бөлшектер, кейіпкерлер арасындағы ішкі байланыстарды түсінбейді. Көбінесе графикалық ұқсас әріптерді, сандарды, заттарды, дыбысталуы жағынан ұқсас сөздерді айыруда шатасады. Олар мәтінді дұрыс көшіргенімен, айтып жаздырғанда жаза алмайды. Сондай-ақ кеңістік пен уақытты қабылдаудағы қиындық та зияты бұзылған балаларда байқалады. Бұл олардың өздерін қоршаған ортада бағдар жасауына кедергі келтіреді. Тіпті 8-9 жастағы зияты бұзылған балаларда оң және сол жақты ажырата алмау, өзі оқитын сыныбын таба алмау кездеседі, сағатты, аптаның күнін, жыл мезгілін анықтауда қателесіп жатады.

Алғашқы рет кеңес олигофренопсихологиясында М.С. Певзнер және В.И. Лубовский (1963) сияқты ғалымдар клиникалық, педагогикалық және физиологиялық көзқарастарды үйлестіре отырып, ақыл-ойы кем балаларды мектепке баруынан бастап, еңбек іс-әрекетінің басталуына дейінгі тұлғаның эмоционалды-еріктік сфералары мен таным іс-әрекетінің дамуына байланысты ұзақ уақыттық зерттеулер жүргізген. Зерттеу нәтижесінде, олигофрендердің күрделенбеген топтарының көпшілігінде эмоционалды-еріктік сфералары және жалпы тұлғаларының дамуы алға басатыны көрсетілді.

Ал Е.С. Иванов. Л.М. Шипицина өз зерттеулерінде ақыл-ойы кем жасөспірімдердің мінез-құлық ауытқуының қалыптасуына тек биологиялық себептермен ескерілетін психиканың жоғары деңгейлерінің дамымаған ерекшеліктері ғана әсер етпейді, сонымен қатар, әлеуметтік-психологиялық факторлар, яғни оқу, тәрбие, мектеп, отбасы, құрбыларының тигізетін әсерлері, - деп белгілеген.

Ойлау - танымның ең басты аспабы болып табылады. ол анализ, синтез, салыстыру, қорыту, дерексіздік, нақтылық сияқты операциялардың формасынан өтеді. Зерттеулердің көрсетіп отырғандай (В.Г. Петрова, Б.И. Пинский, И.М. Соловьев, Н.М.Стадненко, Ж.И. Шиф және басқалар), осы операциялардың барлығы зияты бұзылған балаларда жеткілікті түрде қалыптаспаған және өзіндік ерекшеліктерге ие.

Аталған психикалық үдерістердің қатарында зияты бұзылған балаларда сөйлеу әрекеті дамуындағы

жетіспеушілік де көрінеді. Оның физиологиялық негізі бірінші және екінші сигналдық жүйелер арасындағы өзара әрекеттестіктің бұзылуы болып табылады.
Мамандардың мәліметтеріне сүйенсек (М.Ф. Гнездилов, В.Г. Петрова және т.б.). зияты бұзылған балаларда сөйлеудің барлық жағы зардап шегеді: фонетикалық, лексикалық, грамматикалық.
Дыбыстық-әріптік анализдеуде және синтездеуде, қабылдау мен сөйлеуді түсінуде қиыншылықтар байқалады. Нәтижесінде жазудағы бұзылыстар түрлері, оқу техникасын меңгерудегі қиындықтар, сөйлеу қарым-қатынасына деген мұқтаждықтың төмендеуі анық көрініс табады. Қортынды
Қорыта келгенде, зияты бұзылған балаларда барлық білім түрін бақылау, балаларды ынталандыру, іс-әрекет мүмкіндігін дәлелдеу, ойлау кызметін жинақтап, қорыту, оның ішіндегі білім мен икемділікті жаңа жағдайға көшіру, сезіну - сөздік логикалық жүйе мен практикалық ойлау кызметінің құрамды бөлігімен арақатынасын анықтау, тапсырманы өз бетінше шешу, үлкендер жағынан көрсетілген көмекті қабылдау қабілетін дамыту және тұлғалық ерекшеліктерінің калыптасуына ықпал ететін факторлардың ішіндегі маңыздысы арнайы мамандардың бағалауы болып табылады. Сондықтан да зияты бұзылған балалармен қарқынды түрде жұмыс істеу - кезек күттірмейтін мәселе.

Қолданылған деректер тізімі:

1.Динамика развития детей-олигофренов (1963) М. С. Певзнер. В.И. Лубовский.
2. Нарушения поведения учеников вспомогательной школы Е.С. Иванов Л.М. Шипицина.
3. Ақыл-ой дамуы ауыр және терең бұзылған балаларды психологиялық-педагогикалық тексеру және жеке дамыту бағдарламасы. Сүлейменова Р.А. Г.А. Ильмұр атова.
4. Мүмкіндіктері шектеулі балаларды ерте жастан дамыту. Жалмұхамедова А.Қ. Халықова Б.С.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

МУЗЫКА ПӘНІНДЕ ҚОЛДАНЫЛАТЫН ӘДІСТЕР МЕН ТӘСІЛДЕР

Сағынғанова Гүлназия Сапарқызы
№3 Алға қазақ орта
мектебінің музыка пәнінің мұғалімі

Кіріспе

Музыка пәні – бұл тек өнер түрі емес, ол оқушылардың жан дүниесін байытып, олардың шығармашылық қабілеттерін ашуға, дүниетанымын, танымдық қызығушылығын арттыруға бағытталған маңызды оқу құралы. Бүгінгі таңда оқушыларға музыкалық білім беру арқылы тек техникалық дағдыларды үйретумен шектелмей, оларды жан-жақты дамытуға бағытталған.

Мақсаттар мен міндеттер:

Музыка пәні арқылы оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту.

Музыкалық білім берудің тиімді әдістерін қарастыру және оларды оқу процесінде қолдану.

Әр түрлі әдістер мен тәсілдер арқылы оқушылардың эмоциялық және интеллектуалдық дамуын арттыру.

Оқушылардың музыкалық дағдыларын қалыптастыруда кездесетін қиындықтар мен оларды шешу жолдарын талдау.

Негізгі бөлім

Педагогикалық тәжірибені, әдістер мен тәсілдерді сипаттау

Музыка пәнін оқытуда қолданылатын негізгі әдістер:

Дәстүрлі әдістер

Ән айту: Бұл әдіс оқушылардың дауыстық дағдыларын қалыптастырып, музыкалық есту қабілетін дамытуға көмектеседі.Музыкалық аспаптарда ойнау: Оқушыларды түрлі музыкалық аспаптарда ойнауға үйрету (фортепиано, гитара, қобыз, домбыра және т.б.), бұл әдіс музыкалық техниканы меңгеруге, композицияны орындауға дағдыландырады.Нота сауаттылығы: Бұл әдіс оқушылардың музыкалық білімін жүйелеуге өз септігін тигізеді.

Интерактивті әдістер

Топтық жұмыстар: Бұл әдіс бірлескен жұмыс пен шығармашылық іс-әрекетті дамытады.

Қатысушы әдіс: Оқушыларды музыкалық жаттығуларға немесе шығармашылық тапсырмаларға қатыстыру арқылы оларды өз пікірлерін білдіруге, өз жұмыстарын қорғауға ынталандыру.Музыкалық ойындар: Оқушылардың шығармашылық және ақыл-ой қабілеттерін дамыту үшін әртүрлі музыкалық ойындар ұйымдастыру. Бұл әдіс оқу процесін ойын түрінде қызықты етеді.

Шығармашылық әдістер

Композиция жасау: Бұл әдіс оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға және олардың музыкалық дүниетанымын қалыптастыруға көмектеседі.Аранжировка: Музыкалық шығармаларды өздері өзгерту немесе жаңа нұсқаларын жасау арқылы оқушылардың композициялық және орындаушылық дағдыларын арттыру.Импровизация: Оқушыларды музыкада импровизация жасауға үйрету, бұл әдіс оларды шығармашылық еркіндікке және музыкалық өнердің түрлі аспектілерін түсінуге бағыттайды.

Жаңа технологияларды қолдану

Мультимедиялық құралдар: Видеолар, аудио жазбалар және басқа да мультимедиялық құралдарды пайдалану арқылы музыкалық шығармаларды талдау және оқу процесін жандандыру.Электронды музыкалық аспаптар: Компьютерлік бағдарламалар мен музыкалық құралдарды пайдалану арқылы музыкалық композициялар жасау, электронды музыка жасау мүмкіндіктерін үйрету.Музыкалық бағдарламалар: Музыкалық редакторлар, секвенсорлар, виртуалды аспаптар мен студия бағдарламаларын пайдалану арқылы оқушыларға музыканы жазу, өңдеу және аранжировка жасауға үйрету.

Теориялық әдістер

Талдау: Бұл әдіс оқушылардың музыкалық білімін тереңдетуге негізделген.

Зерттеу: Бұл әдіс тарихи және мәдени білімді дамытуға ықпал етеді.

Музыкалық әдебиет:

Бұл әдістердің барлығы оқушылардың музыкалық қабілеттерін арттыруға, шығармашылық дағдыларын дамытуға және музыкалық білімін тереңдетуге бағытталған.

Қолданылған әдістерді талдау

Дәстүрлі әдістердің тиімділігі

Ән айту және музыкалық аспаптарда ойнау: Бұл әдіс оқушыларды музыкалық сауаттылыққа, ән айту техникасына және аспаптарда ойнау дағдыларына баулиды. Нота оқу: Бұл әдіс оқушыларды музыкалық

белгілерді түсінуге және олардың арасында байланысты анықтауға үйретеді. Нота оқу дағдысы музыкалық білімнің негізі болып табылады

Интерактивті әдістердің әсері

Топтық жұмыстар: Бұл әдіс оқушылардың коммуникативтік дағдыларын дамытып, оларды ынтымақтастыққа баулидыҚатысушы әдіс: Бұл әдіс оқушыларды шығармашылыққа, жаңа идеялар ұсынуға ынталандырады.

Шығармашылық әдістердің тиімділігі

Композиция жасау және аранжировка:. Бұл әдіс оқушылардың музыкалық талғамын, композициялық дағдыларын жақсартады. Импровизация:. Бұл әдіс оқушылардың жан-жақты музыкалық дағдыларын қалыптастырады, бірақ оны қолданып үйрену уақытты талап етеді, әсіресе тәжірибесіз оқушылар үшін.

Жаңа технологияларды қолданудың артықшылықтары

Мультимедиялық құралдар: Бұл әдіс тыңдау дағдысын жетілдіріп, музыкалық шығармалардың құрылымын түсінуге көмектеседі.

Электронды музыкалық аспаптар мен бағдарламалар: Музыкалық шығармаларды жазу және өңдеу арқылы оқушылар өз шығармашылық қабілеттерін толық іске асырады. Олар музыканың әртүрлі аспектілерін (ритм, гармония, темп) түсініп, шығармашылық тұрғыдан жаңаша ойлайды. Бірақ бұл әдіс кейде техникалық қиындықтарды туындатады, мысалы, қажетті құрылғылар мен бағдарламалар болмауы мүмкін.

Теориялық әдістердің маңызы

Талдау және зерттеу: Бұл әдіс олардың музыкалық білімін тереңдетуге, музыканың мән-мағынасын түсінуге көмектеседі.

Әдістер мен технологияларды таңдаудың негіздемесі

Музыка пәні бойынша қолданылатын әдістер мен тәсілдер оқушылардың тұлғалық дамуына, шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған. Технологиялардың енгізілуі оқу процесін жандандырып, оқушыларды өз ойын ашық білдіруге, жаңа идеялар мен дағдыларды игеруге ынталандырады

Жұмыс нәтижелері, соның ішінде жетістіктер мен қиындықтар

Жетістіктер: Оқушылардың музыкалық дағдыларының жақсаруы. Әр түрлі жанрлар мен стильдерге қызығушылықтың артуы. Шығармашылық тапсырмалар мен жобалар арқылы оқушылардың өзіндік көзқарасының қалыптасуы. Қиындықтар:Оқушылардың музыкалық қабілеттерінің әртүрлілігі кейде бірлескен жұмыстарға кедергі келтіреді.Оқу материалдарының әр оқушыға бейімделуі қажет, бұл кейде уақыттың тапшылығына әкеледі.

Оқу процесінде қолданылған нақты жағдайлар мен тәсілдер

Оқу процесінде қолданылған нақты жағдайлар мен тәсілдер оқушылардың музыкалық білімін тиімді меңгеруіне ықпал етеді. Бұл тәсілдер оқушылардың белсенді қатысуын қамтамасыз етіп, олардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталды. Оқу процесінде жүзеге асырылған әдістер мен тәсілдер әртүрлі тапсырмалар, жаттығулар және жағдайларға негізделген.

“Музыкалық шығарманы орындау” сабағы

Бұл сабақта оқушыларға белгілі бір музыкалық шығарманы орындау тапсырылды. “Музыкалық жанрларды зерттеу” жобасы

Бұл тапсырма барысында оқушылар әр түрлі музыкалық жанрларды зерттеп, өздеріне ұнайтын жанрды таңдап, оны топ алдында қорғады..”Музыкалық шығармашылық жаттығулар”

Оқушыларды музыкалық шығармашылыққа баулу үшін арнайы жаттығулар ұйымдастырылды.”Топтық жұмыс: музыкалық композиция”

Оқушыларды топқа бөліп, әр топқа музыкалық композиция жасау тапсырылды. Әр топ белгілі бір музыкалық құрылымды қолдана отырып, өз композициясын жазды. “Музыкалық талдау және талқылау” сабағы

Музыкалық шығармаларды тыңдап, оларды талдау тапсырмасы орындалды. “Музыкалық өнер және мәдениет” тақырыбы бойынша ашық сабақ

Оқушыларға музыкалық өнер мен мәдениеттің байланысын түсіндіру үшін ашық сабақ өткізілді “Музыка теориясы және композиция” сабағы

Музыка теориясын үйрету барысында оқушыларға музыкалық терминдер мен құрылымдарды түсіндіру үшін түрлі үлгілер мен жаттығулар қолданылды

Қорытынды

Таңдалған әдістер мен тәсілдер оқушылардың музыкалық білімін тереңдетіп, шығармашылық қабілеттерін арттыруда тиімді болды. Оқушылардың музыкалық дамуына әсер ететін тиімді құралдарды қолдану оқу процесін әлдеқайда қызықты әрі нәтижелі етеді. Болашақта бұл әдістерді жетілдіру және жаңа технологияларды енгізу қажет.

Сейтова, Г. (2020). Музыка пәні бойынша педагогикалық әдістемелер. Астана: Білім.

Кулманова, Т. (2019). Шығармашылық әдістерді қолдану. Алматы: Білім және мәдениет.

Төлегенова, А. (2018). Музыкалық педагогика: оқыту әдістемелері мен тәжірибесі. Астана: Білім.

Тұрарбекова, Ж. (2019). Музыка сабақтарында шығармашылық әдістерді қолдану. Алматы: Ғылым.

Назарбаева, М. (2021). Музыкалық аспаптар және олардың оқытудағы маңызы. Астана: Орда.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚҚА БАУЛАУ

Саркулова Айгуль Жаксылыковна
№3 Ембі қалалық жалпы білім беретін орта мектебінің қазақ тілі мен әдибет пәнінің оқытушысы

Көпұлтты мемлекет жағдайында бірнеше тіл білу ғылым мен техниканың, отандық және әлемдік мәдениеттің жетістіктеріне жол ашады, халықтар достығының, қоғамдағы саяси- әлеуметтік бірліктің нығаюына ықпал етеді.Мемлекеттік тілді үйретуде ұстаздар қауымының алдына қойылған міндеттер тілді үйретуді одан әрі жетілдіруді, мектептегі оқу – тәрбие үрдісін тиімді ұйымдастыруды талап етеді.Сондықтан қазақ тілін үйретуде жеке тұлғаға бағытталған тиімді әдіс-тәсілдер, оқулықтар мен бағдарламалар қажет.Тіл мен әдебиет оқушының шығармашылық қиялын дамытуда, өзіндік ой-пікірін қалыптастыруда маңызды орын алады Адам баласының сөйлей бастаған кезінен бастап, бүгінгі күнге дейін жеткен жетістіктері шығармашылықтың нәтижесі. Шығармашылық - адамның өмір шындығында өзін-өзі тануға ұмтылуы, ізденуі болып табылады. Өмірде дұрыс жол табуы үшін адам ой түйіп, өздігінен саналы, дәлелді шешімдер қабылдай білуге үйренуі керек.«Шығармашылық» сөзі «шығару», «ойлап табу» деген ұғымды білдіреді. Психолог Л.С. Выготскийдің пікірінше: «Шығармашылық - жаңалық ашатын әрекет» деп аталған. Оқу-тәрбие үдерісінде оқушылардың қабілетін, шығармашылығын дамыту мәселесі Б.М.Теплов, К.К.Платонов, М.Ә.Құдайқұлов, Г.Қ.Нұрғалиева, Б.П.Тұрғынбаева, А.Б. Мырзабаев еңбектерінде қарастырған.Егер мектепте оқушының шығармашылық қабілетін дамытудың тиімді жолдарын анықтап, оқу –тәрбие үрдісінде шығармашылық жұмыстар жүйелі түрде жүргізілсе, шығармашылық әрекетке қызығушылығы қалыптасып, белсенділігі артып, шешімді құра білуге талпынады. Баланың шығармашылық қабілетін ашу, оны алға қарай дамыту үшін ең бастысы жағдайлар жасау қажет. Оқушының өз бетімен жұмыс жүргізуі - шығармашылық қабілетті дамытудың басты жолы. Бұл ізденіс, ойлау әрекетімен тікелей байланысты. Ол үшін балаға берілетін білім сабақтастықты қажет етеді. Мысалы, еліктеуіш сөздер тақырыбына орай айналадағы естілген дыбысты, адамдардың, жануарлардың сыртқы пішінін әр түрлі еліктеу сөздер арқылы жаттықтыру, еліктеуіш сөз қатысқан мәтінді оқу, табиғат құбылысына бақылау жасату, еліктеуіш сөз қатысқан сипаттама мәтін құрату, көркем мәтіннен еліктеуіш сөздерді табу, оқушының тілін дамыту ғана емес, шығармашылықпен жұмыс жүргізуге де әсер етеді, яғни оқушы ізденеді, талаптанады, ойланады. Сонымен қатар қайталау сабағында ән-музыка, бейнелеу түрлерін көбірек пайдалану, оқушыға ұсынылған жаттығуда мәтін құрауға жиі көңіл бөлу де шығармашылық қабілетті арттырады. Жаттығулардың бір қатары оқушының танымдық белсенділігін дамытып, шығармашылық әрекетін қалыптастыруға негізделеді. Оқушы тақырыпты меңгергеннен кейін жаттығу арқылы ойын жүйелеп, жұмыс жүргізуде, тапсырманы орындауда ойлау қабілетін жетілдіре түседі. Ойлау мен сөйлеу қабілеті бір-бірімен тығыз байланысты. Оқушының ойын жүйелеуде әр түрлі әдіс-амалдар қолданылады:

- жаңа материалды меңгерту;
- оқушыға бағыт беру, яғни түрткі сұрақ, реплика беру;
- оқушының өзін көбірек сөйлету;
- тақырыпты бекіту;
- игерілген білімді тиянақтау;
- көрнекіліктердің әсерлігін тиімді пайдалану.

Оқушының өз бетімен ізденісінде қай жаттығу ойды бекітіп, қай жаттығу шығармашылық бағытты көздейтінін мұғалім топтық жұмыс арқылы да жүзеге асыра алады. Мұғалім әрбір тақырыпты өткен сайын сөз өнерінің құдіретін оқушыға жеткізе білуі тиіс. Оқушының шығармашылық қабілетін дамыту үшін бірнеше шарт орындалу тиіс:

- шығармашылық қабілетін дамытуды ерте бастан қолға алу;
- жүйелі түрде шығармашылық әрекет жағдайында болуы;
- ойлау мүмкіндігінің ең жоғарғы деңгейіне жету;
- оқушының шығармашылық іс-әрекетіне жағдай туғызу;

Шығарма – жазба жұмыстарының ішіндегі ең күрделі түрі, өйткені тіл үйренуші тақырыптың мазмұнын ашуды өз бетімен ойланып іске асырады. Дамыта оқыту дербес жұмыс істеуге, алған білімді пайдалана білуге үйретеді. Шығарма жазуды меңгеру оқушылардың білім, білік, дағдыларына негізделеді. Бұл білім, білік, дағдылар негізінде оқушы тақырыпқа байланысты негізгі ойды айқындайды, материалды жинап, жүйелей отырып, шығарманы арнайы композициялық тұлғада құрастырады. Оқушы шығарма жазу үстінде өзінің

ойын бейнелі, көркем сөзбен жеткізуге талпынады. Жазбаша орындалатын тапсырмалардың бір түрі – аннотация. Аннотация жазуда оқушы оқыған не тыңдаған материалдың негізгі жағын аңғарып, мазмұнын жазуға жаттығады. Мәтіннің негізгі ойын қысқа түрде мазмұндау арнаулы сөздер мен сөйлемдерді қолдануды талап етеді. Мысал келтірейік.
1) Мәтінде... туралы айтылады.
2) Басты ойды, мәтіннің идеясын ашатын сөйлемдер:
3) Автор мынадай қорытындыға келеді: ...
Бұл тапсырмалардың мақсаты – мәтіннің мазмұнын қысқаша баяндауға үйрету, ойды байланыстырып жазуда тілдік тұлғаларды дұрыс қолдануға, олардың сөйлемдегі орын тәртібін сақтауға, сауатты жазуға дағдыландыру. Шығармашылық жұмыстарды орындау арқылы оқушының шеберлігі мен дағдысы қалыптасып дамиды. Шығармашылық жұмысты орындауда ескеретін мәселе – оқушылардың еңбегін бағалау. Шығармашылық жұмыстар арқылы дамыта оқыту оқушылардыңң дүниетанымын, ізденімдік қабілетінің дамуына, тұлға ретінде қалыптасуына ықпал етеді.Ғылыми зерттеулерге сүйенетін болсақ, оқушы шығармашылығын дамытуда «шығармашылық тапсырмалар» үлкен рөл атқарады. Шығармашылық тапсырма ретінде біз оқушыдан ұдайы тек ақпарат өндіру емес, шығармашылықты талап ететін тапсырмаларды қарастырамыз. Себебі тапсырмалар белгісіздіктің кіші және үлкен элементтерінен және бірнеше дұрыс жауаптардан тұруы мүмкін. Шығармашылық тапсырма кез - келген интерактивті әдістің мазмұны мен негізін құрайды. Оның айналасында жариялылық пен ізденімпаздықтың негізі пайда болады. Шығармашылық тапсырмалар оқу барысына үлкен мағына беріп, оқушыларды ынталандырады. Шығармашылық тапсырма жеке дара күйінде мұғалімдер үшін де шығармашылық тапсырма болып қалады. Шығармашылық тапсырмалар мына төмендегі талапқа сай болуы керек:
1) Бір мағыналы және тым қарапайым жауабы немесе шешімі болмайды;
2) Оқушыларға тәжірибелік тұрғыдан пайдалы болып табылады;
3) Оқушылардың өмірімен байланыста болады;
4) Оқушылардың қызығушылығын тудырады;
5) Оқытудың мақсатына барынша сай келеді.

Қорытынды:
Аталған әдіс – тәсілдер, сабақ түрлері мен стратегиялар
- оқушының ойлауын дамытуға;
- сөйлеу тілін, артикуляциясын дамытуға;
- өзгелерді тыңдауға, олардың пікірін құрметтеуге;
- өз ойын жеткізе білуге;
- сыни тұрғыда ойлауға;
- қиялын, шығармашылық қабілетін дамытуға мүмкіндік береді.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

БАСТАУЫШ БІЛІМБЕРУДІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Сарсембаева Жанар Саликолаевна
№3Ембі қалалық жалпы білім беретін
орта мектептің
бастауыш пәнінің мұғалімі

Әлемдік білім беру жүйесінің көшінен қалмай, дамудың басым бағыттарын негізге ала отырып, өркениетке аяқ басу білім беру мазмұнына жаңа талаптарды алға тартуда. Қазіргі білім беру жүйесіндегі жаңарулар, ең алдымен, жастардың мәдени, эмоционалдық, зияткерлік, әлеуметтік және рухани жағынан даму мүмкіндігін қамтамасыз етуге бағытталуда.

Білім беру бағдарламасының, оқыту тәсілдерінің және бағалаудың қалай құрылуы қажеттігінің мысалын Хименес-Алейхандренің дәлелдерді құрудың оңтайлы оқу ортасына арналған ұсынысынан көруге болады.

1) Оқушылар оқу үдерісіне белсене қатысады. Олар білімдерін бағалап, өздері ұсынған қорытындыларының дәлелдерін ұсынуы және бір-біріне сын тұрғысынан қарауы тиіс.

2) Мұғалімдер оқушыларға бағытталған және дәлелдерді құру мен талдауға арналған рөлдік модельдер ретінде әрекет ететін оқыту тәсілдерін қолданады.

3) Білім беру бағдарламасы проблемаларды шешудің тәсілдерін қамтуы тиіс.

4) Оқушылар мен мұғалімдер пікірлерді бағалауда білікті болуы тиіс және оқушылар тек жазбаша тестілеу бойынша ғана бағаланбауы тиіс.

5) Оқушылар өздерінің алған білімдерін қолдана алуы және білімдердің қалай алынғанын талдай білуі тиіс.

6) Оқушыларға диалогке және бірлескен оқуға қатысуға мүмкіндік беру керек.

Бастауыш білім берудің мақсаты: кең ауқымды дағдылардың негіздерін меңгерген оқушы тұлғасының үйлесімді қалыптасып дамуына қолайлы білім беру ортасын құру жөнінде атап айтсақ:

- Білімді функционалдықпен және шығармашылықпен қолдану;
- Сын тұрғысынан ойлау;
- Зерттеу жұмысын жүргізу;
- Ақпараттық – коммуникациялық технологияларды қолдану;
- Коммуникативті қарым – қатынас тәсілдерін, оның ішінде тілдік дағдыларды пайдалану;
- Топпен және жеке жұмыс жасай білу.

Бастауыш сынып пәндеріне арналған оқу бағдарламаларындағы оқу мақсаттары оқушылардан шынайы проблемаларды анықтап зерттей білуді талап етеді. Сондай-ақ, «Бастауыш сынып пәндері бойынша критериалды бағалау және оқытуды жоспарлау» тарауында бағалау және жоспарлау әдіс-тәсілдері анағұрлым толық қарастырылған. Сонымен қатар педагогиканың түрлі аспектілері қарастырылған: қарым-қатынас жасау дағдылары (мұғалімнің жетекшілігімен жүретін оқылым және жазылым, дәлелдеу), белсенді оқу, зерттеуге негізделген оқу.

Белсенді оқу

Белсенді оқу оқушының мұғалімді енжар тыңдап қана қоймай, белсенді жұмысқа тартылуын көздейтін оқыту және оқу әдістерінің бірі болып табылады. Бұл тәсілдер оқу үдерісі жаттығудың алдында емес, оны орындау барысында жүзеге асырылатын құбылыс екендігін түсіндіреді. Сыныпта қолданылатын бұндай тәсілдерге топтық жұмыс, ойын «баламалары» және пән бойынша белгілі тақырыптағы ойындар кіреді. Бастауыш сыныптарда ойын шынайы өмірдің белгілі бір аспектілерін модельдеу және зерттеу үшін ұсынылған мүмкіндік болып табылады. Домино және карта сияқты дәстүрлі ойындар математика сабақтарындағы кездейсоқтық пен ықтималдық мәселесін қарастыруда оңтайлы болмақ. Шарада, тақтада сөздерді біріктіру немесе сөздерді жіктеу сияқты ойындар – тіл үйренуді қамтамасыз етудің және оны көрсетудің бірден-бір қызықты әрі тартымды тәсілдерінің бірі. Көптеген стратегиялық ойындарды (мысалы, «Алға») деп аталатын ежелгі қытай ойыны) тұрғындар мен қоғамның өсуін модельдеу үшін пайдалануға болады.

Бастауыш сынып мұғалімдерінің қолданылатын тағы да бірқатар тәсілдер:

- Мұғалімнің жетекшілігімен жүретін оқылым мен жазылым;
- Қарым-қатынас жаттығуларын пайдалану;
- Проблема шешу мақсатында жеке және топта жұмыс істеу;
- Орындау арқылы білім алу (әрекет ету арқылы);
- Ашық сұрақтарды пайдалану;
- Дәлел ұсынуға ынталандыру;
- Зерттеу барысында бірлесіп жұмыс істеу;
- Зерттеуге негізделген оқу, оның барысында оқушылар мәселені жеке өздері зерделейді.

Тілдесу арқылы қарым-қатынас жасау дағдылары. Тілді оқытудың тәсілдері көп екені белгілі, алайда

әлеуметтік-лингвистикалық тәсіл тілдің әлеуметтік моделіне назар аударады. Оқушылар үшін қандай да әлеуметтік жағдайда қандай тіл орынды екенін түсіну маңызды (жазбаша және ауызша). Оқушылар тиісті әлеуметтік тілді, соның ішінде нақты жағдайға сәйкес келетін грамматиканы, құрылымды және лексиканы таңдай алу үшін мұғалімдер мәтіннің мақсатын және оның кімге, қандай аудиторияға арналғанын түсінуге көмектесу керек. Оқушылар қарым-қатынас жасауда өзінің тілді тиімді қолдана алатынын көрсету үшін мұғалімдердің оқушыларды түрлі мәнмәтіндермен таныстыруы маңызды болып табылады.

Мұғалімнің жетекшілігімен жүретін оқылым және жазылым.Мұғалімнің жетекшілігімен жүретін оқылым оқудың сындарлылық теориясына негізделеді, яғни оқушылар жаңа ұғым туралы сын тұрғысынан ойлана отырып, оның мәнін, мағынасын ұғынады, оны бұған дейінгі білімімен байланыстырады. Мұғалімнің жетекшілігімен жүретін оқылымдағы мұғалімнің рөлі мұқият ойластырылған сұрақ қойып, нұсқау беріп, пікір таластыруға тартып және бағамдай отырып, тапсырманы орындардың алдында, орындау барысында және орындағаннан кейін ойлануға жетелеу әрі қолдау көрсету болып табылады . Мүмкіндіктері бірдей оқушылар топ болып мұғалім таңдаған мәтінмен немесе тапсырмамен жұмыс істейді. Олар оқылым/жазылым әдіс-тәсілдерін пайдалануды және материалдарды өз сыныптастарымен және мұғалімдермен талқылауды үйренеді.

Дәлелдеу.Жоғары деңгейлі ойлау дағдыларын қалыптастыру және оларды қолдану – бастауыш сыныптың білім беру бағдарламасының өзекті аспектісі. Осы ойлау дағдыларын қалыптастырудың ең басты тәсілдерінің бірі – дәлелдеу. Дәлелдеу бастауыш сыныптарда кез келген пікірталас бастау, жүргізу және оны бағамдау үшін маңызды, әсіресе, математика үшін оның маңызы өте зор, себебі онда бір есептің бір ғана шешімі болғанымен, оған жетудің тәсілдері толып жатыр. Бұл сондай-ақ Қазақстандағы жаңартылған білім беру бағдарламасында басым болып табылатын бірнеше құндылықтар мен дағдыларды, мысалы, шығармашылық және сын тұрғысынан ойлау, қарым-қатынас жасау дағдыларын дамытудың негізгі тәсілі.

XXI ғасырдың қарқынды ілгерілеу ырғағына қатар ілесу үшін, өзара тығыз байланысты және көпмәдениетті әлемде қалыптасқан қазіргі жағдайда оқушылардың өз бетінше оқу дағдыларын дамыту аса маңызды болып табылады.

Бастауыш сыныпта оқыту оқушыларды төменде аталған мүмкіндіктер есебінен дамытуды көздейді:

• ғылыми-зерттеу дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік ұсыну;

• кез келген қабылданатын ақпаратқа сын тұрғысынан қарап, талдай білу дағдысын белсенді дамыту;

• өзіндік рефлексия және тәуелсіз, өз бетінше ойлануға ынталандыру;

• кез келген өмірлік жағдайда немесе жұмыста кездесетін негізгі жаһандық проблемаларды түсіну және оларға сәйкес әрекет ете білуге ынталандыру.

Қорытындылай келгенде, мұғалім үшін мыналар маңызды болмақ:

1. - сабаққа тың ойлар мен ынталандырушы материалдарды енгізу;
2. - оқушылар өзінің ойлауы мен оқуы туралы ойлана алуына жағдай жасау үшін логикалық ойлау мен зерттеу дағдыларын енгізу;
3. - оқушыларға өздеріне қызықты салаларда сұрақ құрастыруға көмектесу;
4. - топтық жұмыс жүргізуді көздейтін жаттығуларды енгізу;
5. - оқушыларды бір-бірімен қарым-қатынас жасап, диалог құруға ынталандыру;

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

UZDIK KALAM

ТАРИХ САБАҒЫНДА ФУНКЦИАНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚҰРАЛДАРЫ

Сеилханова Гульшат Серикбаевна
№3 Ембі қалалық жалпы білім беретін орта мектбінің тарих пәнінің оқытушысы

Білім беру мазмұнын жаңғырту – Қазақстанда жаңашыл білім берудің негізгі міндеттердің бірі болып табылады. Пәндік білімімен қатар оқушылардың қызметі мен ойлауының әмбебапты әдістерін қалыптастару туралы сұрақ қойылады. Бұл дағдылар мектеп түлектеріне өзін-өзі анықтауда, мақсатты түрде өмірлік жоспар құру және өзін кәсіби ортада табуға жемісті болуға мүмкіндік береді.

Мақсаты: Тарих сабақтарында оқушыларының функционалдық сауаттылықтарын арттыру арқылы оқытудың озық технологияларын тиімді пайдаланып, сапалы білім беру, өмірге бейім тұлға қалыптастыру.

Міндеттері:

- Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту бойынша шаралар жүйесін іске асырудың тетіктерін анықтау;
- Оқушылардың білім сапасын арттыру үшін қолданылатын жаңаша әдіс-тәсілдерді меңгеру, игеру.
- Рефлексивті-бағалау дағдысын қалыптастыра отырып оқушылардың өз бетінше ізденуге ынталандыру

Менің ойымша, мұнда рефлексифті дағдылар ерекше орын алады. Оқу үрдісінде дайын білімді алуға емес, керісінше проблемалық міндеттерді өзің шешу жолдарын табуға үйрету әлде қайда маңыздырақ. Ол үшін оқу үрдісінде осындай дағдыларды қалыптастыру бойынша арнайы ұйымдасқан әрекеттер, уақыт және орын болуы керек.

Біздің әр қайсысымыздың міндетіміз — оқушыларға пәнді толық саналы түрде игеруді және алған білімін пайдалануды үйрету. Менің ойымша, оның жемісті шешімі, оқушыларда рефлексивті-бағалау дағдысының қалыптасуына байланысты болып табылады.

Оқушылардың кері байланыс қызметін игеру дағдысы білім беру нәтижелерін анықтайды:

1. психикалық, эмоционалды және денсаулық жағдайы;
2. тәжірибелік сауаттылық деңгейі;
3. коммуникативті құзыреттіліктің қалыптасуы;
4. интеллектуалды және шығармашылық даму деңгейі;
5. оқу еңбегінің мәдениеті;
6. өз бетінше жұмыс, жауапкершілік сезімін тәрбиелеу;
7. өз бетінше білім алуға деген қажеттілік.

Рефлексия дегеніміз не? Шет елден енген сөздер сөздігінен оқимыз: «Рефлексия – ойлану, өз ойларын талдау, өзінің психикалық күйін ойлану, өз әрекетін талдауға деген бейімділік».

Педагогикада рефлексивті қызмет туралы оқуды Л.С.Выготскидің теориясымен байланыстырады, білім беруді ойдың дамуымен байланысы туралы және рефлексияны өзіндік әрекеттердің санада пайда болуында екендігін анықтайды.

Барлық оқыту, оқу қызметі болып табыла ма? Мен, жоқ деп ойлаймын. Егер оқушы өз бетінше қойған оқу мақсаттарынан шығатын, білім алу барысында оны жетілдіретін оқытудың жаңа әдістерін меңгерсе, өз қызметін өзі бағалауды және өзін-өзі бақылауды, өзін өзі диагностикалау әдістерін игерсе, оқыту оқу қызметі болып табылады.

Міне, неліктен тарих сабақтарында мен оқушыларға келесі рефлексивті іс-әрекетті орындатамын:

1. өз бетінше оқу міндеттері мен оқу қызметінің мақсатын анықтау;
2. тақырыпты оқу алдында өз мүмкіндіктерін өзі бағалау және өзін-өзі диагностикалау;
3. жаңа тақырыпты жемісті игеру үшін қажетті білімді тереңдету және кеңейту, білімдегі олқылықтарды жою бойынша өз бетінше жұмыс;
4. болжамды өзін-өзі бақылауды іске асыру, яғни, қандай ережелерді басшылыққа алу керектігін және іс-әрекеттер қай ретпен жүретінін анықтау;
5. оқу жұмысының әдістерін және оқу танымдылық қызмет жалпы әдістерін рационалды түрде қолдану;
6. әр қадамдық және қорытынды өзін-өзі бақылау;
7. мақсатқа жетудегі жетістіктерін өзін-өзі бағалау;
8. өзін-өзі түзету бойынша қызметті іске асыру және жоспарлау;

Менің көз қарасым бойынша, оқушылардың рефлексифті бағалау дағдыларының қалыптасуына, тарих сабағындағы әдістемелік ұйымдастыру әсер етеді. Диагностика нәтижесінде оқушылардың оқу ұйымдастырушылық икемділіктерін меңгеруі –

57%, ақпаратты оқу икемділіктерін меңгеруі — 65%, коммуникативті оқу икемділіктерін меңгеруі — 50%, интеллектуалды оқу икемділіктерін меңгеруі — 50% екендігін көрдік.

Рефлексивті бағалау кезеңін төмендегі әдістемелік тәсілдердің көмегімен ұйымдастырамын:

- оқушылардың жауабына сын беру;
- тестік тапсырмалар;
- білімін және дағдысын өзін-өзі диагностикалау үшін тапсырмалар;
- оқу деңгейін анықтауға тестер;
- білім алу деңгейін анықтауға тестік тапсырмалар;
- хронологиялық диктант;
- өз бетінше жұмыс;
- шағын сынақ.

Ұстаз үшін ең басты мәселе – оқыту әдісін дұрыс таңдау менің өз әдісім – ізденіс, ізденіске жұмылдыру, проблемалық міндеттерді шешуге талаптандырады. Шәкірттерді берілген тапсырмаларды қызыға, ынталандыра орындауға, кез келген қиыншылыққа төзуге, жеңуге үйрету. Ұлы педагог А.Дистервег: «Оқушыны жұмыс істей білуге үйрет, сол жұмысты тек қана жақсы көріп қана қоймай, оның екінші қасиеті болатындай етіп тәрбиеле… Не нәрсені болсын тек өз күшімен істей аламын деп ойлайтындай етіп үйрет, сонда ғана ол өзбетінше ойлап, ізденіп, өзін-өзі көрсете алатындай адам болып қалыптасады» деп айтқандай, оқушылардың дара ерекшеліктерін, мүмкіншіліктерін ескере отырып, оқу әрекетіне деген рефлексивті қатынасты қалыптастыру нәтижесінде оқу үдерісін жетілдіріп, оқушылардың сабақ үлгірімінің жоғарлауына мүмкіндік туғызып, танымдылық белсенділігі, ізденімпаздығын арттыруға болады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту бойынша Ұлттық іс-әрекет жоспары 2012-2016 жылдарға.

2. Әдістемелік нұсқау хат 2016-2017 оқу жылы

3. Писаренко С.Н. Рефлексия и ее роль в преодолении профессиональных затруднений учителя школы, Магнитогорск, 2002, 26 бет

4. Тәңірбергенова А.Ш. Оқу әрекетінде деген рефлексивті қатынасты қалыптастыруды зерттеу бағыттары //Қазақстан орта мектебі 2008 №11, 3-7 беттер

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ГЕОГРАФИЯ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ ІС-ӘРЕКТІН АРТТЫРУ

Скакова Акселеу Ганиевна
Саржансай ЖОББ мектебінің
география пәнінің мұғалімі

Кіріспе.Оқу-оқушының негізгі таным әрекеті.
Негізгі бөлім.География сабағында оқушының танымдық іс-әректін арттыру.
Қорытынды.Ой еңбегінің танымдық белсенділігі мен мәдениетін дамытудың маңызы.

I Кіріспе.

Егеменді еліміздің тірегі-білімді ұрпақ. XXI ғасыр білімділер ғасыры болмақ. Жаңа кезеңге бет бұру оңай емес. Ол үшін болашақ ұрпағын тәрбиелеу керек. Рухани жан дүниесі бай, халқын сүйген, ата-баба мұраларын қадірлейтін ұрпақ қана болашақ тірегі бола алады. Білімділерді аялап тербетер, баптап өсірер тәрбие керек. Ұрпақ тәрбиесі-ел алдындағы маңызы зор міндет. Оқу мектеп жасындағы оқушылардың негізгі таным әрекеті, оқушының жалпы психикалық дамуына, мектептегі оқу мен оның өздігінен оқуына тығыз байланысты болады. Оқу әрекеті-күрделі, жан-жақты үрдіс. Оқушының ақыл-ой еңбегі жалпы психикалық даму ерекшеліктеріне байланысты іске асырылып отырады. Оқушының ақыл-ой еңбегі жалпы психикалық даму ерекшеліктеріне байланысты іске асырылып отырады.Оқыту әдістері мектеп педагогикасында талас тудырып жүрген өте күрделі мәселелердің бірі. Көптеген авторлардың пікірінше оқыту әдісі-оқушылардың оқу-танымдық әрекетін ұйымдастыру тәсілі.Ю.К.Бабанский оқыту әдістерін 3 негізгі [21:52, топқа бөлді:

а) оқу-танымдық әрекетті жүзеге асыру және ұйымдастыру әдістері.

ә) оқу-танымдық әрекетте мотивация және реттеу әдістері.

б)оқу-танымдық әрекеттегі бақылау және өзіндік бақылау әдістері.

Танымдық әрекеттің негізінде оқушыларда танымдық белсендік, яғни оқушының оқуға, білуге деген ынта-ықыласы, құштарлығы қалыптасады. Мысалы: мұғалімнің баяндап тұрған материалын түсіну үшін оқушының оны зейін қойып тыңдауы, алған білімін кеңейту үшін өздігінен кітап оқуы сарамандық жұмыс жасау сияқты жұмыстар істеу керек. Өйткені, өтілген материалды саналы қайталауда, жаңадан білім алуда, оның жолдары мен дағдыларына үйрену белсенділіксіз мүмкін емес. Яғни, оқушының белсенділігі оқу үрдісінің барлық кезеңінде орын алуы қажет. Оқыту-мұғалімнің білім берудегі жетекші әрекеті болса, оқу-оқушының белсенді әрекеті.

II.Негізгі бөлім.

Тақырыбы: География сабағында оқушылардың танымдық қабілетін дамыту. Бүгінгі таңда XXI ғасыр табалдырығын еркін аттаған азат ұрпаққа тәлім-тәрбие және білім беруді жетілдірудің басым бағыттарын айқындауда мектептің рөлі зор. «Қазақстан-2030» стратегиясы анықтап берген бағыт-бағдарға сәйкес республиканың білім жүйесінің алдында тұрған жауапты міндеттердің бірі-Қазақстан Республикасының дамуына, егеменді еліміздің өсіп-өркендеуіне өз үлесін қосар білімді, мәдениеті жастар тәрбиелеу болып табылады. Кез-келген елдің болашағы білім беру жүйесінің және зиялылар қауымының деңгейіне байланысты болғандықтан Қазақстан халқына да әлемнің дамыған елдерімен тең дәрежеде білім беру қажеттілігі туындап отыр. Шығармашылық танымдық іс-әрекет нәтижесі болып табылады. Таным белсенділік-оқушының оқуға, білуге деген ынта-ықыласының, құштарлығының ерекше көрінісі. Танымдық белсенділік проблемалық сұрақтың жауабын іздестіруде, өзіндік жұмыс орындауда жүзеге асады. Білім беруде оқушы өзі ізденіп, тақырыпты оқып, түсініп, тақырып аясын кеңітсе, жолдастарымен ой бөліссе, өз білгенін көпшілікке жүйелі түрде жеткізе алса, онда ұстаз еңбегінің нәтижелі болғаны. Бұрынғы әдетке айналған оқу үрдісінде оқушы белсенділік көрсетуі тиіс. Яғни, мұғалімнің оқытуы, оқушының оқуы тұйық шеңбер түзуі керек. Оқытудың негізгі мотиві-таным мотиві, өйткені таным арқылы оқу балаға құлшыныс және тұрақты қызығу әкеледі. Қазіргі кезде кез-келген сабақ немесе сабақтар жүйесі мынадай нобай арқылы құрылады:

-Мұғалім мақсатта құрастырады, бірақ бағалардың өлшеуішін түсіндірмейді. -Мұғалім алдына қойған мәселелерді қалыптасқан мақсаттардың элементі ретінде қарастырады.

-Қалыптасқан мақсаттарға жету құралдары мен әдістерін мұғалім өзі таңдайды, яғни ол мақсатқа жетудің бірнеше әдісін ұсынады, сондықтан біз мақсатқа жетудің әдістерінің көп нұсқалығы туралы айтуымызға болады.

-Жаңа тапсырманы меңгеріп қорытындылау үшін оқушылар өз

бетінше мұғалімнің ұсынған тапсырмаларын

орындайды.
-Мұғалім орындалған жұмыстарды бағалап, оқушылардың білім деңгейін тексереді, ары қарай бұл цикл жалғаса береді.
Адамзаттың бүкіл өмір бойы жинаған білімі мен ілімі соншалықты көп терең, сондықтан қазіргі оқыту үрдісінде оның бәрін оқушыларға жеткізу қиын болып бара жатыр, тіпті мүмкін емес десе де болады. Ендеше оқушылардың танымдық қасиетін арттырып, олардың оқуға деген ынтасын көтеру керек. Мұны шешу үшін оқушы кез келген әдіспен берілген дайын білімді жаттап алуға бағытталған селқос тыңдаушы ғана болмай, керісінше, ол өзінекеректі білімді іздеп, қажет болған жағдайларда оны қолдануға ұмтылуы тиіс. Академик Ю.Н өзінің «оқу-тәрбие процесін оптималдандыру» деген еңбегіде (1982 ж. Просвещение) танымдық әдістерді мынадай 2 топқа жинақтады:
1.Оқушылардың оқу-таным қызметтерін ұйымдастыру әдістері. 2.Оқу-танымдық қызметінің тиімділігін бақылау әдістері. Әр топ бірнеше әдіс-тәсілдерден тұрады.
1. Ауызша баяндау (әңгіме, түсіндіру, лекция)
Ауызша баяндау құр жалаң сез болмауы керек. Сабақты түсіндіргенде Шаталов әдісімен тірек-сызбаларды сызу. Венн диаграмасы салыстырмалы сипаттама жазу әдістері, тақырыптағы негізгі ойды білдіретін сөздерді тауып, сараптама жасауға дағдыланады. 2. Көрнекілік әдісін (табиғат құбылыстарын тікелей бақылау, көрнекі құралдар және иллюстрациялармен, картамен жұмыс). Көрнекілік сабақтың танымдық құндылығын арттырады. Көзбен көріп, қолмен ұста дегендей әр сабақта картамен жұмыс оқушының карта бетіндегі географиялық нысандардың есте сақталуына ықпал етеді. «Атағыңды картадан көрсет, көрсеткеніңді ата»деген географиялық ереже бекер айтылмаған. Номинклатура жаттау үшін «Орныңды тап», «Тізбекпен жүр»,«Ендік, бойлық» т.б. танымдық ойындар ойнатылады. Оқушының танымдық қызығушылығын табиғат құбылыстарына тікелей бақылау жасау арқылы арттыру маңызды.
3. Саламандық жұмыстар әдісі.
(Тақырыптық карталарды салыстыру, статистикалық мәліметтерді өңдеу, географиялық әдебиеттермен, хрестоматиялық жұмыс, географиялық дәптермен жұмыс). Оқу материалын оқып-үйрену кезінде оқушылардың таным белсенділігі жоғары болатын сабақ қана білімнің сапалы көрсеткішін береді. Ол үшін осы аталған әдіс-тәсілдердің ішінен таным қабілетін күшейтетін түрі таңдалып алынады.Негізгі көңіл бөлетін жағдайлар:материалдардың мазмұны қолдағы құрал-жабдықтар географиялық білімнің жүйелілігі. Географиялық білім берудің басты құралы-сабақтың мазмұны ешуақытта төмендемек емес, керісінше, оқушының өздігінен білім алу мүмкіншілігін жүйелі әрі сапалы деңгейге көтерудегі рөлі күннен-күнге жоғарылауда. Қазіргі кездегі сабақтың ең басты көрсеткіші ретінде төмендегі педагогикалық шарттардың орындалуын атауға болады:
-Мұғалім мен оқушы арасындағы қарым-қатынастың өзара түсінушілікке негізделуі; -Оқушылардың таным әрекетін өздігінен дамытуға күш салуы; -Оқушылардың пәнге деген шығармашылық қызығушылығын, ойын элементтерін және т.б. енгізу арқылы арттыру.Бір сарынды сабақ түрлері, ең алдымен оқушының ынтасы мен сол пәнге деген қызығушылығын төмендетеді. Ойлау белсенділігін, танымын тежейді. Географиядан білім дағдыларын меңгерту, қызықтыру, ойлау, жеткізіп айту, есте сақтау ерекшеліктерін дамыту үшін әртүрлі әдіс-тәсілдер іздестіріледі.
-картаны оқу және беттестіру,
-оқулықпен жұмыс жүргізу; -кесте, график-диаграмма, тірек-сызба құру;
-диктант, -тесттік жүйе;
-өмірлік материал;
-баспасөз, ақпарат материалдары;
-реферат, дәріс дайындату;
-халық педагогикасы жолдарын пайдалануға болады.
Оқушыларға ынталандыру, географиялық білімдердің құндылығын түсіндіру, оларды меңгеруі үшін қосымша материалдардың маңызы зор. Оқушылардың ынталарын қалыптастыратын қосымша материалдарға мыналарды жатқызуға болады:
-Географиялық білімнің адам өміріндегі рөлі;
-Табиғат компоненттері мен табиғат кешендерінің адам тіршілігі мен шаруашылығындағы маңызы, табиғатты қорғау және оны ұтымды пайдалану жолдары. Қосымша материалды пайдалану арқылы оқушылар жергілікті жерматериалдарын пайдалануды керек етеді. Географиялық білімді күнделікті тиімді қолдана білу, өз жеріндегі табиғатты шаруашылық және экологиялық жағдайды бағалауға септігін тигізеді;
-Туған өлкеге дүниежүзінің географиялық бөлігі ретінде қарау. Өз өлкесінің табыстарын мақтаныш ету және оның проблемаларын шешуге өздерінің үлесін қосу; III. III Қорытынды
Ой еңбегінің танымдық белсенділігі мен мәдениетін дамытудың маңызы. Бүгінгі таңда білім беретін мектептердің міндеті өзінің талантын танып және оны таныта алатын жан-жақты тұлға қалыптастыру болып табылады. Ол үшін ең алдымен оқушылардың танымдық іс-әрекеттерінің маңызды жақтарына көп көңіл аударуымыз қажет. Танымдық белсенділік мәселелік сұрақ, берілген тапсырманы талдау, салыстыру, жинақтау және ғылыми болжам жасату арқылы туындайды. Оқушылардың оқу үрдісіндегі танымдық іс-әрекетін дұрыс қалыптастыру үшін мұғалім сабаққа әр түрлі бейнелі көрнекіліктерді, тірек-сызбаларды қолдануы керек. Егеменді еліміздің парасатты азаматын қалыптастыруда ауыл мектебінің де қосар үлесі зор. Өркениетті елдер деңгейіндегі білім мен тәрбие беру, ойлау қабілеті, рухани байлығы жоғары мәдениетті, бүгінгі күн талабына сай іскерлігі мен біліктілігі жоғары деңгейдегі азаматты тәрбиелеу.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ПРИМЕНЕНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ

Туганова Эльмира Турлбаевна
Учитель биологии
КГУ "Хромтауская средняя школа №1"

Современные образовательные технологии являются неотъемлемой частью эффективного обучения. Их применение помогает сделать учебный процесс более доступным, интерактивным и адаптированным к индивидуальным особенностям учащихся.

Любая технология в той или иной мере направлена на реализацию научных идей, положений, теорий в практике. Поэтому педагогическая технология занимает промежуточное положение между наукой и практикой. Педагогические технологии могут различаться по разным основаниям:

- по источнику возникновения (на основе педагогического опыта или научной концепции),
- по целям и задачам (усвоение и закрепление знаний, воспитание и развитие (совершенствование) природных личностных качеств), по возможностям педагогических средств (какие средства воздействия дают лучшие результаты),
- по функциям учителя, которые он осуществляет с помощью технологии (диагностические функции, функции управления конфликтными ситуациями),
- по тому, какую сторону педагогического процесса «обслуживает» конкретная технология, и т. д.

В педагогике неизбежно возникают вопросы: "чему учить?", "зачем учить?", "как учить?", но, вместе с тем, появляется еще один: "Как учить результативно?".

Среди разнообразных направлений новых педагогических технологий, на мой взгляд, наиболее адекватными поставленным целям и наиболее универсальными являются обучение в сотрудничестве, метод проектов, игровые технологии, дифференцированный подход к обучению и цифровые инструменты

Игровые технологии

Игра является, пожалуй, самым древним приемом обучения. С возникновением человеческого общества появилась и проблема обучения детей жизненно важным и социально значимым приемам и навыкам. С развитием цивилизации игры видоизменяются, меняются многие предметы и социальные сюжеты игр.

В отличие от игры вообще педагогические игры обладают существенным признаком - четко поставленной целью обучения и соответствующим ей педагогическим результатом, учебно-познавательной направленностью.

Игровая форма занятий создается при помощи игровых приемов и ситуаций, которые позволяют активизировать познавательную деятельность учащихся.

При планировании игры дидактическая цель превращается в игровую задачу, учебная деятельность подчиняется правилам игры, учебный материал используется как средства для игры, в учебную деятельность вводится элемент соревнования, который переводит дидактическую задачу в игровую, а успешное выполнение дидактического задания связывается с игровым результатом.

Технология проектного обучения

Актуальность данной технологии особенно возрастает на современном этапе, когда результатом образовательного процесса становится не определенная сумма знаний сама по себе, а умение применить полученные знания в различных жизненных ситуациях, т.е. их надпредметный характер. Технология проектного обучения определяется построением образовательного процесса на активной основе, деятельности каждого ученика, его интересов и потребностей. Данная технология реализуется через систему учебно-познавательных методов и приемов, направленную на практическое или теоретическое освоения (познание) действительности учащимися посредством выявления и решения существующих противоречий.

Проекты могут быть различными по содержанию:

монопредметные – выполняются в рамках учебного материала по одному предмету;

межпредметные – интегрируют содержание нескольких учебных предметов (наиболее целесообразны в начальной школе);

надпредметные - выполняются в рамках определенного факультатива или спецкурса.

По уровню усвоения учебного материала выделяют:

текущие – в процессе работы над проектом происходит уточнение, расширение, приобретение новых знаний, необходимых для решения поставленной проблемы;

итоговые проекты – по результатам оценивается уровень освоения учащимися определенного учебного материала;

По формам организации:

индивидуальные – выполняются одним учащимся (целесообразно использовать при организации работы с одаренными детьми);

групповые – выполняются скоординированной группой учащихся.

Дифференцированный подход к обучению

Принцип дифференцированного образовательного процесса как нельзя лучше способствует осуществлению личностного развития учащихся и подтверждает сущность и цели общего среднего образования.

Основная задача дифференцированной организации учебной деятельности - раскрыть индивидуальность, помочь ей развиться, устояться, проявиться, обрести избирательность и устойчивость к социальным воздействиям. Дифференцированное обучение сводится к выявлению и к максимальному развитию способностей каждого учащегося. Существенно, что применение дифференцированного подхода на различных этапах учебного процесса в конечном итоге направлено на овладение всеми учащимися определенным программным минимумом знаний, умений и навыков.

Дифференцированная организация учебной деятельности с одной стороны учитывает уровень умственного развития, психологические особенности учащихся, абстрактно-логический тип мышления. С другой стороны - во внимание принимается индивидуальные запросы личности, ее возможности и интересы в конкретной образовательной области.

Цифровые технологии, такие как интерактивные доски, образовательные платформы и мультимедийные ресурсы, значительно расширяют возможности преподавателей. Они позволяют адаптировать учебный материал к различным уровням подготовки учащихся и обеспечивают доступ к актуальной информации. Однако, несмотря на их преимущества, существует проблема неравного доступа к цифровым ресурсам, что требует дополнительных решений и поддержки со стороны образовательных учреждений.

Эффективность современных педагогических технологий подтверждается результатами. Учащиеся демонстрируют больший интерес к предмету, повышается их успеваемость и уровень вовлеченности в процесс обучения. Тем не менее, внедрение инновационных методов требует гибкости и готовности к адаптации со стороны педагогов.

Таким образом, современные педагогические технологии открывают новые возможности для обучения, делая его более динамичным и результативным. Их применение требует осмысленного подхода, но положительный эффект для образовательного процесса очевиден.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

UZDIK KALAM

ОҚУШЫЛАРДЫҢ МУЗЫКАЛЫҚ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Турмагамбетов Талгат Умбетулы
Алга ауданы Тоқмансай орта мектебі

Бүгінгі білім беру, жас ұрпақты тәрбиелеудегі басты мақсат- жеткіншек ұрпаққа мәдени, еңбек, адамгершілік және эстетикалық тәрбие бере отырып, олардың әсемдік сезімін дамыту, көркемдік талғамын тәрбиелеу, өнер шығармаларын сүйіп, туған табиғатын, оның байлығын қастерлеп, бағалай білу қабілеттерін қалыптастыру.

Музыка - адамзаттың рухани азығы, жан серігі және өзінің көркемдігі,нәзіктігі мен адам жанын баурап,олардың жақсы мінез-құлықтарының қалыптасуына септігін тигізеді. Жасөспірімдерді музыка әлемін түсініп қабылдауға, талғампаздығын тәрбиелеуге, эмоциялық сезімталдығына қалыптастыруда білімді, мәдениетті болып өсуіне әсер етуде музыка сабағының алатын орны ерекше.

Музыканы қабылдау – музыка сабағында қолданылатын іс-әрекеттердің кез-келген түрінің іргетасы, бастапқы нүктесі ретінде қарастырылады, яғни музыка тыңдау, ән айту, музыкалық білімділігін арттыру, нота сауаты қамтылады.

Оқушылардың музыкаға деген тиянақты ынтасы мен сүйіспеншілігін арттыру, ән айту шеберлігін шыңдау, олардың музыкалық қабілетін (есту, ырғақ, есте сақтау) қалыптастырумен қатар, ортақ табысқа қуана білуге, эстетикалық талғам-сезімдерін дамытуға тәрбиелейді.

Оқушының эмоциялық әсерін, музыкалық есту қабілетін, лад пен ырғақты сезіну, есте сақтау шығармашылық қабілеттерін дамыту қажет. Ән үйрену кезеңінде оны таза айтуды үйрену үшін алдымен айтылған дыбысты есте сақтай отырып қабылдап, сонан соң дыбысты дұрыс айту қажет.

Дауыс ерекшеліктерін дамытудың әдістері мынадай жағдайларды қамтиды:

1. Балалардың жас ерекшеліктеріне қарай дауыстарының мөлшеріне үнемі бағыт беріп отыру.
2. Әнді еркін,қиналмай айту,сонымен қатар әншілік өнердің
ережелерін қатаң сақтау.
3. Жаймен,асықпай дем алу және оны біртіндеп шығару.
4. Көмейдің тұрақты қалпы,оның маңызды қасиеті.
5. Дауысты дыбыстарды дұрыс айту, дауыссыз дыбыстарды
қысқа, нақты келтіру.
6. Музыкалық шығармаларды терең түсініп, өз мәнерінде айту.
7. Сабақ барысында үйлесімді сезімге бой алдырушылыққа бағыттау,
ал сабақтың шарықтау бөлімінде бірыңғай немесе жеке көркемдік
нәтиже қажет.
8. Балалардың жеке басының өзгешеліктерін есептей отырып,
музыкалық материалдарды таңдай білу.

Музыкалық қабілеттің негізгі үш түрі бар.

Мақамдық сезім, яғни әуен дыбысының мақамдық қызметін эмоционалдық тұрғыдан ажырата білу қабілеті немесе әрекеттің дыбыстық жоғарылылығына тән эмоциялық көрініс сезіну. Бұл қабілетті басқаша – эмоционалдық немесе музыкалық естудің перспективтік кешені деп атауға болады. Мақамдық сезім музыкалық жоғарылылықты сезінудің үзілмес бірлігін, яғни тембрден мүшеленген жоғарылылықты жасайды. Мақамдық сезім әуенді қабылдауда, оны тануда, интонацияның дәлдігін сезінуде тікелей көрініс табады. Ол ырғақтық сезіммен қатар музыкаға деген эмоциялық ықыластың негізін қалыптастырады. Бала жасында оның көрініу сипаты – музыканы сүю және тыңдауға деген қызығушылықтан басталады.

Есту арқылы түсіну қабілеті, яғни дыбыстық жоғарылылық әрекеттерінде көрінетін есту арқылы түсінуді еркінше қолдану қабілеті. Бұл қабілетті басқаша музыкалық естудің есту немесе репродуктивті кешені деп атауға болады. Ол әуенді, ең алдымен әнді есту бойынша орындауда тікелей көрініс табады. Бұл қабілет мақамдық сезіммен бірлікте үйлесімді естудің негізінде жатыр. Дамудың анағұрлым жоғары сатысында әдетте ішкі естуді қалыптастырады. Бұл қабілет музыкалық жады мен музыкалық елестің негізгі өзегін құрайды.

Музыкалық-ырғақтық сезім музыканы белсенді түрде сезіну қабілеті, музыкалық ырғақтың эмоционалдығын және оның нақты орындалуын сезіну. Ерте жаста музыкалық-ырғақтық сезімнің көрінісі музыкалық туындыны есту музыкалық ырғақты беретін белгілі бір қозғалыстық реакциялардың қатар жүруімен байланысты болады. Бұл сезім музыкалық әрекет хорын қабылдаумен және оның көрінісімен байланысты музыкалылықтың негізінде жатыр.

Дарындылық таланттың бір сипаты, тума таланттың бір деңгейі ретінде қарастырылады.

«Талант» ұғымын анықтауда оның тума сипатына ерекше назар аударылады. Талант белгілі бір нәрсеге қатысты берілген тарту, дарын ретінде анықталады, ал тарту немесе дарын табиғаттың берген қабілеті болып табылады. Басқаша айтқанда, талант – табиғат берген тума қабілет, ол белгілі бір әрекетте жоғары табыспен қамтамасыз етуші.

Мектептегі бір сағаттық музыка сабағы оқушылардың музыкалық бейімділігін жете дамыта алмайды. Сондықтан сабақтан тыс жүргізілетін музыкалық жұмыстарға қатысуы арқылы олардың қабілетін дамытуға мүмкіндік туады. Бұл жұмыстардың қай түрі болсын, оқушының музыка сабағынан алған білімін толықтыруға бағытталуы тиіс. Сыныптан тыс жүргізілетін жұмыстар балалардың музыкалық қабілетін дамытып, эстетикалық талғамын қалыптастырады. Бала бойындағы көркемдік талғам мен шығармашылық ізденіс дағдыларын дамытуда, талантын ұштауда мектептердегі үйірме жұмыстарының тәлім-тәрбиелік маңызы ерекше.

Үйірмелерде оқушылар музыка сабағында алған білімін кеңейтіп, орындау дағдыларын тереңірек меңгеруге мүмкіндік алады.

Сонымен қатар үйірмеден бөлек сыныптан тыс жүргізілетін музыкалық-көпшілік жұмыстар оқушыларды барынша көбірек қамтуды, олардың танымын кеңейтіп, музыка өнеріне деген көзқарасын қалыптастыруды мақсат етеді. Осы мақсатқа жету үшін, мұғалім баланың жас ерекшелігін ескере отырып, оны қызықтыратындай тақырып пен музыкалық материал таңдап алғаны жөн. Ұйымдастыру алдында біршама дайындық әңгіме жүргізіледі. Көпшілік музыкалық жұмыстың да бірнеше түрі бар. Олар: концерттерге бару, көпшілік-музыкалық мерекелерге қатыстыру, байқаулар ұйымдастыру. Бұл жұмыстар оқушылардың музыкалық танымын кеңейтіп, олардың қабілетін дамытуға жол ашады, талғамын қалыптастырады.

I. Әдеби-сазды кештер. Сабақтан тыс жұмыстардың қызықты түрі - әдеби монтаж әзірлеу мен оны кештерде пайдалану. Әдеби монтаж – оқушымен сабақтан тыс уақыттарда өткізілетін әр түрлі тақырыптарға арнап жинақталған әдеби материалдар. Әдеби-монтаж әрбір даңқты күндерге арналып немесе оқушыларға қажетті деген тақырыптарға арналып жасалады да, жастар арасында өткізілетін тақырыптық кештерде, ашық тәрбие сағаттарында пайдаланылады.

II. Хормен ән салу. Хормен ән салу музыка сабақтарының негізі болып табылады. ән салу–есту, жадында сақтау, ырғақты сезіну, көркемдік талғам сияқты музыкалық қабілеттерін дамытудың ең пәрменді түрі ән салу жөніндегі берілетін нұсқаудан бастап әннің ұнамды шығуына дейінгі барлық объект назарда болуға тиісті. Хормен ән салу музыкалық тәрбиенің ең оңай қол жетерлік түрі болып табылады

Мұғалімнің күнделікті сабақта пайдаланып жүрген әдістері музыкалық анықтамаларда түсіндіруге, оқушылар шығармашылығын, қызығушылығын арттыруына, жеке тұлғаның рухани дамуын тәрбиелеуге көмектеседі. Соның бірі - баланы ұлттық музыка негізінде тәрбиелеу. Халық музыкасы, фольклорға құрметпен қарау, оны сүюі, ұлттық салт-дәстүрлерді қастерлеу баланың жас кезінен басталуы керек. Егер ұлттық нәрі бар дүние бала жүрегінде орын алса және оны өмірдің мәні деп қабылдаса, онда ол өз халқының, туған жерінің нағыз азаматы болады деп айтуға болады.

Халқымыздың рухани қазынасы – ән мен күй бүгінгі таңда тамаша тәрбие көзі болумен қатар, кәсіби музыканың негізгі арқауы екенін естен шығармаған жөн. Міне, халықтың музыка өнеріндегі өте бай рухани қазынамен оқушыларды таныстырып, олардың озық үлгілерін үйрету музыка пәнінің негізгі мақсаты болып табылады. Музыка сабағы мектептегі тәрбие көзі болып табылады. Тіл мен әдебиетті жоғары көтеретін күш те, күн нұры сияқты әр беретін, көрік беретін де - музыка. Қазақтың ұлттық мәдениетін де көтеретін - музыка. Музыка пәні басқа пәндермен терезесі тең. Қазіргі кезде кейбір ата-аналар «Баламыз музыканы оқығанмен, оның ертеңі жоқ немесе одан керемет әнші, күйші, шыға қоймас» деп ойлайды. Әрине, мұның бәрі жаңсақ пікір. Түсінсе, балаға имандылық, ізгілік, білімділік, парасаттылық сыйлайтын ерекше күш тек қана музыкада бар.

Осы негізде айтылған академик А.Жұбановтың «Гимнастика денені қалай түзесе, музыка да адам жанын солай түзейді» деген нақыл сөзі оқушылардың эстетикалық,рухани байлығын кеңейтіп,қанаттандыру керек екенін дәлелдейді

«Дүниенің мысалы баспа кезек, әркім де баспалдақтан басып өтер» - деп 19 ғасырда өмір сүрген Майлықожа ақын айтқандай, ұрпақты қазақ мәдениетіне тәрбиелеу – мектеп баспалдағынан басталады емес пе! Міне, сондықтан музыка пәні мұғалімдерінің міндеті – шәкірттеріне музыка өнерінің сарқылмас қазынасының ең асылдарын ала отырып, эстетикалық тәрбие беру.

Данышпан Абайдың «Туғанда дүние есігін ашады өлең,өлеңмен жер қойнына кірер денең» деген сөздері қазақ өмірінің бүкіл тыныс –тіршілігі өлеңмен өрнектелетінін айқын көрсетеді. Ұлтымыздың аса бай өнерін дамытуға Абай бастаған Біржан сал, Ақан сері ,Балуан Шолақ сияқты халық композиторлары өлшеусіз үлес қосып,оны сапалық жаңа биікке көтерді» деген екен. Сондықтан бүгінгі ұрпақты музыкалық сауаттылыққа тәрбиелеп, олардың музыкалық шығармашылық қабілеттерін арттыру – заман талабының ажырмас бір бөлігі болып тұр.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ЗАМАНАУИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ДАРЫНДЫ БАЛАЛАРМЕН ЖҰМЫС ЖАСАУДАҒЫ ТИІМДІЛІГІ

Уразова Айслу Таусогаровна
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

Мақсаты:Заманауи технологиялардың дарынды балалармен жұмыс жасаудағы қолданысының маңызын көрсету

Міндеті:Инновациялық технологиялардың жұмыс барысындағы тиімділігін айқындау

I.Кіріспе

Білім беру саласының дербестігін жақсарту, білім беру ісін басқаруды демократияландыру еліміздің мектептерінде оқытудың белсенді және инновациялық әдістері мен технологияларды тиімді пайдалануды қажет етеді.Оқытуда жаңашыл әдісті қолдану оқушы үшін де, мұғалімге де шығармашылықпен жұмыс ықпал етеді. Білім беру жүйесіндегі өзгерістер:«педагогикалық технологиялар», «тәсіл», «әдіс» сияқты ұғымдарды терең меңгеруге оқып-үйренуге жетелейді. «Инновация» сөзі латынның («жаңашылдық», «өзгеріс») деген ұғымдарына сәйкес келеді. үшін ең бастысы мұғалімнің инновациялық даярлығын қалыптастыру керек.

Бүгінгі таңда білім беру жүйесінде заманауи технологияларды қолдану ерекше маңызға ие. Әсіресе, дарынды оқушылармен жұмыс жасау барысында технологияларды тиімді пайдалану олардың қабілеттерін дамытуға және шығармашылық әлеуетін ашуға мүмкіндік береді. Бұл мақалада заманауи технологияларды дарынды оқушылармен жұмыстағы тиімділігі қарастырылады.

II.Негізгі бөлім.

Жас ұрпақ – ел тірегі, ертеңіміздің кепілі. Әрбір ұстаздың міндеті – мектеп оқушыларын отансүйгіштікке, ақыл-ойын жан-жақты дамытуға, ұмтылуға тәрбиелеу. «Қыран түлегіне қайыспас қанат сыйлайды, ұстаз шәкіртіне талап сыйлайды» деген халқымыздың қанатты сөзі ұстаз арқылы дарыған талаппен ұрпақтың алысқа ұшатынын меңзейді

Қазіргі таңда біздің Республикада білім берудің жаңа жүйесі іске қосылып, әлемдік білім беру кеңістігіне енуге батыл қадамдар жасалып жатыр. Білім берудің мазмұны жаңарып, оны технологиялық-педагогикалық тұрғыдан жетілдіру қажеттігі туындауда. Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінде озық технологияларды пайдалану- оқыту сапасын жақсартып қана қоймай, оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырады.

Білім беру саласына озық технологиялардың енуі мұғалімнің ойлау стилін, оқыту әдістемесін өзгертеді. Бұл мақсатқа жету үшін мультимедиялық құралдар, интерактивті тақталар, сандық білім беру ресурстары, онлайн платформалар, электрондық оқулықтар мен тестілеу бағдарламалары маңызды рөл атқарады. Оқытуда жаңа технологияларды пайдалану – заман талабы. Интерактивті әдістер, жобалық оқыту, АКТ құралдарын пайдалану қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарын қызықты әрі тиімді етеді.

Қазіргі таңда цифрлық технологиялар білім беру жүйесін түбегейлі өзгертіп, оны жаңа деңгейге көтеруде. Әсіресе, дарынды оқушылармен жұмыс жасауда заманауи технологиялардың тиімділігі жоғары, өйткені олар білім алудың жекелендірілген, интерактивті және шығармашылық мүмкіндіктерін кеңейтеді.

I.Білім беруде цифрлық технологиялардың маңызы

- Оқушылардың қызығушылығын арттырады
- Ақпаратқа қолжетімділікті кеңейтеді (электронды кітаптар, бейнесабақтар, интерактивті ресурстар)
- Жеке оқу траекториясын қалыптастырады (әр оқушы өз қарқынымен оқи алады)
- Білімді практикалық қолдануға мүмкіндік береді (виртуалды зертханалар, STEM-жобалар)
- Кері байланысты жеңілдетеді (тексеру, бағалау, ұсыныстар беру)

Білім беру жүйесінде цифрлық технологияларды пайдалану оқу үдерісінің тиімділігін арттырып, оқушылардың шығармашылық және аналитикалық ойлау қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Цифрлық технологиялар оқу материалдарын меңгеруді жеңілдетіп қана қоймай, білім беру сапасын жақсартуға және оқытуды жекелендіруге мүмкіндік береді.

Заманауи технологиялардың негізгі артықшылықтары:

Жекелендірілген оқыту

- о Әр оқушының қабілеті мен қызығушылығына сәйкес бейімделген тапсырмалар мен материалдар ұсынуға мүмкіндік береді.
- о Оқушының өз қарқынымен білім алуына

жағдай жасайды.

- Google Classroom, Moodle, Kahoot, Quizizz сияқты платформалар арқылы жеке оқу жоспарларын әзірлеуге болады.

Интерактивті және ынталандырушы оқыту

- Дарынды оқушылар ақпаратты жылдам қабылдайды, сондықтан олар үшін интерактивті тапсырмалар, ойын түріндегі оқыту және виртуалды зерттеулер қызықты әрі тиімді болады.
- Gamification (ойын элементтерін қосу) – сабақтарға қызығушылықты арттырады және мотивацияны көтереді.
- Kahoot, Mentimeter, Padlet сияқты құралдар сабақтарды қызықты етеді.

Зерттеу және шығармашылық қабілеттерін дамыту

- Ғылыми жобалар, эсселер, storytelling әдістері арқылы оқушылардың өзіндік зерттеу дағдылары дамиды.
- Нейрожелілер мен жасанды интеллект құралдары (ChatGPT, Grammarly, DeepL) оқушыларға идеялар қалыптастыруға және шығармашылық жұмыстарын жақсартуға көмектеседі.
- Canva, Prezi, Storybird – оқушылардың визуалды шығармашылық жұмыстарын дамытуға арналған тиімді құралдар.

II.Цифрлық технологиялардың оқушылардың шығармашылығын дамытудағы рөлі

Білім беру жүйесінде цифрлық технологияларды пайдалану оқу үдерісінің тиімділігін арттырып, оқушылардың шығармашылық және аналитикалық ойлау қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Цифрлық технологиялар оқу материалдарын меңгеруді жеңілдетіп қана қоймай, білім беру сапасын жақсартуға және оқытуды жекелендіруге мүмкіндік береді.

1. Білімге қолжетімділікті арттыру

Цифрлық технологиялар білім алушыларға географиялық орнына қарамастан сапалы білім алуға жағдай жасайды. Онлайн курстар, вебинарлар, ашық білім беру платформалары арқылы оқушылар өздеріне қажетті ақпаратты кез келген уақытта меңгере алады.

2.Интерактивті оқыту әдістері

Қазіргі таңда дәстүрлі оқыту әдістерімен қатар, интерактивті оқыту әдістері кеңінен қолданылуда. Виртуалды және толықтырылған шындық (VR/AR), электрондық оқулықтар, мультимедиялық презентациялар сабақтарды қызықты әрі тиімді өткізуді қамтамасыз етеді.

3. Оқыту процесін жекелендіру

Адаптивті оқыту жүйелері әр оқушының білім деңгейіне сай оқу траекториясын құруға мүмкіндік береді. Жасанды интеллектке негізделген платформалар білім алушылардың үлгерімін талдап, оларға сәйкес тапсырмалар ұсынады.

4. Бағалау және бақылау жүйесінің дамуы

Цифрлық технологиялар оқушылардың білімін әділ бағалауға және оқу жетістіктерін бақылауға көмектеседі. Электронды күнделіктер, онлайн тесттер мен бақылау жүйелері мұғалімдерге уақыт үнемдеуге және оқушылардың білім деңгейін объективті түрде бағалауға жағдай жасайды.

5. Шығармашылық және зерттеу қабілеттерін дамыту

Цифрлық технологиялар оқушыларға өздерінің шығармашылық жобаларын жасауға мүмкіндік береді. Бағдарламалау, 3D модельдеу, анимация, графикалық дизайн сияқты бағыттар оқушылардың қызығушылығын арттырып, олардың болашақ мамандық таңдауына әсер етеді.

III.Қорытынды

Заманауи технологиялар дарынды оқушылардың қабілеттерін барынша дамытуға, олардың жеке ерекшеліктеріне сәйкес білім алуға және шығармашылық әлеуетін жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Әр мұғалім оқушыға көпқырлы сабақ беретін болған соң, қазіргі жаһандану саясатына сәйкес жаңа технологияны өз ыңғайына, пәніне лайықтап пайдалануы тиіс.Мұғалім шеберлігі – ізденіс нәтижесі. Сондықтан, орыстың ұлы педагог-ғалымы К.Д.Ушинскийдің “Мұғалім – өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім, оқуды, ізденуді тоқтатысымен оның мұғалімдігі де жойылады” – деген. Сабақты тартымды өткізіп, оқушылардың қызығушылығын арттыру үшін әр сабағымызды түрлендіріп отыру шарт. Ол үшін тек бір технологиямен шектеліп қалмау,әртүрлі технологияның элементтерін пайдалану қажет. Сондықтан қазақ тілі мен әдебиеті пәнінде инновациялық технологияларды белсенді түрде енгізу – дарынды балалармен жұмысты тиімді ұйымдастырудың негізгі шарттарының бірі болып табылады.

Дарынды балалармен жұмыс жасау динамикасы :

2022-шығармашылық пен интеллектуалдық байқаулардың,мәнерлеп оқулардың аудандық,облыстық кезеңдері-55%

2023-республикалық пәндік олимпиаданың аудандық,шығармашылық байқаулардың аудандық,облыстық кезеңдері-65%

2024-республикалық ауыл олимпиадасының аудандық,облыстық кезеңдері,республикалық пәндік олимпиаданың аудандық,облыстық кезеңдері-80%

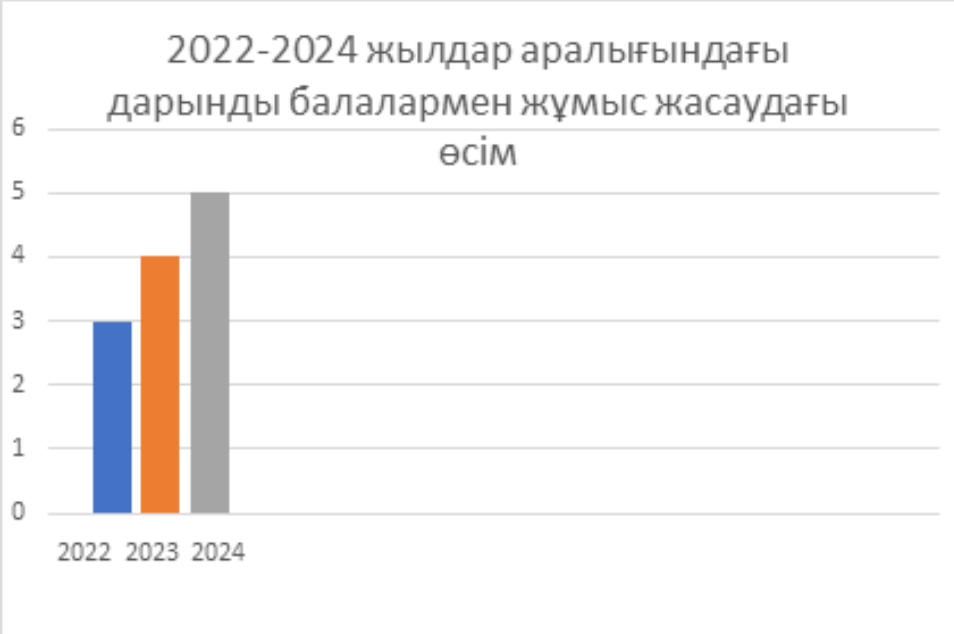
Пайдаланылған әдебиеттер:

1.2011-2020 жылдарға арналған Қазақстан Республикасының білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасы

2.Ахметова Г.Қ, Семченко А.А, Мұхамбетжанова С.Т. білім беру ұйымдарында электрондық оқыту жүйесін енгізу әдістемесі және Әдістемелік құрал

3.К.Бекбаева «Ауыл мектебіндегі дарынды балалармен жұмыс»Дарын журналы №7, 2007 жыл

4.Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы

ОҚЫТУДЫҢ ЖАҢА ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІН ЕНГІЗУ АРҚЫЛЫ БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУ

Уталиева Айнур Сактаганкызы
Бесқұдық орта мектебі
тарих пәнінің мұғалімі

«Мұғалім өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім, оқуды ізденуді тоқтатысымен оның мұғалімдігі де жойылады»
К.Ушинский
Кіріспе:
«Халықтың кемеліне келіп өркендеп өсуі үшін ең алдымен азаттық пен білім қажет» деп қазақтың біртуар перзенті Шоқан Уәлиханов айтқандай еліміз өз тәуелсіздігін алғаннан кейін білім мен ғылым саласына ерекше көңіл бөлуде. Әлемдік білім кеңістігінен орын алу үшін міндетті түрде саналы жан-жақты дамыған ұрпақты тәрбиелеуіміз керек .
Қазіргі әлеуметтік-мәдени жағдайдағы өмір сұранысына сай білімі бар, шығармашылықпен жұмыс жасайтын, өзін-өзі дамытып жетілдіре алатын азамат тәрбиелеу оның өзін белсенді жағдайға қоятын жеке тұлғаға бағытталған оқыту технологияларын тиімді пайдаланумен тікелей байланысты.

Мақсаты: жеке тұлғаға және нәтижеге бағытталған білім беру жүйесіне көшуде жаңа технологияның әдіс-тәсілдері мен озық тәжірибені ұлттық және жалпы адамзаттық құндылық қағидаларымен сабақтастыру.

Негізгі бөлім:
«Мұғалім – мектептің жүрегі» деп халқының болашағы үшін білімнің даңғыл жолын салған Ыбырай Алтынсарин бекерден бекер айтпаған. Әрбір мұғалім өзін мектептің жүрегімін деп есептеп, мектептің жанын киргізердей дәрежеде болуы тиіс. Білімді және тәрбиелі , дүниетанымы кең , ұшқыр ойлы ұрпақ тәрбиелеу үшін - сындарлы оқыту теориясын сабақ үдерісінің негізгі көзіне айналдыру қажет. Осы бағытта білім беру ұйымдарының алдындағы мақсат - мұғалімдер тәжірибесін үнемі жетілдіру және бағалау. Жаңа әдіс –тәсілдердің практикалық қолданысын кеңейту, дамыту болып табылады.
Қазіргі инновациялық технологиялар-білім сапасын арттырудың кепілі. Оны өз дәрежесінде пайдаланудың оқушыны шығармашылыққа төселдіруге ықпалы өте зор. Оқытудың тиімділігін арттыру үшін біз, мұғалімдер қауымы әр сабақта жаңа технологияларды қолдануымыз қажет. Себебі жаңа технологиялардың ерекшелігі-оның оқушыға

жан-жақты ықпал етуі. Яғни, тек білімді немесе оқу бағдарламасын меңгертіп қоймай, жеке тұлғаның танымдық қабілеттерін, танымдық процестерін (есту, көру), өзін-өзі дамыту, бекіту, шығармашылық қабілеттерін қалыптастыру, белсенді сөздік қорын дамытуға, өз бетімен білім алуға, ізденуге деген ықыласы мен іскерлігін, оқу-танымдық ынтасын жетілдіру, әрі жеке тұлғаны жан-жақты дамытуға жетелейді.

Жалпы орта білім беру жүйесінің қазіргі талаптары білім беру үдерісін үнемі дамытып отыруды қажет етеді. Сапаны арттырудың және білім беруді дамытудың негізгі белгілерінің бірі-әдістемелік деңгейді арттыру болып табылады.

Топтық оқыту үлгісі педагогикалық үдерістің бір элементі болып табылады. Топтық жұмыс оқушылардың ұжымдық іс-әрекеттерінің көрінісі болып табылады. Топтық жұмыста әркім өзі үшін және басқалар үшін жауапкершілікті сезінеді. Топқа бөлудің негізгі түрлері:

-Пазлдар мен бөлу: «Әлемнің жеті кереметі», «Әлемдегі ең биік мұнаралар», «Астана арман қала» және т.б тақырыптар бойынша фото құрастыру арқылы топтарғабөлу.

-Түстер арқылы бөлу: түстермен бөлу арқылы Э.Бононың «Ақылдың 6 қалпағы», «Деңгейлік тапсырмалар» бойынша жұмыс жасаған уақытта тиімді.

-Сандармен, әріптермен, доппен бөлу: тақырыпты меңгерту мақсатында қолдануға болатын ең қарапайым топқа бөлу формалары. Мозайка құрастыру арқылы: жаңа сабақтың мағынасына қарай қималарды құрастырады. Жаңа сабақтың тақырыбын ашуға мүмкіндік береді.

Тарих сабағында үнемі қолданып отыратын өзіме тиімді әдіс – тәсілдерге тоқталып өтсем: оқушылардан үй тапсырмасын сұрау кезінде «Қарлы кесек», «Шынжырдағы үзбелер», «Өрмекші», «Автор орны», «Ақыл қалпағы», «Даналық ағашы» әдіс- тәсілдерін қолдана отырып сұраймын. Жаңа тақырыпты меңгеруде «Джигсо» «Әңгіме құрастыру», «Мәтін бөліктері», «Идеялар тоғыстыру» («Не? Қайда? Қашан?»), «Тұлғаны танып-біл» әдістерін қолдану арқылы жаңа сабақты түсіндіру ыңғайлы. Соның ішінде «Джигсо» әдісін қолдану арқылы оқушылар сабақты өздері топ басшының көмегімен түсініп іздейді, ойларымен бөліседі. Бұл әдісті қолдану кезінде екі топ өздеріне берілген тапсырмаларды зор қызығушылықпен орындайды, постермен жұмыс жасап қорғады. Оқушылар топпен жұмыс жасай отырып бір-бірін тыңдады, оқып үйренді. Жаңа сабақты түсінгенін тексеру мақсатында «Ойлан.Жұптас. Бөліс» әдісі арқылы топтық, жұптық, жеке жұмысты ұйымдастыра отырып бұл әдістің тиімділігіне көз жеткіздім. Бұл әдіске ерекше тоқталғаным қабілеті жоғары және уәжі төмен оқушылармен яғни деңгейлік тапсырмалар орындауда уақытты үнемдеуге септігін тигізеді. Бағалау кезінде «Баланс дөңгелегін» қолданған өте тиімді. Сабақ соңында топтарға әр топтың сабақ барысындағы іс-әрекетіне «Екі жұлдыз, бір тілек» әдісін қолданамын. Кері байланысқа түсе отырып сабақтың ұнаған жақтары мен ұсыныстарын оқушылардың өздері дәлелдейді. Яғни бұл келесі сабақта алдыңғы сабақта кездескен қиындықтарды жеңуге мүмкіндік туғызады. Бұл әдіс-тәсілдерді өз іс тәжірибеме енгізу, білім сапасының артуына септігін тигізді. Оқу сапасын арттыруда ,оқушылардың өзіндік жұмыстарын ұйымдастыруда әдіс-тәсілдерді мейлінше түрлендіріп отырған дұрыс. Ағартушы қайраткер А. Байтұрсынұлы «Қай әдіс жақсы?» деген мақаласында: «Жалғыз әліп-би үйренудің өзінде толып жатқан әдіс бар. Әр әдіс-өз орнында жақсы. Әдіс көрнекіліктен шығады. Әдістің жаман-жақсы болмағы жұмсалатын орнына қарай» дейді. Ал Л.Н.Толстой «Үйрету әдістері туралы» еңбегінде «Олақтықтың белгісі-бір ғана әдісті білу, шеберліктің белгісі-түрлі әдісті білу, керек кезінде жоқ әдісті де таба білу. Мұғалім көп әдісті білу керек,оларды өзіне сүйеніш, қолғабыс есебінде қолдану керек» деген. Олай болса, күнделікті ізденісіміз, жаңа технологияларды оқып-үйреніп өз тәжірибемізде шеберлікпен қолдануымыз-алдымыздағы шәкірттерге терең де тиянақты білім берудегі қажеттілігіміз.

Қорытынды.

Мектептегі білім сапасын көтеретін нақты механизмдер, ол-оқыту процесіне жаңа технологияларды кеңінен енгізу. Қазіргі кезде республикамызда білім берудің жаңа жүйесі жасалып, әлемдік білім беру кеңістігіне енуге бағыт алуда. Сондықтан әрбір педагог сабақты үнемі қалыптасқан формада өткізуден көрі оқытудың жаңа технологиясын, жаңа әдіс-тәсілдерін және дәстүрлі емес сабақ түрлерін өткізу тиімді. Оқыту үрдісіндегі жаңа әдіс-тәсілдер оқу мазмұны мен оқушылардың жас ерекшелігіне қарай таңдап алу қажет. Сабақта қолданылған жаңа әдіс-тәсілдердің өзі әрбір мұғалімнің шеберлігіне байланысты әрқалай жүзеге асырылуы мүмкін.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ АҒЫЛШЫН ТІЛІ БОЙЫНША РЕЦЕПТИВТІ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ (ТЫҢДАУ ЖӘНЕ ОҚУ)

Шауменова Карылга Камиловна
«Хиуаз Доспанова атындағы
№14 орта мектеп» КММ
Ағылшын тілі пәнінің мұғалімі

Білім алушылардың ағылшын тілін меңгеру барысында маңызды аспект болып табылады. Рецептивті дағдылар – бұл ақпаратты қабылдау, яғни тыңдау және оқу арқылы түсіну қабілеті. Мұндай дағдылардың дамуы білім алушыларға тілді тереңірек меңгеруге және оның негізгі элементтерін толыққанды түсінуге мүмкіндік береді.

Тыңдау дағдыларын дамыту.

Тыңдау жаттығулары: Білім алушыларға әр түрлі деңгейдегі тыңдау жаттығуларын ұсыну. Бұл аудио немесе бейнемазмұнды тыңдап, оны дұрыс түсіну және қажет ақпаратты табу дағдыларын дамытады.

Тыңдау түсінігін тексеру: Тыңдаған материал бойынша сұрақтар қойып, түсінгендерін тексеру. Мысалы, сұрақ-жауап, мәтін бойынша әңгімелесу.

Жаңартылған аудио материалдар: Білім алушылардың қызығушылығына сай түрлі тыңдау материалдарын қолдану, мысалы, интервьюлер, подкасттар, әндер немесе радиобағдарламалар.

Оқу дағдыларын дамыту.

Түсінік бойынша оқу: Оқу барысында білім алушылардың мәтіннің негізгі ойы мен ақпаратын түсінуге назар аудару керек. Бұл мәтінді оқу мен мазмұнды толық меңгеру қабілетін арттырады.

Жиі оқу жаттығулары: Әртүрлі тақырыптарда мәтіндер оқытып, түсіну деңгейін арттыру. Мәтіндерге негізделген сұрақтар мен тапсырмалар білім алушылардың оқу дағдыларын жетілдіреді.

Көптүрлі жанрлар: Әртүрлі жанрдағы мәтіндерді оқу (шығармалар, жаңалықтар, ғылыми мақалалар, веб-сайттар) оқу деңгейін көтереді.

Ағылшын тілін үйрену — қазіргі замандағы маңызды дағдылардың бірі. Жаһандану дәуірінде ағылшын тілі халықаралық қатынас, білім алу, ғылым мен техника саласында кеңінен қолданылатын тілге айналды. Осы себепті, білім алушылардың ағылшын тілі бойынша дағдыларын жетілдіру, әсіресе рецептивті дағдыларын (тыңдау және оқу) дамыту – білім беру жүйесінің маңызды бөлігі болып табылады.

Рецептивті дағдылар — ақпаратты қабылдау мен түсінуге негізделген дағдылар болып табылады, олар тіл үйренушінің қарым-қатынас жасау қабілетіне зор ықпал етеді. Тыңдау және оқу — тілді меңгерудің бастапқы және маңызды кезеңдері болып саналады, өйткені олар сөздер мен мәтіндердің мағынасын дұрыс түсінуге, сондай-ақ шет тілінде сөйлеу дағдыларын дамытуға негіз қалайды.

Аталған дағдыларды дамыту барысында білім алушылар тыңдау арқылы түрлі сөйлеу үлгілерін қабылдап, мәтіндермен жұмыс істей отырып, жаңа сөздер мен сөз тіркестерін үйренеді. Бұл үдеріс тек тіл үйренушінің сөздік қорын байытумен шектелмей, сонымен қатар мәдениетаралық қатынасты терең түсінуге мүмкіндік береді. Сондай-ақ, рецептивті дағдыларды дамыту білім алушылардың оқу және тыңдау қабілеттерін жетілдіріп, олардың ағылшын тілінде өз ойларын еркін жеткізуіне, тыңдай отырып ақпаратты дұрыс түсінуге мүмкіндік береді.

Бұл жұмыстың мақсаты — білім алушылардың ағылшын тілі бойынша рецептивті дағдыларын дамытуға бағытталған әдіс-тәсілдер мен жаттығуларды талқылау, сондай-ақ тыңдау мен оқу дағдыларын жетілдірудің тиімді жолдарын қарастыру.

Ағылшын тілі бойынша рецептивті дағдыларды дамыту — тілді үйренудің маңызды аспектілерінің бірі. Бұл бөлімде тыңдау және оқу дағдыларын дамытуға бағытталған әдістер мен тәсілдер, сондай-ақ осы дағдылардың тіл үйренушілердің жалпы тілдік дамуына әсері қарастырылады.

1. Тыңдау дағдыларын дамыту

Тыңдау дағдыларын дамыту — білім алушылардың тілдік қабілеттерін жақсартудың маңызды элементі. Тыңдау арқылы олар тілдің құрылымын, сөз тіркестерін, сөйлеу мәнерін және тілдегі интонацияны үйренеді. Тыңдау дағдыларын дамыту үшін бірнеше тиімді әдіс-тәсілдерді қолдануға болады.

1.1. Әр түрлі деңгейдегі тыңдау материалдарын пайдалану.

Білім алушылардың тыңдау дағдыларын дамыту үшін тыңдауға арналған материалдар деңгейі әртүрлі болуы тиіс. Мысалы, бастапқы деңгейде қарапайым сөйлемдер мен сөздер, ал жоғары деңгейде күрделі мәтіндер мен мамандандырылған мәтіндер ұсынылуы қажет. Бұл әдіс білім алушылардың тыңдаған материалдарын түсініп, ақпаратты дұрыс қабылдау қабілетін дамытады.

1.2. Тыңдаған материал бойынша түсінік тексеру.
Тыңдаған материалды түсіну деңгейін тексеру үшін сұрақ-жауап әдісін қолдануға болады. Тыңдау барысында білім алушылар мәтін бойынша сұрақтарға жауап беріп, мазмұнды толық түсіну деңгейін арттырады. Сонымен қатар, білім алушыларға тыңдаған материалға қатысты қысқаша мазмұндама жасау ұсынылады.
1.3. Тыңдау жаттығулары мен әрекеттер.
Тыңдау жаттығуларын әртүрлі формада жүргізуге болады. Мысалы:
Интервью тыңдау: Білім алушыларға ағылшын тілінде жүргізілген интервьюлерді тыңдап, сұрақтар мен жауаптарды талдауға тапсырма беру.
Подкаст тыңдау: Әртүрлі тақырыптағы ағылшын тіліндегі подкасттарды тыңдау, олардың мазмұны бойынша түсінік беру және пікірталас ұйымдастыру.
Әндер мен өлеңдер: Ағылшын тіліндегі әндер мен өлеңдерді тыңдай отырып, мәтіндердегі жаңа сөздерді үйрену және тыңдаудағы нюанстарды түсіну.
2. Оқу дағдыларын дамыту
Оқу дағдыларын дамыту да тіл үйренудің маңызды бөлігі болып табылады. Оқу арқылы білім алушылар жаңа сөздер мен сөйлем құрылымдарын үйренеді, мәтіндердің мағынасын түсінуге және олардың тақырыбы мен негізгі идеясын анықтауға қабілетті болады.
2.1. Оқуды түрлі жанрларда ұйымдастыру
Білім алушылардың оқу дағдыларын дамыту үшін түрлі жанрдағы мәтіндер ұсынылуы тиіс. Мысалы, ғылыми мақалалар, жаңалықтар, әдеби шығармалар, эсселер және т.б. Мұндай мәтіндер білім алушылардың оқудағы сөздік қорын байытады және олардың әртүрлі мәтіндерге көзқарасын кеңейтеді.
2.2. Оқу материалы бойынша сұрақтар қою.
Мәтінді оқып шыққан соң, білім алушыларға мәтіннің мазмұны бойынша сұрақтар қою, оларды талқылау және жауаптарын негіздеу оқуды түсіну деңгейін арттырады. Бұл әдіс білім алушыларға мәтінді тереңірек түсінуге және өз пікірлерін ағылшын тілінде жеткізуге мүмкіндік береді.
2.3. Оқу бойынша жұмыс дәптерлері мен тестілер
Оқу барысында білім алушыларға арнайы жұмыс дәптерлерін немесе тестілерді қолдану өте тиімді. Бұл материалдар білім алушылардың оқып түсінгенін тексеруге, жаңа сөздер мен құрылымдарды бекітуге, сондай-ақ оқу дағдыларын тексеруге көмектеседі.
2.4. Кітаптар мен оқу материалдарын оқыту
Білім алушыларға ағылшын тіліндегі әртүрлі кітаптар мен мәтіндер ұсынылуы керек. Әсіресе, жанрлық әртүрлілік білім алушыларды қызықтырады және оқуға деген ынтасын арттырады. Бұл орайда, балалар әдебиетінен бастап, ғылыми-популярлық әдебиетке дейінгі мәтіндер қолданылуы мүмкін.
3. Тыңдау және оқу дағдыларын біріктіру.
Ағылшын тілін үйренуде тыңдау мен оқу дағдыларын біріктіру ерекше рөл атқарады. Тыңдау мен оқудың өзара байланысты болуы білім алушыларға ақпаратты кешенді түрде қабылдауға мүмкіндік береді. Мысалы:
Оқылған мәтін бойынша тыңдау: Алдымен білім алушыларға белгілі бір мәтін ұсынылып, оны оқу тапсырмасы беріледі. Кейін сол мәтін бойынша аудио немесе бейнемазмұн тыңдатылып, білім алушылар тыңдап, қайта түсіну деңгейін тексереді.
Тыңдау және оқуға арналған тапсырмалар: Оқу және тыңдау дағдыларын біріктіретін жаттығуларда білім алушыларға мәтіннің аудио нұсқасы тыңдалып, кейін оны оқу арқылы тереңірек талдау жасау тапсырмасы беріледі. Бұл әдіс мәтіннің толық түсінілуіне және тіл үйренушінің танымын арттыруға көмектеседі.
Қорытынды.
Тыңдау және оқу дағдыларын дамыту арқылы білім алушылардың ағылшын тілін меңгеру деңгейі жоғарылайды. Бұл, өз кезегінде, олардың сөйлеу және жазу дағдыларын жетілдіруге көмектеседі. Тиімді оқыту стратегиялары мен әдістерін қолдана отырып, білім алушылардың рецептивті дағдыларын қалыптастыру маңызды.Ағылшын тілі бойынша рецептивті дағдыларды дамыту білім алушылардың тілдік қабілеттерін тереңдетуге, сондай-ақ оларды шетел тілінде еркін қарым-қатынас жасауға дайындауға мүмкіндік береді. Тыңдау мен оқу дағдыларын үйлесімді түрде дамыту арқылы білім алушылар ағылшын тілін меңгеруде үлкен жетістіктерге жете алады. Тиімді әдіс-тәсілдер мен жаттығулар арқылы осы дағдыларды жетілдіру маңызды, себебі олар білім алушылардың тілді тереңірек түсінуіне және оны практикалық тұрғыда қолдануға ықпал етеді.

Қолданылған әдебиеттер

Макарова, Н. А. (2016). Иностранный язык: теория и методика преподавания. М.: Издательство «Просвещение».
Кузнецова, В. А. (2015). Методика преподавания иностранных языков в школе. М.: Издательство «Флинта».
Бим, И. Л. (2014). Методика обучения иностранным языкам в школе. М.: Издательство «Просвещение».
Гальскова, Н. Д. (2017). Методика обучения иностранным языкам: традиции и инновации. М.: Издательство «Просвещение».
Сидорова, Т. А. (2018). Рецептивные и продуктивные навыки в обучении иностранному языку. Санкт-Петербург: Издательство «Невский проспект».
Харламова, М. В. (2020). Современные методы преподавания английского языка в школе. М.: Издательство «Дрофа».
Richards, J. C., & Renandya, W. A. (2002). Methodology in Language Teaching: An Anthology of Current Practice. Cambridge: Cambridge University Press.
Ur, P. (1996). A Course in Language Teaching: Practice and Theory. Cambridge: Cambridge University Press.

Nunan, D. (2003). Practical English Language Teaching. New York: McGraw-Hill.
Harmer, J. (2007). The Practice of English Language Teaching. 4th ed. London: Pearson Longman.
Бұл әдебиеттер ағылшын тілін оқыту мен үйренудің әдіс-тәсілдерін, тыңдау және оқу дағдыларын дамытуға қатысты теориялық және практикалық негіздерді қамтиды.

TASK-BASED LEARNING (TBL) IN TEACHING ENGLISH TO 9TH–11TH GRADE STUDENTS

Iskakova Aizhan Muslimovna

1. Relevance of the Practice Task-Based Learning (TBL) has gained recognition as an effective approach in English language teaching, particularly for secondary school students. Unlike traditional grammar-based instruction, TBL emphasizes real-world communication and problem-solving, which enhances students' linguistic competence and motivation (Ellis, 2003). In my experience teaching 9th–11th grade students, TBL has proven particularly beneficial in promoting active engagement, critical thinking, and autonomy in language learning. The approach aligns well with modern educational demands, as it prepares students for real-life situations where language is used dynamically rather than in isolated drills.

2. Goals and Objectives The primary goal of implementing TBL in my classroom was to enhance students' communicative competence by engaging them in meaningful tasks. The specific objectives included:

- Improving students' ability to use English in real-life situations.
- Developing fluency and accuracy through interaction.
- Encouraging collaborative learning and peer feedback.
- Enhancing problem-solving skills using English as a medium of communication.
- Building students' confidence in speaking and writing by immersing them in authentic language use.
- Encouraging autonomy by allowing students to take ownership of their learning.

3. Methods and Technologies To implement TBL, I structured lessons around three phases: pre-task, task cycle, and post-task (Willis, 1996).

- Pre-task: Students were introduced to the topic and necessary vocabulary through brainstorming sessions, video clips, and guided discussions. I provided scaffolding through word banks, sentence starters, and visual aids to ensure that all students, regardless of proficiency level, could participate actively.
- Task Cycle: Students worked in groups to complete a task, such as creating a travel itinerary, designing an advertisement, or conducting interviews. During this phase, I provided minimal intervention, encouraging students to use their linguistic resources. Students recorded their discussions, allowing for later analysis of their language use.
- Post-task: Students reflected on their performance, received corrective feedback, and restructured their language through guided exercises. I also incorporated peer and self-assessments to help students develop metacognitive awareness of their language learning process.

To enhance engagement, I integrated digital tools such as Google Docs for collaborative writing and Padlet for brainstorming.

4. Implementation of Innovative Approaches In addition to the standard TBL framework, I incorporated:

- Project-Based TBL: Students worked on long-term projects, such as creating podcasts on environmental issues, writing a newsletter, or designing a marketing campaign for an imaginary product.
- Gamification Elements: I used role-play simulations, escape room challenges, and competitive team tasks to increase motivation. One example was a "survival island" task where students had to negotiate and use persuasive language to decide which resources to prioritize.
- Interdisciplinary Connections: Some tasks were

designed to integrate content from other subjects, such as history or science, ensuring that students saw the practical applications of their language skills in a broader academic context.

5. Analysis and Results The implementation of TBL led to significant improvements in students' language skills and classroom dynamics:

- Enhanced Communication Skills: Students demonstrated greater fluency and confidence in speaking, as they were required to negotiate meaning and express opinions.
- Increased Engagement: The interactive nature of TBL fostered student-centered learning and enthusiasm. Students reported feeling more involved and less anxious about making mistakes.
- Improved Writing Skills: Through collaborative tasks, students developed better organization and coherence in writing, as they learned from peer interactions and iterative feedback.
- Higher Retention of Vocabulary: Contextualized learning helped students internalize new words more effectively, particularly those relevant to specific communicative situations.
- Development of Soft Skills: Students improved in areas beyond language learning, such as teamwork, leadership, and problem-solving.

A survey conducted at the end of the term showed that 85% of students found TBL more engaging than traditional methods, and 78% reported improved speaking confidence. Additionally, standardized test results indicated an average increase of 15% in students' performance in speaking and writing sections.

6. Challenges and Difficulties Despite the benefits, several challenges arose:

- Initial Resistance: Some students were hesitant to participate in communicative tasks due to fear of making mistakes. To address this, I created a supportive classroom environment emphasizing effort over perfection. I also assigned mixed-ability groups to encourage peer support.
- Time Management: Some tasks took longer than expected, affecting lesson pacing. I adjusted by setting clear time limits, providing structured task outlines, and breaking larger tasks into smaller, more manageable steps.
- Mixed Proficiency Levels: In heterogeneous classrooms, some students struggled with task complexity. Differentiated instruction, scaffolding techniques, and peer mentoring helped bridge this gap.
- Assessment Difficulties: Evaluating task-based performance required alternative assessment methods, such as rubrics, student reflections, and teacher observations rather than traditional testing. I designed specific rubrics to assess communicative competence, collaboration, and creativity.
- Technical Challenges: In online settings, connectivity issues sometimes hindered participation.

7. Recommendations For educators interested in adopting TBL, I recommend:

- Gradually introducing TBL to allow students to adjust.
- Using diverse and relevant tasks that align with students' interests.
- Providing structured support, such as language frames, models, and peer scaffolding.
- Integrating technology to facilitate collaboration and engagement.
- Implementing formative assessments to monitor progress and provide timely feedback.
- Encouraging reflective learning by having students analyze their strengths and areas for improvement.

Through my experience, I found that TBL significantly enhanced my students' motivation, language skills, and confidence in using English. While challenges exist, with careful planning and adaptation, TBL can be an effective approach to fostering authentic language use in secondary education.

References Ellis, R. (2003). Task-Based Language Learning and Teaching. Oxford University Press.

Willis, J. (1996). A Framework for Task-Based Learning. Longman.

«MENTOR» ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫНАН «ҮЗДІК ҚАЛАМ»
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛЫНЫҢ

ТАЛАПТАР/ШАРТТАР

Авторлар қолжазбаларды мұқият тексеріп, түзетуі тиіс;
• автордың аты-жөнін (толық), ғылыми дәрежесін, атағын, қызметін, мекеменің толық атауын көрсету қажет;
• мақала авторының фотосуреті болуы шарт және өлшемі 4950х3510 пикселден (6х12 мм, 300 ppi кем емес) кем болмауы тиіс;
• мақалаға оның мәні мен идеясын айқындайтын сюжетті фотосуреттерді тіркеп жіберуге болады (сканирленген фотосуреттердің өлшемі 10х15 мм, 300 ppi кем емес);
• пайдаланған кестелер, диаграммалар, графиктерді, пайдаланылған бағдарламалардың (Word, Excel, PowerPoint және т.б.) бастапқы пішімінде материалға қоса тіркеу қажет;
• мақала көлемі атауы мен әдебиеттер тізімін қоса санда 3 беттен аспауы қажет;
• мақаланы төмендегідей талаптарға сәйкес ресімдеу керек: Microsoft Word, кегль – 12 пункт, гарнитурасы - Times New Roman, парақ пішімі - А4, жиектері - 2 см, жоларалық интервал – жалаң, бірінші жол – 1, 25 см бос жер, азат жолға дейінгі және кейінгі интервал - 0 см;

ТРЕБОВАНИЯ/УСЛОВИЯ

Рукописи должны быть тщательно выверены и отредактированы авторами;
• необходимо указывать: фамилию, имя и отчество автора (полностью), учёную степень, звание, должность, полное название учреждения;
• фото автора статьи обязательно и должно иметь размеры не менее 4950х3510 пикселей (не менее 6х12 мм, 300 ppi), фото в статью не помещать;
• желательно сопроводить статью сюжетными фотографиями, которые будут отражать суть и идею статьи (размер отсканированных фото не менее 10х15 мм, 300 ppi);
• используемые таблицы, диаграммы, графики должны прилагаться к материалам в исходном формате используемых программ (Word, Excel, PowerPoint и др.);
• аннотация должна содержать только главную информацию статьи, не превышать объем 6 строк, выполняться на двух языках, отличающихся от языка статьи (пример: если статья написана на русском языке, то аннотация пишется на английском и казахском);
• максимальный объем статьи не более 3 страниц, включая название, список литературы;
• статью оформлять в соответствие с требованиями: Microsoft Word, кегль – 14 пунктов, гарнитура - Times New Roman, формат листа - А4, поля - 2 см, междустрочный интервал – одинарный, первая строка – отступ на 1, 25 см, интервал перед и после абзаца – 0 см;
Эл. почта: kalam2025@mail.ru